Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

4/2019

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.
Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:
Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXI, Index 47 301
Číslo 4/2019 vychází 21. 6. 2019
ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:
Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:
- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Bydliště	č. 20
Ne bis in idem	č. 16, 17
Nepřípustnost trestního stíhání	č. 16
Padělání a pozměnění veřejné listiny	č. 17
Podvod	č. 19
Příslušnost soudu	č. 20
Šíření nakažlivé lidské nemoci	č. 18
Zahlazení odsouzení	č. 20
Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění	č. 16
Zpronevěra	č. 21

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dědění	č. 50
Exekuce	č. 48
Fundace (o. z.) [Korporace (o. z.)]	č. 54
Insolvence	č. 56
Insolvenční řízení	č. 57
Lhůty	č. 45
Nadační fond (o. z.) [Korporace (o. z.)]	č. 54
Náhrada škody	č. 49
Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)	č. 50
Náklady řízení	č. 44
Odporovatelnost	č. 56
Odpovědnost státu za škodu	č. 42, 51, 52
Ochrana osobnosti	č. 49
Podmínky řízení	č. 47
Právní úkony	č. 56
Pravomoc soudu	č. 42
Přípustnost odvolání	č. 46
Příslušenství pohledávky	č. 57
Rozhodčí řízení	č. 43
Smluvní pokuta	č. 55
Společnost s ručením omezeným	č. 53
Statutární orgán	č. 53
Účel právnické osoby (o. z.)	č. 54
Zadostiučinění (satisfakce)	č. 42
Započtení pohledávky	č. 55
Zastavení exekuce	č. 47

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 16

Nepřípustnost trestního stíhání, *Ne bis in idem,* Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění
§ 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, § 254 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku

Jestliže soud dospěje k závěru, že uložení pokuty příslušným finančním úřadem v daňovém řízení za jednání spočívající v opožděném tvrzení daně (§ 250 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů) mělo trestněprávní povahu a že z hlediska totožnosti skutku jde o jednání shodné s tím, pro které je obviněný trestně stíhán za trestný čin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, musí na základě konkrétních prokázaných skutkových okolností posoudit, zda existuje mezi daňovým a trestním řízením dostatečná věcná a časová souvislost tak, aby mohla být obě řízení považována za celistvou odezvu na jednání obviněného a aby nebylo pochyb o tom, že obviněný neutrpěl nepřiměřenou újmu nebo nespravedlivost tím, že mu byly uloženy různé sankce dvěma různými orgány v různých řízeních, a nedošlo tak k porušení zásady *ne bis in idem* ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (srov. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 11. 2016 ve věci A a B proti Norsku, č. 24130/11 a č. 29758/11, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 5. 2017 ve věci J. a ostatní proti Islandu, č. 22007/11, a rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.).

(Usnesení nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1534/2017, ECLI:CZ:NS:2018:5.TDO.1534.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání obviněného J. A. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. 9. 2017, sp. zn. 8 To 340/2017, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Prostějově pod sp. zn. 2 T 35/2017, současně zrušil též rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 2 T 35/2017, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Okresnímu soudu v Prostějově přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Prostějově ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 2 T 35/2017, byl obviněný J. A. uznán vinným přečinem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první trestního zákoníku (zákona č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen „tr. zákoník"), kterého se dopustil tím, že jakožto advokát s místem podnikání XY, provozující jiné podnikání podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění (dále jen „zákon"), v období let 2010 až 2014 řádně nevedl ani nezajistil řádné vedení své daňové evidence a záznamů o příjmech a evidenci pohledávek ve smyslu § 7b odst. 1 a § 7 odst. 8 zákona a dále, ačkoliv si byl vědom své povinnosti vyplývající z § 38g odst. 1 zákona a z § 136 odst. 1, 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, v platném znění (dále jen „daňový řád"), podat do tří měsíců, v případě zastoupení daňovým poradcem do šesti měsíců, po uplynutí zdaňovacího období daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob, toto i přes výzvy neučinil, takže byl srozuměn s tím, že správci daně neposkytl podklady pro správné a včasné vyměření daně, v důsledku čehož tak Finanční úřad pro Olomoucký kraj, Územní pracoviště v P., musel přistoupit v souladu s § 145 odst. 1 a § 98 odst. 1 daňového řádu ke stanovení daně dle pomůcek a:
– dne 16. 7. 2012 stanovil daň z příjmů fyzických osob za rok 2010 ve výši 35 340 Kč, po odpočtu sražených záloh ve výši 4 485 Kč, celkem 30 855 Kč,
– dne 24. 5. 2013 stanovil daň z příjmů fyzických osob za rok 2011 ve výši 26 400 Kč, po odpočtu sražených záloh ve výši 2 985 Kč, celkem 23 415 Kč,
– dne 16. 10. 2014 stanovil daň z příjmů fyzických osob za rok 2012 ve výši 106 155 Kč, po odpočtu sražených záloh ve výši 10 530 Kč, celkem 95 625 Kč,
– dne 29. 4. 2015 stanovil daň z příjmů fyzických osob za rok 2013 ve výši 184 035 Kč, po odpočtu sražených záloh ve výši 11 340 Kč, celkem 172 695 Kč,
– dne 19. 2. 2016 stanovil daň z příjmů fyzických osob za rok 2014 ve výši 90 090 Kč, po odpočtu sražených záloh ve výši 11 340 Kč, celkem 78 750 Kč,
čímž ohrozil včasné a řádné vyměření daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů, v souhrnné výši nejméně 401 340 Kč, po odečtení úhrnu sražených záloh.

2. Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 254 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců a podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku mu byl výkon uloženého trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 měsíců. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku byl obviněnému současně uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu povolání advokáta v trvání 24 měsíců.

3. Proti rozsudku Okresního soudu v Prostějově ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 2 T 35/2017, podal obviněný J. A. odvolání, které Krajský soud v Brně, jako soud

odvolací, usnesením ze dne 12. 9. 2017, sp. zn. 8 To 340/2017, zamítl podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. 9. 2017, sp. zn. 8 To 340/2017, podal obviněný J. A. prostřednictvím svého obhájce JUDr. M. S. dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. e), g) a l) tr. ř., tedy že proti němu bylo vedeno trestní řízení, ačkoli podle zákona bylo nepřípustné, dále že rozhodnutí soudu spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, a konečně že bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku, přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) § 265b odst. 1 tr. ř. V rámci své dovolací argumentace obviněný zopakoval námitky uplatněné již v předchozím řízení i v odvolání proti rozsudku nalézacího soudu. Zdůraznil, že nikdy nepopíral a nepopírá, že k předmětnému skutku popsanému ve skutkové větě výroku rozsudku soudu prvního stupně skutečně došlo, že si je vědom toho, že nepostupoval správně, ale že neměl v úmyslu vyhýbat se daňové povinnosti, nýbrž že důvodem jeho jednání byla pracovní vytíženost a občanská angažovanost v zastupitelstvu města. Podotkl také, že dlužnou daň i vyměřené penále zaplatil a že v současné době nemá žádný daňový nedoplatek, naopak má na svém účtu u správce daně přeplatek. V další části dovolání obviněný poukázal na rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, ve kterém byl vysloven závazný právní názor vztahující se ke dvojímu postihu daňových deliktů, podle kterého penále podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění účinném od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2010 a § 251 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, má povahu trestu. Ve svém důsledku to podle obviněného znamená, že tam, kde bylo příslušným správcem daně vyměřeno penále, protože nebyla splněna daňová povinnost, resp. byla úmyslně zkrácena daň, je následně vedené trestní stíhání porušením zásady *ne bis in idem* za předpokladu, že se daňový subjekt podrobil rozhodnutí v daňovém řízení, daň zaplatil a uhradil také penále, které mu bylo vyměřeno. Obviněný je přesvědčen, že v jeho případě nebylo přiléhavě použito rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016. Domnívá se, že za situace, kdy celý dluh včetně penále uhradil, a přesto bylo proti němu trestní stíhání zahájeno, vzniká pochybnost, zda obě řízení, tedy jak trestní, tak i daňové, jsou skutečně součástí uceleného systému sankcí, jak tvrdí odvolací soud ve svém rozhodnutí. Má za to, že se tím spíše neguje výchovný aspekt sankce v daňovém řízení a že trestní řízení pak již není součástí uceleného systému sankcí, ale jakousi nástavbou a vyznívá vlastně v tom směru, že je lhostejné, jak se daňový subjekt

postaví k verdiktu v rámci daňového řízení, protože stejně bude trestně stíhán. Výklad odvolacího soudu proto dovolatel považuje za pochybný a nespravedlivý, zvláště s ohledem na konkrétní tresty, jaké v trestním řízení postihly jeho samotného, a táže se, zda v jeho případě, kdy celý dluh včetně penále zaplatil, nejde o skutečný projev opravdové a účinné lítosti, který díky následnému trestnímu řízení pozbývá smyslu.

5. Závěrem svého mimořádného opravného prostředku obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil dovoláním napadené usnesení i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně a aby dále postupoval podle § 265l tr. ř.

6. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření stručně shrnula dosavadní průběh trestního řízení a dále uvedla, že prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace obviněný zejména poukazuje na nepřípustnost svého trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. v návaznosti na čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podle něhož nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který byl odsouzen konečným rozsudkem. Podotkla, že obviněný s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, a současně s vyloučením možnosti aplikace judikatorního rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, namítá nepřípustnost svého trestního stíhání a tím i existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., a to jak na úrovni soudu I. stupně, tak i za podmínek souvisejícího dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) alinea druhá tr. ř. při rozhodování soudu odvolacího. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný podle státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství nepodložil, vyjma shora uvedených skutečností, žádnou výslovnou dovolací argumentací ve smyslu nesprávnosti právního posouzení skutku, přičemž poukázal na úhradu celého dluhu na své daňové povinnosti včetně penále. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství zdůraznila, že obviněný byl uznán vinným ohrožovacím deliktem podle § 254 odst. 1 tr. zákoníku, který je svou související povahou subsidiární skutkovou podstatou ve vztahu k poruchovému deliktu podle § 240 tr. zákoníku. Připomněla, že z dosavadní judikatury Nejvyššího soudu (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. 4 Tdo 399/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 6 Tdo 1478/2009) vyplývá, že zásada *ne bis in idem* brání trestnímu stíhání i toho, proti němuž dřívější řízení o témže skutku trestněprávní povahy skončilo pravomocným rozhodnutím příslušného správního orgánu, avšak překážka věci pravomocně rozsouzené předpokládá, že se v obou řízeních jedná o skutkové děje se shodnými podstatnými prvky, tedy že se trestní stíhání jednoznačně vede ohledně téhož skutku pro trestný čin mající stejné znaky skutkové podstaty jako stíhaný přestupek. Podle názoru státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství je v případě posuzované věci podstatné, že ob-

viněný nebyl uznán vinným daňovým deliktem, ale že se závěr o jeho vině týká přečinu proti závazným pravidlům tržní ekonomiky, který se toliko svými doprovodnými důsledky projevil ve ztíženém průběhu daňového řízení spočívajícím v opožděném tvrzení daně. V obou typech souvisejících řízení byly akcentovány jiné podstatné prvky jednání obviněného s jinou povahou narušených objektů a jde tedy o odlišné skutky, jejichž zákonné znaky se obsahově nepokrývají, a tudíž nebyla naplněna podmínka „*idem*" k tomu, aby vůbec bylo možné zabývat se otázkou porušení zásady „*ne bis in idem*", a tím ani jejím judikatorním výkladem jak ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, tak především jeho rozpracováním pro potřeby trestního soudnictví v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016. Ve vyvození trestní odpovědnosti obviněného ve smyslu výše uvedeného výroku o jeho vině tak podle státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství nebránila překážka nepřípustnosti trestního stíhání ani nedošlo k zániku jeho trestní odpovědnosti z důvodu účinné lítosti, neboť obviněný byl uznán vinným ohrožovacím deliktem, jehož se ustanovení o zániku trestnosti z důvodu aktivního projevu účinné lítosti vůči škodlivému následku poruchového trestného činu netýkají.

7. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství z výše uvedených důvodů navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

III.
Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve v souladu se zákonem zkoumal, zda není dán některý z důvodů pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., a shledal, že dovolání ve smyslu § 265a odst. 1, 2 písm. h) tr. ř. je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. a) tr. ř.], řádně a včas (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.) a splňuje náležitosti dovolání. Poté se Nejvyšší soud zabýval tím, zda dovolatelem uplatněné námitky odpovídají dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. e), g) a l) tr. ř., o které své dovolání formálně opřel.

9. Nejvyšší soud poté v obecné rovině podrobně rozvedl zákonné vymezení obviněným uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. e), g) a l) tr. ř.

IV.
Důvodnost dovolání

10. Jak již bylo shora uvedeno, v posuzované trestní věci byl obviněný uznán vinným přečinem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku, kterého se dopustí ten, kdo ohrozí majetková

práva jiného nebo včasné a řádné vyměření daně tím, že nevede účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole, ač je k tomu podle zákona povinen. Daná skutková podstata sankcionuje povinnost vést a uchovávat nezkreslené účetní doklady, popř. další doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku, a v tomto směru se odvíjí především od zvláštního zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, a navazujících nebo souvisejících právních předpisů. Formulace skutkové podstaty klade důraz na objektivně zjistitelné znaky vztahující se k vedení účetnictví a uchování účetnictví, přičemž postih omezuje na případy, které znamenají zásah do majetkových práv jiného nebo ohrožují zájem státu na řádném a včasném splnění daňové povinnosti. Pachatelé tohoto trestného činu totiž často nevedou nebo zkreslují údaje v účetnictví nebo jiných dokladech sloužících k přehledu o stavu hospodaření nebo majetku nebo k jejich kontrole v úmyslu vyhnout se správné výši vyměření daně nebo jejímu odvodu. Z tohoto hlediska může být § 254 tr. zákoníku ve vztahu k trestnému činu zkrácení daně, poplatku a podobných povinných poplatků podle § 240 tr. zákoníku ustanovením subsidiárním (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2582–2583).

11. Účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady přitom nevede ten, kdo si takové knihy nebo doklady vůbec neopatří nebo si je nevyhotoví, anebo si je sice opatří či vyhotoví, ale buď je vůbec nevyplňuje, tedy zápisy neprovádí, anebo je vyplňuje nedostatečně, takže nemají příslušné náležitosti a nedávají přehled o stavu hospodaření a majetku či nemohou sloužit k jejich kontrole. Obdobně je tomu při vedení účetnictví prostředky výpočetní a jiné techniky, neboť účetní jednotky, které jsou povinny vést účetnictví jako soustavu účetních záznamů, mohou přitom použít technických prostředků, nosičů informací a programového vybavení. Účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady však nevede v takovém případě ani ten, kdo si sice opatřil příslušný počítačový program pro vedení účetnictví, ale neprováděl do něj žádné záznamy (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2589).

12. Z obsahu spisu vedeného u Okresního soudu v Prostějově pod sp. zn. 2 T 35/2017 Nejvyšší soud zjistil, že i když obviněný udělil daňovému poradci J. V. plné moci k podání daňových přiznání za zdaňovací období roků 2010–2014, jmenovaný daňový poradce daňová přiznání v žádném období za obviněného nepodal, neboť mu obviněný neposkytl součinnost a nepředložil mu žádné podklady. Obviněný se k vytýkanému jednání v přípravném řízení i u hlavního líčení konaném dne 20. 6. 2017 doznal a uvedl, že si je vědom svého pochybení a že jeho jednání mělo příčiny v pracovním vytížení, ve špatném zdravotním stavu, a také v tom, že mu byla část dokladů odcizena. Připustil, že za dané jednání nese plnou zodpovědnost a že tohoto jednání lituje. Z písemných podkladů správce daně Finančního úřadu pro Olomoucký kraj, územní pracoviště v P., plyne, že obviněné-

ho v každém příslušném roce vyzýval k podání tvrzení k dani z příjmů fyzických osob a každou výzvu za každé zdaňovací období zaslal obviněnému a byla mu řádně doručena. Výzva za zdaňovací období roku 2010 byla obviněnému doručena dne 9. 12. 2011, z úředního záznamu finančního úřadu plyne, že daňové přiznání podáno nebylo. Daň byla doměřena platebním výměrem ze dne 16. 7. 2012 doručeným obviněnému dne 18. 7. 2012 ve výši 35 340 Kč, po odečtení záloh ve výši 4 485 Kč byla doměřena ve výši 30 855 Kč. Za zdaňovací období roku 2011 byla výzva k podání daňového přiznání doručena obviněnému dne 14. 11. 2012, opět daňové přiznání nebylo podáno, jak plyne z úředního záznamu finančního úřadu, a platebním výměrem ze dne 24. 5. 2013 doručeným obviněnému dne 3. 6. 2013 byla za pomoci pomůcek doměřena daň ve výši 26 400 Kč, z té byly odečteny zálohy ve výši 2 985 Kč, nedoplatek na dani tak činil 23 415 Kč. Za zdaňovací období roku 2012 byla výzva k podání daňového tvrzení k dani z příjmů fyzických osob obviněnému doručena dne 18. 10. 2013, opět nebylo daňové přiznání podáno a platebním výměrem ze dne16. 10. 2014 doručeným obviněnému dne 31. 10. 2014 byla daň vyměřena ve výši 106 155 Kč, z ní byly odečteny zálohy 10 530 Kč, nedoplatek na dani tak činil 95 625 Kč. Pokud se týká daňového přiznání za zdaňovací období roku 2013, svědek J. V. podal žádost o prodloužení lhůty k podání daňového přiznání, o které rozhodl finanční úřad rozhodnutím ze dne 7. 7. 2014 tak, že žádosti vyhověl a prodloužil lhůtu k podání daňového přiznání do 30. 9. 2014. Následně finanční úřad dne 15. 1. 2015 vyzval obviněného k podání daňového přiznání, výzva mu byla doručena dne 25. 1. 2015, přičemž opět plyne z úředního záznamu správce daně, že nebylo daňové přiznání podáno. Platebním výměrem ze dne 29. 4. 2015 doručeným obviněnému dne 15. 5. 2015 byla daň z příjmu fyzických osob za zdaňovací období roku 2013 vyměřena obviněnému ve výši 184 035 Kč, odečteny byly zálohy ve výši 11 340 Kč, nedoplatek na dani tak činil 172 695 Kč. Za zdaňovací období roku 2014 podal obviněný sám žádost finančnímu úřadu o prodloužení lhůty k podání daňového přiznání do 30. 9. 2015, správce daně jeho žádosti nevyhověl a rozhodnutím ze dne 24. 7. 2015 rozhodl o neprodloužení lhůty, rozhodnutí bylo obviněnému doručeno dne 11. 8. 2015. Následně výzvou ze dne 1. 9. 2015 byl obviněný vyzván k podání daňového tvrzení k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2014. Výzva byla obviněnému doručena dne 3. 9. 2015. I v tomto případě z úředního záznamu plyne, že daňové přiznání nebylo řádně podáno, ale bylo vyměřeno na základě pomůcek. Platebním výměrem ze dne 19. 2. 2016 doručeným obviněnému dne 29. 2. 2016 byla daň vyměřena ve výši 90 090 Kč a po odpočtu sražených záloh ve výši 11 340 Kč byla stanovena částkou 78 750 Kč.

13. Za nepodání daňových přiznání k dani z příjmů fyzických osob Finanční úřad pro Olomoucký kraj, územní pracoviště v P., vyměřil obviněnému pokuty, a to za zdaňovací období 2010 platebním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 21. 10. 2013 ve výši 1 767 Kč, za zdaňovací období 2011 plateb-

ním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 21. 10. 2013 ve výši 1 320 Kč, za zdaňovací období 2012 platebním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 17. 12. 2014 ve výši 5 308 Kč, za zdaňovací období 2013 platebním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 31. 8. 2015 ve výši 9 202 Kč a za zdaňovací období 2014 platebním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 10. 6. 2016 ve výši 4 505 Kč.

14. Podle sdělení Finančního úřadu pro Olomoucký kraj, územní pracoviště v P., ze dne 5. 2. 2016, byly doměřené daně obviněným uhrazeny v plné výši. Doměřená daň za zdaňovací období 2010 a 2011 byla uhrazena z přeplatku daňového subjektu (5. 1. 2010 a 3. 1. 2011), za zdaňovací období 2012 byla daň hrazena dobrovolnými platbami (přeplatek 3. 1. 2011; platby 2. 4. 2013, 4. 11. 2014 a 17. 12. 2014) a za zdaňovací období 2013 byla daň uhrazena dobrovolnými platbami (přeplatek 17. 12. 2014; platby 21. 8. 2015, 5. 10. 2015) a dne 5. 10. 2015 platbou zajištěnou exekučně ve výši 36 852 Kč. Doměřená daň za zdaňovací období 2014 byla pak podle sdělení Finančního úřadu pro Olomoucký kraj, územní pracoviště v P., ze dne 21. 11. 2016, uhrazena v plné výši dne 26. 10. 2016.

15. Na základě shora specifikovaných skutečností bylo ze strany Finančního úřadu pro Olomoucký kraj, územní pracoviště v P., dne 7. 7. 2015 doručeno Okresnímu státnímu zastupitelství v Prostějově oznámení ve smyslu § 8 odst. 1 tr. ř., kterým příslušný finanční úřad informoval státního zástupce o podezření ze spáchání trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se měl dopustit obviněný J. A. zkráceně tím, že jakožto advokát provozující jiné podnikání podle zvláštních předpisů podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, nepodal příslušnému finančnímu úřadu daňová přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období roku 2010 až 2013, ačkoli v tomto období uskutečňoval výdělečnou činnost, a způsobil tak škodu České republice ve výši nejméně 344 460 Kč. Na základě tohoto oznámení byly dne 10. 8. 2015 podle § 158 odst. 3 tr. ř. zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání přečinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku. Usnesením Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje, Územního odboru Olomouc, oddělením hospodářské kriminality, ze dne 20. 7. 2016, č. j. KRPM-92523-84/TČ-2015-140581-13, bylo pak podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněného J. A. pro přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku s odůvodněním, že při prověřování věci bylo zjištěno, že úmyslně a prokazatelně nevedl účetní evidenci ani nezabezpečil řádné vedení účetní evidence, ač k tomu byl podle zákona povinen, čímž ohrozil včasné i řádné vyměření daně z příjmu fyzických osob za zdaňovací období let 2010 až 2013.

16. Dne 12. 8. 2016 bylo Okresnímu státnímu zastupitelství v Prostějově ze strany Finančního úřadu pro Olomoucký kraj, územní pracoviště v P., doručeno

oznámení ve smyslu § 8 odst. 1 tr. ř., kterým příslušný finanční úřad informoval státního zástupce o podezření ze spáchání trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se měl dopustit obviněný J. A. zkráceně tím, že jakožto advokát provozující jiné podnikání podle zvláštních předpisů podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, nepodal příslušnému finančnímu úřadu daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období roku 2014 ve výši 78 750 Kč. Poté bylo usnesením Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje, Územního odboru Olomouc, oddělením hospodářské kriminality, ze dne 16. 2. 2017, č. j. KRPM-92523-115/TČ-2015-140581-13, podle § 160 odst. 1, 5 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněného J. A. pro přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku, kterého se měl dopustit zkráceně tím, že úmyslně a prokazatelně nevedl účetní evidenci ani nezabezpečil řádné vedení účetní evidence, ač k tomu byl podle zákona povinen, čímž ohrozil včasné i řádné vyměření daně z příjmu fyzických osob za zdaňovací období roku 2014.

17. Dne 10. 4. 2017 pod sp. zn. ZT 222/2016 podal státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Prostějově na obviněného obžalobu pro přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku, kterého se měl zkráceně dopustit tím, že jakožto advokát provozující jiné podnikání podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění, v období let 2010 až 2014 řádně nevedl ani nezajistil řádné vedení své daňové evidence a záznamů o příjmech a evidenci pohledávek ve smyslu § 7b odst. 1 a § 7 odst. 8 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění, a dále ačkoliv si byl vědom své povinnosti vyplývající z § 38g odst. 1 zákona a z § 136 odst. 1, 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, v platném znění, podat do tří měsíců, v případě zastoupení daňovým poradcem do šesti měsíců, po uplynutí zdaňovacího období daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob, toto i přes výzvy neučinil, takže byl srozuměn s tím, že správci daně neposkytl podklady pro správné a včasné vyměření daně, v důsledku čehož tak Finanční úřad pro Olomoucký kraj, Územní pracoviště v P., musel přistoupit v souladu se zákonem ke stanovení daně podle pomůcek způsobem v obžalobě specifikovaným.

18. Soud prvního stupně poté rozhodl ve věci rozsudkem ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 2 T 35/2017, tak, že obviněného na totožném skutkovém základě, jak byl popsán v obžalobě, uznal vinným přečinem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že v průběhu trestního řízení bylo bez pochybností prokázáno, že obviněný nevedl daňovou evidenci, záznamy o příjmech ani evidenci pohledávek, ačkoliv si musel být této své povinnosti vědom. Z listinných podkladů poskytnutých správcem daně soud zjistil, že obviněný i přes opakované výzvy nepodal daňová

přiznání za zdaňovací období 2010–2014, daně mu byly vždy doměřeny a tyto doměřené daně uhradil až se značným zpožděním. Na základě učiněných skutkových zjištění nalézací soud uzavřel, že nelze akceptovat obhajobu obviněného, že byl pracovně či veřejně vytížen a že mu byla část dokladů odcizena. Okolnost, že obviněný nevedl řádné daňové podklady, vyplynula mimo jiné i z jeho doznání, když potvrdil, že důvodem nepodání daňového přiznání byla skutečnost, že neměl potřebné podklady shromážděné. Při úvaze o druhu a výměře trestu pak soud prvního stupně jako polehčující okolnost hodnotil mimo jiné i to, že obviněný dodatečně doměřené daně včetně pokut za opožděné tvrzení daně uhradil, a uložil obviněnému trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců s podmíněným odkladem v trvání osmnácti měsíců a dále trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu povolání advokáta v trvání dvaceti čtyř měsíců.

19. Odvolací soud na základě obviněným podaného odvolání, ve kterém namítl porušení zásady *ne bis in idem* s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. Afs 2010/2014, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a odvolání obviněného zamítl podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné. V odůvodnění rozhodnutí uvedl, že soud prvního stupně ve věci provedl všechno potřebné dokazování a zjistil skutkový stav bez důvodných pochybností. Podle jeho názoru odvolací námitky obviněného, podle kterých rozhodnutí soudu prvního stupně nerespektuje závěry plynoucí z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. Afs 2010/2014, nelze považovat za důvodné. Odkázal přitom na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, s tím, že z hlediska zásady *ne bis in idem* podle Nejvyššího soudu Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod nezakazuje, aby řízení, v jejichž rámci jsou ukládány tresty, byla rozdělena do různých fází a v jejich rámci pak byly postupně nebo paralelně ukládány různé sankce za protiprávní jednání mající trestněprávní povahu. Stěžejní pro posouzení přípustnosti dvojího řízení trestněprávní povahy z hlediska zásady *ne bis in idem* je podle jeho názoru existence dostatečně úzké souvislosti v podstatě a čase. Odvolací soud shledal, že se nejedná o porušení zásady *ne bis in idem*, protože tresty, které byly obviněnému uloženy v daňovém a trestním řízení, jsou součástí uceleného systému sankcí, že obě řízení reagují *in concreto* na odlišné aspekty protiprávního jednání a vzájemně se doplňují. K uloženému trestu vyjma dalších skutečností podotkl, že při ukládání trestu soud prvního stupně zcela správně přihlédl k tomu, že obviněný svou daňovou povinnost, byť dodatečně, splnil.

20. Podstatou dovolání obviněného je z hlediska deklarovaných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. e), g) a l) tr. ř. právně relevantní námitka porušení zásady *ne bis in idem*, kterou uplatnil již v odvolání proti rozsudku nalézacího soudu. Obviněný v podaném dovolání zopakoval svůj názor, že na případ posuzované věci dopadá rozhodnutí Velkého senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, ve kterém byl vysloven závazný právní

názor vztahující se ke dvojímu postihu daňových deliktů. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že penále podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění účinném od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2010, a § 251 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, má povahu trestu. Ve svém důsledku to podle obviněného znamená, že tam, kde bylo příslušným správcem daně vyměřeno penále, protože nebyla splněna daňová povinnost, resp. byla úmyslně zkrácena daň, je následně vedené trestní stíhání porušením zásady *ne bis in idem* za předpokladu, že se daňový subjekt podrobil rozhodnutí v daňovém řízení, daň zaplatil a uhradil také penále, které mu bylo vyměřeno.

21. Nejvyšší soud po prostudování předloženého trestního spisu shledal pochybení v postupu nalézacího soudu, které nenapravil ani soud odvolací, jak bude níže podrobně rozvedeno, proto rozhodnutí nalézacího i odvolacího soudu zrušil a vrátil věc Okresnímu soudu v Prostějově k novému projednání a rozhodnutí.

22. Nejvyšší soud předně připomíná, že právo nebýt souzen nebo trestán dvakrát (princip *ne bis in idem*) zaručuje čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, podle kterého nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu. Obdobně v českém právním řádu Listina základních práv a svobod v čl. 40 odst. 5 stanoví, že nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tato zásada nevylučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem.

23. V rozhodnutí ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, Nejvyšší soud uvedl, že při vlastním rozhodování o porušení čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, jehož cílem je zákaz opakování trestního řízení, které již bylo skončeno pravomocným rozhodnutím, je nutno zodpovědět primárně dvě otázky, a to zda obě řízení jsou trestního charakteru a zda se obě řízení týkala stejného činu. Kladná odpověď na první otázku je nezbytná pro aplikaci čl. 4 Protokolu č. 7 vůbec, druhá poté pro shledání jeho porušení (srov. rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikované pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.).

24. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016 (dále jen rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikované pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.), řešil mimo jiné i to, zda jde v případě penále uloženého podle § 37b odst. 1 zákona č. 337/1992 Sb. o sankci mající povahu trestu. V dané souvislosti poukázal na skutečnost, že Evropský soud pro lidská práva opakovaně judikoval, že sankce za platební delikty v oblasti daní je třeba při splnění stanovených podmínek považovat za „trestní obvinění“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a že tento již ustálený právní názor jsou české soudy jakožto orgány členského státu Rady Evropy a smluvní strany Úmluvy povinny

respektovat. K tomu mimo jiné zdůraznil, že Evropský soud pro lidská práva ve věci N. proti Finsku, č. 11828/11, rozsudek ze dne 20. 5. 2014, dospěl k názoru, že daňová přirážka (penále) má v kontextu čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod trestní povahu. V tomto případě byla stěžovateli na základě daňové kontroly v roce 2005 dodatečně vyměřena daň z vyplacených, avšak nepřiznaných dividend a předepsáno penále. Později, v roce 2008, byl za stejné jednání kvalifikované jako trestný čin zkrácení daně (daňový podvod) odsouzen k peněžitému trestu a nepodmíněnému trestu odnětí svobody. K povaze penále Evropský soud pro lidská práva konstatoval, že byť nebylo klasifikováno jako součást trestního práva, nýbrž jako součást daňového režimu, nejde o rozhodující skutečnost, důležitější bylo druhé tzv. Engel kritérium, tedy povaha deliktu. Podotkl, že penále bylo uloženo na základě obecných ustanovení zákona, která se uplatní na daňové poplatníky obecně. Jeho účelem podle finského práva nebyla náhrada škody, nýbrž trest, který by zabránil opětovnému spáchání deliktu. Penále tedy bylo ukládáno podle pravidla, jehož účelem byl odrazující a represivní účinek. Konstatoval, že to stanovilo trestní charakter deliktu. Potvrdil, že menší přísnost trestu posuzovanou věc nevyjímá zpod rozsahu působnosti čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Své závěry o trestní povaze daňového penále zopakoval Evropský soud pro lidská práva např. i ve věci L. D. proti Švédsku, č. 7356/10, rozsudek ze dne 27. 11. 2014. Zde se opětovně zabýval otázkou *ne bis in idem* v návaznosti na penále v daňovém řízení a konstatoval, že uložení daňového penále obnáší „trestní obvinění" a že řízení týkající se daňového penále mělo trestní povahu, a proto by následné odsouzení pro trestný čin zkrácení daně bylo v rozporu se zásadou *ne bis in idem* (srov. body 41, 42 usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikovaného pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.).

25. Nutno dodat, že podmínky aplikace zásady *ne bis in idem* vyložené v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikovaném pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr., se vztahovaly na daňové řízení a trestní stíhání pro skutek spočívající v tom, že nesplnění povinnosti tvrzení vykazovalo vedle platebního deliktu, významného v oblasti správního trestání, znaky trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 tr. zákoníku, kdy se jednalo o řízení o totožném skutku, což by se vedle postihu pro totožný skutek – delikt uložením penále – mohlo vztahovat i na uložení pokuty za opožděné tvrzení daně, kterou by podle názoru Nejvyššího soudu bylo třeba považovat za uložení sankce v daňovém řízení za daňový delikt.

26. V nyní posuzované věci byla obviněnému za zdaňovací období let 2010–2014 vyměřena pokuta za opožděné tvrzení daně podle § 250 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu. Ve světle shora popsaných skutečností je nutno uzavřít, že se jedná o sankci trestní povahy. Ostatně k sankční povaze pokuty za opožděné tvrzení daně (systematicky rovněž zařazené mezi příslušenství daně) se jasně vyjádřil již Ústav-

ní soud v nálezu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 24/14, podle kterého pokuta za opožděné tvrzení daně je sankcí za podání daňového přiznání, hlášení nebo vyúčtování po stanovené lhůtě nebo za jejich nepodání vůbec. Ústavní soud krom jiného podotkl, že pokuta vzniká přímo ze zákona *(ex lege)* ve stanovené výši odvozené od daně, daňového odpočtu nebo daňové ztráty, která je předmětem opožděného či nepodaného daňového tvrzení. Pokuta má zčásti charakter časové sankce, tj. výše pokuty narůstá v čase v závislosti na délce prodlení s učiněním daňového tvrzení, v určitých případech má však pokuta stanovenu minimální a maximální hranici. Maximální hranice se použije též v případě, že daňové tvrzení není podáno vůbec, a to ani po stanovené lhůtě. Správce daně pokutu daňovému subjektu sdělí platebním výměrem (deklaratorním rozhodnutím) a současně ji předepíše do evidence daní (srov. nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 24/14).

27. K závěru o trestní povaze penále dospěl i Nejvyšší správní soud, jehož rozšířený senát v dovolání zmiňovaném usnesení ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014 [uveřejněném pod č. 3348/2016 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (dále „Sb. NSS“)], vyslovil názor, že penále podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění účinném od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2010, a podle § 251 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, má povahu trestu. Nejvyšší správní soud však v dané věci neřešil otázku, zda vyměření penále podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb. představuje překážku *rei iudicatae* z hlediska možnosti vést proti daňovému subjektu trestní stíhání, resp. je pravomocně skončit, a uplatnit trestní odpovědnost za trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 tr. zák. (resp. § 240 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinného od 1. 1. 2010). Danou problematikou se zabýval především z hlediska možnosti použití pozdější příznivější právní úpravy ve prospěch daňového subjektu (tzv. pravá retroaktivita). V tomto kontextu Nejvyšší správní soud toliko poznamenal, že si je vědom souvislosti závěru, který nyní činí v této věci, s otázkou dvojího postihu téže osoby pro týž skutek, resp. ústavního zákazu takového postupu (srov. čl. 40 odst. 5 Listiny a čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě). Dodal též, že tato otázka přesahuje skutkový i právní rámec jím řešeného případu a odpověď na ni by mohla znamenat překročení pravomoci rozšířeného senátu ve smyslu § 17 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a v konečném důsledku i porušení ústavního principu formulovaného v čl. 38 odst. 2 Listiny, tedy že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (viz bod 2 Listiny, tedy že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (viz bod 68. usnesení). Ponechal tak výslovně tuto otázku pro řešení soudům rozhodujícím v trestním řízení a v konečném důsledku Nejvyššímu soudu.

28. Na základě shora uvedených okolností nyní nelze mít tedy pochyb o tom, že penále nebo pokuta za opožděné tvrzení daně má povahu trestu, resp. že se jedná o trestní sankci *sui generis*. Závěr, že pokuta za opožděné tvrzení daně má povahu trestu, však nepostačuje k možnému uplatnění zásady *ne bis in idem*. K tomu je

nutno splnit i další kritérium, jímž je otázka totožnosti činu, který je předmětem dvou řízení a rozhodnutí, resp. které prvky skutku musí být shodné, aby byla zachována jeho totožnost. V tomto ohledu velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikovaném pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr., odkázal na rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci S. Z. proti Rusku (srov. S. Z. proti Rusku, rozsudek velkého senátu ze dne 10. 2. 2009, č. 14939/03, § 52), podle kterého čl. 4 Protokolu č. 7 musí být chápán tak, že zakazuje stíhání nebo soudní řízení pro druhý „trestný čin" *(offence/infraction)*, jestliže je založen na totožných nebo v podstatě stejných skutečnostech *(facts/faits)*. Popisy skutkového stavu v obou řízeních představují zásadní východisko pro posouzení otázky, zda jsou skutky v obou řízeních totožné (resp. jsou totožné alespoň v podstatných rysech), a to bez ohledu na případné odlišnosti v právní kvalifikaci tohoto skutku v obou řízeních. Totožnost skutku je dána tehdy, když se konkrétní skutkové okolnosti týkají téhož obviněného a jsou neoddělitelně spjaty v čase a místě. Podle velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu jde o požadavek konvenující našemu chápání totožnosti skutku, které je také založeno na totožnosti jednání nebo následku z hlediska rozhodných skutkových okolností [srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 143/02, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2002, sp. zn. 5 Tdo 494/2002, apod.).

29. Podle dosavadní soudní judikatury se skutkem rozumí určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky trestného činu či trestných činů anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu. Jako skutek je taková událost vymezena v příslušném aktu orgánu činného v trestním řízení (v usnesení o zahájení trestního stíhání, obžalobě, rozsudku, usnesení o zastavení trestního stíhání atd.). Podstatu skutku tvoří jednání pachatele a následek tímto jednáním způsobený, který je relevantní z hlediska trestního práva. Jednáním je projev vůle pachatele ve vnějším světě, který může spočívat v konání (komisivní delikt) nebo v opomenutí, nekonání (omisivní delikt). Jen takové děje, které jsou jednáním, lze v trestním řízení dokazovat a právně kvalifikovat a jen jednáním může být způsoben následek významný pro trestní právo. Následek spočívá v porušení nebo ohrožení hodnot (zájmů, vztahů) chráněných trestním zákonem (tj. života, zdraví, osobní svobody, majetku atd.) a jako znak některého jednotlivého, individuálního trestného činu ve své konkrétní podobě spojuje dílčí útoky (akty) do jednoho skutku a zároveň umožňuje dělit chování člověka na různé skutky. Následkem se tedy rozumí porušení individuálního objektu trestného činu v jeho konkrétní podobě, tedy konkrétní následek (porušení určitého jedinečného vztahu – zájmu), nikoli určitý typ následku. Z hlediska zachování totožnosti jednání i následku nejsou podstatné ty skutkové okolnosti, které charakterizují jen zavinění či jiný znak subjektivní stránky činu. Totožnost skutku má význam především z hlediska obžalovací zásady (§ 220 odst. 1 tr. ř.)

a v tomto smyslu je zachována, existuje-li shoda alespoň buď v jednání obviněného, anebo v následku jednání. Uvedená shoda jednání či následku, jak již bylo řečeno, nemusí být úplná a bezvýjimečná, ale stačí i shoda částečná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 8 Tdo 361/2006).

30. V nyní posuzované věci byl obviněný v trestním řízení uznán vinným skutkem podrobně popsaným již v bodě 1 tohoto usnesení Nejvyššího soudu.

31. Z opatřených skutkových zjištění, která se vztahovala k proběhlému daňovému řízení před příslušným správcem daně, se podává, že platebními výměry podrobně specifikovanými v bodě 12 tohoto rozhodnutí byly obviněnému vyměřeny daně z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2010–2014. Z odůvodnění daných platebních výměrů vyplývá, že obviněný ani přes opakované výzvy správce daně nepodal daňová přiznání k dani z příjmů fyzických osob za příslušná zdaňovací období 2010–2014 a že z důvodu nedostatečných důkazních prostředků nebylo možno daň stanovit na základě dokazování. Správce daně proto přistoupil v souladu s § 145 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ke stanovení příslušných daní podle pomůcek, které měl k dispozici. Následně správce daně za nepodání daňových přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2010–2014 vyměřil obviněnému platebními výměry specifikovanými v bodě 14 tohoto rozhodnutí pokuty za opožděné tvrzení daně podle § 250 odst. 6 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád.

32. Z popisu obou skutků vyplývá, že skutkové okolnosti, za které byly obviněnému uloženy sankce v daňovém řízení, a skutkové okolnosti, za které byla vůči němu vyvozena trestní odpovědnost v rámci trestního řízení, jsou značně provázané, a zčásti se dokonce překrývají. Ve skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně je obsažen popis jak účetního, tak i daňového deliktu (nalézací soud v tzv. skutkové větě výroku rozsudku specifikoval i konkrétní výši daní, které byly obviněnému za zdaňovací období 2010–2014 v daňovém řízení doměřeny), i když obviněný byl v trestním řízení uznán vinným pouze deliktem účetním. Závěr o jeho vině se týká pouze přečinu proti závazným pravidlům tržní ekonomiky, přičemž až důsledkem tohoto jeho jednání byl ztížený průběh daňového řízení spočívající v opožděném tvrzení daně. Nalézací soud přitom žádným způsobem nezdůvodnil vztah mezi účetním a daňovým deliktem obviněného, ani se nezabýval otázkou totožnosti skutku. Toto pochybení nalézacího soudu nenapravil ani soud odvolací. Obviněný v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně namítl porušení zásady *ne bis in idem* s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, avšak odvolací soud neprovedl žádný rozbor ve smyslu zmíněného rozhodnutí, resp. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016 (publikovaného pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.). V odůvodnění svého rozhodnutí soud druhého stupně pouze podotkl, že podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod nezakazuje, aby řízení,

v jejichž rámci jsou ukládány tresty, byla rozdělena do různých fází a v jejich rámci pak byly postupně nebo paralelně ukládány různé sankce za protiprávní jednání mající trestněprávní povahu. Bez podrobnějšího posouzení věci pak uzavřel, že nedošlo k porušení zásady *ne bis in idem*, protože tresty, které byly obviněnému uloženy v daňovém a trestním řízení, jsou součástí uceleného systému sankcí, že obě řízení reagují *in concreto* na odlišné aspekty protiprávního jednání a vzájemně se doplňují.

33. Soud prvního stupně se tedy bude muset po vrácení věci s otázkou totožnosti skutku řádně vypořádat. Nejvyšší soud připomíná, že ve věci, kterou posuzoval v rozhodnutí ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikovaném pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr., byly důvody pro uložení daňového penále i trestní řízení proti obviněnému založeny na stejných skutkových okolnostech, obě řízení se vztahovala k stejnému časovému období a předmětem obou řízení bylo to, že obviněný v daňových přiznáních neuvedl úplné a správné údaje o zdanitelných plněních, čímž snížil svoji daňovou povinnost a zkrátil daň, konkrétně daň z příjmů fyzických osob, o totožnou částku. Tímto byla naplněna kritéria pro totožnost skutku vyjádřená ve věci S. Z. proti Rusku, č. 14939/03, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 10. 2. 2009. Nejvyšší soud proto shledal, že nelze pochybovat o tom, že daná jednání mají společný skutkový základ, a že jde tedy o totožné skutky, čímž došlo k naplnění podmínky *idem*, a to i přes existenci doplňujícího skutkového znaku „zkrácení daně“ u trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, 3 písm. c) tr. zákona. Současně však Nejvyšší soud ve zmiňovaném rozhodnutí upozornil na to, že Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod nezakazuje, aby řízení, v jejichž rámci jsou ukládány tresty, byla rozdělena do různých fází a v jejich rámci pak byly postupně nebo paralelně ukládány různé sankce za protiprávní jednání mající trestněprávní povahu. Dodal, že státy jsou podle rozsudku velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci A a B proti Norsku, č. 24130/11 a č. 29758/11, ze dne 15. 11. 2016, oprávněny k tomu, aby v rámci svých právních systémů zvolily takové právní řešení, které bude reagovat na protispolečenské chování prostřednictvím různých navzájem se doplňujících řízení, která tvoří jeden koherentní celek za podmínky, že dohromady nepředstavují pro dotčeného jednotlivce nadměrnou zátěž. Důležité je posoudit otázku, zda specifická národní opatření ve své podstatě nebo svými účinky nepředstavují dvojí riziko na úkor jednotlivce, nebo zda naopak jde o výsledek celistvého systému jako vzájemně propojeného, souvisejícího celku, který umožňuje reagovat na různé aspekty protiprávního jednání předvídatelným a přiměřeným způsobem, aby dotčený jednotlivec nebyl vystaven nespravedlnosti. Přitom stěžejním pro posuzování případů, ve kterých se otvírá otázka přípustnosti dvojího řízení trestněprávní povahy ve smyslu zásady *ne bis in idem*, je test „dostatečně úzké souvislosti v podstatě a čase“ (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikované pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.).

34. Pokud tedy nalézací soud při novém rozhodování předmětné věci dospěje k závěru o totožnosti účetního a daňového deliktu, bude se muset zabývat také otázkou, zda je mezi daňovým a trestním řízením dostatečně úzká souvislost v podstatě a čase. Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikovaném pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr., připomněl, že v rozsudku velkého senátu ve věci A a B proti Norsku, č. 24130/11 a č. 29758/11, ze dne 15. 11. 2016 (dále též „věc A a B proti Norsku"), Evropský soud pro lidská práva vymezil základní pravidla a kritéria, která je třeba posuzovat v každém konkrétním případě při aplikaci testu věcné a časové souvislosti. Nemá-li dojít ke dvojímu řízení nebo trestu *(bis)* ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, musí být prokázáno, že řízení jsou spojena takovým celistvým způsobem, že tvoří koherentní celek. To znamená, že sledovaný účel i použité prostředky se musejí v zásadě vzájemně doplňovat a být spojeny v čase, ale také že možné důsledky organizace právní reakce na dané jednání tímto způsobem musejí být ve vztahu k dotčeným osobám přiměřené a předvídatelné. K významným faktorům pro určení, zda existuje dostatečná úzká spojitost v podstatě (věcná souvislost), podle rozsudku velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci A a B proti Norsku patří:
– zda obě samostatná řízení sledují vzájemně doplňující se (komplementární) cíl, a tedy zda se týkají, nikoli pouze *in abstracto*, ale zároveň *in concreto*, různých aspektů daného protiprávního jednání;
– zda je předmětná duplicita řízení předvídatelným důsledkem stejného vytýkaného jednání, a to jak právně, tak fakticky *(idem)*;
– zda jsou příslušná řízení vedena takovým způsobem, kterým se v maximální možné míře zabrání zdvojení při shromažďování i hodnocení důkazů, zejména prostřednictvím odpovídající vzájemné interakce mezi jednotlivými příslušnými orgány, díky které se prokázané skutkové okolnosti využijí i v druhém řízení;
– a především, zda je sankce uložená v řízení, které bylo ukončeno jako první, zohledněna v řízení, které je uzavřeno jako poslední, s cílem zamezit, aby byl dotčený jedinec nakonec vystaven nadměrné zátěži, přičemž pravděpodobnost tohoto posledně zmiňovaného rizika je nejnižší, pokud existuje kompenzační mechanismus, kterým se zajistí přiměřenost a proporcionalita celkové výše všech uložených sankcí (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikované pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.).

35. Z označeného rozsudku velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci A a B proti Norsku dále vyplývá, že i v případech, kdy existuje dostatečně silná věcná souvislost, je třeba zároveň naplnit i požadavek časové souvislosti. To však neznamená, že obě řízení musí být vedena současně od začátku do konce. Smluvním státům by mělo být umožněno si zvolit, zda povedou řízení postupně, pokud tento postup lze odůvodnit zájmem na efektivnosti a řádném výkonu spravedlnosti, sledováním odlišných sociálních cílů, aniž by dotčené osobě přivodil

nepřiměřenou újmu. Jak je však poznamenáno výše, časová souvislost musí vždy existovat. Časová souvislost proto musí být dostatečně těsná, aby jedinci poskytla ochranu před nejistotou, průtahy a prodlužováním řízení, a to i v případě, že příslušný vnitrostátní systém předepisuje „integrovaný" systém oddělující správní a trestní komponenty. Čím je spojitost v čase slabší, tím silnější břemeno se klade na stát, aby objasnil a zdůvodnil průtahy ve vedení řízení, za které může nést odpovědnost (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikované pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.).

36. Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikovaném pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr., shledal, že i kdyby daňové a trestní řízení nebylo vedeno současně, tak to ve smyslu shora citovaného rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci A a B proti Norsku nenarušuje požadavek časové souvislosti, neboť v České republice jde o integrovaný systém sice oddělených, ale zároveň bezprostředně navazujících řízení – daňového a trestního, které sledují odlišné sociální cíle, ale jsou dostatečně integrované v jeden celek, a v důsledku toho nevedou k nepřiměřené újmě pro obviněného, neboť jsou náležitě provázané a pro obviněného na základě ustálené judikatury českých soudů i předvídatelné.

37. Jak již bylo shora deklarováno, v případě nyní projednávané věci Finanční úřad pro Olomoucký kraj, územní pracoviště v P., obviněného opakovaně vyzýval k podání tvrzení k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2010–2014, avšak obviněný ani v jednom případě daňové přiznání nepodal, proto byly daně následně obviněnému doměřeny. Za zdaňovací období roku 2010 byla obviněnému daň doměřena platebním výměrem ze dne 16. 7. 2012, doručeným obviněnému dne 18. 7. 2012, za zdaňovací období roku 2011 byla daň doměřena platebním výměrem ze dne 24. 5. 2013, doručeným obviněnému dne 3. 6. 2013, za zdaňovací období roku 2012 byla daň doměřena platebním výměrem ze dne 16. 10. 2014, doručeným obviněnému dne 31. 10. 2014, za zdaňovací období roku 2013 byla daň doměřena platebním výměrem ze dne 29. 4. 2015, doručeným obviněnému dne 15. 5. 2015, a za zdaňovací období roku 2014 byla daň doměřena platebním výměrem ze dne 19. 2. 2016, doručeným obviněnému dne 29. 2. 2016.

38. Za nepodání daňových přiznání k dani z příjmů fyzických osob vyměřil Finanční úřad pro Olomoucký kraj, územní pracoviště v P., obviněnému pokuty, a to za zdaňovací období 2010 platebním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 21. 10. 2013 pokutu ve výši 1 767 Kč, za zdaňovací období 2011 platebním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 21. 10. 2013 pokutu ve výši 1 320 Kč, za zdaňovací období 2012 platebním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 17. 12. 2014 pokutu ve výši 5 308 Kč, za zdaňovací období 2013 platebním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 31. 8. 2015 pokutu ve výši 9 202 Kč a za zdaňovací období 2014 platebním výměrem na pokutu za opožděné tvrzení daně ze dne 10. 6. 2016 pokutu ve výši 4 505 Kč. Obviněný doměřené daně včetně pokut uhradil v plné výši tak,

že doměřená daň za zdaňovací období 2010 a 2011 byla uhrazena z přeplatku daňového subjektu (5. 1. 2010 a 3. 1. 2011), za zdaňovací období 2012 byla daň hrazena dobrovolnými platbami (přeplatek 3. 1. 2011; platby 2. 4. 2013, 4. 11. 2014 a 17. 12. 2014), za zdaňovací období 2013 byla daň uhrazena dobrovolnými platbami (přeplatek 17. 12. 2014; platby 21. 8. 2015, 5. 10. 2015) a dne 5. 10. 2015 platbou zajištěnou exekučně ve výši 36 852 Kč a doměřená daň za zdaňovací období 2014 byla uhrazena v plné výši dne 26. 10. 2016.

39. Dne 10. 8. 2015 byly podle § 158 odst. 3 tr. ř. zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání přečinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku. Usnesením Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje, Územního odboru Olomouc, oddělením hospodářské kriminality, ze dne 20. 7. 2016, č. j. KRPM-92523-84/TČ-2015-140581-13, bylo pak podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněného J. A. pro přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku s odůvodněním, že při prověřování věci bylo zjištěno, že úmyslně a prokazatelně nevedl účetní evidenci ani nezabezpečil řádné vedení účetní evidence, ač k tomu byl podle zákona povinen, čímž ohrozil včasné i řádné vyměření daně z příjmů fyzických osob za zdaňovací období let 2010 až 2013. Usnesením Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje, Územního odboru Olomouc, oddělením hospodářské kriminality, ze dne 16. 2. 2017, č. j. KRPM-92523-115/TČ-2015-140581-13, bylo podle § 160 odst. 1, 5 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněného J. A. pro přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku, kterého se měl dopustit zkráceně tím, že úmyslně a prokazatelně nevedl účetní evidenci ani nezabezpečil řádné vedení účetní evidence, ač k tomu byl podle zákona povinen, čímž ohrozil včasné i řádné vyměření daně z příjmů fyzických osob za zdaňovací období roku 2014.

40. Dne 10. 4. 2017 pod sp. zn. ZT 222/2016 podal státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Prostějově na obviněného obžalobu pro přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku, kterého se měl zkráceně dopustit tím, že jakožto advokát provozující jiné podnikání podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění, v období let 2010 až 2014 řádně nevedl ani nezajistil řádné vedení své daňové evidence a záznamů o příjmech a evidenci pohledávek ve smyslu § 7b odst. 1 a § 7 odst. 8 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění, a dále ačkoliv si byl vědom své povinnosti vyplývající z § 38g odst. 1 zákona a z § 136 odst. 1, 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, v platném znění, podat do tří měsíců, v případě zastoupení daňovým poradcem do šesti měsíců, po uplynutí zdaňovacího období daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob, toto i přes výzvy neučinil, takže byl srozuměn s tím, že správci daně neposkytl podklady pro správné a včasné vyměření daně, v důsledku čehož tak Finanční

úřad pro Olomoucký kraj, Územní pracoviště v P., musel přistoupit v souladu se zákonem ke stanovení daně podle pomůcek způsobem v obžalobě specifikovaným.

41. Z uvedených skutečností vyplývá, že daňové řízení a trestní řízení v předmětné věci na sebe bezprostředně navazovala, resp. zčásti se časově překrývala. S přihlédnutím k tomu se tedy soud prvního stupně bude muset s otázkou časové souvislosti vypořádat, a to zejména ve smyslu výše zmíněných závěrů vyplývajících z rozsudku velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci A a B proti Norsku a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikovaného pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr. Stejně tak bude muset nalézací soud posoudit a konkrétně s ohledem na všechny relevantní skutečnosti a okolnosti odůvodnit, zda byla ve věci dána také věcná souvislost, tj. zda byly splněny všechny čtyři podmínky vyjmenované v rozsudku velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci A a B proti Norsku a podrobně rozvedené v bodě 34 tohoto rozhodnutí, tedy že obě samostatná řízení sledovala vzájemně doplňující se (komplementární) cíl, že duplicita řízení byla pro obviněného předvídatelná, že obě řízení byla vedena takovým způsobem, že bylo v maximální možné míře zabráněno zdvojení při shromažďování i hodnocení rozhodných důkazů a že sankce uložená v řízení, které bylo ukončeno jako první, byla zohledněna v řízení, které je skončeno jako poslední, aby se zabránilo tomu, že dotčený subjekt ponese nepřiměřenou zátěž. K tomu Nejvyšší soud poznamenává, že již v rozhodnutí ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikovaném pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr., uvedl, že nepochybuje o tom, že daňové i trestní řízení v České republice sledují komplementární účel a reagují tak, nikoliv pouze *in abstracto*, ale *in concreto*, na odlišné aspekty protiprávního jednání. Nelze také přehlédnout, že daňové a trestní řízení v České republice jsou řízeními, jež jsou na základě stávající právní úpravy dostatečně integrovaná v jeden celek, a v důsledku toho z hlediska této úpravy zpravidla nevedou k nepřiměřené újmě pro obviněného, neboť jsou náležitě provázaná a pro obviněného na základě ustálené judikatury i předvídatelná. V posuzované věci bude proto podstatné především posouzení konkrétních okolností případu z hlediska, zda obviněný J. A. od počátku věděl, že s ohledem na zjištěné a prokázané skutečnosti je uložení pokuty za opožděné tvrzení daně a stejně tak jeho trestní stíhání možné či pravděpodobné. Dále se soud prvního stupně bude muset zabývat otázkou vzájemné provázanosti daňového a trestního řízení s přihlédnutím k tomu, že podle § 8 odst. 1 tr. ř. má finanční úřad povinnost neprodleně oznamovat státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Rozhodné je, že z hlediska toho, k čemu může správce daně přihlížet, je dokazování v daňovém řízení mnohem volnější a širší ve srovnání s dokazováním v trestním řízení, v němž je třeba navíc vždy prověřit i obhajobu obviněného. V daňovém řízení má daňový subjekt důkazní břemeno, naproti tomu v trestním řízení je dokazování

viny obviněného povinností orgánů činných v trestním řízení (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 1999, sp. zn. 5 Tz 165/98). Je tak zřejmé, že výsledky daňového řízení v otázce rozsahu daňové povinnosti a jejího nesplnění nelze bez dalšího zcela přejímat do trestního řízení (i když opatřené důkazy v daňovém řízení mohou být podstatným podkladem v řízení trestním). Orgány činné v trestním řízení mají povinnost podle § 2 odst. 5 tr. ř. samy zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to na podkladě důkazů opatřených v daňovém řízení a doplněných v trestním řízení. Orgány činné v trestním řízení jsou přitom povinny se vypořádat se závěry, k nimž případně dospěl v otázce zkrácení daně, a to i pokud jde o rozsah zkrácení daně, příslušný správce daně, a s podklady, které k jeho rozhodnutí vedly. Pokud orgán činný v trestním řízení učinil v těchto směrech odchylný závěr od vyjádření či rozhodnutí správce daně, musí mít pro takový postup dostatečnou oporu v provedených důkazech a ve svém rozhodnutí ho náležitě odůvodnit (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1049/2014, uveřejněné pod č. 48/2015 Sb. rozh. tr.).

42. Poslední podmínkou, kterou je ve smyslu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci A a B proti Norsku nutno naplnit pro určení existence úzké věcné souvislosti, je požadavek, aby sankce uložená v řízení, které bylo ukončeno jako první, byla zohledněna v řízení, které je skončeno jako poslední, aby se zabránilo tomu, že dotčený subjekt ponese nepřiměřenou zátěž. To znamená, že v rámci individualizace stanovení trestní sankce je třeba vzít v úvahu sankci ukládanou v daňovém řízení a její úhradu, resp. aby soudy při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédly k rozhodnutí finančního úřadu o povinnosti uhradit penále z doměřené daně či pokutu za opožděné tvrzení daně a v odůvodnění rozhodnutí vysvětlily, jak byla tato okolnost zohledněna (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikované pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.).

43. V nyní projednávané věci soud prvního stupně uložil obviněnému trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců s podmíněným odkladem v trvání osmnácti měsíců a trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu povolání advokáta v trvání dvaceti čtyř měsíců, přičemž při úvaze o druhu a výměře trestu hodnotil jako polehčující okolnost mimo jiné i to, že obviněný dodatečně doměřené daně včetně pokut za opožděné tvrzení daně uhradil. Odvolací soud se s tímto jeho závěrem ztotožnil a k uloženému trestu krom dalšího podotkl, že při ukládání trestu soud prvního stupně zcela správně přihlédl k tomu, že obviněný svou daňovou povinnost, byť dodatečně, splnil. Rozhodující soudy tedy do jisté míry zohlednily skutečnost, že obviněnému byla uložena sankce již v proběhlém daňovém řízení a že veškeré doměřené daně včetně pokut zaplatil, avšak podle názoru Nejvyššího soudu nikoli náležitě ve smyslu shora uvedené judikatury Evropského soudu pro lidská práva a Nejvyššího soudu, neboť se nevypořádaly s otázkou, zda uložením trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců s podmíněným odkladem v trvání osmnácti měsíců

a trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu výkonu povolání advokáta v trvání dvaceti čtyř měsíců bylo zabráněno tomu, aby obviněný nesl nepřiměřenou zátěž. Podle názoru Nejvyššího soudu, i kdyby byly splněny všechny již shora obecně uvedená kritéria, lze jen stěží připustit situaci, kdy obviněný byl za účetní delikt postižen v trestním řízení přísnějším trestem, než za delikt daňový s ním související, za který byl již postižen v daňovém řízení, když navíc celou dlužnou částku včetně pokut za opožděné tvrzení daně uhradil. Je tedy třeba zvážit, zda za daného stavu by nebylo dostačující za související účetní aspekty daného činu uložení dalšího doplňujícího majetkového trestu, který by pro obviněného nepředstavoval tak nepřiměřenou zátěž jako trest odnětí svobody, který mu byl uložen, byť s podmíněným odkladem, zvláště když soud prvního stupně v zásadě nedostatečně odůvodnil i současné uložení trestu zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu povolání advokáta, a to včetně jeho výměry (srov. předposlední stranu rozsudku nalézacího soudu). Toto pochybení nenapravil ani odvolací soud, když pouze v té souvislosti zdůraznil souvislost s výkonem povolání advokáta (srov. str. 4 rozsudku odvolacího soudu ve světle dikce § 125 odst. 1 věty třetí tr. ř.).

44. Rozhodující soudy nižších stupňů se tedy s otázkou totožnosti skutku budou muset ve světle shora zmíněných skutečností podrobně vypořádat. Vyjde-li příslušný soud ze skutečnosti, že uložení pokuty za opožděné tvrzení daně mělo trestněprávní povahu, a dospěje-li současně k závěru, že trestněprávní jednání, pro které byl obviněný stíhán, bylo z hlediska totožnosti skutku shodné s tím, pro které mu byla uložena daňová pokuta, bude nutné ještě na základě konkrétních prokázaných skutkových okolností tohoto případu posoudit, zda existuje mezi daňovým a trestním řízením dostatečná věcná a časová souvislost tak, aby mohla být obě řízení považována za celistvou odezvu na chování obviněného a aby nebylo pochyb o tom, že obviněný J. A. neutrpěl nepřiměřenou újmu nebo nespravedlivost tím, že mu byly uloženy různé sankce dvěma různými orgány v různých řízeních, jak na to bylo shora v podrobnostech obecně poukázáno. V této souvislosti Nejvyšší soud zdůrazňuje, že smyslem čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod je sice zabránit nespravedlivému dvojímu stíhání nebo potrestání jednotlivce za stejné protiprávní jednání, současně však nelze přehlížet, že právní systém České republiky je založen na možnosti vést paralelní řízení ve vztahu k jednomu daňovému protiprávnímu jednání různými orgány pro různé účely. Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva musí být smluvním státům umožněno si zvolit, zda povedou řízení postupně, pokud tento postup lze odůvodnit zájmem na efektivnosti a řádném výkonu spravedlnosti, sledováním odlišných sociálních cílů, aniž by dotčené osobě přivodil nepřiměřenou újmu (srov. již zmiňovaný rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci A a B proti Norsku).

45. V dané souvislosti nelze pominout, že kritéria pro přípustnost souběžného vedení daňového a trestního řízení a dvojího uložení trestu pro tentýž skutek vy-

slovená ve věci A a B proti Norsku byla aplikována také v rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci J. a ostatní proti Islandu, č. 22007/11, ze dne 18. 5. 2017, avšak s odlišným výrokem. V této věci Evropský soud pro lidská práva shledal, že uložením daňového penále a odsouzením pro daňový trestný čin na základě stejných skutečností došlo k porušení práva stěžovatelů nebýt souzen nebo trestán dvakrát ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7, a to pro nezajištění úzké časové a věcné spojitosti obou sankčních řízení. Podle učiněných skutkových zjištění bylo daňovou kontrolou zjištěno, že stěžovatelé v letech 1999 až 2002 nepřiznali část svých příjmů, proto jim byla daň doměřena spolu s penále. Správní rozhodnutí byla v srpnu a v září 2007 z větší části potvrzena a v únoru a březnu 2008 nabyla právní moci. Již v roce 2004 však daňový orgán nahlásil věc policii a předal jí příslušnou dokumentaci. V roce 2006 byli stěžovatelé i další svědci vyslechnuti policií. V prosinci 2008 byli stěžovatelé obviněni z daňového trestného činu, a to mimo jiné pro nepřiznání příjmů vytýkané daňovými orgány. Okresní soud v červnu 2010 tuto shodnou část s ohledem na judikaturu k zásadě *ne bis in idem* z trestního stíhání vyloučil, avšak Nejvyšší soud v září 2010 nařídil její projednání. Okresní soud v prosinci 2011 rozhodl o tom, že stěžovatelé jednali s hrubou nedbalostí, jež postačuje ke vzniku jejich trestní odpovědnosti. Nejvyšší soud v únoru 2013 vinu z větší části potvrdil a odsoudil stěžovatele jednak k podmíněnému trestu odnětí svobody, jednak k pokutě, přičemž vzal v úvahu nepřiměřenou délku řízení, kterou stěžovatelé nezpůsobili, a uložené penále, aniž nicméně předestřel, jakým způsobem je do pokuty započetl. Následně se stěžovatelé obrátili na Evropský soud pro lidská práva (dále též jen ve zkratce „ESLP“) s tím, že v jejich případě došlo k porušení zásady *ne bis in idem* ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť byli souzeni a potrestáni dvakrát za tentýž skutek. Mezi účastníky řízení nebylo sporné, že uložení daňového penále představovalo ve světle judikatury ESLP sankci trestněprávní povahy (A a B proti Norsku) a že daňové i trestní řízení bylo vedeno pro tentýž skutek spočívající v nepřiznání příjmů (S. Z. proti Rusku). Odpověď na otázku, zda bylo v jednom z těchto řízení vydáno pravomocné rozhodnutí, není podle ESLP podstatná tam, kde nedochází ke skutečnému zdvojení, ale ke kombinaci řízení, která tvoří jeden celek (A a B proti Norsku). V projednávané věci měl ESLP za splněný požadavek, aby obě řízení, jakož i v nich uložené sankce sledovaly odlišný účel, a vzájemně se tak doplňovaly. Dvojkolejnost řízení byla pro stěžovatele předvídatelná, neboť vedení daňového i trestního řízení je na Islandu při nepřiznání příjmů běžné. Nejvyšší soud při zvažování druhu a výměry trestu přihlédl také k celkově nepřiměřené délce řízení a především k daňovému penále jako majetkové sankci dříve uložené ve správním řízení. Podle ESLP však nebyla naplněna podmínka zabránění dvojímu shromažďování a hodnocení důkazů ani podmínka úzké časové spojitosti mezi řízeními. ESLP podotkl, že policie, která vedla trestní vyšetřování, sice měla přístup k dokumentaci shromážděné

v souvislosti s daňovou kontrolou, ale prováděla také samostatné vyšetřování. To ve svém důsledku znamenalo, že obě řízení byla na sobě do značné míry nezávislá. K podmínce dostatečné časové souvislosti ESLP uvedl, že řízení byla vedena v souhrnu více než devět let, z toho jen asi rok souběžně. Stěžovatelé byli navíc obžalováni více než rok po konečném rozhodnutí o uložení daňového penále. Trestní řízení pokračovalo samostatně několik let. Nejvyšší soud přitom konstatoval, že stěžovatelé délku řízení nezpůsobili. ESLP dospěl k závěru, že nebyla dána dostatečně úzká časová a věcná spojitost mezi oběma řízeními, a to především s ohledem na omezený časový překryv obou řízení a nezávislé shromažďování, provádění a hodnocení důkazů ze strany orgánů činných v trestním řízení. Stěžovatelé tak podle názoru ESLP v dané věci byli vystaveni dvojímu stíhání a potrestáni za prakticky totožný čin různými orgány ve dvou odlišných řízeních, čímž došlo k porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

46. Rozhodující pro posouzení, zda byla porušena zásada *ne bis in idem* ve věci J. a ostatní proti Islandu, bylo tedy třetí kritérium podmínky věcné souvislosti rozsudku A a B proti Norsku (tj. zda skutková zjištění učiněná v jednom řízení byla použita v druhém řízení, a tedy řízení byla vedena takovým způsobem, aby se maximálně zabránilo jakémukoliv zdvojení při shromažďování a hodnocení důkazů) a podmínka časové souvislosti. K tomu považuje Nejvyšší soud za potřebné dodat, že z prvního kritéria věcné souvislosti definovaného rozsudkem ve věci A a B proti Norsku vyplývá, že trestní řízení musí mít jiný cíl než daňové řízení. V případě A a B proti Norsku podle ESLP odsouzení v trestním řízení sloužilo nejen jako odrazující prostředek, ale mělo také svůj represivní účel ve vztahu k témuž společensky škodlivému opomenutí, jehož součástí byl i dodatečný znak v podobě spáchání trestného činu podvodu. Z toho plyne, že třetí kritérium věcné souvislosti nelze chápat tak, že není možné provádět žádné vlastní shromažďování a hodnocení důkazů orgány činnými v trestním řízení, neboť v daňových řízeních nejsou zjišťovány všechny okolnosti rozhodné pro posouzení naplnění všech znaků trestných činů. Takový výklad je také podpořen samotnou formulací tohoto kritéria, které stanovuje požadavek, aby orgány v konkrétním případě vyvíjely maximální úsilí, aby se zabránilo jakémukoliv zdvojení při shromažďování a hodnocení důkazů. K tomu je třeba upozornit na to, že ani islandský právní řád nepředpokládá, že skutkové okolnosti případů rozhodné pro posouzení daňových deliktů a trestných činů jsou totožné, a je tedy vyloučeno vlastní šetření v rámci trestního řízení. Rozsudek ve věci J. a ostatní proti Islandu interpretuje třetí kritérium podmínky věcné souvislosti tak, že pokud orgány v jednom řízení šetří dané skutkové okolnosti jako první a dochází zde k překrývání se skutkovými okolnostmi rozhodnými pro posouzení daného protiprávního chování i v řízení druhém, je třeba splnit dvě podmínky. Zaprvé, aby právní úprava umožňovala využít takové podklady shromážděné v jednom řízení i pro druhé řízení, a zadru-

hé, aby orgány v konkrétním projednávaném případě vyvinuly maximální úsilí, aby se zabránilo jakémukoliv zdvojení při shromažďování a hodnocení důkazů ve větším rozsahu ve vztahu ke skutkovým okolnostem, které jsou rozhodné pro posouzení jak daňového deliktu, tak trestného činu. Pokud se týká argumentace k podmínce časové souvislosti, ESLP v rozsudku J. a ostatní proti Islandu konstatoval, že daňové a trestní řízení byla vedena po celkovou dobu 9 let a 3 měsíce, přičemž paralelně jen po dobu o něco více než 1 rok. Stěžovatelé byli obžalováni až 15 a 16 měsíců po vydání daňových rozhodnutí a 9 a 10 měsíců poté, co nabyla právní moci. Dále zdůraznil odlišnost projednávaného případu od případu A a B proti Norsku, ve kterém daňové a trestní řízení byla vedena přibližně 5 let, trestní řízení pokračovala po dobu méně než 2 roky od nabytí právní moci daňových rozhodnutí, a stěžovatelé byli obžalováni ještě předtím, než daňové orgány vydaly svá rozhodnutí, a byli odsouzeni v trestním řízení jen několik měsíců po vydání daňových rozhodnutí. Vláda rovněž, na rozdíl od případu A a B proti Norsku, nevysvětlila a neospravedlnila průtahy ve vnitrostátních řízeních, které podle Nejvyššího soudu nebyly zaviněny stěžovateli (srov. Analýza oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu č. 11/2017).

47. Závěrem lze uvést, že Evropský soud pro lidská práva v rozsudku J. a ostatní proti Islandu vycházel při svém hodnocení v zásadě z argumentace vyslovené v rozsudku velkého senátu ve věci A a B proti Norsku. Je proto možno uzavřít, že na použitelnost obecných závěrů plynoucích z rozsudku velkého senátu Soudu ve věci A a B proti Norsku nemá rozsudek ve věci J. a ostatní proti Islandu vliv. Představuje ovšem silný apel na důsledné posuzování každého jednotlivého případu individuálně a odmítnutí zobecňujícího přístupu, který by vedl k automatickému závěru o přípustnosti souběžného vedení daňového a trestního řízení v každé věci (srov. Analýza oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu č. 11/2017). Právě tento přístup ovšem oba nižší soudy ze shora uvedených důvodů nedodržely.

48. Dále považuje Nejvyšší soud za vhodné poukázat také na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci L. D. proti Švédsku, č. 7356/10, ze dne 27. 11. 2014, který se týkal případu, v němž bylo uloženo daňové penále a následně bylo vedeno trestní řízení jednak ohledně trestného činu zkrácení daně, jednak ohledně účetního trestného činu. Stěžovatelka ve svém daňovém přiznání v této trestní věci nepřiznala všechny své příjmy, a navíc tak neučinila správným způsobem. Finanční úřad proto prověřil její příjmy za rok 2002 a uložil jí zdanit nepřiznané příjmy a dále zvýšil její povinnost plátce DPH za rok 2002. Jelikož informace, které stěžovatelka ve svém daňovém přiznání uvedla, nebyly správné a finanční úřad v rámci své diskreční pravomoci musel provést revizi s ohledem na chybné účetnictví stěžovatelky, uložil jí také daňové penále. Rozhodnutí finančního úřadu bylo potvrzeno správními soudy a stěžovatelčino dovolání švédský Nejvyšší správní soud dne 20. 10. 2009 odmítl. Proti stěžova-

telce bylo v souvislosti s výše popsaným jednáním zahájeno také trestní řízení týkající se jednak trestného činu zkrácení daně, jednak účetního trestného činu. Trestní soud rozhodnutím, které nabylo právní moci dne 8. 1. 2009, stěžovatelku pro vážné nedostatky ve vedení účetnictví uznal vinnou z účetního trestného činu, současně ji však zprostil obvinění z trestného činu zkrácení daně. Konstatoval přitom, že uložení daňového penále obnáší „trestní obvinění" a že řízení týkající se daňového penále mělo trestní povahu, a proto by následné odsouzení pro trestný čin zkrácení daně bylo v rozporu se zásadou *ne bis in idem*. K tomu však dodal, že stíhání stěžovatelky a odsouzení pro závažný trestný čin pro nedostatky ve vedení účetnictví nevykazuje žádný rozpor s požadavky čl. 4 Protokolu č. 7, neboť podání nesprávného materiálu o účetnictví finančnímu úřadu pro podporu tvrzení uvedených v daňovém přiznání a neschopnost stěžovatelky poskytnout finančnímu úřadu další důvěryhodnou dokumentaci, na níž by úřad mohl založit své posouzení, představují důležité dodatečné skutečnosti v daňovém řízení, které nehrály žádnou roli v jejím odsouzení v trestním řízení za nedostatky ve vedení účetnictví. Podle Evropského soudu pro lidská práva povinnost podnikatele uvést správné informace v účetnictví je povinností *per se*, která není závislá na tom, zda je účetnictví použito jako materiál pro určení daňové povinnosti. Jinými slovy, jelikož stěžovatelka nesplnila své povinnosti spojené s vedením účetnictví, mohla následně splnit svou povinnost doložit finančnímu úřadu dostatečné a správné informace, například opravou informací v účetních knihách nebo předložením dalšího materiálu, který mohl tvořit základ pro vyměření daně. Podání nesprávného materiálu o účetnictví a neschopnost stěžovatelky poskytnout finančnímu úřadu další důvěryhodnou dokumentaci, na níž by mohl založit své posouzení, proto podle Evropského soudu pro lidská práva představuje důležité dodatečné skutečnosti v daňovém řízení, které nehrály žádnou roli v jejím odsouzení v trestním řízení za nedostatky ve vedení účetnictví. Evropský soud pro lidská práva proto ve věci uzavřel, že za takových okolností byly dva trestné činy dostatečně odděleny, aby bylo možné konstatovat, že stěžovatelka nebyla potrestána dvakrát pro ten samý čin, a že stíhání stěžovatelky a odsouzení pro závažný trestný čin pro nedostatky ve vedení účetnictví nevykazuje žádný rozpor s požadavky čl. 4 Protokolu č. 7 (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci L. D. proti Švédsku, č. 7356/10, ze dne 27. 11. 2014).

49. Zmíněné rozhodnutí však nelze podle přesvědčení Nejvyššího soudu bez dalšího přímo aplikovat na případ posuzované trestní věci obviněného J. A., neboť Nejvyšší soud v rámci své rozhodovací činnosti (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2003, sp. zn. 5 Tdo 362/2003, uveřejněné pod č. 57/2003 Sb. rozh. tr.) vyslovil také názor, že trestný čin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „tr. zákon"), je deliktem ohrožovacím a že ve vztahu k včasnému a řádnému vyměření daně je zde postihováno v podstatě jednání přípravného cha-

rakteru, které může směřovat ke zkrácení daně ve smyslu trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1 tr. zákona (nyní § 240 tr. zákoníku). Dojde-li pak skutečně ke zkrácení daně, skutek se posoudí jako poruchový trestný čin podle § 148 odst. 1 tr. zákona, a nikoli jako ohrožovací trestný čin podle § 125 odst. 1 tr. zákona, neboť ohrožovací delikt je konzumován poruchovým deliktem, čímž je vyloučen i jejich jednočinný souběh. Nutno dodat, že v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud neřešil otázku porušení principu *ne bis in idem*, ale zabýval se tím, zda se obviněný dopustil trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, či zda svým jednáním naplnil toliko zákonné znaky trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění. Obviněný v dovolání v této trestní věci, kterou řešil Nejvyšší soud, totiž jen namítl, že jeho jednáním mohlo dojít k naplnění pouze znaků skutkové podstaty trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 odst. 1 tr. zákona, avšak Nejvyšší soud uzavřel, že ač jednání obviněného jisté znaky zmíněného trestného činu obsahuje, tak vzhledem k tomu, že právní posouzení daného skutku jako trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, 3 písm. c) tr. zákona bylo shledáno správným, připadala by v úvahu pouze kvalifikace jeho jednání jako jednočinného souběhu více trestných činů, přičemž však jednočinný souběh trestných činů podle § 148 odst. 1 tr. zákona (nyní § 240 odst. 1 tr. zákoníku) a podle § 125 odst. 1 tr. zákona (nyní § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku) je vyloučen. Také s tímto judikátem se musí nalézací soud vypořádat, přičemž bude třeba se zabývat uvedeným rozhodnutím a právními názory v něm vyslovenými právě z hlediska principu *ne bis in idem*.

50. Podstatné je, že obecně skutek, který bývá předmětem trestního řízení pro trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 tr. zákoníku, zpravidla zahrnuje i protiprávní postup daňového subjektu při vedení účetnictví. Tak tomu bylo i v případě obviněného J. A., který prokazatelně některé účetní doklady nutné ke stanovení daňové povinnosti vůbec nevedl. Evropský soud pro lidská práva ve shora zmíněném rozsudku ve věci L. D. proti Švédsku konstatoval, že uložení penále nebrání trestnímu postihu za „účetní trestný čin", neboť povinnost uvést správné informace v účetnictví je povinností *per se*, která není závislá na tom, zda je účetnictví použito jako materiál pro určení daňové povinnosti. Podle českého právního řádu však trestní postih za daňový a účetní delikt v případech, kdy pachatel trestného činu podle § 240 tr. zákoníku manipuluje s účetními doklady (což je pro páchání trestného činu podle § 240 tr. zákoníku typické), nelze od sebe zcela oddělit, a to právě s ohledem na již zmíněné rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2003, sp. zn. 5 Tdo 362/2003, uveřejněné pod č. 57/2003 Sb. rozh. tr. (srov. i rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1359/2016).

51. Vzhledem k tomu, že nalézací soud ve svém rozhodnutí žádným způsobem nezdůvodnil vztah daňového a účetního deliktu z hlediska totožnosti skutku, a to

za situace, kdy ve skutkové větě výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně jsou uvedeny oba delikty, ač obviněný byl odsouzen pouze za delikt účetní, přičemž odvolací soud toto pochybení soudu prvního stupně nenapravil, když pouze odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, s tím, že z hlediska zásady *ne bis in idem* Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod nezakazuje, aby řízení, v jejichž rámci jsou ukládány tresty, byla rozdělena do různých fází a v jejich rámci pak byly postupně nebo paralelně ukládány různé sankce za protiprávní jednání mající trestněprávní povahu, nepostupoval správně a v souladu se zákonem. Zvláště když, jak již bylo uvedeno shora, neprovedl žádný rozbor toho, v čem spočívá časová a věcná souvislost daňového a účetního deliktu obviněného J. A. Z těchto důvodů Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. 9. 2017, sp. zn. 8 To 340/2017, i rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 2 T 35/2017. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. V návaznosti na to podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Prostějově přikázal, aby věc obviněného J. A. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

52. V novém řízení bude muset soud prvního stupně při respektování shora podrobně rozvedených skutečností zhodnotit, zda z hlediska shora uvedené ustálené judikatury ESLP i vnitrostátních soudů existuje mezi daňovým a trestním řízením dostatečná věcná a časová souvislost tak, aby mohla být obě řízení považována za celistvou odezvu na chování obviněného a aby nebylo pochyb o tom, že obviněný J. A. neutrpěl nepřiměřenou újmu nebo nespravedlivost tím, že mu byly uloženy různé sankce dvěma různými orgány v různých řízeních, jak na to bylo shora v podrobnostech obecně poukázáno. Dále se bude muset zabývat i tím, zda se v případě účetního a daňového deliktu obviněného J. A. jedná o tentýž skutek, přičemž pokud shledá, že se o totožné skutky nejedná (viz však shora uvedený popis skutku ve výroku o vině v rozsudku nalézacího soudu), bude se muset blíže zabývat jednáním obviněného také ve vztahu k jiným subjektům ve smyslu § 254 odst. 1 tr. zákoníku („… ohrozí tak majetková práva jiného…“). Bude-li na základě výsledků provedeného dokazování zjištěno, že obviněný svým jednáním skutečně ohrozil majetková práva i jiných subjektů, mohl by účetní delikt samostatně obstát, resp. v takovém případě by ho nebylo možno považovat jen za „přípravné jednání“ k deliktu daňovému.

53. Z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možno považovat za právně relevantně uplatněnou také další námitku obviněného, a to že celý dluh na své daňové povinnosti včetně pokuty za opožděné tvrzení daně uhradil, a že by se tak mohlo jednat o projev účinné lítosti. Nejvyšší soud však shledal, že se jedná o námitku neopodstatněnou.

54. Obecná úprava účinné lítosti podle § 33 tr. zákoníku stanoví taxativní výčet trestných činů, u nichž může za dobrovolného splnění podmínek daných pod

písm. a) nebo b) tohoto ustanovení zaniknout trestní odpovědnost účinnou lítostí. S ohledem na dikci tohoto ustanovení je zřejmé, že zánik trestní odpovědnosti obviněného za přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku není možný již jen z toho důvodu, že tento trestný čin není v § 33 tr. zákoníku uveden, a proto u uvedeného trestného činu obecná účinná lítost nepřichází v úvahu. Trestní zákoník dále obsahuje ustanovení o tzv. zvláštní účinné lítosti (srov. § 197, § 242, § 248a, § 312b a § 362 tr. zákoníku), avšak ani tato ustanovení se k přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku nevztahují. Není proto pochyb o tom, že v případě obviněného J. A. v žádném případě nemohly být naplněny podmínky účinné lítosti podle § 33 tr. zákoníku, popř. shora vyjmenovaných zvláštních ustanovení tr. zákoníku. Pro úplnost lze dodat, že skutečnost, že obviněný celý dluh na své daňové povinnosti uhradil, se vztahovala k daňovému deliktu, který řešil v daňovém řízení správce daně Finanční úřad pro Olomoucký kraj, Územní pracoviště v P., a nikoli k nevedení daňové evidence a záznamů o příjmech a evidenci pohledávek ve smyslu § 7b odst. 1 a § 7 odst. 8 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a navíc byla také u přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea první tr. zákoníku zohledněna, i když ne zcela dostatečně, jako polehčující okolnost při rozhodování o trestu.

Č. 17

č. 17 ***Ne bis in idem***, Padělání a pozměnění veřejné listiny
§ 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., § 348 odst. 1 tr. zákoníku

Skutek, jehož se obviněný dopustil tím, že provozoval motorové vozidlo bez platného osvědčení o technické kontrole vozidla, a pro který byl postižen pro přestupek ve správním řízení, není totožný s jiným skutkem tohoto obviněného spočívajícím v tom, že v rámci šetření dopravní nehody předložil Policii České republiky podstatně pozměněný technický průkaz, který vydával za pravý. Proto jeho trestní stíhání pro přečin padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku není porušením zásady *ne bis in idem*.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. 4 Tdo 866/2018, ECLI:CZ:NS:2018:4.TDO.866.2018.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného Z. Š. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 3. 2018, sp. zn. 8 To 48/2018, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 9 T 96/2017.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. 9 T 96/2017, byl obviněný Z. Š. uznán vinným ze spáchání přečinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se podle skutkové věty výroku o vině daného rozsudku dopustil tím, že:
v době od 28. 10. 2015, poté, kdy mu jako kupujícímu na základě uzavřené kupní smlouvy, jejímž předmětem byl prodej nákladního vozidla tov. zn. AVIA 31K-S, bylo předáno toto vozidlo společně s úředně vystaveným duplikátem, Osvědčení o registraci vozidla – část II. (technický průkaz), týkající se zmíněného vozidla AVIA 31K-S, nejdéle do 30. 3. 2017, na přesně nezjištěném místě a přesně nezjištěným způsobem, opatřil toto osvědčení otiskem padělaného razítka technické kontroly STK K. P., s. r. o., S. v B., jakož i padělanými údaji spočívajícími ve vyznačení absolvování a platnosti technické kontroly, v části „osvědčení o technické způsobilosti vozidla“, kdy zmíněného dne 30. 3. 2017 v B., poblíž Městské policie v B. na ulici K., takto padělaný doklad předložil a vydával za pravý v rámci šetření dopravní nehody ze dne 3. 2. 2017 v obci T., okr. B.-v.

2. Za uvedený přečin a sbíhající přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, kterým byl obviněný uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 26. 9. 2017, č. j. 2 T 171/2016-265, uložil Městský soud v Brně obviněnému podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný trest odnětí svobody v trvání 18 měsíců. Podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku výkon trestu obviněnému podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 48 měsíců. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu 18 měsíců. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 26. 9. 2017, č. j. 2 T 171/2016-265, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu.

3. Proti rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. 9 T 96/2017, podal obviněný odvolání do výroku o vině a uložených trestech. O podaném odvolání rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 13. 3. 2018, sp. zn. 8 To 48/2018, tak, že ho podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 3. 2018, sp. zn. 8 To 48/2018, podal obviněný dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř., neboť ve věci došlo k nesprávnému hmotněprávnímu posouzení skutku nebo jinému hmotněprávnímu posouzení a byl mu uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští.

5. Obviněný zdůrazňuje, že již v rámci odvolání namítal, že soudy neměly k dispozici originál údajně zfalšované veřejné listiny, ale pouze kopii technického průkazu, o které v řízení tvrdil, že byla pořízena z kopie duplikátu. Namítá, že domácí kopie není veřejnou listinou. Podle jeho názoru musí popis skutku obsahovat údaje, ze kterých lze dovodit, že se skutečně jednalo o veřejnou listinu. V popisu skutku hovoří soud o tom, že se jedná o úředně vystavený duplikát, aniž by ovšem uvedl, kým byl vystaven, když ani v odůvodnění neuvádí, kdo duplikát vystavil. V tom spočívá nesprávné hmotněprávní posouzení, že se jedná o veřejnou listinu. Dále namítá, že svědek S. si nevzpomněl, proč byl vystaven duplikát technického průkazu, a svědek Z. připustil, že znaky pravosti technického průkazu nekontroloval a jejich absence si nevšiml. Protože nikdo z orgánů činných v trestním řízení padělanou a pozměněnou listinu neviděl, nabízí se možnost, že listina pozměněna nebyla. Namítané skutečnosti zakládají extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy a mohou zakládat zvolený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dále uvádí, že nebylo prokázáno, že by falešné razítko na předmětný duplikát listiny opatřil

on. V tomto směru neexistuje žádný přímý důkaz. I tato skutečnost zakládá existenci extrémního rozporu mezi provedenými důkazy a zjištěným skutkovým stavem.

6. Ohledně naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. zdůrazňuje, že spáchaný přečin padělání a pozměnění veřejné listiny nemá žádnou přímou souvislost s řízením motorových vozidel, a proto mu neměl být uložen uvedený trest zákazu činnosti. Vyjadřuje přesvědčení, že mu byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští. Uložením trestu zákazu činnosti došlo k nahrazení činnosti správního orgánu v dopravě. Poukazuje na skutečnost, že za provozování vozidla bez platného osvědčení o technické kontrole mu Městský úřad v Ž. uložil rozhodnutím ze dne 14. 2. 2018 pokutu ve výši 20 000 Kč. Řízení o přestupku proti plynulosti a bezpečnosti silničního provozu bylo zastaveno, neboť mu nebylo prokázáno zavinění předmětné nehody. Pokud tedy soud uvádí, že uložení trestu zákazu činnosti vyžaduje způsobení dopravní nehody, tak podle správního rozhodnutí mu nebylo zavinění této dopravní nehody prokázáno. Vyslovuje názor, že za provozování vozidla bez platného osvědčení o technické kontrole byl dvakrát postižen, takže je to v rozporu se zásadou *ne bis in idem*.

7. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření mimo jiné zdůraznil, že ve věci se nejednalo o porušení zákazu dvojího postihu, když správní úřad obviněného postihnul za provozování vozidla bez technické kontroly dne 3. 2. 2017, kdy došlo k dopravní nehodě, a orgány činné v trestním řízení za předložení pozměněné veřejné listiny dne 30. 3. 2017 v rámci prošetřování dopravní nehody.

III.
Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou prostřednictvím obhájkyně, tedy podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. a v souladu s § 265d odst. 2 tr. ř., přičemž lhůta k podání dovolání byla ve smyslu § 265e tr. ř. zachována.

9. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným naplňují jím uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř. Nejvyšší soud pak učinil obecný výklad k uplatněným důvodům dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř.

IV.
Důvodnost dovolání

10. Podstata dovolací argumentace obviněného ve vztahu k naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. spočívá v námitce, že mezi skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů a provedenými důkazy je dán extrémní rozpor. Obviněný sice namítá existenci extrémního rozporu mezi zjištěným skutkovým stavem a provedenými důkazy, ovšem fakticky jen zpochybňuje hodnocení důkazů soudy nižších stupňů, které neuvěřily jeho obhajobě a mají ji za vyvrácenou provedenými důkazy. Jinak vyjádřeno, obviněný nekonkretizuje žádný případ svévolného hodnocení provedených důkazů bez jakkoliv logického základu (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III. ÚS 177/04, obdobně rozhodnutí ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03). Primárně uplatněnou argumentací brojí jen proti způsobu hodnocení důkazů soudy nižších stupňů. Obviněný v podstatě nabízí své vlastní hodnocení provedených důkazů, takže vyjadřuje nesouhlas se způsobem hodnocení důkazů soudem prvního a druhého stupně, podrobně rozebírá svoji verzi události, vše s vyústěním do závěru, že se nedopustil inkriminovaného jednání, a že tedy nenaplnil skutkovou podstatu přečinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku. Takto formulované dovolací námitky nejsou způsobilé založit přezkumnou povinnost Nejvyššího soudu.

11. Přesto z pohledu jednotlivých dovolacích námitek lze uvést následující. Obviněný především namítá, že nepředložil policejnímu orgánu duplikát technického průkazu, nýbrž že mu předložil kopii duplikátu (neověřenou kopii duplikátu). Byť by se navenek mohlo jevit, že tato námitka je podřaditelná pod zvolený dovolací důvod, neboť v případě, že by obviněný skutečně předložil Policii České republiky (dále jen „Policie ČR“) při šetření dopravní nehody neověřenou kopii technického průkazu, nemohlo by se jednat o veřejnou listinu (blíže viz NS 23/2003-T 535), tak je třeba uzavřít, že ze strany obviněného se jedná o skutkovou námitku, když obviněný vychází z jiného skutkového stavu, než jaký byl zjištěn soudem prvního stupně a se kterým se ztotožnil soud druhého stupně. V tomto směru je nezbytné uvést, že samotný obviněný ve své výpovědi v rámci přípravného řízení a před soudem prvního stupně vypověděl, že předložil duplikát technického průkazu, když originál byl ztracený, tedy neuvedl, že by snad předložil neověřenou kopii tohoto duplikátu technického průkazu. Rovněž v rámci podaného odvolání nenamítal, že by snad nepředložil duplikát technického průkazu k předmětnému vozidlu, nýbrž jeho neověřenou kopii. Toto uvedl až u veřejného zasedání o podaném odvolání. Obviněný tedy v řízení před soudem prvního stupně netvrdil, že by předložil Policii ČR při šetření předmětné dopravní nehody neověřenou kopii duplikátu technického průkazu, jak namítá v rámci podaného dovolání. Skutečnost, že by byla obviněným předložena neověřená kopie duplikátu technického

průkazu, nevyplývá ani z úředního záznamu Policie ČR o šetření dopravní nehody, což by nepochybně bylo v tomto úředním záznamu zaznamenáno, neboť by se jednalo o podstatnou skutečnost. Navíc ani z výpovědi svědka prap. D. Z. se nepodává, že by mu obviněný předložil při šetření dopravní nehody neověřenou kopii technického průkazu, tento neměl žádné pochybnosti o tom, že se jedná o originál technického průkazu, za který se nepochybně považuje duplikát technického průkazu vydaný příslušným orgánem. V tomto směru je třeba zdůraznit, že z provedeného dokazování je nepochybné, že svědek prap. D. Z. věnoval celé věci náležitou pozornost, když ještě před předložením technického průkazu již dne 4. 2. 2017 zjistil, že vozidlo má nalepenou známku s neplatnou technickou prohlídkou a že nemá ke dni nehody uzavřeno pojištění (viz č. l. 13, výpověď tohoto svědka), když následně tyto zjištěné nesrovnalosti týkající se vozidla obviněného jej vedly k tomu, že si předložený technický průkaz ofotil ihned po jeho předložení na místě včetně tzv. zelené karty, která byla rovněž padělána. Za takové situace lze mít za to, že by si svědek nepochybně všiml, že se jedná o neověřenou kopii, když se jednalo o policistu, který pracuje na úseku dopravních nehod a má v tomto směru určité znalosti ohledně pravosti předložených dokladů. Navíc je třeba zdůraznit, že samotný obviněný v rámci veřejného zasedání o podaném odvolání vypověděl, že se jednalo o kopii pořízenou na domácí tiskárně. Zde je třeba poznamenat, že papír, který se používá na velký technický průkaz včetně duplikátu, je evidentně zcela jiné gramáže a kvality než papír používaný v tiskárně, takže při případném předložení kopie duplikátu technického průkazu pořízené na domácí tiskárně by tato skutečnost byla zřejmá již na první pohled, když také nelze pominout existenci ochranných prvků na originálu, ale i duplikátu technického průkazu.

12. Zároveň je třeba uvést, že z provedeného dokazování není pochyb o tom, že duplikát technického průkazu k předmětnému vozidlo byl vydán již v roce 2013, takže svědek S. musel vozidlo prodat obviněnému již s duplikátem technického průkazu. Tomuto závěru nakonec odpovídá výpověď svědka S., který připustil, že v době prodeje měl duplikát technického průkazu, když výslovně potvrdil, že fotokopie duplikátu technického průkazu založená ve spisu na č. l. 21–22 je listinou, kterou předal obviněnému při prodeji vozidla. Pokud obviněný namítá, že v řízení nebyl předložen originál tohoto technického průkazu, ale ani jeho duplikát, tak je třeba především zdůraznit, že originál technického průkazu nemohl být v době šetření dopravní nehody objektivně k dispozici, neboť jak vyplývá z provedených důkazů, již 17. 6. 2013 byl vystaven duplikát technického průkazu. Obecně platí, že ověřená kopie úřední listiny požívá ochrany veřejné listiny (viz č. 18/2015 Sb. rozh. tr.), takže i duplikát technického průkazu vyhotovený příslušným orgánem požívá ochrany veřejné listiny. O tom, že obviněným byl předložen Policii ČR při šetření dopravní nehody duplikát technického průkazu, svědčí především výpověď samotného obviněného z přípravného řízení a u hlavního líčení,

ale zejména výpověď svědka prap. D. Z., když z výpovědi tohoto svědka, jak již bylo naznačeno, vyplývá, že právě z důvodu zjištěných nesrovnalostí si technický průkaz včetně tzv. zelené karty okopíroval a tyto listiny jsou součástí spisu, když následně údaje vyplývající z technického průkazu ověřoval u příslušné stanice technické kontroly, přičemž technický průkaz obviněnému vrátil (viz výpověď svědka Z., úřední záznam na č. l. 75). Za této situace nelze hovořit o existenci extrémního rozporu mezi zjištěným skutkovým stavem a provedenými důkazy, když soudy nižších stupňů sice neměly k dispozici originál předloženého duplikátu technického průkazu, ovšem na základě provedeného dokazování není důvod pochybovat o tom, že listina založená ve spise na č. l. 18–20 odpovídá technickému průkazu, který předložil obviněný svědkovi prap. Z. a že se jednalo o úřední duplikát technického průkazu. V souvislosti s argumentací obviněného nelze také pominout, že obviněný sám duplikát technického průkazu v rámci trestního stíhání nepředložil, a ačkoliv tvrdil, že vozidlo již bylo zlikvidováno, tak následným šetřením nebylo toto prokázáno, když nesplnil svoji zákonnou povinnost oznámit tuto skutečnost příslušnému dopravnímu inspektorátu (viz § 13 odst. 3 zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích v platném znění), takže nebylo bez důvodné pochybnosti prokázáno, že vozidlo již skutečně neexistuje a duplikát technického průkazu není k dispozici. Současně nelze pominout ani skutečnost, že i zelená karta o pojištění, kterou předložil obviněný v rámci šetření dopravní nehody, byla zfalšována, což dokresluje určitý způsob jednání obviněného ve vztahu k předmětnému vozidlu.

13. Pokud obviněný následně namítá, že nesprávné právní posouzení skutku dovozuje z toho, že ve skutku není uvedeno, kým konkrétně byl vystaven duplikát technického průkazu, rovněž tuto námitku nelze považovat za důvodnou. Především je třeba zdůraznit, že je nezbytné rozlišovat skutek a popis skutku. V trestním řízení je rozhodováno o skutku, čímž se rozumí to, co se ve vnějším světě objektivně stalo. Od skutku je třeba odlišovat popis skutku, čímž se rozumí slovní forma, jejímž prostřednictvím se skutek odráží ve vyjadřovacích projevech lidské komunikace. Pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení je významný samotný skutek, a nikoli jeho popis, protože trestní stíhání se vede ohledně skutku, a nikoli ohledně popisu skutku (blíže viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 8 Tdo 179/2010, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1626/2016). Podle § 120 odst. 3 tr. ř. výrok, jímž se obžalovaný uznává vinným nebo se obžaloby zprošťuje, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedením všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Ve výroku rozsudku, v tzv. skutkové větě, musí soud uvést všechny zjištěné skutkové okolnosti, které jsou v posuzovaném

případě konkrétním obsahem zákonných znaků skutkové podstaty příslušného zákonného ustanovení, podle kterého byl čin obviněného právně posouzen. Této povinnosti soud prvního stupně dostál, když ze skutkových zjištění vyplývá, že obviněný předložil dne 30. 3. 2017 při šetření dopravní nehody v B. úředně vystavený duplikát Osvědčení o registraci vozidla – II. (technický průkaz), ve kterém byl padělaný otisk razítka stanice technické kontroly STK K. P., s. r. o., jakož i padělané údaje spočívající ve vyznačení absolvování a platnosti technické kontroly, v části „osvědčení o technické způsobilosti vozidla“, kdy padělaný doklad předložil a vydával za pravý. Tedy skutek, kterým byl obviněný uznán vinným, obsahuje všechny rozhodné skutečnosti, které ve svém souhrnu naplňují znaky zvolené skutkové podstaty. Skutečnost, že v popisu skutku není výslovně uvedeno, kdo vystavil duplikát, ještě neznamená nesprávné hmotněprávní posouzení skutku, když navíc skutečnost, že byl vyhotoven duplikát technického průkazu včetně data jeho vyhotovení, vyplývá ze zprávy Magistrátu města B., odboru dopravněsprávních činností, založené na č. l. 28–30 spisu, ke které se měly možnost strany v rámci hlavního líčení vyjádřit.

14. Ohledně námitky obviněného, že nebylo prokázáno, že by údajný falešný otisk razítka na duplikát technického průkazu opatřil on, lze uvést, že tato námitka opětovně směřuje do způsobu hodnocení důkazů soudy nižších stupňů, které dospěly k závěru, že to byl obviněný, který pozměnil obsah veřejné listiny, aby jí bylo užito jako pravé, a takto pozměnou listinu užil jako pravou. Pro stručnost považuje Nejvyšší soud za vhodné odkázat na přesvědčivé odůvodnění rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně (viz str. 9–10 rozsudku soudu prvního stupně, str. 3–5 usnesení soudu druhého stupně). Nad rámec těchto úvah lze ještě podotknout, že pro naplnění zvolené skutkové podstaty postačí samotné použití pozměněné veřejné listiny jako pravé ke stejnému účelu, k jakému slouží konkrétní pravá veřejná listina. Může jít o předložení takové listiny orgánům Policie ČR, jiným státním orgánům nebo pro potřeby nemocenského pojištění apod. Pachatel přitom musí vědět, že jde o listinu padělanou nebo dostatečně změněnou. Po subjektivní stránce se vyžaduje úmysl (srovnej ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3255–3258). Lze tedy uzavřít, že i pokud by skutečně nebylo prokázáno, že by to byl právě obviněný, který by pozměnil obsah předmětného technického průkazu, tak tím, že tento pozměněný technický průkaz obviněný předložil Policii ČR při šetření dopravní nehody jako pravý, by se dopustil daného přečinu, neboť by použil pozměněnou listinu jako pravou. O tom, že si byl obviněný vědom, že se jedná o pozměněnou veřejnou listinu, svědčí nakonec i rozpory v jeho výpovědi z pohledu ostatních provedených důkazů, na které poukazuje soud prvního stupně v písemném odůvodnění svého rozsudku.

15. Argumentaci obviněného ohledně naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno považovat za uplatněnou právně relevantním způsobem, ovšem zjevně neopodstatněnou. Obviněný totiž namítá, že

pro uložení trestu zákazu činnosti nebyly splněny zákonné podmínky. Podmínky uložení trestu zákazu činnosti upravuje § 73 odst. 1 tr. zákoníku. Podle tohoto ustanovení může soud uložit pachateli trest zákazu činnosti na jeden rok až deset let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností. Souvislost s trestnou činností, která může být zakázána, musí být užší, přímá a bezprostřední (srov. přiměřeně č. 9/1964, č. 42/1967, č. 13/1969 a č. 5/1980 Sb. rozh. tr.), i když činnost, kterou lze zakázat, nemusí být znakem objektivní skutkové podstaty (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1–139. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 818). Na rozdíl od obviněného má Nejvyšší soud za to, že v dané věci existuje souvislost s trestnou činností, které se obviněný dopustil, a uloženým zákazem činnosti. Zde je třeba odkázat na skutková zjištění, ze kterých je zřejmé, že obviněný předložil pozměněnou veřejnou listinu, konkrétně technický průkaz v rámci šetření dopravní nehody, které byl účastníkem, takže trestná činnost obviněného nepochybně souvisí s jeho činností v dopravě, když, jak již bylo naznačeno, v praxi se nevyžaduje, aby pachatel trestný čin spáchal přímo v rámci výkonu činnosti, která se zakazuje (blíže viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 7 Tdo 1393/2016). Podle Nejvyššího soudu je tato souvislost nepochybně dána, když důvodem předložení technického průkazu byla skutečnost, že obviněný jako řidič motorového vozidla byl v té době podezřelý ze spáchání přestupku v oblasti dopravy spočívajícího ve způsobení dopravní nehody. Navíc provozovatel silničního vozidla nesmí provozovat na pozemních komunikacích vozidlo, u kterého není splněna povinnost pojištění odpovědnosti z provozu vozidla a nemá platné osvědčení o technické způsobilosti vydané stanicí měření emisí a stanicí technické kontroly [blíže viz § 38 odst. 1 písm. a) zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, v platném znění], když nesplnění této povinnosti zakládá podezření ze spáchání přestupku podle § 83 odst. 1 zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, v platném znění. Je tedy zřejmé, že mezi předložením pozměněného technického průkazu obviněným a uloženým trestem zákazu činnosti je souvislost, když obviněný tento předložil právě z důvodu předchozího řízení motorového vozidla při dopravní nehodě. Lze tedy uzavřít, že obviněnému byl uložen trest zákazu činnosti, který zákon připouští a ve výměře stanovené v trestním zákoně. Také tato námitka je proto zjevně neopodstatněná.

16. Pokud obviněný dále poukazuje na skutečnost, že v rámci správního řízení správní úřad nedospěl k závěru, že by předmětnou dopravní nehodu zavinil, tak tato skutečnost je pro uložení trestu zákazu činnosti nerozhodná. Rozhodující je, že obviněný předložil pozměněný technický průkaz v souvislosti se šetřením předmětné dopravní nehody, když cílem šetření bylo zjistit, jak k dopravní nehodě došlo a kdo je z jejího spáchání podezřelý, když toto podezření ovšem nezakládá jistotu, že tato osoba skutečně dopravní nehodu zaviněně spáchala, o tom je

rozhodováno v rámci správního řízení, popř. trestního. Nelze také mít za to, že by důvodem uložení předmětného trestu zákazu činnosti byla skutečnost, že obviněný tuto dopravní nehodu zavinil. Z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně je zřejmé, že důvodem uložení trestu zákazu činnosti byla skutečnost, že obviněný jako účastník silničního provozu provozoval vozidlo, které nesplňovalo potřebné zákonné oprávnění, když předložením pozměněného technického průkazu uváděl jiné v omyl, co se skutečného stavu věci týká, a vytvářel zdání, že splňuje všechny zákonné podmínky pro to, aby mohl být účastníkem silničního provozu. Nad rámec těchto úvah je možno ještě konstatovat, že obviněný svým jednáním, které je mu kladeno za vinu, chtěl nepochybně záměrně navenek vytvořit zdání, že splňuje všechny zákonné podmínky pro to, aby mohl být účastníkem silničního provozu, a že vozidlo, které vlastnil a užíval v rámci silničního provozu, splňuje všechny zákonné podmínky pro to, aby mohlo být provozováno na pozemních komunikacích, čímž nepochybně sledoval to, aby mohl řídit toto motorové vozidlo v rámci silničního provozu, aniž by splňoval všechny zákonné podmínky. Za splnění zákonných podmínek nelze považovat jen existenci platného řidičského oprávnění, ale i dodržení zákonných podmínek týkající se možnosti užívání konkrétního vozidla v silničním provozu, neboť stanovení těchto zákonných podmínek sleduje zajištění bezpečnosti osob a majetku v dopravě. Protože obviněný svým jednáním dal najevo, že není ochoten dodržovat tyto zákonné podmínky, a respektovat tak požadavek bezpečnosti osob a majetku v silničním provozu, je na místě uložení uvedeného trestu zákazu činnosti.

17. K další námitce obviněného, že byl za provozování vozidla bez platného osvědčení o technické kontrole postižen dvakrát, a že tedy došlo k porušení zásady *ne bis in idem*, lze uvést následující. Především je třeba uvést, že uplatněnou argumentaci pod zvolený dovolací důvod podřadit nelze. Přes jistou stručnost uplatněných námitek lze dovodit, že obviněný uplatňuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. ve vztahu k § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř. Jedná se o vadu obsahu podaného dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř., avšak z obsahu podaného dovolání, byť přes jistou stručnost zvolené argumentace je zřejmé, jakou vadu rozhodnutí soudů nižších stupňů vytýká. Z pohledu judikatury Ústavního soudu, ale i Nejvyššího soudu se tedy jedná o nepodstatnou vadu, kdy uvedený nedostatek nelze posuzovat formalisticky, a proto lze uvedenou námitku akceptovat jako právně relevantní (blíže viz nález Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 17/05, publikovaný pod č. 95/2006 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, obdobně viz nález Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. III. 3749/13, obdobně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1105/2015).

18. Přesto je možno uzavřít, že uplatněná námitka je zjevně neopodstatněná. Ve věci vedené správním úřadem, konkrétně Městským úřadem Ž., byl totiž obviněný postižen za provozování vozidla bez platného osvědčení o technické kontrole, ve kterém bylo spatřováno spáchání přestupku podle § 83 odst. 1 záko-

na č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích v platném znění. Zásada *ne bis in idem* – tedy právo nebýt souzen nebo potrestán dvakrát za týž čin – je na ústavní úrovni zakotvena v čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina"). Povinnost ctít uvedenou zásadu dále plyne z mezinárodních závazků České republiky, zejména z čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.; dále jen „Úmluva"), podle nějž „nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu". Ačkoliv uvedená ustanovení hovoří pouze o „trestním stíhání" či „trestním řízení", danou zásadu je třeba vztáhnout i na řízení o přestupcích a o správních deliktech, jak již Nejvyšší správní soud opakovaně judikoval (srov. např. rozsudek ze dne 11. 1. 2012, č. j. 1 As 125/2011-163).

19. Námitka dovolatele, že již byl za své jednání potrestán, a je tedy trestán dvakrát, by mohla být důvodná pouze tehdy, pokud by toto dvojí potrestání bylo porušením zásady *ne bis in idem*, tedy dvojí potrestání za tentýž čin, což by nastalo pouze za předpokladu totožnosti skutku (v takovém případě by se ovšem nejednalo o otázku přiměřenosti sankce, ale samotné deliktní odpovědnosti). Jak dovodila trestněprávní judikatura i teorie, totožnost skutku je zachována za předpokladu, jestliže: a) je úplná shoda alespoň v jednání při rozdílném následku, b) je úplná shoda alespoň v následku při rozdílném jednání, c) jednání nebo následek (nebo obojí) jsou v případech uvedených pod písm. a) a b) alespoň částečně shodné, shoda ovšem musí být v podstatných okolnostech, jimiž se rozumí zejména skutkové okolnosti charakterizující jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace, která přichází v úvahu; podstatnými z tohoto hlediska nejsou ty skutkové okolnosti, které charakterizují jen zavinění či jiný znak subjektivní stránky činu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl., 5. vydání. Praha: C. H. Beck 2005, s. 1682). O totožnosti skutku rozhodují jen okolnosti a závěry skutkové, nikoliv právní.

20. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v dané věci nebyla dána totožnost skutku, pro který byl obviněný postižen v rámci přestupkového řízení a v trestním řízení. Ve věci vedené ve správním řízení totiž obviněný byl postižen za provozování předmětného vozidla bez platného osvědčení o technické kontrole dne 3. 2. 2017, ovšem v nyní projednávané věci je podstatou skutku předložení pozměněného technického průkazu Policii ČR v rámci šetření dopravní nehody dne 30. 3. 2017. Ve věci není dána ani totožnost jednání, ani totožnost následku, a to ani částečná, když se jedná o zcela odlišné skutky. Navíc objektem ochrany v případě předmětného správního přestupku je bezpečnost osob a majetku v silničním provozu a v případě přečinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku je objektem tohoto trestného činu zájem na řádném a zákonném chodu státního aparátu a důvěra v pravost a pravdivost veřejných listin.

V dané souvislosti je třeba podotknout, že rozhodnutí vydané v přestupkovém řízení nenabylo právní moci, když rozhodnutí Městského úřadu v Ž., odboru dopravy, ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. OD/9093/2017/KI, bylo rozhodnutím Krajského úřadu Jihomoravského kraje, odboru dopravy, ze dne 2. 8. 2018, sp. zn. S-JMK 96097/2018/OD/Ša, zrušeno a věc byla vrácena nalézacímu správnímu úřadu k novému projednání a rozhodnutí. I z tohoto pohledu je námitka obviněného zcela bezpředmětná.

21. Vzhledem ke shora uvedeným závěrům lze uvést, že dovolání obviněného bylo podáno z jiných důvodů, než jsou uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a jednak z důvodů, které lze podřadit pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. e), h) tr. ř., kdy ovšem uplatněné námitky jsou zjevně neopodstatněné.

Č. 18

Šíření nakažlivé lidské nemoci
§ 152 odst. 1 tr. zákoníku

Trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 tr. zákoníku je ohrožovacím trestným činem a dopustí se jej ten, kdo úmyslně způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí. Znaky tohoto trestného činu nejsou proto naplněny, jestliže dojde k ohrožení a k nakažení nemocí uvedenou v příloze č. 1 nařízení vlády č. 453/2009 Sb. jen u jediné osoby, vůči níž došlo k nebezpečným kontaktům pachatele, a nebylo prokázáno, že by ji dále šířila nebo přenášela.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1531/2017, ECLI:CZ:NS:2018:8.TDO.1531.2017.1)

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném obviněnou L. B. proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 3 To 76/2017, tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci a rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 3. 2017, sp. zn. 10 T 2/2017, a zrušil také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud znovu rozhodl ve věci tak, že obviněnou uznal vinnou pod bodem 1. pokusem zločinu pohlavního zneužití podle § 21 odst. 1 a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku, zločinem šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, 3 tr. zákoníku a přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a pod bodem 2. přečinem šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Za to ji odsoudil podle § 187 odst. 3 tr. zákoníku, § 58 odst. 1 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 3 roků, pro jehož výkon ji podle § 56 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 10. 3. 2017, sp. zn. 10 T 2/2017, byla obviněná L. B. uznána vinnou přečinem šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1 tr. zákoníku, pokusem zločinu pohlavního zneužití podle § 21 odst. 1

a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku, zločinem šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, 3 tr. zákoníku a přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku. Těchto trestných činů se podle skutkových zjištění dopustila tím, že ačkoliv od března 2014 věděla, že trpí chronickou hepatitidou typu C, která je nakažlivá a přenosná krví a sexuálním kontaktem, a byla poučena o způsobu šíření této nemoci a riziku jejího přenosu při aplikaci drog do žíly a nechráněném pohlavním styku, přičemž virová hepatitida je uvedená v příloze č. 1 nařízení vlády č. 453/2009 Sb. jako nakažlivá lidská nemoc, od srpna 2015 do září 2016 v B. na ubytovnách na ulici J., Š. a na dalších místech měla opakovaně ve více případech nechráněný pohlavní styk formou soulože s nezletilým XXXXX[*)], i když věděla, že XXXXX[*)] dovrší 15 let až dne 4. 8. 2016, ve stejné době poté, co si nezjištěným způsobem opatřila psychotropní látku metamfetamin, tzv. pervitin, která patří ve smyslu § 44c odst. 1 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů, mezi psychotropní látky zařazené do seznamu II Úmluvy o psychotropních látkách a je uvedena v příloze č. 5 k nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, ve znění pozdějších předpisů, poskytla tuto látku v nezjištěném množství nezletilému XXXXX[*)] a sama mu ji nitrožilně aplikovala, laboratorním vyšetřením v březnu 2016 pak byla u nezletilého XXXXX[*)] zjištěna pozitivita protilátek anti HCV a negativita HCV RNA, což znamená, že nezletilý prodělal akutní hepatitidu typu C, která nepřešla do chronického stadia, přičemž při nákaze virem hepatitidy typu C (dále ve zkratce „VHC“) přechází v 70 až 80 % případů akutní VHC do chronického stadia, neléčená VHC má závažné zdravotní dopady s možností vzniku fibrózy jater (ztukovatění), cirhózy jater (zvazivování), závažných poruch funkce jater až ke zhoubnému nádoru jater s potřebou transplantace, které by znamenaly vážnou poruchu zdraví a vážné onemocnění způsobující poškození důležitého orgánu a delší dobu trvající poruchu zdraví. Kromě pohlavních styků a užívání drog s poškozeným nezletilým XXXXX[*)], jak bylo popsáno výše, obviněná trávila čas s nezletilým v době, kdy měl navštěvovat základní školu, poskytovala mu prostředky k obživě, pomáhala mu a ukrývala ho při jeho útěcích z dětského diagnostického ústavu a dětského domova, kde měl nezletilý XXXXX[*)] vykonávat ústavní výchovu, kterou mu nařídil Městský soud v Brně usnesením o předběžném opatření do Dětského diagnostického ústavu v B. a rozsudkem do Dětského domova v J.

2. Za tyto trestné činy byla obviněná odsouzena podle § 187 odst. 3, § 43 odst. 1 a § 58 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 30 měsíců, pro jehož výkon byla podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku (účinného v době rozhodování soudu prvního stupně) zařazena do věznice s dozorem.

3. O odvoláních, která podali obviněná a v její neprospěch státní zástupce, rozhodl Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 3 To 76/2017, tak, že z podnětu odvolání státního zástupce podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř.

zrušil rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. odvolací soud znovu uznal obviněnou vinnou pod bodem 1. pokusem zločinu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, pokusem zločinu pohlavního zneužití podle § 21 odst. 1 a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku, zločinem šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, 3 tr. zákoníku a přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a pod bodem 2. přečinem šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Těchto činů se obviněná dopustila podle skutkových zjištění upravených odvolacím soudem tak, že

1. ačkoliv od března 2014 věděla, že trpí chronickou hepatitidou typu C, která je nakažlivá a přenosná krví a sexuálním kontaktem, a byla poučena o způsobu šíření této nemoci a riziku jejího přenosu při aplikaci drog do žíly a nechráněném pohlavním styku, přičemž virová hepatitida je uvedená v příloze č. 1 nařízení vlády č. 453/2009 Sb. jako nakažlivá lidská nemoc, od srpna 2015 do 4. 8. 2016 v B. na ubytovnách na ulici J., Š. a na dalších místech měla opakovaně ve více případech nechráněný pohlavní styk formou soulože s nezletilým XXXXX*) a opakovaně si oba společně nitrožilně aplikovali pervitin pomocí jedné injekční jehly, ačkoliv psychotropní látka metamfetamin (pervitin) patří ve smyslu § 44c odst. 1 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů, mezi psychotropní látky zařazené do seznamu II Úmluvy o psychotropních látkách a je uvedena v příloze č. 5 k nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, ve znění pozdějších předpisů, a i když obviněná věděla, že nezletilý XXXXX*) dovrší 15 let až dne 4. 8. 2016, poskytla mu tuto psychotropní látku v nezjištěném množství a sama mu ji nejméně jedenkrát nitrožilně aplikovala, laboratorním vyšetřením v březnu 2016 pak byla u nezletilého XXXXX*) zjištěna pozitivita protilátek anti HCV a negativita HCV RNA, což znamená, že poškozený prodělal akutní hepatitidu typu C, která nepřešla do chronického stadia, přičemž při nákaze virem hepatitidy typu C (dále ve zkratce „VHC“) přechází v 70 až 80 % akutní VHC do chronického stadia, neléčená VHC má závažné zdravotní dopady s možností vzniku fibrózy jater (ztukovatění), cirhózy jater (zvazivování), závažných poruch funkce jater až k zhoubnému nádoru jater s potřebou transplantace, které by znamenaly vážnou poruchu zdraví a vážné onemocnění způsobující poškození důležitého orgánu a delší dobu trvající poruchu zdraví. V době od srpna 2015 až do 1. 3. 2016, kdy byla u nezletilého XXXXX*) zjištěna výše zmíněná pozitivita protilátek, ho obviněná vystavila nebezpečí nákazy hepatitidou typu C, v době od června 2015 do 19. 9. 2016 pak kromě provozování pohlavních styků a užívání drog s nezletilým XXXXX*), jak bylo popsáno výše, obviněná trávila čas s poškozeným v době, kdy měl navštěvovat základní školu, poskytovala mu prostředky k obživě, pomáhala mu v jeho útěcích z dětského diagnostického ústavu a z dětského domova, kde měl nezletilý XXXXX*) vykonávat ústavní vý-

chovu, kterou mu nařídil Městský soud v Brně usnesením o předběžném opatření do Dětského diagnostického ústavu v B. a rozsudkem do Dětského domova v J., a ukrývala ho v místech jejího pobytu;
2. od 5. 8. 2016 do 19. 9. 2016 poté, co si obviněná opatřila nezjištěným způsobem psychotropní látku metamfetamin, tzv. pervitin, která patří ve smyslu § 44c odst. 1 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů, mezi psychotropní látky zařazené do seznamu II Úmluvy o psychotropních látkách a je uvedena v příloze č. 5 k nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, ve znění pozdějších předpisů, poskytla tuto látku v nezjištěném množství nezletilému XXXXX*).

4. Odvolací soud odsoudil obviněnou za uvedené trestné činy podle § 187 odst. 3 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 5 let, pro jehož výkon ji podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku (účinného v době rozhodování odvolacího soudu) zařadil do věznice s ostrahou.
5. Odvolací soud pak podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné odvolání obviněné podané proti výrokům o vině i trestu v rozsudku soudu prvního stupně.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

6. Obviněná L. B. podala proti tomuto rozsudku odvolacího soudu prostřednictvím svého obhájce dovolání, v němž uplatnila dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a zaměřila ho proti výroku o vině, kterým byla uznána vinnou pokusem zločinu podle § 21 odst. 1 a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku a pokusem zločinu podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku.
7. Obviněná zpochybnila spáchání pokusu zločinu pohlavního zneužití podle § 21 odst. 1 a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku, přestože bylo prokázáno, že čin byl dokonán, neboť po vzájemné dohodě došlo k souloži mezi ní a nezletilým XXXXX*) (dále uváděn též jako „poškozený“). Ohledně okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 187 odst. 3 tr. zákoníku obviněná namítla, že jde o úmyslný trestný čin, a proto pokus nedbalostního jednání je pojmově vyloučen. Přitom trestnou činnost měla páchat v době, kdy s poškozeným spolu chodili a tvořili pár, poškozený byl pro ni osobou blízkou, což podle obviněné vylučuje, aby ho chtěla nakazit, byť jen v eventuálním úmyslu. Oba spoléhali na to, že se nic nestane, a nebyli ve stavu domyslet trestněprávní důsledky svého jednání.
8. Obviněná zpochybnila i svůj úmysl směřující k ublížení na zdraví u poškozeného, a to s ohledem na své zkušenosti a stav nemoci, přičemž se domáhala negativního skutkového omylu ve smyslu § 18 odst. 1 tr. zákoníku, který je možný i ve vztahu k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby. Obviněná nevěděla o existenci faktické okolnosti v podobě těžké újmy na zdraví (tj. o mož-

nosti hepatitidy typu C trvale poškodit játra) ve smyslu § 122 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, tj. trvalého poškození důležitého orgánu.

9. K trestnému činu podle § 152 odst. 1, 3 tr. zákoníku obviněná uvedla, že z důvodu jejího partnerství s poškozeným nemohla chtít přivodit mu závažnou chorobu, ani nebyla srozuměna s takovým následkem, a za přiléhavější považuje posouzení skutku podle § 153 tr. zákoníku.

10. Obviněná vytkla soudům nižších stupňů rovněž to, že následek shledávaný v poškození zdraví u nezletilého XXXXX[*)] promítly do více skutkových podstat, případně do jejich přísnější právní kvalifikace, a to jak podle § 187 odst. 3 tr. zákoníku, tak i podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, ačkoli jedno z těchto ustanovení by mělo být ve vztahu speciality vůči druhému obecnějšímu. Podle názoru obviněné vyvolává takové právní posouzení dojem vícenásobného souběhu a vede k nesprávnému závěru o vyšší závažnosti činu.

11. Proti výroku o trestu obviněná brojila pro jeho nepřiměřenou přísnost a uložený trest odnětí svobody ve výměře 5 let považuje za „nesmyslně drakonický". Odvolací soud neuvážil, na rozdíl od soudu prvního stupně, všechny okolnosti, které jí polehčovaly, zejména blízkost jejího věku kategorii mladistvých, dosavadní trestní bezúhonnost či přechodnost onemocnění poškozeného. Odvolacímu soudu pak obviněná vytkla i nepoužití § 58 odst. 1 tr. zákoníku o mimořádném snížení trestu odnětí svobody.

12. Z uvedených důvodů obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek ve výroku o vině ve vztahu k právní kvalifikaci podle § 187 odst. 3 tr. zákoníku ve stadiu pokusu při zachování právní kvalifikace podle § 187 odst. 1 tr. zákoníku i ve vztahu k § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku v navazujícím výroku o trestu a nahradil jej výrokem o novém trestu, jehož výměra bude směřovat k dolní hranici sazby stanovené zákonem u základní skutkové podstaty podle § 187 odst. 1 tr. zákoníku, tedy k trestu odnětí svobody kolem 2 roků.

13. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněné prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru je právní kvalifikace ve smyslu § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku správná, neboť následek v podobě těžké újmy na zdraví u poškozeného reálně hrozil, jeho organismus byl virem hepatitidy typu C dokonce již infikován, avšak k rozvoji chronické formy tohoto onemocnění u něj nedošlo pouze díky náhodě nezávislé na vůli obviněné, která věděla o možnosti nákazy a rizika s tím spojeného.

14. Státní zástupce do jisté míry přisvědčil námitkám obviněné ohledně naplnění znaků pokusu zločinu podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, avšak náprava jím spatřovaného pochybení by byla v neprospěch obviněné, takže ji nelze provést v dovolacím řízení konaném toliko na základě dovolání podaného samotnou obviněnou. Následek v podobě těžké újmy na zdraví je totiž podle § 152 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku pouze nedbalostní, zatímco u skutkové podstaty, která by přicházela v úvahu a jevila se jako vhodnější,

tj. podle § 145 odst. 1, případně i odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, jde o následek způsobený úmyslně, což je právní kvalifikace pro obviněnou méně příznivá. Státní zástupce nepovažuje za důvodnou ani tvrzení o nemožnosti jednočinného souběhu trestných činů podle § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku, neboť každá z uvedených skutkových podstat směřuje k ochraně jiného druhového objektu. Totéž platí podle státního zástupce ve vztahu k námitce obviněné ohledně skutkového omylu podle § 18 odst. 1 tr. zákoníku, neboť hepatitida typu C u obviněné byla zjištěna již dne 9. 1. 2014 a ve stejné době byla zaznamenána i do její zdravotnické dokumentace, avšak obviněná neučinila nic pro to, aby se léčila. Státní zástupce neshledal důvodnými ani výhrady obviněné týkající se výroku o trestu. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné.

III.
Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněné je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř.], bylo podáno oprávněnou osobou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde ho lze učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

16. Obviněná L. B. vymezila svým dovoláním proti výroku o vině jeho rozsah tak, že vytýkala nesprávnost použité právní kvalifikace skutku jako pokusu zločinu pohlavního zneužití podle § 21 odst. 1 a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku a pokusu zločinu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku. Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. v tomto rozsahu přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těchto výroků, proti nimž bylo podáno dovolání, a to z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení předcházející napadené části rozhodnutí. Přitom dospěl k závěru, že dovolání obviněné je důvodné jen částečně, a to pouze ve vztahu k právní kvalifikaci skutku jako pokusu zločinu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku; ostatní výhrady Nejvyšší soud neshledal důvodnými. Pokud obviněná brojila i proti výroku o trestu, vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud rozhodoval sám rozsudkem a znovu ukládal obviněné trest, zahrnul do svých úvah o jeho výši i námitky obviněné, které uplatňovala proti výroku o trestu.

IV.
Důvodnost dovolání

17. Námitky zaměřené proti nesprávnosti právní kvalifikace skutku jako pokusu zločinu pohlavního zneužití podle § 21 odst. 1 a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku založila obviněná na tom, že neměla potřebnou vědomost, jaké důsledky mo-

hou u poškozeného vzniknout, pokud bude nakažen virovou hepatitidou typu C, a proto jí nebylo možné klást za vinu způsobení těžšího následku, který u poškozeného hrozil v podobě těžké újmy na zdraví v úmyslné podobě. Pokud z dokazování vyplynulo, že obviněná v rozhodné době věděla o nakažlivosti a nebezpečí přenosu virové hepatitidy C při kontaktu s krví poškozeného a při nechráněném pohlavním styku, nelze tuto skutečnost spojovat se závěrem, že chtěla poškozeného nakazit, případně že byla srozuměna s takovým následkem. Takové skutkové zjištění podle obviněné nesvědčí o její vědomosti o hrozbě závažného poškození jater, které nechtěla způsobit poškozenému, protože ani nevěděla o uvedené možnosti s ohledem na své osobní poměry a vnímání průběhu své vlastní nemoci, která u ní nedospěla do těžkého stadia. Těmito námitkami obviněná zpochybnila své zavinění ke kvalifikačnímu znaku podle § 187 odst. 3 tr. zákoníku i možnost posoudit jednání kladené jí za vinu jako spáchané ve stadiu pokusu, který není možný ve vztahu k nedbalostnímu následku, který by u ní mohl být spatřován. Nejvyšší soud se zevrubně zabýval těmito výhradami a shledal, že soudy nižších stupňů nepochybily, jestliže podle výsledků provedeného dokazování posoudily čin obviněné jako pokus zločinu pohlavního zneužití podle § 21 odst. 1 a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Jestliže Nejvyšší soud zrušil rozsudek soudů nižších stupňů z podnětu dovolání obviněné, netýkal se důvod zrušení této právní kvalifikace.

18. Pokud jde o právní kvalifikaci skutku jako pokusu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, Nejvyšší soud shledal, že nebyla použita v souladu se zákonnými podmínkami vymezujícími skutkovou podstatu pokusu tohoto trestného činu. Toho se dopustí ten, jehož jednání bezprostředně směřuje k úmyslnému způsobení nebo zvýšení nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí a ke způsobení těžké újmy na zdraví takovým činem, jestliže k dokonání činu nedošlo.

19. Odvolací soud oproti rozsudku soudu prvního stupně změnil v tomto směru právní kvalifikaci skutku, protože soud prvního stupně zde spatřoval naplněnou jen základní skutkovou podstatu dokonaného přečinu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1 tr. zákoníku, zatímco odvolací soud kvalifikoval jednání obviněné (mimo jiné) jako pokus zločinu šíření nakažlivé nemoci podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku. Na rozdíl soudu prvního stupně totiž shledal, že obviněná mohla způsobit poškozenému těžkou újmu na zdraví v podobě již výše uvedených těžkých následků, pokud by akutní virová hepatitida typu C u něj přešla do stadia chronické nemoci, takže jednání obviněné směřovalo i k naplnění kvalifikované skutkové podstaty, k čemuž však nedošlo.

20. Odvolací soud učinil v přezkoumávaném rozsudku uvedené právní závěry na podkladě skutku popsaného pod bodem 1 ve výroku o vině. Podle něj pokud byla laboratorním vyšetřením v březnu 2016 u nezletilého XXXXX[*)] zjištěna pozitivita protilátek anti HVC a negativita HCV RNA, tedy prodělal-li akutní hepatitidu typu C, která nepřešla do chronického stadia, od této doby mu již nehrozila ze strany ob-

viněné možnost další nákazy hepatitidou typu C. Odvolací soud kvalifikoval tento skutek jako jednočinný souběh pokusu zločinu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, neboť na rozdíl od soudu prvního stupně shledal, že tímto jednáním mohla obviněná způsobit poškozenému těžkou újmu na zdraví v podobě již výše uvedených poruch jater.

21. Odvolací soud tak, byť s uvedenou změnou týkající se závěru o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 152 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku nezpochybnil naplnění základní skutkové podstaty podle § 152 odst. 1 tr. zákoníku, se v zásadě ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, a tedy s názorem, že „obviněná, sama nakažená virovou hepatitidou typu C, která je nakažlivou lidskou nemocí uvedenou v příloze č. 1 nařízení vlády č. 453/2009 Sb., způsobila nebezpečí zavlečení, tedy vyvolání nebezpečí nákazy nakažlivou lidskou nemocí v místech, kde se taková nemoc nevyskytuje, nebo alespoň v nikoli v epidemické podobě“. Rovněž vycházel ve shodě se soudem prvního stupně z toho, že šlo „o porušení základních opatření proti šíření virové hepatitidy C na další osoby, ve styku mezi obviněnou a poškozeným šlo o vedení pohlavního života bez potřebné ochrany, která by eliminovala riziko přenosu virové hepatitidy na poškozeného. Vzhledem k chronickému onemocnění virovou hepatitidou C u obviněné a uskutečnění nechráněných pohlavních styků s poškozeným byla cesta nebezpečí šíření virové hepatitidy otevřena dokořán. Přenos pohlavním stykem je jedním ze způsobů šíření virové hepatitidy C, vyvolává bezprostřední nebezpečí rozšíření nemoci na další osoby, které takovou nemocí dosud netrpí, tedy riziko jejího zavlečení...“.

22. Nejvyšší soud se neztotožnil s uvedenými závěry soudů obou nižších stupňů ohledně naplnění znaků trestného činu podle § 152 odst. 1 tr. zákoníku a nepovažuje je za správné, protože zjištěné okolnosti neodpovídají této skutkové podstatě. Citované ustanovení chrání život a zdraví lidí před nebezpečím rozšíření nakažlivých nemocí u lidí. Musí jít o úmyslné způsobení nebo zvýšení nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí. V přezkoumávané věci totiž nebylo prokázáno, že by se obviněná L. B. chovala tak, aby způsobila, že by se touto chorobou nakazil větší okruh lidí, a aby tím byl naplněn znak vyjádřený slovy „u lidí“. Soudy nižších stupňů nezvážily povahu jednání obviněné ani důsledky z něj vyplývající. Musí totiž jít o takové jednání, které způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci mezi lidi, tedy u více osob, než je jeden člověk. Předpokládá se, že dojde k ohrožení lidí, čímž se má na mysli určitá množina osob, které hrozí, že jedinci budou nakaženi touto nemocí. Za zavlečení nebo rozšíření je možné považovat situaci, pokud nákaza či hrozba jejím rozšířením se bude týkat více lidí, kterým hrozí takové nebezpečí. Není dostačující nakažení jen jedné osoby, u níž došlo k nákaze, jestliže nebylo prokázáno, že by ji dále šířila či přenášela. Uvedená úvaha plyne i z předmětu ochrany u trestného činu podle § 152 tr. zákoníku, jímž je ochrana života a zdraví nikoliv jednotlivce, protože na tu dopadají jiná konkrétní a speciální ustanovení předpokládající rovněž úmyslnou formu zavinění (§ 140,

§ 141, § 145, § 146, § 146a tr. zákoníku). Vždy jde o ochranu minimálně několika lidí, tedy více osob vyskytujících se na určitém území, a to před nebezpečím rozšiřování nakažlivých lidských nemocí. Z těchto důvodů hrozba nebezpečí nakažení jen u jednoho člověka nenaplňuje uvedený znak.

23. S ohledem na povahu trestného činu podle § 152 tr. zákoníku jde o subsidiární ustanovení k trestnému činu obecného ohrožení podle § 272 tr. zákoníku. Tomu nasvědčuje i skutečnost, že byl tento trestný čin podle § 189 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů (účinného do 31. 12. 2009), označený jako šíření nakažlivé choroby, zařazen v hlavě čtvrté mezi trestné činy obecně nebezpečné. Svou povahou je tento trestný čin i podle § 152 trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, rovněž obecně nebezpečným, avšak nyní je jeho skutková podstata včleněna do hlavy první zvláštní části mezi trestné činy proti životu a zdraví. Jde však o ohrožovací delikt, neboť je s ním spojováno toliko vyvolání nebezpečí ohrožení života a zdraví více lidí. Je pro něj charakteristický velký rozsah nebezpečí, jaký je např. u požáru, povodní, leteckých neštěstí nebo epidemií. S poruchovými trestnými činy proti životu a zdraví jej spojuje stejný objekt, jímž je ochrana stejných zájmů, zde konkrétně lidského zdraví a života, takže je nyní v trestním zákoníku mezi poruchovými trestnými činy proti životu a zdraví.

24. Ustanovení postihující trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci je podpůrné povahy ve vztahu k § 272 tr. zákoníku postihujícímu obecné ohrožení. Rozdíl mezi těmito zákonnými ustanoveními je v tom, že trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 tr. zákoníku spočívá jen ve způsobení nebo zvýšení nebezpečí zavlečení či rozšíření nakažlivé lidské nemoci, zatímco ustanovení o trestném činu obecného ohrožení postihuje jednání, jímž je způsobeno nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví pro lidi nebo nebezpečí škody velkého rozsahu na majetku. Společné pro obě tyto skupiny trestných činů je, že jejich znaky jsou naplněny již tehdy, když dojde k ohrožení statků jimi chráněných, jde tedy o trestné činy ohrožovací, přičemž nebezpečí pro statky zákonem chráněné musí být bezprostřední a konkrétní. Nelze proto jako trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 tr. zákoníku postihnout jednání, které neznamená bezprostřední riziko zavlečení nebo rozšíření nakažlivé lidské nemoci, ale mohlo by vést toliko k tomu, že v pozdější době a za určitých okolností by došlo k takovému nebezpečí (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 16/1969 Sb. rozh. tr.). S ohledem na tento názor není možné v přezkoumávané věci dovozovat, že by nemocí, jíž byl nakažen pouze nezletilý XXXXX[*)], byly nakaženy další osoby, protože pro takové zjištění ve věci, která je řešena, nic nesvědčí.

25. O trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 tr. zákoníku z důvodů výše uvedených v této trestní věci nejde, protože zde šlo o přenesení nakažlivé lidské nemoci jen na jednoho konkrétního člověka, ve vztahu k němuž nebyly respektovány zákazy a omezení bránící rozšířené takové nemoci. Tento závěr je podpořen i vymezením pojmu „zavlečení“, kterým se rozumí vyvolání nebezpečí

nakažlivé lidské nemoci v místech, kde se taková nemoc vůbec nevyskytuje, nebo alespoň nikoli v epidemické podobě, protože tato forma jednání pachatele předpokládá, že neodpovědný pachatel trpící nakažlivou lidskou nemocí nedodrží stanovená pravidla, jejichž smyslem je zabránit a předejít jejímu rozšíření, a tudíž se chová tak, že způsobí možnost nakažení touto nemocí určitého okruhu osob v místech, kde se taková nemoc do té doby nevyskytovala. Pachatel je tedy tím, kdo vytvoří ohnisko, od něhož se nemoc dál šíří, ač v daném prostředí nebo místě se dosud nevyskytovala. Rozšířením nakažlivé nemoci u lidí se pak rozumí zvýšení nebezpečí jejího výskytu v místech, kde se již vyskytuje v epidemické podobě, takže ji pachatel v těchto místech, dále rozšiřuje mezi lidi. Přestože zákon zásadně nevyžaduje, aby u trestného činu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 tr. zákoníku byl pojem „u lidí" vykládán tak, že musí jít alespoň o 7 osob, jak to dovodila judikatura u trestného činu obecného ohrožení podle § 272 tr. zákoníku, k němuž je ve vztahu subsidiarity, již gramatickým a teleologickým výkladem je třeba dospět k závěru, podle něhož musí jít o riziko nebezpečí zavlečení mezi více osob, a nikoli toliko ve vztahu k jedné jediné osobě.

26. Z hlediska subjektivní stránky jde o úmyslný ohrožovací trestný čin, který je dokonán úmyslným způsobením nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí (§ 15 tr. zákoníku), a postačí i úmysl eventuální podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku. V nyní posuzované trestní věci bylo třeba dovozovat tento úmysl z toho, že obviněná chtěla způsobit zavlečení nebo rozšíření nakažlivé lidské nemoci, anebo pro takový případ s tím byla srozuměna. Pro takový závěr zde ovšem chybí podklady, protože obviněná neměla jakýkoli důvod se domnívat, že dojde nebo by mohlo dojít k zavlečení nemoci u lidí, když ona sama (podle výsledků dokazování) ani poškozený nežili takovým životem, aby reálně zvýšili nebezpečí zavlečení či ho iniciovali, natož aby takový následek chtěla přímo vyvolat a zamýšlela jeho způsobení, anebo věděla, že způsobí takový následek, a byla s ním srozuměna.

27. Není správný ani závěr, který učinil odvolací soud ve vztahu k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 152 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, protože čin, který má za následek těžkou újmu na zdraví, může být posuzován podle tohoto ustanovení pouze tehdy, byla-li těžká újma na zdraví způsobena ve smyslu § 17 písm. a) tr. zákoníku jen z nedbalosti (§ 16 tr. zákoníku). Při úmyslném způsobení těžké újmy na zdraví by šlo o souběh trestného činu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 1 tr. zákoníku s trestným činem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1605).

28. Nejvyšší soud tedy shledal posouzení činu obviněné L. B. jako pokusu zločinu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku nesprávným, protože skutkem, jak byl zjištěn a popsán, nedošlo v posuzované věci k naplnění znaků skutkové podstaty pokusu tohoto trestného činu. Nejvyšší soud nezjistil nic, co by svědčilo pro závěr, že jednáním obviněné vzniklo

zvýšené nebezpečí zavlečení nakažlivé lidské nemoci, zde konkrétně virové hepatitidy typu C, u lidí. Její jednání se odehrávalo výlučně v intimní sféře mezi ní a poškozeným, přičemž ani u jednoho z nich výsledky provedeného dokazování nepotvrdily takové chování, z něhož by bylo patrné, že by obviněná přenášela svou nakažlivou lidskou nemoc i na další osoby, a tím by hrozilo rozšíření tohoto onemocnění mezi lidi. Ačkoli lze obviněné nepochybně klást za vinu nedbání bezpečnostních a preventivních opatření, o nichž byla náležitě poučena v rámci diagnostiky uvedené lidské nemoci, dopouštěla se tohoto rizikového jednání toliko vůči jedné osobě – poškozenému nezletilému XXXXX[*)], jehož tím nakazila a vážně ohrozila na zdraví. Pouze na něho jediného, v té době nezletilou osobu zamilovanou do obviněné, mělo dopad nakažení zmíněnou nakažlivou lidskou nemocí, a proto nebylo možné v uvedeném jednání spatřovat naplnění znaků pokusu zločinu šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 21 odst. 1 a § 152 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku.

29. Nejvyšší soud tedy podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci a jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Brně a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím pozbyla podkladu. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud sám ve věci znovu rozhodl tak, že obviněnou neuznal vinnou uvedeným pokusem zločinu a z popisu skutku, jak byl zjištěn a popsán odvolacím soudem, který jinak Nejvyšší soud neměnil, vypustil část týkající se nesprávné právní kvalifikace spočívající ve formulaci „takže v době od srpna 2015 až do 1. 3. 2016, kdy byla u XXXXX[*)] zjištěna výše zmíněná pozitivita protilátek, tohoto vystavila nebezpečí nákazy hepatitidy typu C (VHC)“.

30. Nejvyšší soud uznal obviněnou vinnou pokusem zločinu pohlavního zneužití podle § 21 odst. 1 a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku, zločinem šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, 3 tr. zákoníku, přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a přečinem šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Z nich s ohledem na rozsah podaného dovolání přezkoumal pouze správnost závěru o naplnění znaků pokusu zločinu podle § 21 odst. 1 a § 187 odst. 1, 3 tr. zákoníku, u něhož nezjistil žádné vady, a závěry spáchání ostatních trestných činů, proti nimž obviněná nepodala dovolání, převzal do svého výroku o vině rovněž ve shodě s přezkoumávaným rozhodnutím.

31. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud zrušil celý výrok o vině, zrušil též výrok o trestu, o němž rozhodl tak, že obviněné uložil za všechny tyto trestné činy, jimiž ji uznal vinnou, podle § 187 odst. 3 tr. zákoníku a podle § 43 odst. 1 za použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody ve výměře 3 roků, pro jehož výkon ji zařadil do věznice s ostrahou.

---

*) Byl použit pseudonym ve smyslu § 15 zákona č. 45/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a § 8a tr. ř.

Č. 19

č. 19

Podvod
§ 209 odst. 1 tr. zákoníku

Za uvedení v omyl ve smyslu § 209 odst. 1 tr. zákoníku o trestném činu podvodu lze považovat i jednání pachatele, který k tomu, aby se obohatil, vytvořil situaci záměrně vyvolávající u poškozeného pocit důvěry, kterou poté pachatel zneužil např. tím, že neinformoval poškozeného o podstatných okolnostech určité majetkové dispozice, pokud pod vlivem důvěřivosti vyvolané pachatelem a při neznalosti záměru pachatele mu poškozený umožnil nebo sám provedl transakci na úkor vlastního majetku. To platí zejména za situace, jestliže je poškozený vyššího věku či psychicky nebo mentálně oslabený a na rozdíl od pachatele nezkušený v daném oboru nebo z jiného důvodu neschopný domyslet důsledky svého počínání.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 8 Tdo 97/2018, ECLI:CZ:NS:2018:8.TDO.97.2018.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného D. P. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 4 To 112/2017, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 3 T 47/2016.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 6. 3. 2017, sp. zn. 3 T 47/2016, byl obviněný D. P. uznán vinným přečinem podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jehož se dopustil tím, že nejprve dne 18. 9. 2014 v O. jakožto zaměstnanec a manažer prodeje obchodní společnosti N. K. R. D., s. r. o. (dále „společnost NKRD"), na straně prodávajícího na základě plné moci uzavřel za společnost NKRD smlouvu o rezervaci č. R/K 302 se zájemcem o byt, poškozeným J. B., na bytovou jednotku označenou jako byt č. K302, ve které úmyslně uvedl nepravdivou kupní cenu bytu ve výši 1 300 000 Kč, ačkoliv správnou kupní cenu bytu znal a věděl, že k tomuto dni činí 1 172 442 Kč, což poškozenému úmyslně nesdělil, následně s poškozeným dne 5. 11. 2014 uzavřel kupní smlouvu č. KS/K302, jejímž předmětem byl uvedený byt č. K302, kde již správně uvedl kupní cenu ve výši 1 152 082 Kč, když byla poškozenému poskytnuta obchodní

sleva z původní ceny ve výši 20 360 Kč, a následně dne 9. 12. 2014 v O. – M. O. v sídle pobočky Československé obchodní banky, a. s., a v Poštovní spořitelně, a. s., instruoval poškozeného J. B. tak, aby jednak uhradil bankovním převodem v plné výši kupní cenu daného bytu na účet společnosti NKRD a jednak zbylou částku ve výši 147 918 Kč uhradil ve prospěch jiného účtu, k němuž obviněný sdělil údaje České spořitelně, a. s., a poškozený v domnění, že jde o legální provizi obviněného, případně o částku pokrývající náklady na opravy společných prostor, zaslal finanční částku ze svého účtu ve prospěch účtu uvedeného obviněným, který byl účtem přítelkyně obviněného P. D., která následně obdržené finanční prostředky zčásti přeposlala obviněnému na jeho účet a zčásti mu je předala v hotovosti, a obviněný je užil pro svou potřebu, ačkoliv mu za sjednaný prodej bytu nenáležela od kupujícího žádná provize, a tím způsobil poškozenému J. B. škodu ve výši 147 918 Kč.

2. Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 209 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 24 měsíců.

3. O odvoláních státního zástupce a obviněného rozhodl Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 4 To 112/2017, tak, že z podnětu odvolání státního zástupce podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu sám rozhodl tak, že podle § 209 odst. 3 tr. zákoníku odsoudil obviněného k trestu odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon mu podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu 2 roků. Podle § 67 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku odvolací soud uložil obviněnému i peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb s výší jedné denní sazby 500 Kč, tedy v celkové výměře 50 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanovil náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 měsíců. Jinak ponechal napadený rozsudek nezměněn. Odvolací soud pak podle 256 tr. ř. zamítl odvolání obviněného jako nedůvodné.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný D. P. prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. pro nesprávnost právního posouzení činu, jímž byl uznán vinným.

5. Podle názoru obviněného samotný fakt, že v rezervační smlouvě byla uvedena částka za prodávaný byt vyšší než v navazující kupní smlouvě, nezakládá příčinnou souvislost s následnou škodou, přičemž poškozený nebyl uveden v omyl, ani obviněný nevyužil jeho omylu či nezamlčel mu podstatné skutečnosti.

Rezervační smlouva totiž obsahuje podle ustálených zvyklostí i prokázaných skutečností toliko přiměřeně přesný odhad ceny bytu, který není pro smlouvu tohoto typu podstatný, když v kupní smlouvě byla cena bytu upravena. Tím se zabránilo pochybnostem o reálné ceně bytu. Podle názoru obviněného nebyla poškozenému způsobena škoda na majetku, neboť při uzavření kupní smlouvy bylo postaveno na jisto, že cena bytu činila 1 152 082 Kč, a nikoliv původně odhadovanou částku 1 300 000 Kč, s čímž byl poškozený seznámen. Uvedení odlišné částky v rezervační smlouvě neuvedlo poškozeného v omyl, protože se týkalo skutečností, jež měly teprve nastat. Omyl se sice může týkat i budoucích okolností, pachatel však musí vědět o omylu jiného již v době, kdy dochází k jeho obohacení. V daném případě pak obviněný nemohl vědět o omylu poškozeného, který byl seznámen s reálnou kupní cenou bytu uvedenou v kupní smlouvě.

6. Obviněný nespatřuje naplnění objektivní stránky přečinu podvodu ani v následném jednání spočívajícím v jeho společném postupu s poškozeným při zaslání částky 147 918 Kč ve prospěch obviněného, neboť se tak stalo po ústní dohodě a ve vzájemné součinnosti za předem jasných a konkrétních podmínek. Pokud by měl obviněný úmyslně uvést poškozeného v omyl, neexistovala by u poškozeného alternativní představa použití investovaných finančních prostředků, jak popisuje soud ve skutkové větě ve výroku o vině, ale pouze vize jednoho důvodu vštěpeného do mysli poškozeného obviněným.

7. Podle obviněného soudy nižších stupňů nepopsaly adekvátně kauzální nexus, neboť neexistuje žádná příčinná souvislost mezi jednáním obviněného a následkem v podobě škody na majetku poškozeného. Přitom na podkladě skutkové věty nelze dojít k závěru, že spáchaný skutek je přečinem podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku a že platba částky 147 918 Kč nemohla mít a neměla charakter odměny za zprostředkování prodeje, spojené s příslibem materiální i osobní pomoci obviněného poškozenému.

8. Obviněný zpochybnil i naplnění subjektivní stránky přečinu podvodu, protože skutková věta ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku neobsahuje takovou okolnost, která by prokazovala jeho úmysl obohatit se. V době uzavření rezervační smlouvy nebylo zřejmé, za jakou částku bude prodávaný byt k dispozici v okamžiku zveřejnění nabídky k prodeji, rezervační smlouva byla uzavřena na částku odhadní, poškozený ji nepovažoval za konečnou a ani obviněný sám neznal a nemohl znát skutečnou cenu bytu. Ze zjištění, která měly soudy k dispozici, proto nevyplývají skutečnosti svědčící o naplnění subjektivní stránky přečinu podvodu.

9. Proto v závěru dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ostravě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

10. K podanému dovolání se vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství, která se neztotožnila s námitkami obviněného. Podle ní je v popisu skutku jasně uvedeno, že nadsazený údaj o ceně bytu se stal předmětem rezer-

vační smlouvy i přesto, že přesná cena obchodovaného bytu byla obviněnému známa, a nebylo důvodu k jejímu stanovení orientačním způsobem. Poškozený byl uveden v omyl postupem, jakým v návaznosti na nadsazenou výši kupní ceny v rezervační smlouvě obviněný zcela záměrně instruoval poškozeného o tom, aby nad rámec uhrazené kupní ceny prodávajícímu zaplatil ještě další částku, která zbývala do orientační kupní ceny bytu stanovené ve výši 1 300 000 Kč. Poškozený ji považoval za provizi za služby obviněného, případně jako platbu na opravy společných prostor bytového domu, v němž byl situován obchodovaný byt. Přitom šlo o platbu vyplacenou mimo účet prodávajícího. Nestalo se tak po vzájemné dohodě a ve vzájemné součinnosti, jak tvrdí obviněný, protože poskytnutí takové platby předcházela nepravdivá instrukce ze strany obviněného. Podle ní pak poškozený v domnění o legitimitě poskytnuté platby následně jednal, a to ke své škodě a k obohacení obviněného. Z uvedených důvodů jde o přečin podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku ve všech zákonných znacích jeho skutkové podstaty, a proto státní zástupkyně navrhla, aby bylo dovolání jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuto.

III.
Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného D. P. je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde ho lze učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a obsahuje stanovené náležitosti (§ 265f odst. 1 tr. ř.).
12. Obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho druhé alternativě, přičemž námitky obviněného v jeho dovolání jim v zásadě odpovídají.

IV.
Důvodnost dovolání

13. Obviněný vytýkal napadenému odsuzujícímu rozsudku, že nebyly naplněny obligatorní znaky objektivní a subjektivní stránky skutkové podstaty přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku, a to uvedení jiného v omyl, příčinná souvislost mezi jeho jednáním a způsobeným škodlivým následkem a úmyslné zavinění.
14. Pokud jde o námitky obviněného, podle nichž činem kladený mu za vinu nebyl naplněn znak spočívající v uvedení jiného v omyl, soud prvního stupně již v přezkoumávaném rozsudku reagoval na obdobné výhrady a vysvětlil závěry, které učinil ohledně tohoto znaku. Přitom obviněný věděl od poškozeného, že disponuje větší finanční částkou, a zneužil této jeho situace i jeho stařeckého

věku a záměrně v rezervační smlouvě uvedl částku ve výši 1 300 000 Kč, která byla vyšší než cena bytu prodávaného za částku 1 172 442 Kč. Částku ve výši 147 918 Kč, o niž obviněný vědomě navýšil cenu v rezervační smlouvě a kterou vylákal od poškozeného, si chtěl ponechat pro svou potřebu, a proto po podpisu kupní smlouvy, kde byla uvedena správná cena bytu, instruoval poškozeného tak, aby zbývající částku zaslal na účet přítelkyně obviněného v domnění, že jde o provizi nebo o částku připadající na opravu společných prostor.

15. Odvolací soud v zásadě nic nezměnil na těchto závěrech soudu prvního stupně a jen doplnil, že o důvodech, proč má poškozený vedle kupní ceny ve výši 1 152 082 Kč uhradit i další částku 147 918 Kč na jiný účet, jehož číslo mu obviněný nadiktoval, nijak neinformoval poškozeného. Poškozený, jak opakovaně zdůraznil, se až do vyšetřování celé záležitosti domníval, že šlo o legální provizi obviněného, případně částku pokrývající náklady na opravy společných prostor. Současně poškozený vyloučil, že by mělo jít o platbu za nějaké služby, které mu obviněný v budoucnu poskytne.

16. Jak je tedy z uvedeného zřejmé, soudy nižších stupňů se tím, zda obviněný uvedl poškozeného v omyl a jakým způsobem k tomu došlo, zabývaly a Nejvyšší soud k jejich závěrům, které jsou v zásadě správné, považuje za vhodné pouze doplnit a upřesnit následující.

17. Soudy nižších stupňů podle tzv. právní věty ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku shledaly, že obviněný spáchal přečin podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku v alternativě, podle níž uvedl jiného v omyl, tedy nedospěly k závěru, že by využil něčího omylu nebo zamlčel podstatné skutečnosti.

18. Uvedení v omyl je jednání, kterým pachatel předstírá okolnosti, jež nejsou v souladu se skutečným stavem věci, přičemž omylem je rozpor mezi představou u podváděné osoby a skutečností. Uvedení v omyl lze dosáhnout konáním (viz rozhodnutí uveřejněná pod č. 13/1981, č. 45/1996 a č. 44/1999 Sb. rozh. tr.), opomenutím, anebo konkludentním jednáním (viz rozhodnutí uveřejněná pod č. 57/1978-I. a č. 46/1981 Sb. rozh. tr.). Uvést v omyl lze lstí, ale může jít i jen o pouhou nepravdivou informaci, zvláště když v běžném životě není zvykem ověřovat si pravdivost podávaných informací. V žádném případě se nevyžaduje nějaká zvláštní rafinovanost. Mezi omylem u podváděné osoby a majetkovou dispozicí, kterou provede oklamaný, a na jejím základě vzniklou škodou u poškozeného a obohacením pachatele, popřípadě jiné osoby, musí být příčinná souvislost.

19. Obviněný D. P. brojil v dovolání proti tomu, že nemohl uvést poškozeného J. B. v omyl, pokud v rezervační smlouvě uvedl vyšší cenu, než jaká odpovídala kupní ceně bytu obsažené v kupní smlouvě, ani tím, že poškozený považoval úhradu částky ve výši 147 918 Kč za legální provizi anebo za náklady na opravy společných prostor. K tomu je třeba uvést, že o podvodné jednání jde i v případě, jestliže podvedený je schopen zjistit nebo ověřit si skutečný stav rozhodných okolností, avšak je ovlivněn působením pachatele ve formě podání nepravdivých

informací nebo zamlčení podstatných informací, takže si je v důsledku pachatelova jednání neověří buď vůbec, nebo tak neučiní včas (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1256/2003).

20. Pro posouzení toho, za jakých okolností poškozený jednal, a zda to bylo proto, že byl pachatelem uveden v omyl, je nutné vycházet z celého souhrnu okolností a chování pachatele, které měly vliv na poškozeného a jeho rozhodnutí. Mezi tyto okolnosti patří případně pozice poškozeného či postavení pachatele vůči poškozenému předtím, než si zajistil, aby vylákal od poškozeného finanční prostředky. Z tohoto kontextu nelze vytrhávat jen jednu okolnost, která sice měla podstatný, nikoliv však výlučný význam pro naplnění cíle pachatele, jímž byla snaha obohatit se na úkor poškozeného. Uvedení v omyl nemusí spočívat jen v jednorázovém konání, kterým pachatel předstírá okolnosti, jež nejsou v souladu se skutečným stavem věci, ale může se skládat z dílčích na sebe navazujících úkonů, jimiž pachatel vytvoří situaci, aby záměrně navodil u poškozeného pocit důvěry, čehož posléze využije tím, že např. neinformuje poškozeného v potřebné míře, a vlivem navozené důvěřivosti a v důsledku nedostatku potřebných informací o záměru pachatele poškozený umožní pachateli nebo sám provede transakce na úkor svého majetku. Takové jednání lze považovat za uvedení v omyl lstí, jejímž cílem je vylákání finančních prostředků od poškozeného za účelem vlastního obohacení (nebo obohacení jiné osoby). Význam může mít zneužití situace, v níž se poškozený nachází (jako zvlášť oslabená oběť), jakou je např. stáří, psychická nemoc, nedůvodná důvěra, ale i nedostatečná životní zkušenost, nedostatečná rozumová vyspělost, anebo jiné oslabení nebo oproti pachateli znevýhodnění, vedoucí k neschopnosti domyslet důsledky pachatelem instruovaného nebo vyžadovaného počínání či požadavků.

21. Povahu uvádění v omyl poškozeného J. B. mělo v nyní posuzované věci nejen to, že obviněný uvedl v rezervační smlouvě nedůvodně navýšenou částku, ale i celková situace a snaha obviněného o navození důvěry v poškozeném. Tato snaha vycházela již z toho, že obviněný byl zaměstnancem a manažerem prodeje společnosti NKRD, tedy osobou znalou podmínek prodeje bytů a odborníkem, na jehož solidnost a zodpovědnost poškozený spoléhal, resp. ji očekával, když ze žádných okolností nevyplývalo, že by obviněný mohl zneužít tohoto svého postavení. Navíc poškozený, téměř sedmdesátiletý muž, byl osobou, která v rozhodné době byla v tíživé situaci, protože neměl řádné bydlení (bydlel u kamaráda), jemuž nedlouho předtím zemřela manželka. Byl osamělým člověkem, který obviněného opakovaně navštěvoval v jeho kanceláři, kde se mu mimo projevů intenzivní snahy o získání bytu svěřoval se svými problémy, a obviněnému dával i najevo, že je finančně zajištěn. Obviněný pak zneužil této jeho situace, o níž věděl. Pokud jde o rezervační smlouvu č. R/K 302 na byt označený jako K302, zcela v rozporu s obvyklým způsobem, jakým byla u společnosti NKRD realizována rezervační smlouva, do ní uvedl cenu ve výši 1 300 000 Kč neodpovídající

kupní ceně bytu. Obviněný přitom neupozornil poškozeného na to, že se takto uvedená cena může změnit, a nezaslal rezervační smlouvu, jak byl povinen, poškozenému ani svému nadřízenému Ing. L. T. Přitom takto jednal, ačkoliv ke dni podpisu uvedené smlouvy dne 18. 9. 2014 mu byla známa skutečná cena bytu, která byla určena jeho nadřízenými v částce 1 172 442 Kč, s čímž byl obviněný seznámen e-mailem ze dne 16. 6. 2014, jehož přílohou byla tabulka s cenami bytů prodávaných v sekci „K" nemovitostí. Přitom na internetu byly ceny zveřejněny v momentě, kdy došlo ke spuštění prodeje bytů příslušné sekce. Pokud jde o cenu uváděnou v rezervační smlouvě, zde musela být vždy uvedena konkrétní částka, neboť klient si jednak rezervuje konkrétní byt, jednak za konkrétní ceny, a nebylo tak možné uzavřít rezervační smlouvu v době, kdy ještě nebyly známy ceny bytů, nebo s odlišnou cenou. Ze všech těchto důvodů neměl obviněný logický a opodstatněný důvod, aby v rezervační smlouvě uváděl jinou kupní cenu, než která odpovídala tomu, jak byla určena, a tedy cenu vyšší.

22. Uvedené okolnosti však nebyly jedinými, jimiž obviněný působil na poškozeného, protože poškozenému např. dával vstupenky na sportovní utkání apod. Pod vlivem takto vybudované důvěry poškozeného pak obviněný po podpisu kupní smlouvy na pobočce Poštovní spořitelny ho instruoval nejenom k úhradě kupní ceny za byt v částce 1 152 082 Kč na účet společnosti NKRD, ale i k tomu, aby na jiný účet (své přítelkyně) uhradil i částku ve výši 147 918 Kč. Na to, že jde o částku, na niž není žádný nárok, a že není hrazena na účet prodávajícího, však obviněný nijak neupozornil poškozeného, a o důvodech tohoto kroku (svého požadavku) vůbec poškozeného neinformoval. Neřekl mu, z jakých důvodů a proč má uhradit i částku ve výši 147 918 Kč, a nesdělil mu k tomu žádné skutečnosti. Obviněný nic neuvedl poškozenému o důvodnosti tohoto finančního kroku a o jeho správnosti či oprávněnosti, jen vycházel z navozeného dojmu plynoucího již z okolností při uzavření rezervační smlouvy 1 a 1/2 měsíce předtím a tento dojem žádným způsobem do té doby nerozptýlil, a to ani když se poškozený ptal, na co je určena částka ve výši 150 000 Kč, na což mu obviněný neodpověděl, ale „asi to nějak obkecal". Obviněný tudíž vycházel z důvěřivosti poškozeného, již si u něj při jejich předchozích setkáních vybudoval, jakož i z toho, že součet uvedených částek představoval v rezervační smlouvě avizovanou částku ve výši 1 300 000 Kč.

23. Uvedené jednání obviněného i vzniklý následek, který představuje větší škodu na majetku poškozeného, jsou v příčinné souvislosti, která byla v této věci zachována, ač obviněný v dovolání namítal, že tomu tak nebylo. Jednání obviněného, jak je vyjádřeno v popisu skutku ve výrokové části rozsudku soudu prvního stupně, vedlo k tomu, že poškozenému vznikla zjištěná škoda. Jednání obviněného spočívající v navození omylu u poškozeného a v následném vylákání finančních prostředků s využitím právě omylu na straně poškozeného svědčí o tom, že toto cílené chování obviněného bylo příčinou, která vedla k následku (účinku),

který v této věci nastal, a tím byla škoda na cizím majetku. Z hlediska naplnění znaků přečinu podvodu bylo bráno v úvahu jen to jednání obviněného, které předcházelo transferu peněz z dispozice poškozeného do dispozice obviněného jako pachatele, a toto jednání bylo v příčinné souvislosti s následkem, který má podobu úbytku majetku na straně poškozeného. Nebylo bráno v úvahu to jednání, které spadalo do stadia poté, co se uskutečnil zmíněný transfer (chování obviněného ve snaze zajistit si dále důvěru poškozeného proto, aby poškozený neuvěřejnil neoprávněnost transakce), protože ho nelze považovat za součást jednání rozhodného pro naplnění znaků přečinu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 486/2010).

24. Na základě všech těchto skutečností je výhrada obviněného, podle níž nenaplnil znaky objektivní stránky přečinu podvodu, nedůvodná.

25. V další části odůvodnění se Nejvyšší soud vypořádal s námitkami obviněného zpochybňujícími jeho úmyslné zavinění jako znaku subjektivní stránky přečinu podvodu. Tyto námitky rovněž neshledal důvodnými.

26. Nejvyšší soud tedy uzavřel, že napadená rozhodnutí ani jim předcházející řízení není zatíženo vytýkanými vadami, proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného D. P. jako zjevně neopodstatněné.

Č. 20

č. 20 **Příslušnost soudu**, Bydliště, Zahlazení odsouzení
§ 364 odst. 1 tr. ř.

Za bydliště odsouzeného ve smyslu § 364 odst. 1 tr. ř., které zakládá místní příslušnost soudu k zahlazení odsouzení, je třeba považovat obec, resp. městský obvod, kde tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat. Nejde o pojem totožný s pojmem trvalého pobytu, jak jej užívají předpisy správního práva pro evidenční účely.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 7 Td 17/2017, ECLI:CZ:NS:2017:7.TD.17.2017.1)

Nejvyšší soud rozhodl, že k projednání a rozhodnutí věci je příslušný Okresní soud v Hradci Králové.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Odsouzený J. H. podáním ze dne 10. 1. 2017, které bylo doručeno Okresnímu soudu v Bruntále dne 12. 1. 2017, požádal tento soud o zahlazení odsouzení zaznamenaného v evidenci Rejstříku trestů. Uvedl, že má sice trvalé bydliště na adrese v H., okres Bruntál, ale zatím využívá sociální službu pro osoby bez přístřeší a přiložil k tomu příslušné potvrzení. V něm je uvedeno, že J. H. od listopadu 2015 dosud (do 10. 1. 2017) využívá službu noclehárny a nízkoprahového denního centra v Domě M. T., U M., Hradec Králové.
2. Sdělením ze dne 6. 2. 2017, které bylo Okresnímu soudu v Bruntále doručeno dne 6. 2. 2017, odsouzený J. H. potvrdil, že se v Hradci Králové zdržuje od roku 2010 dosud, v současné době na adrese Dům M. T., U M., Hradec Králové.
3. Okresní soud v Bruntále postoupil přípisem ze dne 8. 2. 2017 spis se žádostí odsouzeného o zahlazení odsouzení Okresnímu soudu v Hradci Králové jako soudu příslušnému k projednání věci.
4. Okresní soud v Hradci Králové svým usnesením ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 2 Nt 3812/2017, předložil věc odsouzeného J. H. podle § 188 odst. 1 písm. a) tr. ř. Vrchnímu soudu v Praze k rozhodnutí o příslušnosti soudu k řízení o zahlazení odsouzení, neboť okresní soud má za to, že není příslušný k projednání věci. Odsouzený sice uvedl ve své žádosti o zahlazení odsouzení adresu pobytu Dům

M. T., U M., Hradec Králové, avšak trvalý pobyt má hlášen v H., okres Bruntál. Okresní soud v Hradci Králové má tedy za to, že není příslušný k projednání žádosti odsouzeného o zahlazení odsouzení, neboť jeho trvalé bydliště spadá do obvodu Okresního soudu v Bruntále, a v této souvislosti poukázal na usnesení Vrchního soudu v Praze učiněná pod sp. zn. 8 Ntd 19/2012, sp. zn. 8 Ntd 8/2014 a sp. zn. 2 Ntd 1/2015. Podle těchto rozhodnutí se bydlištěm ve smyslu § 364 odst. 1 tr. ř., které stanoví příslušnost soudu k rozhodnutí o zahlazení odsouzení, rozumí místo trvalého pobytu obviněného.

5. Vrchní soud v Praze svým přípisem ze dne 6. 4. 2017, sp. zn. 4 Ntd 3/2017, předložil Nejvyššímu soudu spis Okresního soudu v Hradci Králové vedený pod sp. zn. 2 Nt 3812/2017 k rozhodnutí podle § 24 odst. 1 tr. ř., neboť Nejvyšší soud je soudem nejblíže společně nadřízeným Okresnímu soudu v Hradci Králové a Okresnímu soudu v Bruntále, a tedy soudem příslušným k rozhodnutí o místní příslušnosti v dané věci.

II.
Právní posouzení věci

6. Nejvyšší soud zhodnotil důkazy významné pro rozhodnutí podle § 24 odst. 1 tr. ř. a dospěl ke zjištění, že Okresní soud v Hradci Králové je místně příslušným k projednání této věci.

7. Podle § 364 odst. 1 tr. ř. rozhoduje o zahlazení odsouzení předseda senátu okresního soudu, v jehož obvodu odsouzený v době podání návrhu má nebo naposledy měl bydliště.

8. Pro určení místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o zahlazení odsouzení je tedy klíčovým výklad pojmu „bydliště“ odsouzeného. K výkladu tohoto pojmu Nejvyšší soud uvedl již v usnesení ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. 11 Td 26/2011 (jehož závěry byly dále uplatněny v usneseních Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 11 Td 42/2011, ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 7 Td 54/2013, a ze dne 11. 9. 2014, sp. zn. 7 Td 57/2014), že za bydliště odsouzeného ve smyslu § 364 odst. 1 tr. ř. je třeba považovat obec, resp. městský obvod, kde tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat. Nejde o pojem totožný s pojmem trvalého pobytu, jak jej užívají předpisy správního práva pro evidenční účely, ale zpravidla bude místo trvalého pobytu totožné s místem skutečného bydliště určité osoby. Bydliště je zejména místo, kde má tato osoba svůj byt, rodinu, práci, pokud v místě práce také bydlí. Okolnosti dočasného charakteru, jako je pobyt v nemocnici, v lázních, studium nebo např. výkon trestu odnětí svobody, nic nemění na bydlišti dané osoby, pokud současně nejsou doprovázeny takovými okolnostmi, z nichž lze s jistotou usuzovat, že se tato osoba v tomto jiném místě zdržuje s úmyslem zde trvale bydlet. Ve shora citovaném usnesení ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. 11 Td 26/2011, Nejvyšší soud k výkladu pojmu bydliště odsouzeného odkázal

také na právní názor vyslovený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004, nebo v usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 6. 2004, sp. zn. Nad 79/2004, publikovaném pod č. 371/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, s tím, že v těchto usneseních se sice pojem bydliště vykládá pro oblast práva civilního a práva správního, tento výklad je ovšem zcela použitelný i pro oblast práva trestního a není žádného důvodu se od něj v jakémkoliv směru odchylovat.

9. Nově a podpůrně lze poukázat také na důvodovou zprávu a komentář k § 80 o. z., který upravuje pojem „bydliště" tak, že člověk má bydliště v místě, kde se zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale; takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu. Český právní řád pojem „bydliště" hojně užívá, ale jeho zákonnou definici přinesl až nový občanský zákoník. Do té doby byl tento pojem vymezován pouze v judikatuře, ale zákonná definice bydliště nyní reflektuje tuto dřívější judikaturu. Podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku se při stanovení kritérií pro určení bydliště vychází z tradičního pojetí, že rozhodují aspekty faktické, nikoli administrativní, protože jde o soukromoprávní pojem pro účely občanskoprávních plnění, nikoliv pro evidenční účely podle veřejného práva. Podle komentáře k občanskému zákoníku je pro určení bydliště fyzické osoby stěžejní naplnění dvou složek: a) složka faktická a určující, tj. fakt, že se daná osoba v určitém místě zdržuje a že tam má své společenské a sociální vazby, a b) složka volní, tj. že daná osoba zároveň má úmysl se na tomto místě zdržovat trvale, chce v daném místě bydlet a svázat svůj život s tímto místem. Bydliště je tak místo, které fyzická osoba považuje za svůj skutečný, pevný a stálý domov, do kterého se hodlá vracet a kde se nachází i centrum jejích zájmů. Změna pobytu dočasného charakteru (např. pobyt v nemocnici, výkon trestu odnětí svobody, studium, sezonní práce aj.) nemění nic na tom, kde má daná osoba své bydliště. To však neplatí, kdyby byla taková změna doprovázena okolnostmi, z nichž lze usuzovat, že se osoba již zdržuje na novém místě pobytu s úmyslem zde trvale bydlet. Přestože bydliště je mnohdy totožné s místem, kde má osoba trvalý pobyt, nelze pojem „bydliště" ztotožňovat s pojmem „trvalý pobyt", který je termínem správního práva, má ryze evidenční, a tudíž administrativní charakter. Při určení bydliště je tedy vždy třeba zabývat se všemi okolnostmi, které určují skutečné bydliště fyzické osoby.

10. Uplatní-li se tyto zásady na projednávaný případ, je zřejmé, že uvedeným požadavkům nevyhovuje adresa trvalého pobytu odsouzeného J. H. v obci H., okres Bruntál (jde o adresu sídla Obecního úřadu v H.). Je zřejmé, že tato adresa trvalého bydliště v H. je pouze formální adresou odsouzeného. Ustanovení § 364 odst. 1 tr. ř. se nezmiňuje o bydlišti trvalém, ale o bydlišti v době podání návrhu. V této souvislosti je třeba připomenout, že v rámci rozhodování o zahlazení odsouzení musí soud (předseda senátu) zejména posoudit, zda odsouzený v době po výkonu trestu, kterého se týká odsouzení, o jehož zahlazení jde, vedl po celou

zákonem stanovenou dobu řádný život (§ 105 odst. 1 tr. zákoníku), popřípadě zda před uplynutím této doby prokázal svým velmi dobrým chováním, že se napravil (§ 105 odst. 3 tr. zákoníku). Nelze tedy zcela vyloučit, že za tímto účelem bude třeba objasnit některé okolnosti vztahující se k chování odsouzeného, a to nejlépe, nejhospodárněji a nejrychleji v součinnosti se samotným odsouzeným. Ze žádosti odsouzeného J. H. o zahlazení odsouzení vyplývá, že v době jejího podání bydlel (nikoli jen krátkou dobu) na adrese Dům M. T., U M., Hradec Králové, což je v obvodu Okresního soudu v Hradci Králové. Okresní soud v Bruntále mu na tuto adresu doručoval žádost o sdělení jeho současného pobytu, na kterou reagoval odsouzený sdělením ze dne 6. 2. 2017 s tím, že se zdržuje v Hradci Králové. Soudem příslušným k rozhodnutí o zahlazení odsouzení je tedy podle § 364 odst. 1 tr. ř. Okresní soud v Hradci Králové, resp. předseda senátu tohoto soudu. Proto Nejvyšší soud jako soud nejblíže společně nadřízený oběma dotčeným soudům rozhodl tak, jak je uvedeno ve výrokové části tohoto usnesení.

Č. 21

č. 21

Zpronevěra
§ 206 odst. 1 tr. zákoníku

Převzal-li pronajímatel od nájemce na podkladě smlouvy o nájmu věci (např. dopravního prostředku) peněžní částku v podobě tzv. vratné kauce (jistoty) určené k náhradě případné škody způsobené na předmětu nájmu, nemohl bez výslovného smluvního ujednání o tom, že poskytnutá kauce zůstává ve vlastnictví nájemce, naplnit skutkovou podstatu trestného činu zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku, jestliže nevrátil tuto vratnou kauci a následně ji použil pro svou potřebu. V takovém případě totiž vratná kauce předaná nájemcem přešla do majetku pronajímatele, splynula s jeho ostatním majetkem a pronajímateli nic nebránilo v tom, aby ji použil pro vlastní potřebu, protože nešlo o svěřenou cizí věc ve smyslu § 206 odst. 1 tr. zákoníku. Zmíněný závěr platí bez ohledu na skutečnost, zda jde o vratnou kauci poskytnutou ve formě peněz v hotovosti, anebo v podobě vkladu na bankovní účet pronajímatele či bezhotovostního převodu peněz na tento účet.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 5 Tdo 149/2018, ECLI:CZ:NS:2018:5.TDO.149.2018.1)

Nejvyšší soud rozhodl o dovoláních, která podali obviněný T. D. a obviněná G. D. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 5 To 198/2017, v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 1 T 7/2016, tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se částečně zrušují
a) jednak rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 1 T 7/2016, ve výroku o vině pod bodem 1., ve výrocích o trestech a ve výroku o náhradě škody, kterým byla poškozená obchodní společnost Z., s. r. o., se sídlem XY, Slovenská republika, podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních,
b) jednak rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 5 To 198/2017, a to
– ve výroku, kterým byl podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 1 T 7/2016, ve výroku o náhradě škody, jímž byla podle § 229 odst. 1 tr. ř. poškozená obchodní společnost Z., s. r. o., se sídlem XY, Slovenská republika, odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních,

– dále ve výroku, kterým bylo znovu rozhodnuto tak, že podle § 228 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. ř. jsou obvinění T. D. a G. D. povinni společně a nerozdílně uhradit poškozené obchodní společnosti Z., s. r. o., se sídlem XY, Slovenská republika, škodu ve výši 4 000 eur,
– a ve výroku, kterým byla zamítnuta odvolání obou obviněných, a to v části, která se týká zrušených výroků v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 1 T 7/2016.
Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Obvodnímu soudu pro Prahu 5 přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.
Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 1 T 7/2016, byli pod bodem 1. ve výroku o vině obvinění T. D. a G. D. uznáni vinnými přečinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. Tento trestný čin spatřoval soud prvního stupně ve stručnosti v tom, že dne 4. 7. 2012 obviněný T. D. jednající za obchodní společnost V., spol. s r. o., na základě generální plné moci udělené mu jednatelem a jediným společníkem této obchodní společnosti, obviněnou G. D., uzavřel jménem obchodní společnost V., spol. s r. o., jako pronajímatelem se zástupcem obchodní společnosti Z., s. r. o., jako nájemcem smlouvu o nájmu obytného vozidla MORELO, přičemž podmínkou „zapůjčení“ (správně nájmu) tohoto vozidla bylo složení vratné kauce ve výši 4 000 eur, kterou obchodní společnost Z., s. r. o., uhradila bezhotovostním převodem na účet obchodní společnosti V., spol. s r. o., ovšem obvinění po vrácení pronajatého obytného vozidla úmyslně nezajistili vrácení složené vratné kauce a argumentovali tím, že došlo k poškození části obytného vozidla, aniž by to jakkoliv doložili, takže složenou kauci ve výši 4 000 eur si úmyslně přisvojili a využili pro vlastní potřebu či potřeby obchodní společnosti V., spol. s r. o., čímž způsobili obchodní společnosti Z., s. r. o., škodu ve výši 102 140 Kč.
2. Týmž rozsudkem byli dále pod bodem 2. ve výroku o vině obvinění uznáni vinnými přečinem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 3 tr. zákoníku spáchaným rovněž ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku.
3. Obviněný T. D. byl za shora uvedené přečiny odsouzen podle § 206 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků, a dále mu byl uložen podle § 74 odst. 1 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v „zákazu výkonu funk-

ce ve statutárním orgánu“ na dobu 3 roků. Obviněná G. D. byla odsouzena podle § 206 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 15 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu 2 roků, a dále jí byl uložen podle § 74 odst. 1 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v „zákazu výkonu funkce ve statutárním orgánu“ na dobu 3 roků.

4. Oběma obviněným byla uložena podle § 228 odst. 1 tr. ř. povinnost nahradit společně a nerozdílně poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky škodu ve výši 16 953 Kč. Poškozené obchodní společnosti Z., s. r. o., a Generali pojišťovna, a. s., a poškozená Pražská správa sociálního zabezpečení byly podle § 229 odst. 1 tr. ř. se svými nároky na náhradu škody odkázány na řízení ve věcech občanskoprávních.

5. Proti shora uvedenému rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5 podali oba obvinění a poškozená obchodní společnost Z., s. r. o., odvolání, o nichž rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 5 To 198/2017, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek ve výroku o náhradě škody, kterým byla poškozená obchodní společnost Z., s. r. o., odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Při nezměněném výroku o vině a výroku o trestu u obou obviněných pak odvolací soud podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. ř. jsou oba obvinění povinni společně a nerozdílně uhradit poškozené obchodní společnosti Z., s. r. o., škodu ve výši 4 000 eur. Ostatní výroky zůstaly tímto rozhodnutím odvolacího soudu nedotčeny a odvolací soud podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obou obviněných jako nedůvodná.

6. K tomu je třeba dodat, že Obvodní soud pro Prahu 5 rozhodl ve věci obviněných T. D. a G. D. poprvé rozsudkem ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 1 T 7/2016. K odvolání státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 5 podanému v neprospěch obviněných Městský soud v Praze usnesením ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. 5 To 356/2016, rozhodl ve veřejném zasedání tak, že podle § 258 odst. 1 písm. a)–c) tr. ř. zrušil napadený rozsudek a podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil soudu prvního stupně s tím, aby ji znovu projednal a rozhodl. V návaznosti na to pak Obvodní soud pro Prahu 5 již výše citovaným rozsudkem ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 1 T 7/2016, rozhodl znovu o vině a o trestech u obou obviněných a o uplatněných nárocích na náhradu škody.

II.
Dovolání obviněných

7. Obvinění T. D. a G. D. podali prostřednictvím společného obhájce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 5 To 198/2017, (který nepřesně označili jako usnesení) dovolání (v jednom podání), která opřeli

o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. a s poukazem na ně napadli zmíněný rozsudek v celém rozsahu.

8. Obvinění ve svých dovoláních předně vytkli nesprávné právní posouzení skutku obsaženého pod bodem 1. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, protože podle jejich názoru soud kvalifikoval běžnou podnikatelskou činnost – pronájem vozidla – jako trestný čin zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku. V této souvislosti obvinění zdůraznili, že postupovali v souladu se všeobecnými obchodními podmínkami jejich obchodní společnosti, když nevrátili kauci ve výši 4 000 eur obchodní společnosti Z., s. r. o., složenou v souvislosti s nájmem obytného vozidla, a zadrželi ji, protože na pronajatém obytném vozidle byla způsobena škoda. Dále obvinění dovodili možnost jejich dispozice s touto kaucí, neboť ve smlouvě o pronájmu obytného vozidla není uvedeno, že kauce bude uložena na zvláštním bankovním účtu obchodní společnosti V., spol. s r. o., a že tato společnost není oprávněna po dobu pronájmu obytného vozidla nakládat se složenou kaucí. Obvinění rovněž zpochybnili skutkové závěry a hodnocení provedených důkazů v souvislosti s tím, zda vznikla škoda na pronajatém obytném vozidle a jaký byl následný postup při odstraňování této škody (cesta obviněného T. D. do Spolkové republiky Německo za účelem koupě náhradní ledničky, výměna poškozené ledničky svědkem M. M. atd.).

9. Ve vztahu ke skutku uvedenému pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně obvinění namítli, že byla vůči nim bezdůvodně uplatněna trestní represe, ačkoliv jde pouze o běžný obchodní případ, a to převod obchodního podílu na jinou osobu.

10. Podle přesvědčení obviněných v trestním řízení proti nim došlo k porušení zásad spravedlivého procesu, protože dokazování bylo prováděno v jejich neprospěch, důkazní návrhy obžaloby byly na rozdíl od důkazních návrhů obhajoby přijímány bez výhrad a závěry soudů nižších stupňů nemají oporu v provedeném dokazování. V poslední části podaných dovolání pak obvinění uplatnili námitky k hodnocení skutkového stavu a provedených důkazů.

11. Závěrem svých dovolání obvinění T. D. a G. D. navrhli, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení (správně jde o rozsudek) Městského soudu v Praze a aby mu podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí, nebo aby Nejvyšší soud podle § 265m odst. 1 tr. ř. v tomto smyslu sám rozhodl.

III.
Vyjádření k dovoláním

12. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovoláním obviněných prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru padaná dovolání neobsahují žádnou námitku, kterou by obvinění vytýkali

nesoulad skutkových zjištění vymezených ve skutkových větách a v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a zákonných znaků přečinů, pro které byli obvinění odsouzeni, ani nesprávnost jiného hmotněprávního posouzení. Ohledně skutku pod bodem 1. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně obvinění odmítají skutkové zjištění, podle něhož nedošlo ke škodě na pronajatém obytném vozidle, přičemž tuto skutečnost předestírají v dovoláních jako „hotovou věc" a následně provádějí vlastní hodnocení důkazů na podporu tohoto závěru. Stejně je tomu i ve vztahu ke skutku pod bodem 2., ohledně něhož obvinění prosazují vlastní skutkovou verzi. Obvinění se tedy domáhají zásadní změny skutkových zjištění relevantních pro závěr o jejich vině a na základě takto změněných skutkových zjištění dovozují, že došlo ke kriminalizaci standardních obchodních vztahů při pronájmu obytného vozidla nebo při převodu obchodního podílu. Právní kvalifikace skutku nebo správnosti jiného hmotněprávního posouzení se podle státního zástupce netýká ani odkaz obviněných na zásadu presumpce neviny, která je zásadou práva procesního, nikoliv hmotného. Obvinění tedy v dovoláních uplatnili výlučně námitky skutkového a procesního charakteru, které obsahově neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

13. Státní zástupce uzavřel, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., v jehož rámci obvinění vytkli existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v řízení předcházejícím rozhodnutí odvolacího soudu, nebyly relevantně uplatněny, a proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl dovolání obviněných, neboť byla podána z jiného důvodu, než jaké jsou uvedeny v § 265b tr. ř.

IV.
Posouzení důvodnosti dovolání

14. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

15. Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného rozsudku i jemu předcházející řízení, a to v rozsahu a z důvodů uvedených v dovoláních. Po přezkoumání dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání obviněných jsou zčásti důvodná a rozsudek odvolacího soudu ani jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině pod bodem 1., v navazujících výrocích o trestech a v části výroku o náhradě škody, týkající se poškozené obchodní společnosti Z., s. r. o., nemohou obstát.

16. Přečinu zpronevěry se podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. Objektem tohoto přečinu je zájem na ochraně vlastnictví věci nebo obdobného majetkového práva, předmětem útoku je pak cizí věc, která byla

pachateli svěřena. Cizí věc je svěřena pachateli, jestliže je mu odevzdána do faktické moci (do držení nebo do dispozice) zpravidla proto, aby s věcí nakládal určitým způsobem s tím, že se nevyžaduje, aby osoba, která svěřila věc pachateli, byla jejím vlastníkem. Pachatel si pak přisvojí cizí věc, která mu byla svěřena, jestliže naloží s věcí v rozporu s účelem, k němuž mu byla cizí věc poskytnuta do opatrování nebo do dispozice, a to způsobem, který maří základní účel svěření. Přisvojení je tedy takové nakládání pachatele s věcí, které má trvale vyloučit vlastníka nebo jinou oprávněnou osobu z dispozice s věcí. Přisvojením svěřené věci se nerozumí získání věci do vlastnictví, neboť trestným činem nelze nabýt vlastnického práva, nýbrž získání možnosti neomezené dispozice s věcí. Není však rozhodné, jak poté pachatel skutečně nakládá s přisvojenou cizí věcí, která mu byla svěřena. Způsobenou škodou u trestného činu zpronevěry je celá skutečná hodnota zpronevěřené věci, kterou si pachatel neoprávněně přisvojil (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2005).

17. Jak vyplývá z rozhodných skutkových zjištění v projednávané věci, na základě smlouvy o nájmu obytného vozidla MORELO obchodní společnost Z., s. r. o., jako nájemce, zaslala vratnou kauci ve výši 4 000 eur bezhotovostním převodem na bankovní účet obchodní společnosti V., spol. s r. o., jako pronajímateli. Účelem této kauce bylo podle Všeobecných obchodních podmínek, tvořících nedílnou součást smlouvy o nájmu obytného vozidla, zajištění závazku nájemce plynoucího z nájmu s tím, že kauci nebo její část mohl pronajímatel použít na náhradu nákladů vzniklých porušením smlouvy nájemcem (viz v pořadí šestý nečíslovaný odstavec Všeobecných obchodních podmínek). Dále bylo ujednáno v odstavci IV. smlouvy o pronájmu, že pronajímatel vrátí kauci na bankovní účet nájemce v případě bezeškodného průběhu nájmu. Po vrácení obytného vozidla – podle skutkového závěru soudů nižších stupňů – v nepoškozeném stavu pak obvinění jakožto zástupci obchodní společnosti V., spol. s r. o., nezajistili vrácení zaplacené kauce obchodní společnosti Z., s. r. o., tuto si ponechali a využili pro vlastní potřebu či pro potřeby obchodní společnosti V., spol. s r. o. Tímto jednáním měli obvinění způsobit obchodní společnosti Z., s. r. o., škodu ve výši 102 140 Kč (4 000 eur). Jestliže tedy obvinění ve svých dovoláních namítali, že nepostupovali v rozporu se smlouvou o nájmu obytného vozidla MORELO ani s právními předpisy, když volně disponovali s penězi získanými jako vratná kauce po jejich zaslání na bankovní účet obchodní společnosti V., spol. s r. o., je tato jejich námitka důvodná. Obvinění totiž v podstatě vytýkají, že svým jednáním se nemohli dopustit přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku, protože v případě složené vratné kauce ve výši 4 000 eur nejde ve vztahu k nim o cizí věc ve smyslu skutkové podstaty tohoto přečinu.

18. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že – jak již výše zdůraznil – spáchání trestného činu zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku je podmíněno neoprávněným

přisvojením si věci, která byla pachateli svěřena a která je ve vztahu k němu věcí cizí. V době spáchání posuzovaného skutku pak totéž platilo i ohledně jiné majetkové hodnoty než věci (např. pohledávky), přičemž ustanovení trestního zákoníku o věcech (tj. i § 206 tr. zákoníku) se vztahovala též na peněžní prostředky na bankovním účtu (viz § 134 odst. 1 tr. zákoníku ve znění účinném do 31. 5. 2015). Po novele trestního zákoníku provedené zákonem č. 86/2015 Sb. s účinností od 1. 6. 2015 již zákon nerozlišuje věci a jiné majetkové hodnoty ani se nezmiňuje o peněžních prostředcích na účtu, protože zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zahrnul pod pojem věci nejen hmotné věci (§ 496 odst. 1 o. z.), ale též nehmotné věci včetně pohledávek (§ 496 odst. 2 o. z.), které měly dříve povahu jiných majetkových hodnot. Vzhledem k uvedenému tedy peníze v podobě kauce zaslané v posuzované trestní věci na bankovní účet obchodní společnosti V., spol. s r. o., měly povahu věci a byly pro obviněné cizí věcí, a to bez ohledu na skutečnost, zda přešly do majetku (vlastnictví) jmenované obchodní společnosti, nebo zda zůstaly v majetku (vlastnictví) obchodní společnosti Z., s. r. o. Za situace, kdyby tyto peníze byly ve vlastnictví obchodní společnosti V., spol. s r. o., a jestliže by si je obvinění neoprávněně přisvojili, mohli by spáchat trestný čin zpronevěry ke škodě posledně jmenované obchodní společnosti. To jim ovšem nebylo kladeno za vinu; naopak podle rozhodných skutkových závěrů měli obvinění použít peníze zaslané jako kauce od obchodní společnosti Z., s. r. o., mimo jiné ve prospěch obchodní společnosti V., spol. s r. o. Poněkud složitější je však řešení otázky, zda obvinění mohli spáchat trestný čin zpronevěry ke škodě obchodní společnosti Z., s. r. o. Tak by tomu mohlo být, jen kdyby z nějakého důvodu, např. podle určité zákonné úpravy nebo na základě výslovného ustanovení smlouvy, zůstaly peníze v podobě kauce zaslané na bankovní účet obchodní společnosti V., spol. s r. o., nadále v majetku (ve vlastnictví) obchodní společnosti Z., s. r. o., takže obvinění nebyli oprávněni použít tyto peníze jinak než jako náhradu újmy způsobené na pronajatém obytném vozidle. Soudy nižších stupňů ve svých rozhodnutích v posuzované věci však neuvedly, na základě čeho dospěly k takovému závěru, tedy že zaslaná kauce nepřešla do majetku obchodní společnosti V., spol. s r. o., s nímž byli obvinění oprávněni disponovat, a proč si tudíž přisvojili cizí věc ke škodě obchodní společnosti Z., s. r. o.

19. Peněžní plnění označované jako kauce výslovně upravoval v době spáchání posuzovaného skutku v souvislosti se smlouvou o nájmu zejména § 686a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (platného do 31. 12. 2013), který se týkal nájmu bytu. Pronajímatel byl oprávněn při sjednání nájemní smlouvy požadovat, aby nájemce bytu složil peněžní prostředky k zajištění nájemného a úhrady za plnění poskytovaná v souvislosti s užíváním bytu a k úhradě jiných svých závazků v souvislosti s nájmem. Podle respektované odborné literatury zde platilo, že složené peněžní prostředky patřily peněžnímu ústavu, u něhož měl pronajímatel zřízený zvláštní účet, na který bylo tře-

ba složit kauci, a pohledávku vůči tomuto peněžnímu ústavu měl majitel účtu, tj. pronajímatel. Zaplacením peněžních prostředků (kauce) na uvedený zvláštní účet u peněžního ústavu pak vznikla pohledávka nájemce proti pronajímateli na vrácení peněžních prostředků (kauce), splatná po skončení nájmu (viz ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1978). Z popsaného pojetí kauce tedy nevyplývalo, že by peněžní prostředky poskytnuté jako kauce zůstaly v majetku (ve vlastnictví) nájemce, a že tudíž byly pro pronajímatele cizí věcí, resp. cizí jinou majetkovou hodnotou. Totéž obdobně platí podle právního stavu od 1. 1. 2014, protože podle § 2254 o. z. si mohou strany v případě smlouvy o nájmu bytu sjednat poskytnutí peněžité jistoty. Jak vyplývá z důvodové zprávy k posledně citovanému ustanovení i z odborné literatury, peněžní prostředky poskytnuté v podobě jistoty (kauce) se stávají vlastnictvím pronajímatele, případně peněžního ústavu, jsou-li složeny na bankovní účet. Pronajímatel není omezen v nakládání s nimi, strany si však mohou ujednat takové omezení. K samotným penězům jejich vyplacením zaniká nájemcovo vlastnické právo, protože jde o genericky určené věci. Nájemce pak má pohledávku na zaplacení (vrácení) kauce vůči pronajímateli, která je splatná při skončení nájmu [viz HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Praha: C. H. Beck, 2014, s. 389; ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1213 a 1214].

20. V případě smlouvy o nájmu dopravního prostředku neexistovala (a ani nyní neexistuje) žádná obdobná právní úprava jistoty (kauce), nicméně poskytnutí kauce bylo možno sjednat tzv. nepojmenovanou smlouvou podle § 51 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4855/2007). To se také stalo i v nyní posuzované věci ve smlouvě uzavřené mezi obchodními společnostmi V., spol. s r. o., a Z., s. r. o. Jak je ovšem patrné z obsahu této smlouvy (viz výše pod bodem 17.), o režimu vlastnického práva k peněžním prostředkům zaslaným jako kauce na bankovní účet zde není žádná zmínka a nelze z něj dovodit ani jakékoli omezení odpovídající tomu, že by peníze, které v podobě kauce zaslala obchodní společnost Z., s. r. o., na bankovní účet obchodní společnosti V., spol. s r. o., zůstaly v majetku (ve vlastnictví) první z nich, tedy že by byly cizí věcí (cizí majetkovou hodnotou) pro druhou z nich. Opak by proto mohl vyplývat jen z výslovného ustanovení určité – třeba i nepojmenované – smlouvy, jako je tomu např. u advokáta, jestliže na základě smlouvy o úschově převezme do správy peníze klienta zaslané bezhotovostním převodem na speciální bankovní účet (viz § 56a odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů), a v takovém případě přichází v úvahu i případná odpovědnost advokáta za trestný čin zpronevěry takto uložených peněz (viz rozhodnutí pod č. 17/2016 Sb. rozh. tr.).

V nyní posuzované trestní věci však uzavřená smlouva o nájmu dopravního prostředku neobsahovala ustanovení tohoto charakteru a významu.

21. Převzal-li tedy pronajímatel od nájemce na podkladě smlouvy o nájmu věci (např. dopravního prostředku) peněžní částku v podobě vratné kauce určené k náhradě případné škody způsobené na předmětu nájmu, nemohl bez výslovného smluvního ujednání o tom, že poskytnutá kauce zůstává ve vlastnictví nájemce, naplnit skutkovou podstatu trestného činu zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku, jestliže nevrátil tuto vratnou kauci a následně ji použil pro svou potřebu. V takovém případě totiž vratná kauce předaná nájemcem přešla do majetku pronajímatele, splynula s jeho ostatním majetkem a pronajímateli nic nebránilo v tom, aby ji použil pro vlastní potřebu, protože nešlo o svěřenou cizí věc ve smyslu § 206 odst. 1 tr. zákoníku. Zmíněný závěr platí bez ohledu na skutečnost, zda jde o vratnou kauci poskytnutou ve formě peněz v hotovosti, anebo v podobě vkladu na bankovní účet pronajímatele či bezhotovostního převodu peněz na tento účet.

22. Výše uvedené právní závěry pak odpovídají i dřívější judikatuře, která se v minulosti zabývala obdobnými případy (viz přiměřeně rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 17. 12. 1927, sp. zn. Zm I 830/27, a ze dne 20. 4. 1928, sp. zn. Zm II 134/28). Z ní vyplývá, že peněžní prostředky v podobě kauce by bylo možno považovat za svěřené, genericky určené cizí věci ve smyslu ustanovení zákona o trestném činu zpronevěry jen tehdy, kdyby si strany právního vztahu, na jehož podkladě byla poskytnuta kauce, ujednaly (výslovně, mlčky podle povahy právního jednání nebo konkludentním činem), že po jeho ukončení bude vrácena *in natura* tatáž peněžní částka, jež byla poskytnuta jako kauce, a že za účelem zajištění určitého věcného nároku zůstane kauce ve vlastnictví toho, kdo ji poskytl. V nyní projednávané věci ovšem k takové dohodě mezi obchodní společností V., spol. s r. o., zastoupenou obviněnými, a obchodní společností Z., s. r. o., nedošlo, jak již shora Nejvyšší soud zdůraznil. Tato skutečnost vyplývá jak z textu smlouvy o nájmu obytného vozidla MORELO, v níž není vlastnické právo k vratné kauci upraveno, tak z povahy právního jednání či jiných okolností, například i z toho, že nebyla sjednána podmínka, aby nájemce vozidla zaslal vratnou kauci na zvláštní bankovní účet pronajímatele, čímž by byla vratná kauce oddělena od ostatního majetku pronajímatele.

23. Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem lze uzavřít, že skutkem popsaným pod bodem 1. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně se obvinění T. D. a G. D. nemohli dopustit přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jehož spácháním byli uznáni vinnými. Soudy nižších stupňů tedy učinily nesprávné právní posouzení, jestliže vratnou kauci ve výši 4 000 eur kvalifikovaly jako věc cizí ve smyslu skutkové podstaty tohoto přečinu.

24. V další části odůvodnění se Nejvyšší soud vypořádal s ostatními námitkami obsaženými v dovoláních obou obviněných, ale ty jsou buď neopodstatněné, anebo neodpovídají uplatněným dovolacím důvodům.

25. Nejvyšší soud shledal dovolání obviněných T. D. a G. D. zčásti důvodnými, a proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil jak napadený rozsudek odvolacího soudu, tak rozsudek soudu prvního stupně, a to v těch částech, které se týkají výroku o vině pod bodem 1. v rozsudku soudu prvního stupně, navazujících výroků o trestech a výroku o náhradě škody ve prospěch obchodní společnosti Z., s. r. o., včetně rozhodnutí na ně obsahově navazujících, pokud zrušením pozbyla svůj podklad. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal věc Obvodnímu soudu pro Prahu 5, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nedotčena zůstala ta část napadeného rozsudku odvolacího soudu a rozsudku soudu prvního stupně, která se týkala výroku o vině pod bodem 2., protože dovolání obviněných v částech, které směřovaly právě proti tomuto výroku, nebyla shledána důvodnými. Obvodní soud pro Prahu 5 tak v uvedeném rozsahu opětovně projedná trestní věc obviněných a odstraní vady vytknuté tímto rozhodnutím. Jestliže nebudou zjištěny žádné jiné rozhodné skutečnosti (zejména doplněním dokazování výslechem příslušných představitelů obchodní společnosti Z., s. r. o.), musí vycházet z toho, že skutek uvedený ve výroku o vině pod bodem 1. v rozsudku soudu prvního stupně, jehož spácháním byli obvinění uznáni vinnými, nevykazuje znaky přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku, takže je povinen učinit tomu odpovídající rozhodnutí. Bude-li soud prvního stupně opětovně ukládat obviněným i trest zákazu činnosti, je povinen dbát na jeho správnou formulaci, protože vymezení v podobě „zákazu výkonu funkce ve statutárním orgánu“ je neurčité a není z něj zřejmé, o jaké statutární orgány jde.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 42

Pravomoc soudu, Odpovědnost státu za škodu, Zadostiučinění (satisfakce)
§ 169 zákona č. 361/2003 Sb., § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., § 31a odst. 3 písm. e) zákona č. 82/1998 Sb.

Projednání a rozhodnutí o nároku na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou správního řízení ve věcech služebního poměru podle části dvanácté zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, případně průtahy v tomto řízení, patří do pravomoci soudů rozhodujících v občanském soudním řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1405/2016, ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.1405.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 8. 2015, sp. zn. 21 Co 317/2015.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobci se žalobou domáhají peněžitého zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem spočívajícím v neprojednání jejich věcí v přiměřené lhůtě (nepřiměřené délce správních řízení) ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále též „OdpŠk"), když uvádí, že jim jako příslušníkům Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje (dále jen „HZS MSK") v souladu se zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, byl ke dni 1. 1. 2007 rozhodnutím ředitele kanceláře ředitele HZS MSK proveden započet let služebního poměru pro účely výsluhových nároků, přičemž v souladu s výsledkem správní žaloby vydal v roce 2009 ředitel HZS MSK rozhodnutí o rozšířeném započtu let pro uvedené účely. Po podání žádosti o vyměření výsluhového příspěvku dne 30. 11. 2010, o kterém mělo být rozhodnuto do 30 dnů, však nezákonně odbor sociálního zabezpečení žalované a následně ministr vnitra posoudil rozhodnutí správního soudu jako

nezákonné a v rámci přezkumného řízení zrušil rozhodnutí ředitele HZS MSK, který však v rámci nového rozhodování o započtu let služby s ohledem na názor veřejného ochránce práv znovu rozhodl v souladu s rozhodnutím správního soudu. V případě žalobce a) však bylo znovu vyvoláno přezkumné řízení, kdy teprve v červenci 2012 bylo vydáno nové rozhodnutí respektující rozhodnutí správního soudu i veřejného ochránce práv.

2. Obvodní soud pro Prahu 7 (dále jen „soud prvního stupně“) řízení zastavil (výrok I) a rozhodl, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Hasičskému záchrannému sboru Moravskoslezského kraje jako orgánu příslušnému (výrok II), když s odkazem na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1010/2000, a ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2470/2012, dospěl k závěru, „že předmětem úpravy provedené zákonem č. 82/1998 Sb. není odpovědnost za škodu vzniklou ze služebněprávních vztahů, přičemž rozhodování o dávkách sociálního a důchodového zabezpečení nespadá do pravomoci soudů“. Na tomto základě řízení podle § 104 odst. 1 věty druhé o. s. ř. zastavil a rozhodl o postoupení věci.

3. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalobců změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že se řízení nezastavuje, když konstatoval, že rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2470/2012, není v dané věci přiléhavý, „protože žaloba o přiznání přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, způsobenou nesprávným úředním postupem, spočívajícím v nepřiměřené délce správních řízení, je vztahem veřejnoprávní povahy, vyplývající z rozhodnutí žalované při výkonu její svrchované veřejné moci, když lze souhlasit s argumentací žalobců, že se nejedná o nároky související s existencí či zánikem služebního poměru a že žádný příslušný služební zákon neobsahuje konkrétní úpravu odpovědnosti státu za nepřiměřenou délku příslušných řízení“. Odvolací soud tak uzavřel, že závěr soudu prvního stupně, že na nárok žalobců nelze aplikovat zákon č. 82/1998 Sb., není správný.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

4. Usnesení odvolacího soudu v celém rozsahu napadla žalovaná (dále též „dovolatelka“) včasným dovoláním.

5. Dovolatelka spatřuje přípustnost dovolání dle § 237 o. s. ř. ve vyřešení otázky hmotného práva, zda lze působnost zákona č. 82/1998 Sb. vztáhnout na nároky na náhradu nemajetkové újmy příslušníků bezpečnostních sborů, kterou uplatňují v souvislosti s řízením v rámci služebněprávních vztahů vedeným dle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, ve věcech souvisejících s existencí či zánikem služebního poměru, a to i v případech, kdy služební poměr skončil, při jejímž

řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, tj. rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1010/2000, a ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2470/2012.

6. Dovolatelka považuje právní závěr odvolacího soudu za nesprávný a neúplný, neboť v odůvodnění svého rozhodnutí se odvolací soud ztotožnil s právním názorem žalobců, aniž by danou problematiku zkoumal podrobněji a své úvahy o aplikaci zákona č. 82/1998 Sb. v souvislosti se zákonem č. 361/2003 Sb. náležitě odůvodnil.

7. Dle dovolatelky bylo řízení, na jehož základě se žalobci domáhají v žalobě uvedených požadavků, vedeno ve smyslu zákona č. 361/2003 Sb., a je tak bez jakýchkoli pochybností, že zde chybí mocenský prvek, neboť služební poměr je výsledkem smluvní volnosti a dobrovolnosti účastníků.

8. Z označené judikatury Nejvyššího soudu podle dovolatelky vyplývá, že v případech, kdy ke škodě (resp. nemajetkové újmě) dojde v důsledku nezákonného rozhodnutí, vydaného ve věcech služebního poměru, příp. v důsledku nesprávného postupu služebních funkcionářů, nelze zákon č. 82/1998 Sb. aplikovat.

9. Právní úprava služebního poměru v zákoně č. 361/2003 Sb. má komplexní a kodexový charakter, přičemž zákon č. 361/2003 Sb. nikde nestanoví, že v případě služebního poměru se jedná o výkon státní moci jako druhu moci veřejné. Naopak podle zákona č. 82/1998 Sb. se musí jednat o výkon státní moci, při splnění dalších obligatorních podmínek vymezených tímto zákonem. Obecná odpovědnost bezpečnostního sboru za škodu je upravena v § 98 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., a to tak, že „bezpečnostní sbor odpovídá za škodu způsobenou příslušníkovi porušením právní povinnosti při výkonu služby, v přímé souvislosti s ním nebo pro výkon služby". S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2470/2012 dovolatelka uvedla, že „je pravomoc ministra, příp. dalšího služebního funkcionáře, jednat a rozhodovat ve věcech služebního poměru dána nejen pro věci vzniku, změny či zániku služebního poměru, ale i pro nároky s existencí či zánikem služebního poměru související, a to i v případech, kdy služební poměr skončil".

10. Podle dovolatelky, i když v zákoně č. 361/2003 Sb. není zakotvena a řešena otázka poskytování náhrady imateriální újmy, lze podpůrně použít příslušná ustanovení obecné právní úpravy, tedy občanského zákoníku. V dané věci je tedy stěžejní, že pravomoc rozhodnout o nárocích žalobců náleží příslušnému služebnímu funkcionáři, nikoli Ministerstvu vnitra jako příslušnému orgánu jednajícímu jménem státu ve smyslu § 6 odst. 1 a 2 písm. b) OdpŠk.

11. Rozhodnutí služebního funkcionáře je pak možné přezkoumat podle soudního řádu správního. Tomuto soudnímu přezkumu podléhá i případná nečinnost ve věci řízení příslušných služebních funkcionářů, tedy v případě, že by žádné rozhodnutí o náhradě škody ve věcech služebního poměru nebylo vydáno.

12. Dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud dovoláním napadené usnesení změnil tak, že se rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzuje, a pokud neshledá

podmínky pro potvrzení usnesení soudu prvního stupně, aby napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

13. Žalobci ve svém vyjádření k dovolání uvedli, že považují napadené usnesení odvolacího soudu za věcně správné a zcela zákonné. Podle žalobců se předmětné usnesení v žádném případě neodchyluje od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jak uvádí žalovaná, neboť odkaz na uvedené rozsudky dovolacího soudu není přiléhavý, protože se týká jiných právních věcí než řízení ve věcech nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nepřiměřené doby řízení. Dle žalobců je zcela absurdní a nesmyslné, aby v otázkách porušení základních lidských práv rozhodoval namísto nezávislého soudu služební funkcionář, a to navíc jako orgán, který se měl porušení základních lidských práv sám dopustit. Žalobci by takovým postupem byli zbaveni ústavně zaručeného práva na poskytnutí soudní ochrany a práva na účinný prostředek nápravy ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva"). Dovolání žalované by tak dle názoru žalobců mělo být jako bezdůvodné zamítnuto.

14. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7. zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř."

15. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř. a § 241a odst. 2 o. s. ř.

III.
Přípustnost dovolání

16. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

17. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

18. Dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení právní otázky, zda odpovědnost státu za nemajetkovou újmu způsobenou příslušníkovi ozbrojeného sboru (příp. bývalému příslušníkovi) jako účastníkovi řízení nepřiměřenou délkou řízení ve věcech služebního poměru podle části dvanácté zákona č. 361/2003 Sb. se řídí ustanoveními zákona č. 82/1998 Sb. a zda i nároky z této odpovědnosti vyplývající se uplatňují postupem podle zákona č. 82/1998 Sb., neboť uvedená otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

IV.
Důvodnost dovolání

19. Dovolání není důvodné.

20. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení takové vady řízení (za jeho současného stavu) neshledal.

21. V dovolatelkou citovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2470/2012 (rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz), soudy rozhodovaly o nároku na náhradu nemajetkové újmy, která měla být žalobkyni způsobena nezákonným rozhodnutím služebního funkcionáře (Policie České republiky) o přeřazení na jiné služební místo. Dovolací soud pak řešil právní otázku, podle kterého právního předpisu bylo možné posoudit nárok žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy spočívající v tvrzené diskriminaci z důvodu pohlaví, k níž mělo dojít v důsledku rozhodnutí služebního funkcionáře v rámci služebního poměru, přičemž dovolací soud dospěl k závěru, že „řízení ve věcech služebního poměru upravuje zákon č. 186/1992 Sb. tím způsobem, že pravomoc jménem policie jednat a rozhodovat ve věcech služebního poměru podle tohoto zákona svěřil podle § 2 odst. 2 zákona ministru vnitra České republiky a v rozsahu jím stanoveném dalším funkcionářům. Pravomoc ministra vnitra, příp. služebního funkcionáře, jednat a rozhodovat ve věcech služebního poměru je dána nejen pro věci vzniku, změny či zániku služebního poměru, ale i pro nároky s existencí či zánikem služebního poměru související, a to i v případech, kdy služební poměr skončil… Z uvedeného vyplývá, že zákon pravomoc k projednání a rozhodnutí o dané věci, která souvisí s existencí služebního poměru žalobkyně k Policii ČR, nesvěřuje soudu v rámci občanského řízení sporného ani ve smyslu § 7 odst. 2 o. s. ř.“ K obdobných závěrům pak dospěl dovolací soud i ve vztahu k nároku na náhradu nemajetkové újmy, která měla být způsobena „žalobci nedůvodně vedeným kázeňským řízením, zproštěním výkonu služby po dobu jednoho roku, všemi dalšími úředními úkony prováděným v těchto řízeních, k jejichž vedení nebyl zákonný důvod, veřejnou skandalizací žalobce ve sdělovacích prostředcích, o kterou se přičinila Policie České republiky“, a to již v době účinnosti zákona č. 361/2003 Sb. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2017, sp. zn. 30 Cdo 120/2017).

22. Uvedené závěry byly přijaty ve vztahu k nemajetkové újmě způsobené příslušníkovi bezpečnostního sboru (přičemž s ohledem na obdobné legislativní řešení není podstatné, zda v režimu zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, či zákona č. 361/2003 Sb.) rozhodnutím o přeřazení na jiné služební místo či kázeňským řízením, zproštěním výkonu služby či dalšími úkony prováděnými v těchto řízení, či veřejnou skandalizací zapříčiněnou policií.

23. V nyní projednávané věci se na rozdíl od výše uvedených případů žalobci nedomáhají přiměřeného zadostiučinění za nezákonné rozhodnutí či úkony služebních funkcionářů vůči jejich osobám jako příslušníkům, nýbrž za nesprávný úřední postup spočívající v nepřiměřené délce správního řízení, kterým je i řízení ve věcech služebního poměru (§ 2 a část dvanáctá zákona č. 361/2003 Sb.), v němž služební funkcionář vystupuje jako správní orgán, jak opakovaně dovodil Nejvyšší správní soud ve své judikatuře (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 9. 2011, č. j. 3 Ads 79/2011-62, ze dne 30. 4. 2012, č. j. 4 Ads 153/2011-75, nebo ze dne 27. 11. 2013, č. j. 3 Ads 133/2012-19).

24. Nejedná se tedy o odpovědnost vyplývající ve smyslu § 98 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb. (ve spojení s § 1 odst. 4 zákona) z výkonu služby na základě hmotněprávního vztahu – služebního poměru, který sám o sobě nemá povahu výlučně veřejnoprávní. Na tom nic nemění ani okolnost, že formu správního rozhodnutí vydaného ve správním řízení má rozhodnutí (rozuměj „výsledek myšlení“) služebního funkcionáře jako představitele svého druhu „zaměstnavatele“, takže obranou proti němu není žaloba v občanském soudním řízení, tak jako v případě jednání zaměstnavatele vůči zaměstnanci podle obecných pracovněprávních předpisů, nýbrž odvolání (rozklad) a případně i žaloba ve správním soudnictví podle soudního řádu správního.

25. V projednávané věci se jedná o odpovědnost za průběh samotného správního řízení, příp. i navazujícího řízení před správními soudy, spočívající v jeho nepřiměřené délce, tedy o odpovědnost vyplývající z veřejnoprávního vztahu, neboť jde o poměr mezi účastníkem správního řízení a rozhodujícím správním orgánem, byť jsou jimi příslušník bezpečnostního sboru a služební funkcionář a předmětem řízení jsou práva a povinnosti vyplývající ze služebního poměru. Předmět řízení zde může být významný toliko z hlediska důvodnosti uplatněného nároku (srov. dále body 32 až 35).

26. Podle § 13 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

27. Podle § 31a odst. 1 OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

28. Jestliže se tedy žalobci domáhají náhrady nemajetkové újmy, která jim měla vzniknout v důsledku porušení povinnosti vydat rozhodnutí v zákonem stanovené, příp. přiměřené lhůtě, je třeba důvodnost jejich nároku posoudit podle § 13 a § 31a OdpŠk. Uplatnění uvedeného nároku se pak řídí § 14 a § 15 OdpŠk,

kdy nárok je možno uplatnit u soudu (v občanském soudním řízení), a to po jeho předběžném projednání u úřadu uvedeného v § 6 OdpŠk.

29. Z uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu o pravomoci soudů v občanském soudním řízení rozhodnout o nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené nedodržením zákonem stanovené, příp. přiměřené lhůty pro vydání rozhodnutí v řízení ve věcech služebního poměru podle části dvanácté zákona č. 361/2003 Sb. je správný.

30. Jelikož je rozhodnutí odvolacího soudu správné, a dovolání žalované není důvodné, postupoval dovolací soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

31. Nyní bude na soudu prvního stupně, nebude-li dán jiný důvod pro zastavení řízení či odmítnutí žaloby, aby posoudil důvodnost žalobou uplatněného nároku. Jelikož je žalobou uplatňován nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou správního řízení, upozorňuje dovolací soud na závěry, ke kterým ve své dosavadní judikatuře již dospěl.

32. V rozsudku ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 344/2014, uveřejněném pod č. 113/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, přijal Nejvyšší soud závěr, že nepřiměřená délka správního řízení způsobila účastníku řízení nemajetkovou újmu, 1. jde-li ve správním řízení o spor o právo nebo závazek, který je opravdový a vážný a jehož rozhodnutí má přímý vliv na existenci, rozsah nebo způsob výkonu daného práva nebo závazku, 2. jestliže má toto právo nebo závazek svůj základ ve vnitrostátním právu a 3. jestliže je právo nebo závazek, o které se v daném případě jedná, civilní (tj. soukromoprávní) povahy.

33. Je proto na soudu, aby se v prvé řadě zabývat otázkou, zda posuzované správní řízení splňuje výše uvedená (judikaturou dovozená) kritéria aplikovatelnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ten mj. hovoří o „projednání záležitosti v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích". Uvedený článek tak vedle trestních věcí chrání práva účastníků výlučně v řízeních, v nichž má být rozhodnuto o jejich občanských právech nebo závazcích. Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP") termín „projednání soudem" vykládá široce, když za soud považuje i orgán, který není soudem podle vnitrostátního práva, pokud rozhoduje o občanských právech nebo závazcích účastníka, ovšem pouze za splnění té podmínky, že je absolvování správního řízení nezbytnou podmínkou pro přístup k soudu a že na správní řízení soudní přezkum rovněž navazuje (pouze tehdy lze uvažovat o přiměřenosti celkové délky správního a soudního řízení) – srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 3. 2012 ve věci W. proti Rakousku, stížnost č. 5335/07, bod 46. V případě splnění výše uvedených kritérií na správní řízení dopadá čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a je tudíž aplikovatelné i stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněného pod č. 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Stanovisko").

34. Nejsou-li však tyto podmínky splněny, pak čl. 6 odst. 1 Úmluvy na dané správní řízení nedopadá, a nelze tak na posouzení přiměřenosti jeho délky a případnou satisfakci při porušení práva na jeho přiměřenou délku aplikovat ani Stanovisko. To ale ještě neznamená, že by v případě těch správních řízení, na které čl. 6 odst. 1 Úmluvy a 38 odst. 2 Listiny základních práva a svobod (dále jen „Listina“) nedopadají, nemohlo k nesprávnému úřednímu postupu souvisejícímu s jejich délkou ve smyslu § 13 OdpŠk vůbec dojít. Nemůže však jít o nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 věty třetí OdpŠk (nevydání rozhodnutí v přiměřené lhůtě), ale jen o nesprávný úřední postup podle § 13 odst. 1 věty druhé nebo třetí OdpŠk (neučinění úkonu v zákonné nebo přiměřené lhůtě). Ve správním řízení, na které nedopadají čl. 6 odst. 1 Úmluvy a 38 odst. 2 Listiny, jsou tak postižitelné toliko jednotlivé průtahy v řízení, tedy ty situace, kdy správní orgán porušil povinnost učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené nebo přiměřené lhůtě. Jelikož však na tento nesprávný úřední postup, jak shora uvedeno, nedopadají závěry Stanoviska, a neuplatní se tedy ani presumpce vzniku nemajetkové újmy, je poškozený v takovém případě povinen prokázat jak vznik újmy, tak příčinnou souvislost mezi průtahy (porušením povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě) a vznikem nemajetkové újmy (v případě, kdy na takové správní řízení posléze navazuje soudní řízení správní, srov. závěry vyplývající z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 968/2014, ohledně skutkové samostatnosti nároků na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy ve správním řízení a nepřiměřenou délkou soudního přezkumu ve správním soudnictví).

35. Jinak řečeno, jak v řízeních, v nichž správní a soudní orgány rozhodují o občanských právech nebo závazcích jejich účastníků, tak v řízeních (správních), jejichž předmět takovou povahu postrádá, může dojít k nesprávnému úřednímu postupu spočívajícímu v průtazích v řízení podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí OdpŠk. Uvedené vyplývá z toho, že bez ohledu na povahu předmětu řízení bude rozhodování (ve smyslu činění úkonů – k rozdílu mezi úkonem a rozhodnutím srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3271/2012, uveřejněný pod č. 102/2014 Sb. rozh. obč.) správního orgánu zpravidla vždy vázáno zákonnou lhůtou nebo bude muset proběhnout ve lhůtě přiměřené (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2015, sp. zn. 30 Cdo 530/2014). Jen v řízeních, v nichž správní orgány rozhodují o občanských právech nebo závazcích jejich účastníků, lze však (nadto) uvažovat nesprávný úřední postup podle § 13 odst. 1 věty třetí OdpŠk, tj. nepřiměřenost celkové délky řízení, za splnění podmínky, že na správní řízení navazuje soudní přezkum. Závěry Stanoviska včetně konstrukce vyvratitelné domněnky vzniku nemajetkové újmy se tedy uplatní jen ve vztahu k nesprávnému úřednímu postupu podle § 13 odst. 1 věty třetí OdpŠk, spočívajícím v nepřiměřené délce řízení.

36. Nejvyšší soud nerozhoduje o nákladech (dovolacího) řízení, jestliže dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu není rozhodnutím, jímž se řízení končí, a jestliže řízení nebylo již dříve skončeno (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2002, sp. zn. 20 Cdo 970/2001, uveřejněné pod č. 48/2003 Sb. rozh. obč.).

Č. 43

č. 43 **Rozhodčí řízení**
§ 13 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., § 15 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb.

Podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení u stálého rozhodčího soudu se žalobce podřizuje pravidlům vydaným tímto stálým rozhodčím soudem, podle nichž se zaplacený poplatek nevrací.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2018, sp. zn. 23 Cdo 4461/2017, ECLI:CZ:NS:2018:23.CDO.4461.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 3. 2017, sp. zn. 68 Co 51/2017.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 7. 6. 2016, č. j. 65 C 33/2015-77, ve výroku I zastavil řízení ohledně části žaloby na zrušení bodu 3 usnesení Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ze dne 30. 12. 2013, sp. zn. Rsp 2364/13; ve výroku II zamítl žalobu na zaplacení částky 323 915 Kč s příslušenstvím a ve výroku III rozhodl o nákladech řízení. Soud prvního stupně vycházel z následujícího skutkového stavu.
2. Dne 6. 7. 2012 byla mezi žalobkyní a J. C. K. uzavřena smlouva o dílo, která obsahovala rozhodčí doložku. Žalobkyně podala dne 20. 12. 2013 žalobu o zaplacení částky 8 097 870,18 Kč s příslušenstvím žalovanému a uhradila žalovanému poplatek za rozhodčí řízení ve výši 323 915 Kč. Žalovaný dne 30. 12. 2014 vydal usnesení sp. zn. Rsp 2364/13, kterým rozhodl o tom, že pravomoc rozhodčího soudu rozhodnout věc není dána, a řízení zastavil podle § 25 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „Řád“); dále rozhodl o tom, že poplatek za rozhodčí řízení se v souladu s § 48 odst. 9 Řádu nevrací. Žalovaný v rozhodčím řízení konstatoval vady rozhodčí doložky s ohledem na její spotřebitelskou povahu a současně vyzval strany k doručení platné rozhodčí smlouvy. Žalobkyně žádnou další rozhodčí smlouvu s protistranou neuzavřela. Žalobkyně dne 21. 12. 2014 vyzvala žalovaného k vrácení částky 323 915 Kč. Soud prvního stupně

z Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky účinného v době projednávání sporu zjistil, že obsahuje § 48 odst. 9, podle kterého se v případě zastavení řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu poplatek nevrací.

3. Soud prvního stupně posuzoval, zda lze na zjištěný skutkový stav aplikovat § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění (dále jen „o. z."), tedy zda se žalovaný nevrácením poplatku za rozhodčí řízení bezdůvodně obohatil. S ohledem na zpětvzetí žaloby v části, kterou se žalobkyně domáhala zrušení bodu 3 předmětného usnesení, soud řízení v této části podle § 96 odst. 2 o. s. ř. zastavil, a dále se zabýval pouze žalobou na vydání bezdůvodného obohacení.

4. Podle soudu prvního stupně lze podání návrhu (žaloby) k žalovanému spojovat vznik smluvního vztahu mezi žalovaným a účastníky rozhodčího řízení, přičemž předmětem tohoto vztahu je projednání předloženého sporu za podmínek určených rozhodčí doložkou, zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném v době projednávání věci (dále jen „zákon o rozhodčím řízení), a statuty a řády dle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, které je žalovaný oprávněn vydávat. K námitkám žalobkyně soud prvního stupně také zdůraznil, že postup žalovaného v rozhodčím řízení dle § 30 zákona o rozhodčím řízení předpokládá přiměřenou aplikaci občanského soudního řádu. Přiměřená aplikace občanského soudního řádu pak podle soudu prvního stupně znamená také to, že v rozhodčím řízení nepřichází v úvahu pouze vydání rozhodčího nálezu, ale také rozhodnutí ve formě usnesení, kterým není rozhodnuto meritorně ve věci samé. O těchto skutečnostech žalobkyně v době podání návrhu věděla či měla vědět.

5. Soud proto uzavřel, že žalobkyně se uzavřením rozhodčí doložky a podáním návrhu na vydání rozhodčího nálezu dobrovolně podřídila právnímu režimu projednání sporu před žalovaným jakožto stálým rozhodčím soudem včetně pravidel obsažených v Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Soud rovněž nepřisvědčil tvrzení žalobkyně, že rozhodčí řízení vůbec nezačalo s ohledem na to, že nebyla dána pravomoc rozhodčího soudu. Podle soudu prvního stupně rozhodčí řízení bylo zahájeno obdobně jako civilní řízení soudní podáním návrhu na vydání rozhodčího nálezu k žalovanému, který v souladu s právní úpravou a Řádem od tohoto okamžiku vedl řízení, tedy komunikoval s účastníky, odstraňoval vady podání, jmenoval rozhodce apod. Podle soudu prvního stupně proto rozhodčí řízení skutečně proběhlo a bylo ukončeno v souladu s právní úpravou usnesením o zastavení řízení a ohledně nevrácení poplatku za rozhodčí řízení postupoval žalovaný v souladu s právní úpravou a Řádem, konkrétně podle § 48 odst. 9 Řádu. Soud proto uzavřel, že v dané situaci byl dán právní důvod pro zaplacení poplatku za rozhodčí řízení v určené výši, a nemohlo se proto jednat o bezdůvodné obohacení žalovaného.

6. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 27. 3. 2017, č. j. 68 Co 51/2017-117, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně i s jeho právním posouzením věci. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že žalobkyně podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení vyvolala zahájení rozhodčího řízení před žalovaným, a musí proto nést následky s tím spojené. Stejně tak se žalobkyně podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení dobrovolně podřídila Řádu vydaného žalovaným, a jeho pravidla se tak na řešenou věc vztahovala. Odvolací soud také uvedl, že žalobkyně si musela být již při uzavření rozhodčí doložky vědoma toho, že případným podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení u žalovaného jí vznikne poplatková povinnost související s tímto podáním. Současně si musela být vědoma také toho, že v případě zastavení řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu se poplatek nevrací. Odvolací soud proto odmítl argumentaci žalobkyně, že v daném případě nešlo o rozhodnutí rozhodčího soudu, nýbrž pouze o oznámení skutečnosti, že pravomoc rozhodčího soudu není dána. Stejně tak odvolací soud odmítl jako nedůvodnou argumentaci žalobkyně, že jediným oprávněním pro jakékoliv rozhodování žalovaného je existence platné rozhodčí doložky; právě neexistence platné rozhodčí doložky totiž může být důvodem pro rozhodnutí rozhodčího soudu podle § 15 odst. 1 věty druhé zákona o rozhodčím řízení o nedostatku jeho pravomoci k věcnému projednání a rozhodnutí sporu. Na základě toho odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil jako věcně správné.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně včasně podaným dovoláním, jehož přípustnost dovozovala z § 237 o. s. ř, neboť napadené rozhodnutí dle jejího názoru závisí na vyřešení dvou právních otázek, přičemž jedna z nich v judikatuře dovolacího soudu dle dovolatelky dosud nebyla řešena a druhá otázka by měla být dovolacím soudem posouzena jinak, než tomu bylo v jeho dosavadní rozhodovací praxi. První otázka formulovaná dovolatelkou se týká toho, zda v případě, že na spor mezi stranami nedopadá pravomoc rozhodce projednat a rozhodnout spor, platí pro ně přesto rozhodčí řád. Druhá otázka se vztahuje k tomu, zda je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení.

8. Dovolatelka ohledně první otázky argumentovala tím, že pokud bylo shledáno, že mezi stranami nebyla platně uzavřena rozhodčí doložka, pak platí, že se strany nepodrobily předpisům uvedeným v § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. Dovolatelka poukázala na to, že rozhodčí řád není obecně závazným právním předpisem, a jestliže se strany nepodrobily pravomoci rozhodčího

soudu, nemohly se ani podrobit jeho pravidlům vycházejícím z odvozené pravomoci rozhodčího soudu. Dovolatelka poukázala na judikaturu Ústavního soudu vztahující se k pravomoci rozhodčích soudů založených platnou rozhodčí doložkou (nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, nebo nález Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02), od níž se podle jejího názoru odvolací soud odchýlil. Dovolatelka dále poukázala na nález Ústavního soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10, v němž Ústavní soud řešil otázku přezkoumatelnosti usnesení rozhodčích soudů ze strany soudů obecných. Dovolatelka z tohoto nálezu citovala obsáhlé pasáže a uvedla, že v souladu s citovaným nálezem nesouhlasí se závěrem soudů obou stupňů, že žalobkyně podáním návrhu rozhodčímu soudu vědomě a svobodně přijala pravidla rozhodčího řízení včetně nepřiměřeného zásahu do majetkové sféry dovolatelky.

9. Ohledně druhé otázky dovolatelka pouze uvedla, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu již vyřešená právní otázka má být posouzena jinak, než tomu bylo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 23 Cdo 2950/2010, a to tak, že je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení. Širší argumentaci k této otázce však dovolatelka nepředestřela.

10. Dovolatelka v dovolání také namítala, že se odvolací soud nevypořádal s její argumentací a jejími námitkami, například s jejím právním názorem, že rozhodčí řád není obecně závazným předpisem, a dále že odvolací soud nehodnotil postup žalované z hlediska nemravnosti.

11. Dovolatelka na základě výše uvedeného navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

12. Žalovaný ve vyjádření k dovolání uvedl, že dovolání není podle jeho názoru přípustné, neboť dovolatelčina argumentace je vnitřně rozporná vzhledem k tomu, že dovolatelka tvrdí jednak to, že první její otázka nebyla v rozhodovací praxi dosud řešena, jednak u stejné otázky namítá odklon odvolacího soudu od citované judikatury Ústavního soudu. Nadto žalovaný shledává dovolatelčiny odkazy na nálezy Ústavního soudu nepřípadnými, neboť ani jeden z citovaných nálezů neřešil otázku, zda se žalobkyně podáním žaloby k žalovanému dobrovolně podřídila Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. U druhé právní otázky předestřené dovolatelkou žalovaný uvedl, že rozsudek citovaný dovolatelkou neřeší otázku, zda je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení. Pro případ, že by i přesto shledal dovolací soud dovolání přípustným, se žalovaný vyjádřil také k věcné správnosti napadeného rozsudku. Žalovaný proto navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, případně zamítl, a přiznal žalovanému náhradu nákladů dovolacího řízení.

III.
Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (viz čl. II a zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“. Po zjištění, že dovolání podala osoba oprávněná zastoupená advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), Nejvyšší soud posuzoval, zda je dovolání přípustné.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

15. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné ohledně otázky, zda na strany rozhodčího řízení dopadá rozhodčí řád vydaný stálým rozhodčím soudem podle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení i v případě, že není dána pravomoc rozhodčího soudu spor projednat a rozhodnout. Dovolání ovšem není důvodné.

IV.
Důvodnost dovolání

16. Podle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení stálé rozhodčí soudy mohou vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku; tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet, a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců.

Podle § 15 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení jsou rozhodci oprávněni zkoumat svoji pravomoc. Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením.

17. Dovolatelce lze přisvědčit v tom, že rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena otázka vztahující se k tomu, zda se žalobkyně již podáním žaloby k žalovanému dobrovolně podřídila Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (žalovaného), ačkoliv žalovaný neměl pravomoc spor rozhodnout.

18. Nejvyšší soud k této otázce uvádí, že soudy obou stupňů ji posoudily správně, když dospěly k závěru, že žalobkyně se samotným podáním návrhu

na vydání rozhodčího nálezu k žalovanému dobrovolně podřídila pravidlům, podle nichž žalovaný rozhoduje, aniž by na tento závěr měla vliv skutečnost, že rozhodčí řízení skončilo usnesením o zastavení řízení, v němž žalovaný konstatoval, že nemá pravomoc k meritornímu rozhodnutí věci z důvodu neplatné spotřebitelské rozhodčí doložky. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že žalobkyně se na žalovaného obrátila s návrhem dobrovolně, podáním návrhu zahájila rozhodčí řízení, a podřídila se tak Řádu vydanému žalovaným v souladu s § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. Pravidla Řádu nadto musela být žalobkyni známa, neboť Řád je veřejně dostupný (publikovaný v Obchodním věstníku i na internetových stránkách žalovaného) a žalobkyně s rozhodováním dle Řádu v případném rozhodčím řízení souhlasila uzavřením rozhodčí doložky a poté samotným podáním návrhu k žalovanému. Na právní režim projednání sporu před žalovaným nemá vliv to, že rozhodčí doložku žalovaný v průběhu rozhodčího řízení shledal neplatnou. V souladu se zákonem o rozhodčím řízení v takovém případě rozhodčí řízení končí usnesením o zastavení rozhodčího řízení podle § 15 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, a nelze proto souhlasit s dovolatelčinou argumentací, že na základě neplatné rozhodčí doložky nelze zahájit rozhodčí řízení a že usnesení žalovaného nebylo rozhodnutím, nýbrž pouhým oznámením o nedostatku jeho pravomoci.

19. Ke stejnému závěru se kloní také komentářová literatura: „Rozhodčí senát však může i v usnesení o zastavení řízení učinit konstatování o tom, že strany nesou samy své náklady řízení, nebo o tom, že uhrazený poplatek za rozhodčí řízení se nevrací; v tomto případě jde totiž pouze o jistý druh kvalifikace povinnosti, kterou strany již splnily, a to na základě dohody, resp. na základě pravidel použitelných pro dané konkrétní řízení (podle Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory a Pravidel o nákladech řízení jako součástí citovaného Řádu). Konkrétní pravidla o řízení se v tomto případě použijí totiž již jen v důsledku toho, že žalobce kvalifikovaně zahájí řízení u tohoto rozhodčího soudu a podle takových pravidel. Na takové povinnosti tak nemá žádný vliv závěr o nedostatku pravomoci (příslušnosti).“ Viz BĚLOHLÁVEK, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 594.

20. K judikatuře Ústavního soudu, na kterou dovolatelka poukazovala a od níž se měl odvolací soud dle jejího názoru odchýlit, Nejvyšší soud uvádí, že závěry citované judikatury nelze na řešenou věc vztáhnout, a to z důvodu právních i skutkových odlišností řešených případů. Je třeba zdůraznit, že nález Ústavního soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10, z něhož dovolatelka převážně čerpala, neřešil otázku, na které dovolatelka postavila přípustnost svého dovolání. Uvedený nález se primárně zabýval otázkou, zda obecné soudy mohou přezkoumávat i usnesení rozhodčích soudů, když výslovná možnost takového přezkumu v zákoně o rozhodčím řízení není upravena.

21. Ústavní soud se ovšem v uvedeném nálezu také vyjádřil k tomu, za jakých podmínek nelze souhlasit se závěrem, že strany sporu uzavřením rozhodčí doložky a podáním návrhu k rozhodčímu soudu vědomě a svobodně přijaly pravidla rozhodčího řízení. Takovými podmínkami je dle Ústavního soudu překvapivý postup rozhodčího soudu mající prvky libovůle, dále legitimní očekávání účastníků sporu, že jejich procesní postup není nesprávný, a výrazný (nepřiměřený) zásah do majetkové sféry účastníků. Nejvyšší soud považuje za nezbytné poukázat na rozdíly ve skutkových okolnostech řešeného případu od případu, který řešil Ústavní soud v citovaném nálezu. Z těchto rozdílů vyplývá, že výše uvedené podmínky nebyly v řešené věci naplněny, a citovaný nález proto na tuto věc nelze vztáhnout. V řešené věci byl poplatek za rozhodčí řízení uhrazený žalobkyní několikanásobně nižší (konkrétně 323 915 Kč) než v případě, kterým se zabýval Ústavní soud (v onom případě poplatek činil 1 000 000 Kč); nevrácení poplatku v řešené věci proto nepředstavovalo tak významný zásah do majetkových práv dovolatelky. Dále je třeba poukázat na to, že postup žalovaného nelze považovat za překvapivý a mající prvky libovůle, neboť ze skutkových zjištění soudu prvního stupně vyplývá, že žalovaný v průběhu rozhodčího řízení vyzval strany, aby předložily platnou rozhodčí doložku, a napravily tak nedostatky původní rozhodčí doložky, kterou shledal neplatnou z důvodu nedodržení pravidel pro spotřebitelské rozhodčí doložky. Strany sporu v rozhodčím řízení ovšem platnou rozhodčí doložku nepředložily, a usnesení žalovaného o zastavení rozhodčího řízení pro ně proto nemohlo být překvapivé. V řešeném případě tedy dovolatelka (na rozdíl od účastníků rozhodčího řízení ve věci, kterou řešil Ústavní soud v nálezu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10) mohla předvídat, že závěr žalovaného bude takový, že jeho pravomoc není dána a že poplatek se v souladu s § 48 odst. 9 Řádu nevrací. Dovolatelce v řešeném případě tedy (slovy Ústavního soudu) nesvědčilo legitimní očekávání svého druhu, že jí zvolený procesní postup není nesprávný.

22. Z výše uvedeného vyplývá, že odvolací soud posoudil dovolatelkou předestřenou otázku věcně správně. Nález Ústavního soudu, na který dovolatelka poukazovala, nelze z výše uvedených skutkových i právních odlišností na řešenou věc vztáhnout, a odvolací soud se od něj svými závěry proto neodchýlil.

23. Co se týče druhé dovolatelkou předestřené právní otázky, u níž dovolatelka požadovala změnu rozhodovací praxe dovolacího soudu, konkrétně změnu právních závěrů vyjádřených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 23 Cdo 2950/2010, a to tak, že je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení, nelze dovolatelce přisvědčit v tom, že by tato otázka založila přípustnost dovolání. Dovolatelka požaduje změnu právního závěru tak, že je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení, ovšem dovolatelkou citovaný judikát Nejvyššího soudu tuto otázku vůbec neřešil. Argumentace dovolatelky o tom, že by měly být závěry Nejvyššího soudu

vyjádřené v citovaném rozsudku změněny, je tudíž nepřípadná a tato otázka přípustnost dovolání nezaloží.

24. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud shledal ohledně první v dovolání formulované otázky dovolání přípustným, zabýval se v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř. také tvrzenými vadami řízení, které dle dovolatelky spočívaly v nedostatečném odůvodnění rozsudku odvolacího soudu. K námitkám dovolatelky ohledně nedostatečného odůvodnění Nejvyšší soud uvádí, že odvolací soud ve svém rozsudku přehledně a dostatečně vyložil, jakými úvahami se řídil a z jakých důvodů dospěl k uvedenému závěru. Z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu vyplývá, že se soud zabýval argumentací žalobkyně a postup žalovaného hodnotil i z hlediska tvrzené nemravnosti, avšak postup žalovaného nemravným neshledal. Nejvyšší soud proto neshledal, že by odvolací soud zatížil řízení vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

25. Na základě výše uvedeného Nejvyšší soud dospěl k závěru, že rozsudek odvolacího soudu je věcně správný, a dovolání jakožto nedůvodné v souladu s § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 44

č. 44

Náklady řízení
§ 146 odst. 2 o. s. ř.

Je-li žalobou uplatněn nárok vůči více žalovaným a mají-li žalovaní na tento nárok plnit společně a nerozdílně, pak plnění poskytnuté jedním ze žalovaných je třeba zásadně považovat pro účely rozhodování o nákladech řízení podle § 146 odst. 2 o. s. ř. za „chování" všech žalovaných (tj. i těch, kteří plnění neposkytli) a žalobu za důvodně podanou vůči všem žalovaným. Brání-li se však některý ze žalovaných, jenž plnění na žalobou uplatněný nárok neposkytl, tím, že vůči němu není uplatněný nárok po právu, musí soud pro účely rozhodnutí o náhradě nákladů řízení posoudit důvodnost takové obrany; je-li tato obrana důvodná, rozhodne o nákladech řízení mezi žalobcem (jenž vzal žalobu zpět) a tímto žalovaným podle § 146 odst. 2 věty první o. s. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2018, sp. zn. 29 Cdo 1668/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.1668.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil ve druhém výroku o nákladech řízení usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 7. 2015, sp. zn. 25 Co 141/2015, a věc v tomto rozsahu vrátil Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou ze dne 12. 10. 2012 se žalobce domáhal náhrady škody, kterou mu žalovaní měli způsobit jakožto jednatelé společnosti A. P. T. – S. s. r. o. (dále jen „společnost") tím, že nepodali včas insolvenční návrh na společnost a v době, kdy byla v úpadku, objednali u žalobce přepravu zboží, kterou společnost neuhradila. Na majetek společnosti byl (usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 1. 2. 2011, č. j. KSPL 20 INS 11215/2010-A-8) prohlášen konkurs.
2. Okresní soud Plzeň-sever rozsudkem ze dne 13. 8. 2014, č. j. 7 C 261/2012--89, ve znění usnesení ze dne 28. 8. 2014, č. j. 7 C 261/2012-104, uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobci společně a nerozdílně 306 357,90 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali oba žalovaní odvolání. Druhý žalovaný zejména namítal, že žalobce neprokázal ani tvrzenou škodu, ani příčinnou souvislost mezi údajným jednáním druhého žalovaného a tvrzenou škodou, a konečně ani to, že společnost byla v rozhodné době v úpadku.

4. První žalovaná vzala své odvolání zpět; odvolací soud proto (usnesením ze dne 9. 1. 2015) řízení o jejím odvolání zastavil.

5. Žalobce následně podáními ze dne 28. 5. 2015 a ze dne 29. 6. 2015 vzal žalobu zpět, a to proto, že částku 21 169,03 Kč obdržel v rámci rozvrhu od insolvenčního správce společnosti a zbylou část žalobou uplatněného nároku vymohl v exekučním řízení vedeném (na základě rozsudku soudu prvního stupně) proti první žalované.

6. V záhlaví označeným usnesením Krajský soud v Plzni rozsudek soudu prvního stupně „v částech týkajících se žalobce a druhého žalovaného" zrušil a řízení v tomto rozsahu zastavil (výrok první) a uložil žalobci povinnost zaplatit druhému žalovanému na nákladech řízení před soudy obou stupňů 60 532 Kč (výrok druhý).

II.
Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti druhému výroku usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež má za přípustné k řešení (v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky procesního práva, zda lze žalobci uložit podle § 146 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř."), náhradu nákladů řízení vůči jednomu ze žalovaných, vzal-li žalobu (vůči oběma žalovaným) zpět poté, kdy žalobou uplatněný nárok vymohl v exekučním řízení vedeném proti druhému ze (solidárně odpovědných) žalovaných.

8. Dovolatel poukazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4308/2013, a dále na nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2899/10, a ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 351/05, maje za to, že jejich závěry by se měly obdobně aplikovat i v projednávané věci. Dovolatel podal žalobu důvodně a vzal ji zpět pro chování žalovaných; plnění první žalované je podle jeho přesvědčení pro účely § 146 odst. 2 o. s. ř. nutno považovat za plnění druhého žalovaného.

9. I kdyby nebylo namístě aplikovat § 146 odst. 2 větu druhou o. s. ř., měl odvolací soud postupovat podle § 150 o. s. ř. Podle dovolatele, jenž v této souvislosti odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 33 Cdo 4275/2013, by uložení náhrady nákladů řízení vůči jednateli společnosti v úpadku bylo za daných okolností „nepřiměřeně tvrdé".

10. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb.,

kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

III.
Přípustnost dovolání

11. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení (v judikatuře Nejvyššího soudu dosud beze zbytku neřešené) otázky procesního práva, a to zda (a pokud ano, za jakých podmínek) lze plnění poskytnuté jedním ze žalovaných přičítat pro účely rozhodování o nákladech řízení podle § 146 odst. 2 o. s. ř. i dalším žalovaným.

IV.
Důvodnost dovolání

12. Podle § 146 odst. 2 o. s. ř., jestliže některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno, je povinen hradit jeho náklady. Byl-li však pro chování žalovaného (jiného účastníka řízení) vzat zpět návrh, který byl podán důvodně, je povinen hradit náklady řízení žalovaný (jiný účastník řízení).

13. Z ustálené judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu k výkladu citovaného ustanovení se podává, že:

[1] Rozhodování o náhradě nákladů řízení obecně ovládá zásada úspěchu ve věci, která je doplněna zásadou zavinění.

[2] Zásada zavinění se uplatní zejména v případě, kdy je řízení zastaveno. Smyslem využití této zásady je sankční náhrada nákladů řízení, které by při jeho řádném průběhu nevznikly, uložená rozhodnutím soudu tomu, kdo jejich vznik zavinil. Pokud soud zastavuje řízení, zabývá se v souladu s § 146 odst. 2 o. s. ř. při rozhodování o nákladech řízení nejprve otázkou, zda některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno.

[3] Zavinění typicky může spočívat např. v tom, že účastník podal žalobu ve věci, o níž bylo již pravomocně rozhodnuto nebo v níž už probíhá jiné řízení, že podal žalobu proti někomu, kdo nemá způsobilost být účastníkem řízení, nebo že vzal žalobu zpět.

[4] Je-li důvodem zastavení řízení zpětvzetí návrhu na jeho zahájení, žalobce nezavinil zastavení řízení, jestliže vzal zpět návrh, který byl podán důvodně, pro chování žalovaného. K tomu, aby se při zpětvzetí žaloby nejednalo o zavinění žalobce, musí být splněny zároveň dvě podmínky, a to že žaloba byla podána důvodně a že ke zpětvzetí došlo pro chování žalovaného. Jen

tehdy, jsou-li zároveň splněny obě podmínky, má žalobce právo, aby mu žalovaný nahradil náklady, které účelně vynaložil na uplatňování svého práva.

[5] Protože nárok na náhradu nákladů řízení je nárokem vyplývajícím nikoliv z hmotného práva, ale z práva procesního, je na to, zda šlo o důvodně podanou žalobu, nutno usuzovat z procesního hlediska (z hlediska vztahu výsledku chování žalovaného k požadavkům žalobce). Jde tedy o to, zda se žalobce domohl uplatněného nároku, či nikoliv.

[6] Pro posouzení, zda byla (důvodně podaná) žaloba vzata zpět pro chování žalovaného, je rozhodné, zda chování žalovaného vedlo k uspokojení žalobcova nároku a následnému zastavení řízení, tedy zda se žalovaný po podání žaloby choval tak, jak žalobce v žalobě požadoval, a to bez ohledu na skutečnost, zda žalovaný podle hmotného práva žalovanou povinnost měl, či nikoliv; podstatné je, zda žalobcův požadavek byl uspokojen.

[7] Při posuzování otázky, zda žaloba byla podána důvodně a zda byla vzata zpět pro chování žalovaného, však nelze postupovat toliko formálně; je-li např. předčasně podaná žaloba vzata zpět proto, že žalovaný po jejím podání zaplatil žalobou uplatněnou částku, nelze pominout, že žalovaný nemá jinou možnost než žalobou uplatněnou částku po podání žaloby (a poté, kdy žalobou uplatněná pohledávka dospěje) uhradit. Trvání na závěru, že § 146 odst. 2 o. s. ř. je nutno posuzovat výlučně z procesního hlediska, by pak mohlo svádět k šikanóznímu podávání žalob ještě před splatností, jejichž následkem by v každé situaci bylo uložení povinnosti žalovanému nahradit žalobci náklady řízení.

[8] Ustanovení § 146 odst. 2 o. s. ř. je ve vztahu k § 146 odst. 1 písm. c) o. s. ř. ustanovením zvláštním; postup podle § 146 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přichází v úvahu teprve tehdy, nedošlo-li k zastavení řízení v důsledku zavinění některého z účastníků řízení.

14. Srov. např. dovolatelem citované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4308/2013 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4155/2015, či nález Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 3592/16.

15. V projednávané věci nemůže být pochyb o tom, že z pohledu § 146 odst. 2 o. s. ř. podal dovolatel žalobu důvodně vůči první žalované; sporné však zůstává, zda žalobu podal důvodně i vůči druhému žalovanému a (v případně kladného závěru) zda ji vzal zpět pro chování druhého žalovaného. Posouzení obou předpokladů se přitom do jisté míry překrývá; z procesního hlediska je totiž pro závěr o důvodnosti podané žaloby ve vztahu k druhému žalovanému významné, zda skutečnost, že se dovolatel domohl žalobou uplatněné pohledávky (tedy že jeho žalobou uplatněný nárok byl uspokojen), lze přičíst k tíži druhého žalovaného (tedy zda lze plnění poskytnuté první žalovanou považovat pro účely aplikace § 146 odst. 2 o. s. ř. za „chování“ druhého žalovaného).

16. Jak se podává již z nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3592/16 či z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2018, sp. zn. 32 Cdo 5515/2016, při výkladu a aplikaci § 146 odst. 2 o. s. ř. nelze postupovat ryze formálně. Jinak řečeno, výklad a aplikace označeného ustanovení nesmí vést ke zjevně nespravedlivému výsledku.

č. 44

17. V poměrech projednávané věci je pro posouzení otevřené otázky významné, že dovolatel se vůči oběma žalovaným domáhal náhrady škody, kterou mu měli (v období před 1. lednem 2014) způsobit porušením povinnosti podat insolvenční návrh na společnost v souladu s § 98 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Odpovědnost osob uvedených v § 98 insolvenčního zákona za porušení povinnosti podat insolvenční návrh je obecnou občanskoprávní odpovědností za škodu založenou na presumpci zavinění, s možností dotčených osob se této odpovědnosti zprostit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1212/2016). Způsobí-li škodu více škůdců, odpovídají za ni (zásadně) společně a nerozdílně (§ 438 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník).

18. Odpovídá-li za škodu způsobenou poškozenému více osob, nelze poškozenému klást k tíži, že svůj nárok na náhradu škody uplatní vůči všem. Nahradí-li pak jeden ze škůdců (žalovaných) žalobou uplatněnou škodu, zaniká (v rozsahu poskytnutého plnění) i závazek ostatních žalovaných (škůdců). Poškozenému (žalobci) pak nezbývá než vzít žalobu zpět, a to i vůči ostatním solidárně zavázaným žalovaným (kteří vlastním jednáním nárok žalobce neuspokojili, ale jejichž povinnost odpovídající žalobou uplatněnému nároku zanikla v důsledku plnění poskytnutého jejich „spolužalovaným“).

19. Výklad, podle kterého nelze v takovém případě považovat (pro účely rozhodování o nákladech řízení) plnění poskytnuté prvním žalovaným za chování ostatních žalovaných, solidárně zavázaných spoludlužníků, vede ke zjevně nespravedlivému (a neudržitelnému) závěru, podle kterého je v těchto případech při rozhodování o nákladech řízení ve vztahu mezi žalobcem a těmi žalovanými, kteří na žalobou uplatněnou pohledávku sami neplnili, vždy třeba postupovat podle § 146 odst. 2 věty první o. s. ř. Nejen že se tak žalobci nedostane náhrady jím účelně vynaložených nákladů na uplatnění svého nároku vůči těmto žalovaným, ale současně bude zavázán k náhradě jimi vynaložených nákladů řízení. Jinými slovy, pouze proto, že jeden ze solidárně zavázaných žalovaných plní na žalobou uplatněnou pohledávku, by byl žalobce trestán za racionální postup (spočívající v uplatnění své pohledávky vůči všem solidárně zavázaným škůdcům), jenž odpovídá obecnému principu *vigilantibus iura scripta sunt* (bdělým náležejí práva).

20. Namístě je naopak přístup opačný; je-li žalobou uplatněn nárok vůči více žalovaným, kteří mají z hlediska hmotného práva postavení solidárně zavázaných dlužníků, je plnění poskytnuté jedním z nich na žalobou uplatněnou pohledávku,

v jehož rozsahu zanikne závazek všech žalovaných (tj. i těch, kteří plnění neposkytli), zásadně třeba považovat pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení za chování všech (solidárně zavázaných) žalovaných a žalobu za podanou důvodně vůči všem (solidárně zavázaným) žalovaným.

21. Nicméně nelze přehlížet, že automatická (bezvýjimečná) aplikace shora popsaného pravidla by mohla vést k zjevně nespravedlivému výsledku v těch případech, kdy žalovaný, který na žalobou uplatněný nárok neplnil, není solidárně zavázaným dlužníkem, popř. kdy žalobou uplatněný nárok (byť na něj jeden ze žalovaných plnil) není po právu, a žalovaný, který plnění neposkytl, se v řízení brání právě tím, že není pasivně věcně legitimován, resp. že nárok není dán. Jinak řečeno, žalovanému, který na žalobou uplatněný nárok neplnil a který se v řízení bránil tím, že (obecně řečeno) žalobou uplatněný nárok vůči němu není po právu, nelze pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení bez dalšího přičíst plnění poskytnuté jiným žalovaným a uzavřít, že žaloba byla (i vůči němu) podána důvodně a byla vzata zpět pro jeho chování.

22. V takovém případě je soud povinen, byť jen pro účely rozhodnutí o náhradě nákladů řízení, posoudit i důvodnost obrany dotčeného žalovaného; je-li taková obrana důvodná, je namístě rozhodnout o náhradě nákladů řízení mezi žalobcem a tímto žalovaným podle § 146 odst. 2 věty první o. s. ř. (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1507/2011, a ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 170/2015, jakož i výše citovaný nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3592/16).

23. Nejvyšší soud uzavírá, že je-li žalobou uplatněn nárok vůči více žalovaným a mají-li žalovaní na tento nárok plnit společně a nerozdílně, pak plnění poskytnuté jedním ze žalovaných je třeba zásadně považovat pro účely rozhodování o nákladech řízení podle § 146 odst. 2 o. s. ř. za „chování" všech žalovaných (tj. i těch, kteří plnění neposkytli), a žalobu za důvodně podanou vůči všem žalovaným. Brání-li se však některý ze žalovaných, jenž plnění na žalobou uplatněný nárok neposkytl, tím, že vůči němu není uplatněný nárok po právu, musí soud pro účely rozhodnutí o náhradě nákladů řízení posoudit důvodnost takové obrany; je-li tato obrana důvodná, rozhodne o nákladech řízení mezi žalobcem (jenž vzal žalobu zpět) a tímto žalovaným podle § 146 odst. 2 věty první o. s. ř.

24. Závěr odvolacího soudu, podle něhož je třeba o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi dovolatelem a druhým žalovaným bez dalšího (aniž by byla posouzena důvodnost obrany druhého žalovaného) rozhodnout podle § 146 odst. 2 věty první o. s. ř., tudíž není správný.

25. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) usnesení odvolacího soudu v napadeném výroku o nákladech řízení zrušil a věc vrátil v tomto rozsahu odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 45

č. 45

Lhůty
§ 57 o. s. ř., § 240 o. s. ř.

Připadl-li konec procesní lhůty k podání na den předcházející, je podání došlé soudu e-mailem den následující opožděné.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 23 Cdo 3214/2017, ECLI:CZ:NS:2018:23.CDO.3214.2017.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalovaných proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 3 Cmo 187/2015.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 25. 3. 2015, č. j. 21 Cm 29/2011-376, ve znění doplňujícího usnesení téhož soudu ze dne 12. 5. 2015, č. j. 21 Cm 29/2011-395, zamítl námitku nepřípustnosti vedlejšího účastenství společnosti F. s. r. o. na straně žalobce (bod I. výroku), uložil žalovaným povinnost zdržet se šíření a propagace mobilních domků vzhledů ve výroku vyobrazených (bod II. výroku), uložil žalovaným povinnost zdržet se šíření a propagace mobilních domků půdorysů ve výroku vyobrazených (bod III. výroku), uložil žalovaným povinnost zdržet se šíření logotypu ve výroku uvedeného vyobrazení (bod IV. výroku), zamítl žalobu o uložení povinnosti žalovaným zničit prototyp mobilního domku ve výroku uvedeného vzhledu stojícího ve Stavebním centru rodinných domů EDEN 3000 v areálu brněnského výstaviště, B. (bod V. výroku), uložil žalovaným povinnost společně a nerozdílně zaslat žalobci písemnou omluvu ve znění ve výroku uvedeném (bod VI. výroku), uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobci společně a nerozdílně 500 000 Kč jako přiměřené zadostiučinění (bod VII. výroku), uložil žalovaným povinnost společně a nerozdílně zveřejnit na vlastní náklady záhlaví a výrokovou část rozsudku v celostátním vydání deníku MLADÁ FRONTA DNES (bod VIII. výroku), zastavil řízení v části, v níž se žalobce domáhal, aby žalované byly povinny stáhnout z oběhu a zničit veškeré propagační materiály systému Freehouse a systému Mobilhouse a z internetových stránek www.mobilehouse.cz odstranit veškeré napodobeniny průmyslových vzorů zapsaných u Úřadu průmyslového vlastnictví (bod IX. výroku), uložil žalovaným povinnost nahradit žalobci společně

a nerozdílně náklady řízení ve výši 94 495 Kč (bod X. výroku), uložil žalovaným povinnost nahradit vedlejší účastnici společně a nerozdílně náklady řízení ve výši 38 479,21 Kč (bod XI. výroku) a uložil žalovaným povinnost nahradit státu společně a nerozdílně náklady řízení ve výši 210 Kč (bod XII. výroku).

2. K odvolání žalovaných Vrchní soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně, ve znění doplňujícího usnesení, ve výrocích pod bodem I. a IV. potvrdil, ve výrocích pod bodem II., III., VI., VII., VIII., X., XI. a XII. zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu, konkrétně proti té části výroku, kterým odvolací soud potvrdil výroky pod bodem I. a IV. rozsudku soudu prvního stupně, podaly žalované dovolání, datované 5. 12. 2016, které bylo prostřednictvím e-mailu právního zástupce žalovaných doručeno na elektronickou podatelnu Nejvyššího soudu dne 6. 12. 2016 v 00:00:47 hodin.

4. K dovolání žalovaných se žalobce dle obsahu spisu nevyjádřil.

5. Vedlejší účastnice se k dovolání žalovaných vyjádřila tak, že navrhuje, aby dovolání bylo odmítnuto, případně zamítnuto.

III.
Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací dospěl po přezkoumání věci k závěru, že dovolání bylo podáno opožděně.

7. Podle § 240 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), účastník může podat dovolání do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni. Bylo-li odvolacím soudem vydáno opravné usnesení, běží tato lhůta od doručení opravného usnesení.

8. Podle § 240 odst. 2 o. s. ř. zmeškání lhůty uvedené v odstavci 1 nelze prominout; lhůta je však zachována, bude-li dovolání podáno ve lhůtě u dovolacího nebo odvolacího soudu.

9. Podle § 57 odst. 2 o. s. ř. lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let se končí uplynutím toho dne, který se svým označením shoduje se dnem, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty, a není-li ho v měsíci, posledním dnem měsíce. Připadne-li konec lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Podle § 57 odst. 3 o. s. ř. je lhůta zachována, je-li posledního dne lhůty učiněn úkon u soudu nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit.

10. Smyslem právního institutu lhůty je snížení neurčitosti při uplatňování práv, resp. pravomocí, časové omezení stavu nejistoty v právních vztazích, urychlení procesu rozhodování s cílem reálného dosažení zamýšlených cílů [nález sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997 (N 163/9 SbNU 399; 30/1998 Sb.)].

11. Účastníci řízení mají k dispozici několik způsobů, jakými mohou své podání soudu zaslat (datová schránka, držitel poštovní licence aj.). Každý z těchto způsobů má své přednosti a nevýhody z hlediska rychlosti, dostupnosti či spolehlivosti. Pokud si účastníci řízení vyberou služby soukromé osoby, jejichž kvalita není nijak právem upravena (typicky provozovatele tzv. freemailu), měli by sami nést následky případných vad v doručování tímto způsobem. Nejde totiž o nedostatky v organizaci soudu či poruchu ve státem provozovaném systému, jako je například ztráta faxového podání, nesprávné nastavení přístrojů, nedostupnost systému datových schránek apod. [nálezy sp. zn. III. ÚS 329/2000, ze dne 23. 11. 2000 (N 176/20 SbNU 245), sp. zn. I. ÚS 578/06, ze dne 14. 3. 2007 (N 49/44 SbNU 629), sp. zn. III. ÚS 2509/08, ze dne 11. 2. 2009, a sp. zn. II. ÚS 1911/11, ze dne 29. 3. 2012 (N 66/64 SbNU 749)]. Nelze také přehlížet, že včasnost doručení podání neovlivňuje pouze právní postavení podatele, ale také zbylých účastníků řízení například v otázkách promlčení, prekluze, právní moci rozhodnutí, tedy institutů sloužících mimo jiné k nastolení právní jistoty [věcné projednání opožděného procesního prostředku k ochraně práva přitom může být důvodem pro zásah Ústavního soudu, srov. odst. 29 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 29/11, ze dne 21. 2. 2012 (N 34/64 SbNU 361; 147/2012 Sb.)].

12. Od těchto závěrů se Ústavní soud odchýlil v nálezu sp. zn. II. ÚS 2560/13, ze dne 20. 5. 2014 (N 101/73 SbNU 639), a v nálezu sp. zn. I. ÚS 892/14, ze dne 20. 8. 2014 (N 157/74 SbNU 349).

13. V prvním z rozhodnutí Ústavní soud vyšel ze dvou hlavních úvah: 1. shledal rozdíl mezi podáním učiněným prostřednictvím telefaxu a elektronickým podáním učiněným prostřednictvím e-mailu; 2. s ohledem na stále se prohlubující elektronizaci justice je třeba akcentovat materiální prvek a vyzdvihnout smysl doručování jako takový, a tím tedy i zachování lhůty v případech, kdy tato lhůta po formální a technické stránce již vypršela (odst. 31). Soud tak výslovně uvedl, že „včasným doručením v této rovině je pak nutno rozumět situaci, kdy úkon účastníka, byť učiněný ve formě elektronického podání prostřednictvím e-mailové schránky, třebaže dojde soudu několik minut po půlnoci dne následujícího po dni, jehož uplynutím příslušná lhůta vypršela, byl ve skutečnosti učiněn před jejím uplynutím, tj. kdy e-mail byl odeslán nejpozději ve 23:59 hodin posledního dne lhůty. Tento důraz totiž souvisí se skutečností, že soud se s takovým procesním úkonem beztak zpravidla neseznamuje dříve než na začátku své pracovní (úřední) doby, a proto distinkce, zda k doručení příslušného podání (vlastně jeho dodání do dispozice soudu) došlo těsně před půlnocí posledního dne lhůty, anebo pár

hodin, nebo dokonce jen několik minut po půlnoci následujícího dne, nemá žádné faktické materiální důsledky.“ (odst. 32).

14. Na uvedené rozhodnutí Ústavní soud navázal v nálezu sp. zn. I. ÚS 892/14 ze dne 20. 8. 2014 (N 157/74 SbNU 349). V něm shledal včasným podaný odpor proti trestnímu příkazu, který měl být odeslán v poslední den lhůty v čase v 19:12, avšak vlivem technické chyby na straně odesílatele (advokáta) nikdy soudu nedošel. Následně advokát totéž podání pro jistotu odeslal znovu (avšak po půlnoci) a odpor soudu došel v 00:27. Závěr nálezu sp. zn. I. ÚS 892/14 je tedy jednoznačný: bylo-li podání, jehož včasnost je třeba posuzovat podle dodání soudu, odesláno po půlnoci a po půlnoci soudu také došlo (obojí po lhůtě), je třeba na toto formálně opožděné podání nahlížet jako na materiálně včasné, pokud odesílatel v poslední den lhůty alespoň projevil vůli a snahu procesní úkon včas učinit, byť k tomu z důvodů na jeho straně nedošlo.

15. Dovolací soud se přitom ztotožňuje se závěry Ústavního soudu vyjádřenými v usnesení sp. zn. I. ÚS 1903/16 ze dne 21. 6. 2016, kterým se Ústavní soud přihlásil k popsané dosavadní rozsáhlé nálezové judikatuře Ústavního soudu a kde zdůraznil, že popsaný účel lhůt (nejen pro doručování) by byl popřen, pokud by se měl prosadit názor vyjádřený v nálezech sp. zn. II. ÚS 2560/13 a sp. zn. I. ÚS 892/14. Lhůta jako konkrétně vyjádřený časový úsek končí uplynutím okamžiku vymezujícího její konec. Uplynutí lhůty pro podání návrhu tedy nezávisí na následném jednání soudu – zda a kdy se bude tímto návrhem zabývat. Může samozřejmě dojít k situacím, kdy podání bude odesláno či doručeno těsně po uplynutí lhůty, tedy formálně pozdě, ale ještě v době, kdy se jím adresát nestihne zabývat. Ani to však není důvod zavádět materiální hledisko pro posuzování plynutí času, neboť jde o přirozený důsledek plynutí času (první okamžik po posledním včasném okamžiku je z povahy věci okamžikem pozdním). Hlediskem pro hodnocení okolností rozhodných pro posouzení včasnosti podání nemůže být ani pokračující elektronizace justice, pokud se nijak neprojeví v zákonném vymezení rozhodných okolností. Jinými slovy: soud nemůže rozšiřovat zákonodárcem stanovený úplný výčet v § 57 odst. 3 občanského soudního řádu pouze s odkazem na skutečnost, že dochází k elektronizaci justice (srov. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1903/16, ze dne 21. 6. 2016.

16. Lze též odkázat na závěry Ústavního soudu ve vztahu k včasnosti podání ve smyslu § 40 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Dle uvedeného ustanovení je lhůta zachována, bylo-li podání v poslední den lhůty předáno soudu nebo jemu zasláno prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě zvláštní poštovní licence anebo předáno orgánu, který má povinnost je doručit, nestanoví-li zákon jinak. V usnesení ze dne 22. 1. 2009, sp. zn. III. ÚS 2361/08, tak například Ústavní soud k včasnosti žaloby zaslané e-mailem vyložil, že žaloba stěžovatele ve formě elektronického podání (neopatřeného zaručeným elektronickým podpisem) není úkonem učiněným

prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě zvláštní poštovní licence, ani předáním orgánu, který má povinnost je doručit, u něhož pro zachování lhůty postačí předání k přepravě. Proto se uplatní coby rozhodné, kdy žaloba došla soudu (srov. obdobně usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. I. ÚS 250/05, dle kterého pro posouzení včasnosti podání zaslaného prostřednictvím faxu je rozhodné, kdy došlo soudu, nikoliv kdy bylo odesláno). Ústavní soud pak uzavřel, že v posuzované věci může být závěr o včasnosti podání ve smyslu § 40 odst. 4 s. ř. s. založen jen na zjištění, že zásilka byla nejpozději poslední den zákonné lhůty fakticky příslušnému soudu předána, resp. mu došla. Z rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu lze též v této souvislosti poukázat na jeho usnesení ze dne 11. 8. 2006, sp. zn. 8 Afs 82/2006, či rozsudek ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 3 As 6/2008.

17. K uvedenému dovolací soud dodává, že připojení jakéhokoliv elektronického podpisu (např. uznávaného) k e-mailu má vliv toliko na autentizaci (ověření identifikace) podatele, neosvědčuje však bez dalšího čas, kdy takové podání bylo učiněno. Připadne-li konec procesní lhůty k podání na den předcházející, je třeba proto považovat podání došlé soudu jakýmkoli e-mailem den následující za opožděné. Účastníci řízení přitom mají k dispozici několik jiných způsobů osvědčujících čas podání, jakými mohou své podání soudu zaslat (např. datová schránka, držitel poštovní licence).

18. V projednávané věci se z obsahu spisu podává, že rozsudek odvolacího soudu obsahující řádné poučení o dovolání byl doručen právnímu zástupci žalovaných do datové schránky dne 3. 10. 2016. Žalované prostřednictvím svého právního zástupce podaly dovolání, jež bylo Nejvyššímu soudu doručeno elektronicky e-mailem až dne 6. 12. 2016 v 00:00:47 hodin. S ohledem na skutečnost, že konec lhůty pro podání dovolání připadl na pondělí 5. 12. 2016 a dovolání bylo Nejvyššímu soudu doručeno elektronicky e-mailem až dne 6. 12. 2016 v 00:00:47 hodin, Nejvyšší soud s přihlédnutím k výše uvedeným závěrům Ústavního soudu, že rozhodujícím pro posouzení včasnosti elektronického podání prostřednictvím e-mailu je doba doručení soudu, dovolání žalovaných pro opožděnost odmítl podle § 243c odst. 3 věty první a § 218a o. s. ř., neboť je zřejmé, že dovolání podané žalovanými bylo podáno po uplynutí dovolací lhůty, a je tedy opožděné.

19. Pro úplnost je třeba dodat, že i v případě aplikovatelnosti závěrů vyjádřených v nálezech Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. II. ÚS 2560/13, a ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 892/14, když žalované byly usnesením soudu prvního stupně vyzvány, aby věrohodným způsobem doložily údaj o odeslání e-mailové zprávy podaného dovolání, nelze na jejich dovolání nahlížet jako na včas podané. Žalované i přes tuto výzvu včasnost podání dovolání nedoložily. Výpis z interní evidence právního zástupce žalovaných o odeslání e-mailového podání dne 5. 12. 2016 v 23:58 hodin prokázání takové skutečnosti představovat nemůže.

20. Dovolací soud proto zdůrazňuje, že vzhledem k volbě dovolatelek využít služeb soukromé osoby (jejichž kvalita není nijak právem upravena), a nevyužít jiné zaručené způsoby doručení (datová schránka, držitel poštovní licence), nesou následky případných vad v doručování tímto způsobem (srov. shodně usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 1903/16).

Č. 46

č. 46

Přípustnost odvolání
§ 202 odst. 2 o. s. ř.

Jsou-li ke společnému řízení spojeny samostatné nároky více žalobců (v subjektivní kumulaci) na zaplacení peněžitého plnění, jež jednotlivě nepřevyšují 10 000 Kč, nepočítaje v to příslušenství, není dle § 202 odst. 2 o. s. ř. přípustné odvolání proti rozsudku vydanému ve společném řízení o všech těchto nárocích, byť v souhrnu výši 10 000 Kč přesahují. To platí i v případě odvolání podaného žalovaným, jímž se napadá rozsudek vydaný ve společném řízení o všech jednotlivých nárocích více žalobců, o nichž bylo rozhodnuto rozsudkem vydaným ve společném řízení.

(Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. 91 Co 461/2017, ECLI:CZ:MSPH:2018:91.CO.461.2017.1)

Městský soud v Praze odmítl odvolání žalované proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 19. 5. 2017, sp. zn. 41 C 159/2016, ve znění usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 41 C 159/2016.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem soud prvního stupně uložil žalované, aby zaplatila každému ze žalobců částku 1481,21 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % z této částky od 24. 11. 2015 do zaplacení (výroky I., III., V., VII., IX., XI., XIII., XV., XVII., XIX., XXI., XXIII., XXV., XXVII.). Soud prvního stupně dále uložil žalované povinnost zaplatit každému ze žalobců náhradu nákladů nalézacího řízení, a to žalobci a) ve výši 17 838,37 Kč (výrok II.), žalobkyni b) ve výši 13 635,61 Kč (výrok IV.), žalobci c) ve výši 13 136,76 Kč (výrok VI.), žalobkyni d) ve výši 12 525,61 Kč (výrok VIII.), žalobkyni e) ve výši 14 291,06 Kč (výrok X.), žalobci f) ve výši 12 865,61 Kč (výrok XII.), žalobkyni g) ve výši 12 835,61 Kč (výrok XIV.), žalobkyni h) ve výši 12 525,61 Kč (výrok XVI.), žalobci i) ve výši 15 338,26 Kč (výrok XVIII.), žalobci j) ve výši 12 525,61 Kč (výrok XX.), žalobci k) ve výši 14 168,41 Kč (výrok XXII.), žalobci l) ve výši 12 735,61 Kč (výrok XXIV.), žalobkyni m) ve výši 17 205,47 Kč (výrok XXVI.), žalobkyni n) ve výši 12 815,61 Kč (výrok XXVIII.). Žalované bylo dále uloženo

zaplatit České republice náklady státu ve výši, která bude vyčíslena samostatným usnesením (výrok XXIX.). Žalobci a) byl vrácen přeplatek soudního poplatku ve výši 37 Kč (výrok XXX.). Žalobcům b)–n) bylo každému uloženo zaplatit soudní poplatek ve výši 1000 Kč (výroky XXXI.–XLIII.).

2. Soud prvního stupně své rozhodnutí odůvodnil tak, že shledal opodstatněnými nároky žalobců na zaplacení slevy z ceny zájezdu dle § 2521 a 2537 odst. 1 o. z. Vzhledem k tomu, že každý ze žalobců měl v řízení plný úspěch, přiznal žalobcům soud náhradu nákladů řízení v plné výši dle § 142 odst. 1 o. s. ř. Každému ze žalobců byla přiznána náhrada soudního poplatku, který byl každému ze žalobců s výjimkou žalobce a), který již poplatek zaplatil, doměřen napadeným rozhodnutím. Každý žalobce tak měl povinnost zaplatit soudní poplatek 1 000 Kč. Dále byla každému žalobci přiznána náhrada nákladů právního zastoupení, a to mimosmluvní odměna za osm úkonů právní služby dle § 1 odst. 2, § 6 odst. 1, § 7 a § 11 odst. 1 písm., § 12 odst. 4 vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, tj. 6 400 Kč v případě každého žalobce, dále paušální náhrada hotových výdajů připadající na provedené úkony právní služby po 300 Kč dle § 13 odst. 3 advokátního tarifu, tj. 2 400 Kč každému ze žalobců, náhrada cestovného advokáta žalobců v celkové výši 7 149 Kč tak, že na každého ze 14 žalobců připadla částka 511 Kč, náhrada za ztrátu času ve výši celkem 3 000 Kč dle § 14 advokátního tarifu, tj. na každého ze 14 žalobců připadla částka 214,30 Kč a náhrady za daň z přidané hodnoty v sazbě 21 % ve výši 2 000,32 Kč. Dále byla žalobcům přiznána náhrada hotových výdajů na cestovné a parkovné a náhradu ušlého výdělku takto: žalobci a) ve výši 2 623 Kč na hotových výdajích a 2 689,76 Kč na ušlém výdělku, celkem 5 312,76 Kč, žalobkyni b) ve výši 210 Kč na hotových výdajích a 900 Kč na ušlém výdělku, celkem 1 110 Kč, žalobci c) ve výši 611,15 Kč na ušlém výdělku, žalobkyni e) ve výši 1 455,45 Kč na hotových výdajích, žalobkyni g) ve výši 310 Kč na hotových výdajích, žalobci i) ve výši 2193 Kč na hotových výdajích a 619,65 Kč na ušlém výdělku, celkem 2 812,65 Kč, žalobci k) ve výši 210 Kč na hotových výdajích a 1 432,80 Kč na ušlém výdělku, celkem 1 642,80 Kč, žalobci l) ve výši 210 Kč na hotových výdajích, žalobkyni m) ve výši 3 293 Kč na hotových výdajích a 1 386,86 Kč na ušlém výdělku, celkem 4 679,86 Kč, a žalobkyni n) 290 Kč na hotových výdajích.

II.
Odvolání a vyjádření k němu

3. Proti výrokům II., IV., VI., VIII., X., XII., XIV., XVI., XVIII., XX., XXII., XXIV., XXVI. a XXVIII, jimiž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení mezi účastníky tohoto řízení navzájem, podala žalovaná odvolání. Žalovaná namítla, že rozhodnutí soudu prvního stupně o náhradě nákladů řízení je nesprávné, neboť předmětem řízení byl nárok na zaplacení celkové částky 20 737 Kč, ale na nákladech

řízení byla žalobcům přiznána náhrada ve výši celkem 217 280,21 Kč. Nároky žalobců byly přitom uplatněny hromadně předmětnou žalobou a se zastoupením nebyla spojena větší náročnost, neboť skutková tvrzení byla naprosto totožná stejně jako výše požadovaného plnění, náročnost jednotlivých úkonů právní služby byla zcela srovnatelná se zastupováním žalobce jediného. Za účelně vynaložené náklady však lze považovat toliko náklady potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Soud prvního stupně však kritérium účelnosti a přiměřenosti náhrady nákladů řízení nedodržel.

III.
Důvodnost odvolání

4. Odvolací soud se nejprve zabýval přípustností a včasností podaného odvolání. Soud prvního stupně v předmětném rozsudku uvedl poučení, že proti rozsudku není odvolání přípustné.

5. Odvolací soud tuto věc posuzoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 30. 9. 2017, tj. po novele provedené zákonem č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a to dle čl. II bod 1. přechodných ustanovení zákona č. 296/2017 Sb., podle něhož se použije novelizované znění občanského soudního řádu i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

6. Podle § 202 odst. 2 o. s. ř. platí, že odvolání není přípustné proti rozsudku vydanému v řízení, jehož předmětem bylo v době vydání rozsudku peněžité plnění nepřevyšující 10 000 Kč, k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží; to neplatí u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání.

7. Předmětem řízení je nárok každého ze žalobců na zaplacení 1 481,21 Kč s příslušenstvím jako slevy z ceny zájezdu pořádaného žalovanou v termínu od 17. 9. 2015 do 24. 9. 2015 do turecké destinace Egejská riviéra. Řízení tedy je vedeno o několika zcela samostatných nárocích žalobců, kteří se v řízení nachází v samostatném procesním společenství (§ 91 odst. 1 o. s. ř.). Každý žalobce uplatnil v řízení vlastní nárok a vystupoval v řízení samostatně, nesl vlastní náklady řízení, včetně např. úhrady soudního poplatku vyměřeného každému žalobci z návrhu na zaplacení 1 481,21 Kč s příslušenstvím.

8. Odvolací soud dospěl k závěru, že vzhledem k charakteru uplatněných nároků a postavení žalobců nelze použít závěry Ústavního soudu uvedené v jeho nálezu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3153/15, a Nejvyššího soudu v jeho usnesení ze dne 22. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3480/2015, podle nichž i v případě objektivní kumulace více nároků se samostatným skutkovým základem není pro

posouzení přípustnosti odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně dle § 202 odst. 2 o. s. ř. ve vztahu k jednotlivým nárokům významná výše jednotlivých nároků, nýbrž celková výše peněžitého plnění, o němž bylo rozsudkem rozhodnuto, byť by šlo o dílčí plnění jednotlivě nepřevyšující 10 000 Kč z nároků se samostatným skutkovým základem. Uvedené závěry se totiž vztahují k situaci objektivní kumulace žalobních nároků, kdy jediný žalobce učiní předmětem řízení více svých dílčích nároků, které ani nemusí mít společný skutkový základ, pro posouzení přípustnosti dovolání je rozhodné pouze to, že jsou uplatněny společně žalobou a tvoří předmět společného řízení o těchto více nárocích (§ 112 odst. 1 o. s. ř.). Šlo tedy vždy o nároky uplatněné jedním žalobcem (vůči jednomu žalovanému), a nikoliv o oddělené nároky více různých samostatně vystupujících účastníků, jako je tomu v projednávané věci, kdy jsou ke společnému řízení (v subjektivní kumulaci) spojeny ke společnému projednání různé nároky různých osob, byť směřují vůči jediné žalované.

9. Nejvyšší soud na druhé straně ve svých usneseních ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1849/2015, a ze dne 28. 9. 1999, sp. zn. 25 Cdo 2136/99, uzavřel, že přípustnost dovolání z hlediska § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. je totiž u rozsudků či usnesení, jimiž bylo rozhodnuto o dílčích právech více samostatných účastníků, třeba zkoumat ve vztahu k jednotlivým účastníkům a jejich nárokům samostatně, bez ohledu na to, zda součet dotčených nároků převyšuje částku 50 000 Kč. I když Nejvyšší soud učinil tento závěr pro posuzování podmínek přípustnosti dovolání k výkladu § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (ve znění před novelou provedenou zákonem č. 296/2017 Sb.), je tento výklad použitelný i pro posouzení podmínek přípustnosti odvolání dle § 202 odst. 2 o. s. ř. v současném znění, a to vzhledem k aktuálně obdobné dikci § 238 odst. 1 písm. c) a 202 odst. 2 o. s. ř. spočívající na obdobné konstrukci podmínek přípustnosti odvolání a dovolání proti rozhodnutím vydaným v řízení s předmětem řízení nepřesahujícím stanovenou částku (10 000 Kč u odvolání a 50 000 Kč u dovolání). Shora citované závěry Nejvyššího soudu vyslovené v jeho usneseních ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1849/2015, a ze dne 28. 9. 1999, sp. zn. 25 Cdo 2136/99, tak odvolací soud považuje za přiléhavější pro projednávanou věc, v níž jsou spojeny ke společnému projednání jednotlivé samostatné nároky nepřesahující hranici 10 000 Kč (nepočítaje v to příslušenství) více žalobců vůči jediné žalované. Uplatnil-li by každý ze žalobců svůj nárok samostatně v samostatném soudním řízení, odvolání by bezpochyby přípustné nebylo dle § 202 odst. 2 o. s. ř., přípustnost odvolání se tak nemůže odvíjet jen od procesního úkonu žalobců, kteří se spojili (třebas z důvodu hospodárnosti řízení) ke společné žalobě a společnému řízení. V souhrnu jde sice o společné řízení, v němž je spojeno ke společnému projednání více samostatných nároků více osob, avšak z hlediska předmětu řízení ve vztahu ke každému z účastníků řízení jde o řízení, jehož předmětem bylo v době vydání rozsudku peněžité plnění nepřevyšující 10 000 Kč, nepřihlížeje k příslušenství pohledávky. Podával-li by

kterýkoliv ze žalobců samostatně v rámci tohoto společného řízení odvolání proti napadenému rozsudku, byl by předmětem odvolacího řízení pouze nárok tohoto žalobce (a nikoliv společně s nároky ostatních žalobců), odvolání by tak přípustné jednoznačně nebylo vzhledem k tomu, že nárok žádného ze žalobců nepřevyšuje stanovenou hranici peněžitého plnění 10 000 Kč. Nejeví se souladným se zásadou rovností stran (§ 18 odst. 1 o. s. ř.), aby přípustnost odvolání byla v rámci jednoho řízení řešena jedním způsobem pro žalobce a odlišně pro žalovaného, kdy v případě podání odvolání proti napadenému rozsudku kterýmkoliv ze žalobců by odvolání přípustné nebylo a v případě podání odvolání žalovanou by přípustné být mělo.

10. Odvolací soud uzavírá, že z hlediska přípustnosti odvolání nebylo v této věci předmětem řízení v době vydání rozsudku peněžité plnění nepřevyšující 10 000 Kč, když jde o subjektivní kumulaci žalobních nároků více osob nedosahujících hranice přípustnosti odvolání, a tak ani odvolání podané žalovanou není přípustné dle § 202 odst. 2 o. s. ř.

11. Proto odvolací soud odmítl odvolání žalované dle § 218 písm. c) o. s. ř.

12. Odvolací soud dodává nad rámec shora uvedeného, že proti odvoláním napadenému rozsudku byla (vedle tohoto odvolání) rovněž podána Ústavnímu soudu i ústavní stížnost pod sp. zn. IV. ÚS 2892/17. Ústavní soud o ní rozhodl usnesením ze dne 10. 10. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2892/17, tak, že ústavní stížnost odmítl, přičemž důvodem odmítnutí nebylo to, že by ústavní stížnost nebyla přípustná proto, že žalovaný nevyčerpal všechny opravné prostředky (§ 75 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu), důvodem odmítnutí byla zjevná neopodstatněnost ústavní stížnosti dle § 42 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu. I z uvedeného plyne, že Ústavní soud zřejmě nepovažoval přípustnost odvolání v této věci za možnou, jinak by nemohl rozhodnout o ústavní stížnosti tímto způsobem, nýbrž by odmítal pro nevyčerpání opravných prostředků.

13. Žádný z účastníků nemá podle § 224 a § 146 odst. 3 o. s. ř. právo na náhradu nákladů odvolacího řízení, neboť odvolání žalované bylo odmítnuto a žalobcům žádné náklady odvolacího řízení nevznikly.

Č. 47

Zastavení exekuce, Podmínky řízení
§ 55 zákona č. 120/2001 Sb., § 268 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., § 159a o. s. ř.

Závěr o tom, že věc, kterou má podle dohody o vypořádání dědictví jeden z dědiců nabýt do svého vlastnictví, nemohla být s ohledem na skutkové okolnosti, které existovaly v době uzavření dohody o vypořádání dědictví, předmětem této dohody, nemůže učinit exekuční soud k návrhu povinného (jemuž byla touto dohodou uložena povinnost k zaplacení vypořádacího podílu) na zastavení exekuce konané na základě této dohody.

Jestliže předchozí exekuce byla zastavena (nebo exekuční návrh byl zamítnut) pro existenci některého z obecných důvodů, pro které nelze pozdější exekuci mezi týmiž účastníky z téhož exekučního titulu a pro totéž plnění vést bez ohledu na to, jaký majetek může být postižen [ustanovení § 268 odst. 1 písm. b), g) a h) o. s. ř.], vytváří pravomocné rozhodnutí o zamítnutí dřívějšího exekučního návrhu nebo o zastavení předchozí exekuce překážku věci pravomocně rozhodnuté ve smyslu § 159a odst. 4 a § 254 odst. 1 o. s. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4987/2017, ECLI:CZ:NS:2018:20.CDO.4987.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání povinného zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 6. 2017, sp. zn. 20 Co 323/2016, a usnesení Městského soudu v Brně ze dne 13. 6. 2016, sp. zn. 81 EXE 5685/2014, a věc vrátil Městskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Brně dne 10. 11. 2014 pod č. j. 81 EXE 5685/2014-15 pověřil JUDr. P. K., soudního exekutora Exekutorského úřadu B., provedením exekuce k vymáhání pohledávky oprávněné ve výši 500 000 Kč vyplývající z usnesení Městského soudu v Brně ze dne 13. 9. 2013, č. j. 58 D 211/2004-554.
2. Povinný dne 4. 12. 2014 navrhl zastavení exekuce vůči své osobě s tím, že pohledávka oprávněné není splatná a ani neexistuje, protože dohoda dědiců schválená usnesením Městského soudu v Brně ze dne 13. 9. 2013, č. j. 58 D

211/2004-554, je nesplnitelná vzhledem k tomu, že nedošlo ke vkladu vlastnického práva povinného k bytu a pozemkům z pozůstalosti do katastru nemovitostí. Povinný předpokládá, že dojde ke zrušení předmětného dědického usnesení na základě jeho žaloby ze dne 6. 6. 2014, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 93 C 6/2014, kterou se domáhá zrušení uzavřené dědické dohody. Byt projednávaný v dědickém řízení jakožto nejvýznamnější položka dosud povinný nenabyl do svého vlastnictví, což dokazuje výpis z katastru nemovitostí a ani jej do svého vlastnictví nabýt nemůže tak, jak je uvedeno v předmětné dědické dohodě, neboť tyto nemovitosti již darovala matka oprávněné. Protože všechny peníze po rodičích připadly jeho sestrám, povinný z dědictví prozatím nic nezískal. Povinný dále odkázal na již zastavená exekuční řízení pod sp. zn. 137 EX 22346/14 a sp. zn. 137 EX 22352/14 a uvedl, že v dané věci navíc existuje neodstranitelný nedostatek podmínky řízení *(res iudicata)*.

3. Usnesením ze dne 13. 5. 2016, č. j. 81 EXE 5685/2014-87, Městský soud v Brně návrh povinného na zastavení exekuce zamítl. Po skutkové stránce uzavřel, že exekuce na majetek povinného probíhá za účelem vymožení jeho závazku vyplývajícího z vykonatelného rozhodnutí Městského soudu v Brně ze dne 13. 9. 2013, č. j. 58 D 211/2004-554, pravomocného dne 18. 9. 2013, kterým byla schválena dohoda oprávněné a povinného o úhradě částky 500 000 Kč povinným ve prospěch oprávněné nejpozději do dne 31. 12. 2013. Dle vyjádření povinného byl připraven splnit svou povinnost tak, že předmětnou sumu vložil pro oprávněnou a její sestru notářce JUDr. V. K. do úschovy. Když však nedošlo ke vkladu jeho vlastnického práva k nemovitostem z pozůstalosti otce do katastru nemovitostí, částka mu byla na jeho žádost notářkou vrácena. Překážka vkladu do katastru nemovitostí pak zejména spočívala v tom, že jeden z pozemků nebyl jako příslušenství předmětné bytové jednotky uveden v usnesení Městského soudu v Brně ze dne 13. 9. 2013, č. j. 58 D 211/2004-554. Soud dospěl k závěru, že i přesto však lze mít za to, že exekuce vedená na majetek povinného v této věci je zákonná, neboť vymáhaná pohledávka dosud oprávněné nebyla uhrazena. Splnění povinnosti povinného ani nebylo vázáno na splnění podmínky, tedy na to, že do svého vlastnictví nabude předmětný byt. S poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1240/2007, usnesení ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 21 Cdo 305/2008, a ze dne 31. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2953/2004, uvedl, že jestliže dohodu o vypořádání dědictví schválil pravomocným usnesením soud, nemůže být zrušena postupem podle § 99 odst. 3 o. s. ř., ale ani rozhodnutím soudu určena neplatnou. Upozorňuje-li tedy povinný na podanou žalobu, jíž se domáhá zrušení předmětné dědické dohody a o níž dosud nebylo rozhodnuto, lze na základě výše uvedeného konstatovat, že nic nenasvědčuje tomu, že žaloba povinného bude úspěšná. I kdyby v nalézacím řízení bylo o podané žalobě rozhodnuto ve prospěch povinného, je exekuční soud

vázán exekučním titulem. Pakliže zrušení exekučního titulu nebylo prokázáno a povinný neuhradil oprávněné přiznané peněžité plnění ve stanovené lhůtě, k čemuž se sám zavázal, bude nucen podrobit se exekučnímu výkonu rozhodnutí. Namítá-li dále povinný, že zde existuje překážka věci pravomocně rozhodnuté, která tvoří neodstranitelný nedostatek podmínek řízení, nelze tomu přisvědčit. Předchozí exekuční řízení probíhající ve stejné věci, ovšem pod sp. zn. 79 EXE 4295/2014, bylo již pravomocně zastaveno podle § 55 odst. 1 exekučního řádu soudním exekutorem JUDr. P. K. dne 15. 10. 2014 pod č. j. 137 EX 16392/14-81 s právní mocí ke dni 1. 11. 2014. Oprávněná má v takovém případě právo podat kdykoli nový návrh podle § 37 odst. 2 písm. a) exekučního řádu. Exekuční řízení je totiž svou podstatou toliko vykonávacím řízením, jehož účelem je zajištění splnění povinnosti z exekučního titulu, k němuž povinný nepřistoupil dobrovolně a včas. Na rozdíl od civilního řízení, kde jde o nalézání práva v konkrétní věci a následné vydání autoritativního rozhodnutí, které již nelze znovu projednávat. Ustanovení § 159a odst. 4 o. s. ř. lze v exekucích aplikovat, nicméně až po vydání exekučního příkazu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1825/2003).

4. K odvolání povinného Krajský soud v Brně usnesením ze dne 13. 6. 2017, č. j. 20 Co 323/2016-149, usnesení soudu I. stupně jako věcně správné potvrdil. Doplnil, že ve věci konané u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 104 C 145/2016 je projednáván návrh na obnovu pozůstalostního řízení a pod sp. zn. 93 C 6/2014 je projednávána žaloba na zrušení dohody o schválení smíru a obě tyto věci doposud nebyly pravomocně skončeny. Na základě výše uvedeného odvolací soud uzavřel, že se mu nepodařilo nalézt žádné skutečnosti, které by svědčily ve prospěch povinného a odůvodňovaly zastavení exekuce.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

5. Usnesení odvolacího soudu napadl povinný dovoláním, jež má za přípustné, neboť usnesení odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek, které dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyly vyřešeny. Dovolatel uvádí, že oprávněná po něm zaplacení předmětné částky nemůže chtít proto, že soudem schválená dohoda o vypořádání dědictví neobstojí, když vyplacení této částky je podmíněno tím, že skutečně nabude věc (byt), kterou podle dohody dědiců měl skutečně zdědit. Byt však nenabyl proto, že jej zůstavitelka ještě před smrtí darovala, takže už nebyl předmětem dědictví. Dále také tvrdí, že tutéž exekuci (z téhož exekučního titulu) již oprávněná vůči němu jednou vedla a exekuce byla exekutorem zastavena, a tudíž zastavení exekuce vůči němu vytvořilo překážku věci rozsouzené.

III.
Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a část první čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) – dále jen „o. s. ř.“. Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Pro rozhodnutí odvolacího soudu bylo mimo jiné právně významné vyřešení otázky, zda dědic, který má podle soudem schválené dohody o vypořádání dědictví nabýt do svého výlučného vlastnictví konkrétní věc, a jemuž z toho důvodu byla uložena povinnost vyplatit druhému z dědiců v dohodě uvedenou vypořádací částku, může s úspěchem podat návrh na zastavení exekuce prováděné podle této dohody, s odůvodněním, že po právní moci soudem schválené dohody o vypořádání dědictví vyšlo najevo, že věc, kterou měl podle dohody nabýt, nepatřila zůstaviteli, a nebyla proto předmětem dědictví. Dále bylo třeba řešit, zda a případně za jakých okolností předchozí rozhodnutí soudního exekutora o zastavení exekuce uskutečněné podle § 55 odst. 1 ex. řádu vytváří překážku věci pravomocně rozsouzené ve vztahu k exekučnímu návrhu, jenž tentýž oprávněný vůči témuž povinnému znovu podá na základě téhož exekučního titulu za účelem realizace téže povinnosti (zde dohody o vypořádání dědictví v části, v níž se povinnému ukládá povinnost zaplatit oprávněné na vypořádání dědictví částku 500 000 Kč). Dovolání je přípustné, protože jde o právní otázky, které dosud nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu v úplnosti řešeny.

IV.
Důvodnost dovolání

10. Dle § 482 zákona č. 40/1964, občanského zákoníku – dále jen „obč. zák.“, je-li více dědiců, vypořádají se u soudu mezi sebou o dědictví dohodou (odst. 1). Neodporuje-li dohoda zákonu nebo dobrým mravům, soud ji schválí (odst. 2).
Dle § 159a odst. 4 o. s. ř., jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.
Dle § 254 odst. 1 o. s. ř. na výkon rozhodnutí se užije ustanovení předcházejících částí, není-li v této části uvedeno jinak. Rozhoduje se však vždy usnesením.
Dle § 55 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu – dále jen „ex. řád“, návrh na zastavení exekuce může povinný podat do 15 dnů ode dne, kdy se dozvěděl o důvodu zastavení exekuce. Návrh na zastavení exekuce se podává u exekutora, který vede exekuci. Podá-li manžel povinného návrh na zastavení exekuce podle § 262b občanského soudního řádu, rozhodne o tomto návrhu exekutor na základě písemných dokladů i bez souhlasu oprávněného do 15 dnů ode dne doručení návrhu. Nevyhoví-li exekutor návrhu, postoupí jej společně s exekučním spisem v uvedené lhůtě k rozhodnutí exekučnímu soudu, který o návrhu rozhodne. Ustanovení odstavce 3 se nepoužije.
11. Nejvyšší soud např. v usnesení ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 2 Cdon 110/96, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 3, ročník 1997, pod poř. č. 24, ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1299/2006, ze dne 23. 7. 2009, sp. zn. 20 Cdo 3035/2007, nebo ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1753/2011, uzavřel, že usnesení, jímž soud schválí dohodu dědiců o vypořádání dědictví, je exekučním titulem, byla-li v něm dědici, případně jinému účastníku dědického řízení, uložena konkrétní povinnost; zároveň však musí platit, že jde o uložení povinnosti v rámci vypořádání nároků mezi dědici navzájem, případně mezi dědici a dalšími účastníky dědického řízení. Odvolacímu soudu je tedy třeba dát za pravdu, že výrok soudem schválené a pravomocné dohody dědiců o vypořádání dědictví, jímž byla povinnému uložena povinnost zaplatit oprávněné na vypořádání dědictví částku 500 000 Kč, v daném případě obstojí jako vykonatelný exekuční titul.
12. Při řešení první z výše uvedených právních otázek je dále třeba zohlednit, že přímo z povahy některých závazkových právních vztahů bez dalšího (tedy aniž by to muselo být výslovně uvedeno v právních jednáních, která tyto vztahy zakládají) plyne, že jde o navzájem nerozlučně spjatá práva a povinnosti. Je-li tomu tak, není možné, aby určitá povinnost, která jednomu z účastníků měla být takovým právním jednáním založena, vznikla a přetrvávala i za situace, kdy dodatečně vyjde najevo, že určité právo, které bylo (resp. mělo být) oproti uložení této povinnosti ustaveno, od počátku neexistovalo, a proto nemohlo být posuzovaným právním

jednáním založeno. Ze vzájemné provázanosti práv a povinností vzniklých na základě synallagmatického závazku totiž mimo jiné plyne, že právo z něho nevzniká, jestliže nevznikla povinnost, která je protějškem tohoto práva (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2250/2009, ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 33 Odo 1615/2006, nebo rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 331/98). Mezi závazkové právní vztahy, na jejichž základě má vzniknout navzájem spjaté právo a povinnost, patří i dohoda o vypořádání dědictví podle § 482 obč. zák., podle níž jeden z dědiců nabývá po zůstaviteli konkrétní věc oproti povinnosti zaplatit druhému dědici vypořádací podíl z této věci. S dovolatelem se tedy lze ztotožnit v tom, že jeho povinnost ke splnění vypořádacího podílu z dohody o schválení dohody o vypořádání dědictví z pohledu hmotného práva neobstojí, jestliže by se ukázalo pravdivým jeho tvrzení, že se podle soudem schválené dohody o vypořádání dědictví nemohl stát vlastníkem věci, která je předmětnou dohodou vypořádávána.

13. S odvolacím soudem je však nutno souhlasit v tom, že údajná existence skutkových okolností, které podle dovolatele (povinného) byly dány již v době schválení dohody o vypořádání dědictví a které znemožňují, aby dovolatel na základě této dohody nabyl věc, k níž se váže jeho povinnost k zaplacení vypořádacího podílu, nezakládá aktivní legitimaci dovolatele k podání návrhu na zastavení exekuce vedené za účelem nucené realizace jeho povinnosti k vyplacení vypořádacího podílu z této soudem schválené dohody. Opačný přístup by totiž vedl k přezkumu věcné správnosti exekučního titulu, což není možné, je-li exekučním titulem rozhodnutí soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98).

14. Lze tedy shrnout, že jestliže soud schválí dohodu dědiců, podle níž konkrétní věc zůstavitele nabývá do výlučného vlastnictví jeden z dědiců s tím, že je mu právě proto vůči druhému dědici ukládána povinnost k zaplacení konkrétní vypořádací částky do určitého data, jde o ustavení navzájem závislých práv a povinností, aniž by to v dohodě o vypořádání dědictví muselo být výslovně uvedeno. Vzájemná závislost práv a povinností se projeví tím, že nemůže-li se dědic, jemuž byla uložena povinnost k zaplacení vypořádacího podílu, stát vlastníkem věci, není od počátku dána ani jeho povinnost k zaplacení vypořádacího podílu. Závěr o tom, že věc, kterou má podle dohody o vypořádání dědictví jeden z dědiců nabýt do svého vlastnictví, nemohla být s ohledem na skutkové okolnosti, které existovaly v době uzavření dohody o vypořádání dědictví, předmětem této dohody (zde proto, že věc byla darována), však nemůže učinit exekuční soud k návrhu povinného (jemuž byla uložena povinnost k zaplacení vypořádacího podílu) na zastavení exekuce konané na základě této dohody. Za účelem dosažení toho, aby ze soudem schválené dohody o vypořádání dědictví nemusel splnit povinnost k zaplacení vypořádacího podílu, povinný musí využít procesní prostředky nikoliv vykonávacího, ale nalézacího řízení, když z obsahu spisu

jakož i z dovoláním napadeného rozhodnutí je zřejmé, že povinný již podal návrh na obnovu dědického řízení, v němž byla dohoda o vypořádání dědictví schválena (řízení je vedeno u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 104 C 145/2016), jakož i návrh na zrušení dohody o schválení „smíru" (věc je vedena u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 93 C 6/2014).

15. Dospěl-li odvolací soud k výše uvedenému, je jeho právní závěr správný.

16. Nejvyšší soud se však musel zabývat i tím, zda byla odvolacím soudem správně vyřešena i druhá výše uvedená právní otázka.

17. V posuzované věci soud prvního stupně (jehož rozhodnutí odvolací soud jako věcně správné potvrdil) uzavřel, že i když předchozí exekuce vedená týmž oprávněným vůči témuž povinnému z téhož exekučního titulu byla exekutorem podle § 55 odst. 2 a 4 ex. řádu pravomocně zastavena, oprávněné nic nebrání, aby vůči témuž povinnému z téhož exekučního titulu s úspěchem podala nový exekuční návrh podle § 37 odst. 2 ex. řádu. Překážka věci pravomocně rozsouzené ve smyslu § 159a odst. 4 o. s. ř. totiž není pravomocným zastavením předchozí exekuce nastolena, protože „exekuční řízení je totiž svou podstatou toliko vykonávacím řízením… rozdílně od civilního řízení, kde jde o nalézání práva".

18. Nejvyšší soud např. v usneseních ze dne 16. 12. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1825/2003, ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. 20 Cdo 1751/2002, ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1082/2004, či ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. 20 Cdo 1448/2008, uzavřel, že vykonávací řízení o zaplacení peněžitého plnění je charakterizováno nikoliv jen tím, kdo je osobou oprávněnou a povinnou, a tím, co je exekučním titulem, ale i tím, jaká konkrétní majetková hodnota je exekucí postižena. K identifikaci této majetkové hodnoty v průběhu exekuce vedené podle exekučního řádu dochází až ve chvíli, kdy exekutor vydá exekuční příkaz, až tehdy se totiž stane zřejmým, z jaké majetkové hodnoty má být exekuční titul uspokojen. Až v této chvíli si lze položit otázku, zda případný předchozí soudní výkon rozhodnutí konaný podle § 251 a násl. o. s. ř. vytvořil vůči posléze vedené exekuci překážku věci pravomocně rozhodnuté.

19. Výše uvedené však nevede k popření faktu, že existují obecné důvody pro zastavení pozdější exekuce, tedy důvody, pro které pozdější exekuce vedená na základě jednoho a téhož exekučního titulu mezi týmž oprávněným a povinným musí být zastavena (nebo exekuční návrh zamítnut) bez ohledu na to, jaký majetek by v této pozdější exekuci mohl být postižen. Obecným důvodem pro zastavení exekuce (nebo pro zamítnutí exekučního návrhu) je např. skutečnost, že exekuční titul vydal státní orgán, jenž není soudem a který neměl pravomoc exekuční titul vydat (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3416/2009), nebo fakt, že dřívější exekuce mezi týmž oprávněným a povinným z téhož exekučního titulu byla zastavena proto, že po vydání exekučního titulu ve smyslu § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. zaniklo právo exekučním titulem přiznané, např. proto, že povinný již plnil (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne

20. 8. 1965, sp. zn. 5 Cz 57/65). Jestliže předchozí exekuce byla zastavena (nebo exekuční návrh byl zamítnut) pro existenci některého z obecných důvodů, pro které nelze pozdější exekuci mezi týmiž účastníky z téhož exekučního titulu a pro totéž plnění vést bez ohledu na to, jaký majetek může být postižen [ustanovení § 268 odst. 1 písm. a), b), g) a h) o. s. ř.], vytváří pravomocné rozhodnutí o zamítnutí dřívějšího exekučního návrhu nebo o zastavení předchozí exekuce překážku věci pravomocně rozhodnuté ve smyslu § 159a odst. 4 a § 254 odst. 1 o. s. ř. Nelze si totiž představit, že by exekuční soud musel znovu a znovu k dalším exekučním návrhům oprávněného posuzovat, zda je naplněn některý z obecných důvodů pro zamítnutí exekučního návrhu nebo pro zastavení exekuce, který již byl zjištěn v předchozí exekuci a pro který byl exekuční návrh pravomocně zamítnut nebo dřívější exekuční řízení pravomocně zastaveno. Přitom není podstatné, zda dřívější exekuce byla zastavena přímo exekutorem podle § 55 odst. 4 ex. řádu, nebo zda k zastavení exekuce přistoupil soud, protože nebyly naplněny předpoklady pro zastavení exekuce exekutorem.

20. Jestliže soud prvního stupně (a tedy i odvolací soud, který usnesení soudu prvního stupně jako věcně správné potvrdil) uzavřel, že usnesení o zastavení dřívější exekuce za žádných okolností nebrání tomu, aby oprávněná podala nový exekuční návrh na základě téhož exekučního titulu za účelem realizace totožné povinnosti vůči povinnému, je jeho právní názor příliš obecný, a tudíž nesprávný.

21. Vzhledem k tomu, že odvolací soud výše uvedenou právní otázku zodpověděl nesprávně, Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.). Protože důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí v plném rozsahu i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Městskému soudu v Brně) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

22. Soudy obou stupňů musí v dalším řízení z obsahu spisu (zejména z návrhu povinného na zastavení předchozí exekuce, jenž byl podán v dřívějším řízení konaném u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 79 EXE 4295/2014) vyhodnotit, zda k zastavení exekuce usnesením soudního exekutora JUDr. P. K. ze dne 15. 10. 2014, č. j. 137 EX 16392/14-81 (viz str. 13 spisu), došlo z některého z obecných důvodů, tedy proto, že provedení exekuce brání konkrétní okolnost, a to bez ohledu na to, jaký majetek povinného může být exekučně postižen. Byla-li předchozí exekuce zastavena z některého z takových obecných důvodů, je namístě uzavřít, že dalšímu exekučnímu návrhu téže oprávněné vůči témuž povinnému z téhož exekučního titulu brání překážka věci pravomocně rozsouzené.

23. Právní názor vyslovený v tomto usnesení je závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem o. s. ř.).

24. Dovolatel v dovolání navrhuje odklad vykonatelnosti dovoláním napadaného usnesení odvolacího soudu. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn.

III. ÚS 3425/16, dospěl k závěru, že lze akceptovat takový postup, kdy o návrhu na odklad vykonatelnosti Nejvyšší soud rozhodne spolu s dovoláním, aniž by se zabýval důvody, pro které je jeho vydání navrhováno, to však za předpokladu, že se tak stane ve lhůtě přiměřené pro samotné rozhodnutí o návrhu na odložení výkonu rozhodnutí. Stejně tak nelze nic namítat proti tomu, kdy Nejvyšší soud ve stejné lhůtě projedná dovolání meritorně. Vzhledem k tomu, že dovolací soud o dovolání povinného rozhodl neprodleně (tedy v Ústavním soudem zdůrazněné přiměřené lhůtě), nezabýval se návrhem povinného na odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu, protože z důvodu zrušení dovoláním napadeného rozhodnutí pozbývá dovoláním napadené rozhodnutí veškerých vlastností existujícího rozhodnutí, včetně vykonatelnosti. Výrok o návrhu na odklad vykonatelnosti je totiž ve vztahu k výroku, jímž se dovolací řízení končí odmítnutím nebo zamítnutím dovolání, výrokem akcesorickým (srov. s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4907/2017).

Č. 48

Exekuce
§ 122 obč. zák.

Bylo-li dohodnuto plnění ve splátkách pod ztrátou jejich výhody, je určení doby jejich plnění stanovením splatnosti; nejde o lhůtu ve smyslu § 122 obč. zák. a není rozhodné, připadla-li splatnost na sobotu, neděli nebo svátek.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4788/2017, ECLI:CZ:NS:2018:20.CDO.4788.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání oprávněného zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 12 Co 417/2016, a usnesení Okresního soudu ve Vyškově ze dne 8. 4. 2016, sp. zn. 9 EXE 1071/2017, a věc vrátil Okresnímu soudu ve Vyškově k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 26. 4. 2017, č. j. 12 Co 147/2016-162, bylo potvrzeno usnesení Okresního soudu ve Vyškově ze dne 8. 4. 2016, č. j. 9 EXE 1071/2014-119, kterým byla zastavena exekuce nařízená dle pověření Okresního soudu ve Vyškově ze dne 28. 8. 2014, č. j. 9 EXE 1071/2014--25 (výrok I.), oprávněnému byla dále uložena povinnost nahradit povinnému náklady exekuce (výrok II.), stejně tak jako náklady exekuce (výrok III.). Exekuce byla zastavena pro nevykonatelnost exekučního titulu v době podání návrhu na nařízení exekuce, neboť dle obecných soudů byl v té době dluh povinného řádně splácen.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

2. Co do dovolacího důvodu dovolatel namítá nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) a naplnění předpokladu přípustnosti dovolání spatřuje – a v tomto smyslu jej rovněž vymezuje – v tom, že napadené rozhodnutí „závisí na vyřešení otázky hmotného i procesního práva, jež zčásti doposud nebyla rozhodovací praxí dovolacího soudu řešena a zčásti byla odvolacím soudem posouzena v rozporu s dosavadní soudní praxí“, přičemž se jedná konkrétně

o otázky, zdali formulace použitá stranami sporu pro stanovení jednotlivých splátek jest dobou či lhůtou, a dále, zda v případě, že splatnost jednotlivých splátek je stranami stanovena na určitý den označený pořadovou číslicí v kalendářním měsíci, a připadá-li tento den na den pracovního klidu, posouvá se splatnost konkrétní jednotlivé splátky na nejblíže následující pracovní den.

3. Nesprávné právní posouzení spatřuje dovolatel v závěru odvolacího soudu, jenž předmětnou doložku týkající se splatnosti označil za lhůtu, s čímž následně spojil důsledek možnosti plnění i následující den (poslední den lhůty připadl totiž na neděli, tj. den pracovního klidu); ve svém souhrnu vše vedlo k zastavení nařízené exekuce pro nevymahatelnost exekučního titulu, neboť povinný plnil řádně podle splátkového kalendáře.

4. Domnělý rozpor s ustálenou soudní rozhodovací praxí pak dokládá citací konkrétních rozhodnutí – rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 761/2005, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2600/2014 (dále i rozhodnutími krajských soudů).

5. Z obsahu nalézacího spisu se přitom podává, že dne 30. 10. 2013 byla stranami vyhotovena formou notářského zápisu N 1152/2013, NZ 1135/2013, sepsaném Mgr. E. M., notářem, „Dohoda o použití § 251 až 271 o. s. ř. a exekučního řádu na výkon tohoto notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti podle zvláštních předpisů“, v níž se povinný zavázal dluh ve výši 1 500 000 Kč ze směnky vlastní ze dne 2. 2. 2012: „Uhradit v dodatečně smluvené lhůtě k plnění nejpozději do 15. 7. 2055, a to v pěti stech pravidelných měsíčních splátkách ve výši 3 000 Kč (slovy: tři tisíce Kč) splatných vždy k patnáctému dni daného měsíce, přičemž první tato splátka je splatná nejpozději do 15. 12. 2013 (slovy: patnáctého prosince roku dva tisíce třináct), a to pod ztrátou výhody splátek, pokud nebude řádně a včas zaplacena jakákoli splátka.“ (tolik citace)

III.
Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014, dále jen „o. s. ř.“ (srov. čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jakož i čl. II bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), jestliže směřuje proti usnesení odvolacího soudu vydanému dne 26. 4. 2017 a exekuční řízení bylo zahájeno dne 14. 8. 2014.

7. Dovolání bylo podáno včas a osobou oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou advokátem (§ 241 o. s. ř.), odpovídá i požadavku náležitého

uvedení, v čem je spatřováno splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237, § 241a odst. 2 o. s. ř.), a obsahuje též srozumitelně formulované dovolací důvody (§ 241a odst. 2, odst. 3 o. s. ř.), které tyto předpoklady přípustnosti dovolání obsahově (věcně) vystihují.

8. Dovolání je tak podáním formálně bezvadným.

9. Dovolateli jest dále přisvědčit, že jím formulovaná právní otázka je ve smyslu § 237 o. s. ř. otázkou v praxi dovolacího soudu dosud neřešenou (na rozdíl od domnělého rozporu s ustálenou judikaturou, jež přípustnost v daných poměrech založit nemůže), pročež je dovolání přípustné.

IV.
Důvodnost dovolání

10. Dovolání je i důvodné.

11. Dle § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., není-li stanoveno jinak (což není), řídí se právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy.

12. Dle § 3036 zákona č. 89/2012 Sb. se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

13. Byla-li dohoda o úhradě dluhu formou notářského zápisu uzavřena dne 30. 10. 2013, počala plynout lhůta ke splnění povinnosti celé dlužné částky, byť formou jednotlivých splátek, jakož i vznikl právní poměr, ze kterého následně postupně vznikaly povinnosti splácení jednotlivých splátek, již přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. Na takový právní vztah je nutno užít právní úpravu zákona č. 40/1964 Sb., ve znění novely č. 202/2012 Sb., účinného do 31. 12. 2012 (dále jen „obč. zák.“).

14. Lze připustit, že tento zákon výslovně nedává samozřejmý návod k rozlišování pojmů „lhůty“ a „doby“; tak kupříkladu ve vztahu k promlčení užívá pojmu „doba“ (§ 100 a násl.), zatímco v § 122 (s rubrikou „počítání času“) operuje s pojmem „lhůty“, s významným ustanovením odstavce třetího, kterým dochází k „prodloužení“ lhůty, jejíž konec by jinak připadl na sobotu, neděli nebo svátek, což je pravidlo, které ohledně „doby“ zjevně neplatí. Zde se pak zjevuje kolize mezi soudem prvního stupně a soudem odvolacím na straně jedné a dovolatelem na straně druhé; soudy pravidlo § 122 odst. 3 obč. zák. aplikovaly a dovodily, že bylo-li plněno následující den po neděli, stalo se tak včas, pročež návrh na nařízení exekuce byl podán předčasně a exekuční titul tím nebyl „formálně vykonatelný“,

zatímco dovolatel dovozuje naopak, že povinným bylo plněno opožděně, kdy již byl v prodlení.

15. Zákon č. 40/1964, ve znění novely č. 202/2012 Sb., pojímá čas, respektive jeho plynutí, jako relevantní objektivní právní skutečnost tak, že jeho působení na právní vztahy se projevuje dvojím způsobem – 1. určitým okamžikem a 2. plynutím času, kdy jde zpravidla o časový úsek vymezený svým počátkem i koncem, tj. lhůtou [srov. FIALA, J. Občanský zákoník: komentář. I. díl (§ 1 až 487). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 359 a násl. ISBN 978-80-7357--395-9].

16. Formulace užitá v exekučním titulu, totiž že „měsíční splátka ve výši 3 000 Kč je splatná vždy k patnáctému dni daného měsíce", naplňuje podstatu právního významu času způsobem prvním, tj. ve smyslu stanovení určitého okamžiku, k němuž má být – v tomto případě povinnost uhradit měsíční splátku – učiněno určité právní jednání. Zatímco povaha lhůty coby časového úseku, jenž je vymezen počátkem a koncem, v sobě imanentně obsahuje požadavek počátečního určení okamžiku (tj. konkrétního dne) – srov. § 122 odst. 1, podle kterého lhůta určená podle dní počíná dnem, který následuje po události, jež je rozhodující pro její počátek – obsahuje doložka uzavřená mezi stranami pouze určení konkrétního (jediného dne), ve kterém je dluh splatný.

17. Zjednodušeně řečeno, nejde totiž o nic jiného než o určení dne splatnosti a je zde přiléhavé poukázat na § 559 odst. 2 obč. zák., že dluh musí být splněn řádně a včas, ustanovení § 563 obč. zák., jež vychází z toho, že doba plnění bude stanovena dohodou, právním předpisem či určena v rozhodnutí (potažmo § 564 obč. zák.), jakož i znění (klíčového) ustanovení § 565 obč. zák. o plnění ve splátkách pod ztrátou jejich výhody, a konečně i na § 517 obč. zák., jež zakládá stav prodlení dlužníka, nesplnil-li svůj dluh včas.

18. Jde-li však o stanovení splatnosti, tedy určení konkrétního okamžiku, kdy má být plněno, je zjevné, že nejde ani o „dobu", ani o „lhůtu".

19. Povinnost dlužníka plnit je tak dle stranami stanovené formulace pevně určená datem splatnosti pohledávky, tj. patnáctým dnem každého měsíce; nedodržení data splatnosti, byť z důvodu dne pracovního klidu či státního svátku, má za následek prodlení dlužníka s možným zesplatněním celé pohledávky (viz zmíněné § 565 obč. zák.).

20. Od toho je nutno odlišit dlužníkovo oprávnění k plnění, jež spočívá v možnosti předčasného (nikoli pozdního) splnění jednotlivých splátek, stejně jako celého dluhu – to opět na základě jazykového znění uzavřené splátkové dohody „… uhradit v dodatečně smluvené lhůtě k plnění nejpozději do 15. 7. 2055, a to v pěti stech pravidelných měsíčních splátkách ve výši 3 000 Kč (slovy: tři tisíce Kč) splatných vždy k patnáctému dni daného měsíce, přičemž první tato splátka je splatná nejpozději do 15. 12. 2013", jež je svou povahou dobou ve prospěch dlužníka umožňující mu plnit i před konkrétně určeným datem

splatnosti [k tomu srov. FIALA, J. Občanský zákoník: komentář. I. díl (§ 1 až 487). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1048 a násl., ISBN 978-80-7357--395-9].

21. Odvolací soud, stejně jako soud prvního stupně, uplatnily právní názor odlišný, který tím – a z výše uvedených důvodů – obstát nemůže. Pakliže na něm spočívá dovoláním napadené rozhodnutí, je nezbytné je kvalifikovat jako nesprávné.

22. Nejvyšší soud proto postupoval podle § 243e odst. 1, odst. 2 o. s. ř. a oprávněným napadené rozhodnutí v celém rozsahu zrušil, jakož i shodným nedostatkem trpící rozhodnutí soudu prvního stupně, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení, aby v intencích výše dovozeného právního názoru návrh povinného na zastavení exekuce znovu posoudil.

23. Právní názor dovolacího soudu je závazný (§ 243g odst. 1 věta první o. s. ř. ve spojení s § 226 odst. 1 téhož zákona).

24. Sluší se dodat, že ve zbytku dovolatelem předložené argumentace, jmenovitě tvrzeným rozporem rozhodnutí odvolacího soudu s konkrétními rozhodnutími soudu dovolacího, splnění podmínky přípustnosti spatřovat nelze (přestože principiálně podporují v dovolání předestřenou argumentaci), neboť jádro odvolacím soudem uplatněného právního názoru tvoří odlišná (ač příbuzná) otázka; nadto argumentační linie těchto rozhodnutí nyní dovolací soud nikterak nenásledoval ani nevyužil.

25. Dovolací soud nepřehlédl, že dovolatel s dovoláním spojil i návrh ve smyslu § 243 o. s. ř., sledující odložení právní moci napadeného rozhodnutí. Vzhledem k dosaženému výsledku dovolacího řízení však pozbývá smyslu, a zvláštního, samostatného rozhodnutí (výroku) již netřeba, jestliže se stalo v přiměřené době.

Č. 49

Náhrada škody, Ochrana osobnosti
§ 420 obč. zák., § 444 odst. 3 obč. zák., § 23 zákona č. 20/1966 Sb., § 11 obč. zák., § 13 obč. zák.

Uložil-li soud poskytovateli zdravotní péče zaplatit žalobcům jednorázovou náhradu za zásah do rodinných vztahů vyvolaný tím, že pro nedostatky v poučení pacienta lékařem o možnostech dalších vyšetření byla opožděně nasazena odpovídající léčba a nebyl o několik měsíců oddálen nevratně se blížící konec života osoby blízké pozůstalým, rozhodl o jiném nároku, než který žalobci učinili předmětem řízení, jestliže v žalobě požadovali jednorázovou náhradu za usmrcení osoby blízké v důsledku nesprávné diagnózy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 1725/2016, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.1725.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. 23 Co 289/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Ústí nad Orlicí rozsudkem ze dne 31. 3. 2015, č. j. 10 C 114/2011-367, zamítl žalobu na zaplacení částky 240 000 Kč s příslušenstvím každému ze žalobců a rozhodl, že žádný z účastníků ani Česká republika nemají právo na náhradu nákladů řízení. Soud vyšel ze zjištění, že obvodní lékařka MUDr. E. F. odeslala poškozenou O. P. (manželka žalobce a matka žalobkyně) pro bolesti břicha na vyšetření do zdravotnického zařízení provozovaného žalovanou, kde její zaměstnanec gastroenterolog L. G. dne 1. 9. 2008 diagnostikoval Crohnovu chorobu, nikoliv onkologické onemocnění. Poškozená ovšem trpěla zhoubným nádorem tlustého střeva, jemuž dne 1. 10. 2009 podlehla. Správná diagnóza byla určena vyšetřením dne 11. 5. 2009, teprve poté byla zahájena onkologická léčba. Soud na základě znaleckých posudků učinil závěr, že postup G. byl *lege artis*, ačkoliv podle všeho vyhodnotil nárůst nádorových markerů v krvi nesprávně. Dodržel však standardní medicínský postup, i když nelze vyloučit, že výjimečně

pečlivý a všímavý lékař by v daném případě zvolil jinou diagnostickou metodu, která by nádor prokázala dříve. Podle názoru znalců nebyl ani po řadě vyšetření, která poškozená podstoupila, do konce roku 2008 přesvědčivý důvod ke konzultaci s onkologem. Vyšetření, která žalovaná provedla, byla dostatečná, jiná pracoviště by další vyšetření neprováděla. Poškozená trpěla agresivním a rychle probíhajícím nádorem, který měl vzácný a neobvyklý průběh, pro který bylo možno jej diagnostikovat až v době výskytu metastáz v jiných orgánech. V době od června do září 2008 šlo již o čtvrté stadium onemocnění, které nemohlo skončit jinak než smrtí pacientky. Ze strany žalované proto nedošlo k porušení právní povinnosti náležitého postupu, které by zakládalo její odpovědnost za škodu podle § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), a není proto povinna k náhradě za usmrcení osoby blízké podle § 444 odst. 3 obč. zák. pozůstalým po O. P., která podle jejich názoru zemřela na onkologické onemocnění v důsledku nesprávné diagnózy a léčby v zařízení žalované.

2. K odvolání žalobců Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozsudkem ze dne 15. 12. 2015, č. j. 23 Co 289/2015-483, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaná je povinna zaplatit každému ze žalobců 240 000 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud zčásti zopakoval a doplnil dokazování a uzavřel, že žalovaná porušila povinnost podle § 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (dále jen „zákon o péči o zdraví lidu“), poučit pacientku o jejím zdravotním stavu a nutnosti gynekologického vyšetření. Toto opomenutí vedlo k opožděné aplikaci příslušné léčby a dřívějšímu úmrtí pacientky, neboť z provedeného dokazování vyplývá, že pokud by byla onkologická léčba zahájena dříve, nemohl by být sice život pacientky zachráněn, ale mohl by být nejméně o řadu měsíců prodloužen. Vzhledem k absenci příčinné souvislosti mezi opomenutím žalované a úmrtím poškozené odvolací soud věc posoudil nikoliv podle § 444 odst. 3 obč. zák., ale jako újmu na osobnostních právech pozůstalých žalobců podle § 11 a § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. Požadavek na odškodnění ve výši 240 000 Kč pro každého z nich měl za důvodný, neuznal pouze požadavek na úroky z prodlení za období od 1. 10. 2009 do 5. 7. 2011. Žalobci požadovali úroky od data úmrtí poškozené, do prodlení se však žalovaná dostala až dne 6. 7. 2011, po uplynutí lhůty k dobrovolnému plnění, která vyplývala z výzvy zaslané jí žalobci dne 17. 6. 2011.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. dovozuje z toho, že odvolací soud se při řešení několika otázek hmotného práva odchýlil od ustálené praxe dovolacího soudu, a dopustil se tak nesprávného právního posouzení věci. Dovolatelka

navrhuje, aby se dovolací soud zabýval otázkou, zda údajné nedostatečné poučení pacientky zakládá bez dalšího postup *non lege artis*. Je přesvědčena, že zde zcela absentuje příčinná souvislost mezi jejím jednáním a újmou na straně žalobců. V dovolání zdůrazňuje, že nebylo prokázáno, že by její postup byl *non lege artis*, a nebyla prokázána příčinná souvislost mezi jejím jednáním či opomenutím a úmrtím poškozené. Proto nelze dovodit ani odpovědnost za případnou újmu na osobnostních právech žalobců, neboť tato újma by vznikla právě (předčasným) úmrtím poškozené. Ze stejného důvodu nelze akceptovat odkaz na doktrínu ztráty šance, ke které se odvolací soud ve svém odůvodnění podrobněji (tj. tak, aby naplnil hledisko přezkoumatelnosti) nevyjádřil. Za nesprávné považuje i to, že odvolací soud automaticky a bez dalšího vysvětlení (opět v rozporu s požadavkem na přezkoumatelnost rozhodnutí) přiznal žalobcům částky ve výši stanovené v § 444 odst. 3 obč. zák., ačkoliv nárok právně překvalifikoval a místo tohoto ustanovení postupoval podle § 13 obč. zák. Konečně vytýká nedostatek věcné příslušnosti, když ve věci ochrany osobnosti by měl v prvním stupni rozhodovat krajský soud. Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek změnil tak, že se rozsudek soudu I. stupně potvrzuje.

4. Žalobci ve vyjádření k dovolání uvedli, že vyšetření provedená G. nepotvrzovala jím stanovenou diagnózu Crohnovy choroby, naopak svědčila pro onkologické onemocnění v oblasti tlustého střeva, tyto skutečnosti podle jejich názoru vyplývají z provedeného dokazování. Namítají, že dovolatelka neunesla důkazní břemeno o tom, že poškozenou vyslala na gynekologické vyšetření, a že zdravotnická dokumentace dovolatelky má v tomto směru nedostatky. Odkazem na usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1919/08, podporují posouzení podle doktríny ztráty šance, neboť v případě včasně stanovené diagnózy by se život poškozené minimálně prodloužil. Ignorování alarmujících hodnot onkomarkerů vyplývajících z vyšetření ze dne 5. 8. 2008 považují za prokázané jak výslechy svědků, tak i znaleckým posudkem. Onkologické onemocnění bylo přitom odhaleno až v únoru 2009 při pravidelné gynekologické prohlídce. V době první návštěvy u dr. G. se mohlo jednat max. o druhé stadium nemoci, které bylo dle slyšených znalců léčitelné. V době odhalení nemoci se jednalo již o čtvrtou fázi. Žalobci uzavírají, že poškozené byla zmařena šance na uzdravení, či minimálně na prodloužení života, přičemž posuzování kvality tohoto prodlouženého života považují za irelevantní, neboť jakýkoliv časový úsek je za dané situace neocenitelným přínosem pro pacienta i jeho rodinu. Navrhují dovolání v celém rozsahu zamítnout.

III.
Přípustnost dovolání

5. Vzhledem k tomu, že dovoláním napadené rozhodnutí bylo vydáno dne 15. 12. 2015, Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) postupoval podle

občanského soudního řádu ve znění účinném do 29. 9. 2017 – srov. čl. II odst. 2 zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II odst. 2 zákona č. 296/2017 Sb. – dále též jen „o. s. ř.“). Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání žalované je přípustné, neboť nároky na náhradu za usmrcení osoby blízké v daných souvislostech nebyly dovolacím soudem dosud řešeny. Dovolání je důvodné.

IV.
Důvodnost dovolání

6. Dovolací přezkum je zákonem limitován na přezkum otázek právních, výjimečně na přezkum procesních vad (srov. § 237, 241a a 242 o. s. ř.), nikoliv otázek skutkových. Dovolací soud proto není oprávněn k přezkumu skutkových zjištění, na nichž jsou založeny právní závěry napadeného rozhodnutí, a je vázán i vymezením právních otázek v dovolání. Vzhledem k tomu, že je dovolání přípustné, přihlíží dovolací soud též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) a odst. 3, jakož i k jiným vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

7. Vzhledem k § 3079 odst. 1 a § 3036 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

8. Podle § 444 odst. 3 obč. zák. za škodu usmrcením náleží pozůstalým jednorázové odškodnění, a to a) manželovi nebo manželce 240 000 Kč, b) každému dítěti 240 000 Kč, c) každému rodiči 240 000 Kč, d) každému rodiči při ztrátě dosud nenarozeného počatého dítěte 85 000 Kč, e) každému sourozenci zesnulého 175 000 Kč, f) každé další blízké osobě žijící ve společné domácnosti s usmrceným v době vzniku události, která byla příčinou škody na zdraví s následkem jeho smrti, 240 000 Kč.

9. Tato úprava zakládá nárok na náhradu újmy vzniklé tzv. druhotným obětem, pro něž je ztráta blízké osoby specifickou nemajetkovou újmou velmi citelného charakteru, neboť znamená ztrátu hodnoty, kterou lze stěží vyčíslit. Podstatou je neoprávněný zásah do soukromého a rodinného života (čl. 10 odst. 2 usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb. a judikatura Evropského soudu pro lidská práva k čl. § 8 odst. 1 Sdělení o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících č. 209/1992 Sb.), kdy je chráněno právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi, přičemž součástí soukromého života je též život rodinný, zahrnující i vztahy mezi blízkými příbuznými, zejména vztahy sociální a morální; rodinný život zahrnuje kromě jiného vztahy mezi nejbližšími

rodinnými příslušníky (dětmi, rodiči, prarodiči). Protiprávní narušení těchto rodinných vztahů představuje neoprávněný zásah do práva na soukromý a rodinný život fyzické osoby.

10. Odvolací soud dovodil, že žalobou vymezená škodní událost (nesprávná diagnóza G.) není v příčinné souvislosti s následkem, jímž je ve smyslu uplatněného nároku smrt poškozené, avšak že jiné počínání lékaře, a to nedostatečná informace a poučení pacientky o možnostech dalšího podrobnějšího vyšetření, vedlo k tomu, že smrt poškozené, která již v té době byla neodvratná, nastala o několik měsíců dříve, než by se tak stalo při včasnějším nasazení onkologické léčby, což způsobilo újmu na osobnostních právech pozůstalých žalobců. Z toho je zřejmé, že odvolací soud rozhodl o jiném nároku, než který byl uplatněn v žalobě.

11. Podle § 79 odst. 1 o. s. ř. řízení se zahajuje na návrh. Návrh musí kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrno, čeho se navrhovatel domáhá.

12. Podle § 153 odst. 2 o. s. ř. soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.

13. Ve sporném řízení, které je ovládáno dispoziční zásadou, platí, že soud je vázán žalobou. Nárok uplatněný žalobou je charakterizován vylíčením skutkových okolností, jimiž žalobce svůj nárok zdůvodňuje. Skutkovým základem vylíčeným v žalobě ve spojitosti se žalobním petitem je pak charakterizován a vymezen základ nároku uplatněného žalobou, který je předmětem řízení. Vylíčení rozhodujících skutečností je jednou ze základních náležitostí, které podle § 79 odst. 1 o. s. ř. musí žaloba obsahovat. Rozhodujícími skutečnostmi ve smyslu tohoto ustanovení jsou skutečnosti, které v případě, že budou prokázány, umožňují žalobě vyhovět. Soud je vázán tzv. skutkem, jak byl vymezen žalobcem při plnění jeho povinnosti tvrzení. Pokud by žalobce požadoval byť stejné plnění, ale na jiném skutkovém základě, než jak ho vylíčil v žalobě (buď zcela nového, nebo doplněného o další rozhodné skutkové okolnosti), musel by žalobu změnit, popř. rozšířit. Bez procesního úkonu žalobce, tj. bez toho, že by v řízení došlo ke změně žaloby, nemůže soud přiznat plnění z jiného skutkového základu, než toho, který je žalobcem vymezen a na jehož základě požaduje plnění uvedené v žalobním petitu, neboť by tak soud rozhodl o jiném nároku, než jak jej žalobce učinil předmětem řízení.

14. Žalobci v posuzovaném případě vymezili uplatněný nárok v žalobě tak, že požadují jednorázovou náhradu za usmrcení osoby blízké (manželky žalobce, matky žalobkyně), které měl způsobit nesprávný postup zaměstnanců žalované

při léčení O. P., konkrétně nesprávná diagnóza stanovená v srpnu 2008 L. G., v jejímž důsledku nebyla pacientka léčena odpovídajícím způsobem, a proto zemřela. Z tohoto skutkového vymezení je zřejmé, že jde o typový nárok jednorázové náhrady, která podle výslovné zákonné úpravy obsažené v § 444 odst. 3 obč. zák. náležela pozůstalým, jestliže odpovědná osoba přivodila smrt osoby blízké a způsobila jim smutek, trauma či jiné duševní útrapy spojené s prožíváním ztráty, která je zásahem do základního práva na budování a rozvíjení rodinných vztahů.

15. Odvolací soud dovodil, že porušením právní povinnosti ze strany žalované při poskytování lékařské péče nebyla nesprávnost diagnózy, nýbrž okolnost, že lékař pacientku nepoučil o potřebě dalších vyšetření; za škodlivý následek pak soud označil nikoliv smrt jako takovou (ta již vzhledem k závažnosti zdravotního stavu pacientky nemohla být nikterak odvrácena), nýbrž okolnost, že poškozená zemřela o několik měsíců dříve, než kdyby bylo na základě správné diagnózy přistoupeno k odpovídající léčbě. Zásah do rodinných vztahů žalobců tak nespočíval v tom, že by žalovaná způsobila neočekávanou smrt poškozené, nýbrž v tom, že opožděným nasazením odpovídající léčby nebyl o několik měsíců oddálen nevratně se blížící konec jejího života.

16. Z tohoto srovnání je zřejmé, že odvolací soud vztáhl porušení právní povinnosti k jinému počínání lékaře žalované a spojil důvody pro odškodnění s jiným typem následku, než jak jej žalobci vymezili v žalobě. Ostatně v návaznosti na toto odlišné vymezení skutku nárok logicky odlišně kvalifikoval právně, neboť namísto požadované náhrady typově náležející pod § 444 odst. 3 obč. zák. rozhodl o zadostiučinění podle § 11 a 13 obč. zák. Podle ustálené judikatury dovolacího soudu přitom uplatnění nároků z titulu práva na ochranu osobnosti nesupluje, nýbrž doplňuje a rozšiřuje rozsah náhrady škody a jedná se o zcela svébytné a samostatné nároky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007, publikované pod C 5363 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek, C. H. Beck). Nelze přehlédnout, že žaloba v tomto směru nebyla změněna a nebylo soudem rozhodnuto o připuštění změny. Pak ovšem v rozporu s § 153 odst. 2 o. s. ř. odvolací soud rozhodl o něčem jiném, než čeho se žalobci domáhali, aniž by šlo o případ, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.

17. K dovolací argumentaci odkazující na doktrínu ztráty šance Nejvyšší soud poukazuje na nález Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. III. ÚS 3067/13, který podrobně rozebírá, že tato doktrína představuje proporcionální pohled na příčinnou souvislost v medicínském právu (kdy účast škůdce na příčině, a tedy i jeho účast je jen poměrná, tedy např. 30 %) namísto doposud užívané doktríny „všechno nebo nic“ nebo také *conditio sine qua non*. Ústavní soud nicméně uvádí, že doktrína ztráty šance představuje minoritní názor, a v posuzovaném případě, kde z hlediska posuzování odpovědnosti chybí jak prvky protiprávnosti,

tak i kauzality, je její zvažování dále bez významu. Jelikož výše řečené důvody samy o sobě svědčí pro zrušení napadeného rozsudku, byly dále bez významu i zbývající námitky dovolatelky směřující k otázkám věcné příslušnosti soudů a stanovení výše přiznané náhrady.

18. Z těchto důvodů Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Č. 50

Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.), Dědění
§ 1475 odst. 2 o. z., § 2009 odst. 2 o. z., § 2959 o. z.

Nárok na náhradu za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké (§ 2959 o. z.), který byl za života oprávněné osoby uplatněn u soudu, tvoří po její smrti součást pozůstalosti a přechází na dědice bez ohledu na to, zda jim samotným jako osobám blízkým usmrcenému vznikl nárok na jednorázovou náhradu a zda jej uplatnili.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 293/2018, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.293.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání J. B. a B. B. ml. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 8. 2017, sp. zn. 62 Co 242/2017, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 19. 5. 2017, sp. zn. 7 C 81/2016, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 8 k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou dne 18. 3. 2016 domáhal zaplacení částky 950 000 Kč na náhradě nemajetkové újmy způsobené usmrcením jeho syna L. B. při dopravní nehodě dne 7. 9. 2014. Žalobce dne 19. 3. 2016 zemřel.
2. Obvodní soud pro Prahu 8 usnesením ze dne 1. 3. 2017, č. j. 7 C 81/2016-70, přerušil řízení do doby pravomocného skončení řízení o pozůstalosti vedeného u Okresního soudu v Třebíči pod sp. zn. 19 D 368/2016 s odůvodněním, že je zapotřebí zjistit procesního nástupce žalobce, neboť uplatněné právo tvoří v souladu s § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z."), součást jmění zůstavitele a přechází na jeho dědice.
3. Usnesením ze dne 19. 5. 2017, č. j. 7 C 81/2016-77, Obvodní soud pro Prahu 8 rozhodl, že se v přerušeném řízení pokračuje, řízení zastavil, rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a že do dědictví po zemřelém žalobci se vrací soudní poplatek 7 600 Kč. Dospěl k závěru, že žalobou uplatněné právo na zjištěné dědice žalobce – manželku J. B. a syna B. B. ml. (dále jen „dědicové") – nepřešlo, a v zahájeném řízení tudíž nelze ve smyslu § 107 odst. 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř."),

pokračovat. Dovodil, že uplatněné právo je ryze osobnostního charakteru a zákon jej přiznává každé osobě, které byla způsobena nemajetková újma zásahem do jejích přirozených práv. Dědicové jsou samostatně aktivně legitimováni k podání žaloby z téhož důvodu jako žalobce, toto své právo však neuplatnili, proto na ně právo uplatněné žalobcem nemohlo přejít.

4. K odvolání dědiců Městský soud v Praze usnesením ze dne 21. 8. 2017, č. j. 62 Co 242/2017-95, usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že právo na náhradu újmy na přirozených právech člověka je právem osobnostním, které se váže výlučně na osobu poškozeného. Pokud se toto právo rozhodl uplatnit pouze žalobce, který byl otcem zemřelého L. B., a neuplatnili je jeho matka a bratr, pak jde o právo, které smrtí žalobce zaniklo a na jeho právní nástupce nepřešlo. Uzavřel, že oba dědicové jsou samostatně aktivně legitimováni k podání žaloby na náhradu nemajetkové újmy z téhož důvodu jako žalobce, nemohou však vstoupit do jím zahájeného řízení a vystupovat v něm jako jeho právní nástupci.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

5. Usnesení odvolacího soudu napadli dědicové dovoláním, jehož přípustnost dovozují z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Mají za to, že nalézací soudy nesprávně vyložily § 1475 odst. 2 o. z., v důsledku čehož následně nesprávně aplikovaly § 107 odst. 5 o. s. ř. a řízení zastavily. Poukazují na dikci § 1475 odst. 2 o. z., z níž plyne mimo jiné, že pozůstalost zahrnuje rovněž práva vztahující se výlučně k osobě zůstavitele, pokud byla za jeho života uplatněna u orgánů veřejné moci. Jsou přesvědčeni, že uvedená podmínka byla v projednávané věci splněna, a že s nimi tudíž mělo být v řízení pokračováno jakožto s právními nástupci žalobce. Právní názor nalézacích soudů, že k přechodu práva nemohlo dojít, neboť bylo uplatněno toliko žalobcem, a nikoliv rovněž dědici, považují za nesprávný a ničím nepodložený. Navrhli, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

III.
Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami oprávněnými (dědici žalobce), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť dovolacím

soudem dosud nebyla vyřešena otázka, zda pozůstalost ve smyslu § 1475 odst. 2 o. z. tvoří i právo na náhradu za duševní útrapy způsobené usmrcením osoby blízké, bylo-li uplatněno u orgánu veřejné moci. Postupoval přitom podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

IV.
Důvodnost dovolání

7. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Podle § 1475 odst. 2 o. z. pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.

9. Podle § 2009 odst. 2 o. z. smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu.

10. Podle § 2959 o. z. při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

11. Právo na náhradu nemajetkové újmy způsobené usmrcením osoby blízké je právem ryze osobního charakteru, které je svou povahou úzce spjato s osobou pozůstalého, neboť jeho cílem je přiměřeně vyvážit a zmírnit nemajetkovou újmu vzniklou pozůstalému v jeho osobnostní sféře a odčinit zásah do práva na budování a rozvíjení rodinných vztahů. Již podle předchozí úpravy, tj. při aplikaci § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), dovodily judikatura i odborná literatura, že s ohledem na tento charakter práva spojeného s osobou poškozeného a na dikci § 579 odst. 2 obč. zák., které nebylo doprovázeno žádnou další úpravou pro oblast dědění, smrtí věřitele toto právo bezvýjimečně zaniká (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2017, sp. zn. 25 Cdo 4845/2017; dále srov. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460–880. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1530, marg. č. 7; shodně FIALA, J., KINDL, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1096).

12. Právo na náhradu za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké je s účinností od 1. 1. 2014 upraveno v § 2959 o. z., které nově stanoví široké obecné pravidlo pro odčinění duševní újmy pozůstalých, a nahrazuje tak dosavadní systém odškodňování prostřednictvím zákonem stanovených paušálních částek.

I podle stávající právní úpravy se jedná o právo úzce spjaté s osobou věřitele (pozůstalého po usmrcené osobě), které zásadně podle § 2009 odst. 2 o. z. zaniká jeho smrtí (nynější úprava již ovšem neobsahuje dovětek, že smrtí zanikají práva na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění, jak výslovně stanovil § 579 odst. 2 obč. zák.); zákon může stanovit výjimky, kdy uvedený následek nenastane a předmětné právo bude na právní nástupce věřitele přecházet. Takovou výjimku zakládá právě § 1475 odst. 2 o. z., v němž je nově pozůstalost vymezena tak, že tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci. Jde o zcela jednoznačnou dikci stanovící podmínky, za nichž se právo vázané na osobu poškozeného může stát předmětem dědění.

13. Uvedené pojetí odpovídá proklamované diskontinuitě s předchozím občanským zákoníkem a i důvodová zpráva k tomuto ustanovení nového občanského zákoníku, byť může být toliko doplňujícím vodítkem při interpretaci právních norem (rozhodující je výklad textu a účelu zákona), jednoznačně osvětluje záměr zákonodárce, že „posun oproti stávající úpravě je zejména v opuštění široce formulovaného pravidla § 579 stávajícího obč. zák. o zániku subjektivních práv a povinností vázaných jen na osobu dlužníka nebo věřitele jeho smrtí. Podle § 1475 odst. 2 o. z. spadají do pozůstalosti i subjektivní práva a povinnosti zakládající se pouze na osobních poměrech zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny tak, že to vede k určení nebo uspokojení nároku zásahem veřejné moci. Důsledkem toho přejdou do pozůstalosti např. i zůstavitelova práva na bolestné, na satisfakci v penězích apod., byla-li za jeho života uznána nebo zažalována“ (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016, o dědění nároků na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění).

14. Tomuto závěru nasvědčuje i historický výklad. Obecný zákoník občanský z roku 1811, který byl v řadě otázek inspirací pro rekodifikaci českého občanského práva, neupravoval sice výslovně nároky druhotných obětí při usmrcení osoby blízké, ty jsou nicméně podřaditelné pod úpravu obsaženou v § 531 a § 1325 tohoto zákona (srov. zejména aktuální výklad tohoto předpisu v rakouské soudní praxi například v rozhodnutích Nejvyššího soudního dvora ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 2 Ob 79/00g, či ze dne 16. 5. 2001, sp. zn. 2 Ob 84/01v). Proto je významné, že podle této úpravy judikatura dovodila, že „bolestné jest zděditelné pouze tehdy, bylo-li za života poškozeného buď smlouvou (smírem) uznáno, nebo poškozeným soudně vymáháno“ (k tomu srov. např. plenární rozhodnutí bývalého rakouského Nejvyššího soudu ve Vídni ze dne 17. 6. 1913 Pres 169/13, judikát č. 204, Nowakova sbírka č. 1503, či na něj odkazující rozhodnutí NS Rv I 183/23, Sbírka rozhodnutí, Vážný). Navíc i podle § 335 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964, závazek k náhradě bolestného a k náhradě za zohyzdění nezanikal smrtí oprávněného, byl-li nárok již oprávněným uplatněn.

15. K opačnému závěru nelze dospět ani poukazem na nárok, který svědčí dědicům s ohledem na jejich příbuzenský vztah k usmrcenému. Je věcí každého poškozeného, zda nárok na náhradu újmy uplatní u soudu, případně v jakém rozsahu. Nevyužije-li tohoto oprávnění, nevyplývá ze žádného ustanovení zákona, že by tím bylo limitováno jeho právo nabýt děděním nároky, které na něj přešly ze zůstavitele, byť by šlo o nároky stejné povahy a vyvolané toutéž škodní událostí.

16. Lze tedy uzavřít, že uplatnil-li žalobce za svého života u soudu nárok na náhradu za duševní útrapy spojené s usmrcením jeho syna podle § 2959 o. z. (byť v žalobě jen obecně odkazuje na § 2956 o. z., upravující obecné následky zásahu do přirozených práv člověka), tvoří takto uplatněné právo po jeho smrti součást pozůstalosti, a tedy i předmět dědění, a přechází na jeho dědice bez ohledu na to, zda oni sami jako osoby blízké usmrcenému měli či uplatnili nárok na jednorázovou náhradu podle tohoto ustanovení.

17. Uzavřel-li odvolací soud, že uplatněný nárok smrtí žalobce zanikl, a netvoří tak součást pozůstalosti, posoudil k dovolacímu přezkumu předestřenou otázku nesprávně. Protože rozsudek odvolacího soudu není z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný, Nejvyšší soud jej zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.), a protože důvody, pro které bylo rozhodnutí odvolacího soudu zrušeno, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první a druhá o. s. ř.).

18. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem o. s. ř.). V dalším řízení soud znovu posoudí, zda uplatněné právo přešlo po smrti žalobce na jeho právní nástupce, a pokud dospěje k závěru, že ano, usnesením rozhodne, s kým bude v řízení na místě žalobce pokračováno.

19. Dovolací soud nerozhodoval o náhradě nákladů dovolacího řízení, neboť řízení pokračuje a v novém rozhodnutí o věci soud rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

Č. 51

Odpovědnost státu za škodu
§ 7 odst. 1 zákona č. 82/98 Sb., § 8 odst. 1 zákona č. 82/98 Sb.

Mezi nezákonným rozhodnutím a škodou spočívající v přiznaných nákladech řízení vedeného za účelem vymožení bezdůvodného obohacení získaného plněním na základě tohoto nezákonného rozhodnutí je vztah příčiny a následku, jestliže nebylo z okolností předem zřejmé, že dlužník poškozeného je nemajetný, a že vedení dalších řízení vůči němu by tak bylo neúčelné.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1840/2017, ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.1840.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. 51 Co 310/2016, ve výroku I v rozsahu, ve kterém byl tímto výrokem potvrzen ohledně částky 483 000 Kč s příslušenstvím výrok III rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 11. 4. 2016, sp. zn. 12 C 133/2014, a ve výroku II a III a věc v tomto rozsahu vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se vůči žalované domáhá uložení povinnosti zaplatit částku 9 293 508,52 Kč s příslušenstvím představující škodu, která jí měla být způsobena nezákonným rozhodnutím vydaným v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 51 Cm 343/98 (následně pod sp. zn. 76 Cm 87/2008). Požadovaná částka sestává z částky 8 809 428,52 Kč s příslušenstvím (tu žalobkyně zaplatila na základě pravomocného rozsudku, který byl následně zrušen Nejvyšším soudem), z částky 484 080 Kč s příslušenstvím (skutečné náklady – soudní poplatek a výdaje na právní zastoupení – vzniklé žalobkyni v následném řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 76 Cm 20/2009 a v navazujícím exekučním řízení vedeném soudním exekutorem JUDr. T. V. na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 20. 9. 2011, č. j. 49 EXE 1522/2011-20). V průběhu řízení vzala žalobkyně žalobu částečně zpět v rozsahu částky 1 080 Kč s příslušenstvím představující součet tří režijních paušálů dle § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb. včetně DPH.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 11. 4. 2016, č. j. 12 C 133/2014-142, zastavil řízení v rozsahu částky 1 080 Kč s příslušenstvím (výrok I), uložil žalované zaplatit žalobkyni částku 8 809 428,52 Kč s příslušenstvím (výrok II), zamítl žalobu v rozsahu částky 483 000 Kč s příslušenstvím (výrok III) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV).

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 8. 11. 2016, č. j. 51 Co 310/2016-203 (dále také jen „napadený rozsudek"), rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé pod body II a III potvrdil (výrok I napadeného rozsudku), ve výroku o nákladech řízení pod bodem IV změnil a uložil žalované nahradit náklady řízení před soudem prvního stupně žalobkyni (výrok II napadeného rozsudku) a uložil žalované nahradit žalobkyni náklady odvolacího řízení (výrok III napadeného rozsudku). V rozsahu, v němž bylo řízení částečně zastaveno z důvodu zpětvzetí žaloby, nebyl rozsudek soudu prvního stupně odvoláním napaden.

4. Odvolací soud plně odkázal na skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně a zmínil, že skutkový stav nebyl mezi účastníky řízení sporný. V řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 51 Cm 343/98 (následně pod sp. zn. 76 Cm 87/2008) se vůči žalobkyni (tam žalované) domáhala společnost M. Int., a. s., zaplacení částky 2 824 706 Kč s příslušenstvím. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 9. 3. 2004, č. j. 51 Cm 343/98-113, bylo uloženo žalobkyni zaplatit uvedenou sumu včetně příslušenství společnosti M. Int., a. s., a nahradit jí náklady řízení. Tento rozsudek byl potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 2. 2007, č. j. 9 Cmo 142/2006-164, přičemž právním nástupcem společnosti M. Int., a. s., byla společnost BB invest, spol. s r. o. (později M., spol. s r. o. – dále jen „M."). Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2007, č. j. 32 Cdo 4244/2007-193, byly zrušeny shora jmenované rozsudky Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze. Dalším rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 12. 3. 2009, č. j. 76 Cm 87/2008-229, byla žaloba zamítnuta a M. bylo uloženo nahradit žalobkyni (tam žalované) náklady řízení. Rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2010, č. j. 2 Cmo 283/2009--269, byl rozsudek Městského soudu v Praze potvrzen a rozhodnuto o nákladech odvolacího řízení. Dovolání proti tomuto rozsudku bylo odmítnuto. Žalobkyně marně vyzvala M. k vrácení částky 8 809 428,52 Kč, kterou jí vyplatila na základě později zrušeného rozsudku Městského soudu v Praze, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze, jak jsou tyto shora jmenovány. Uložení povinnosti M. zaplatit tuto částku se žalobkyně domáhala na základě žaloby ze dne 5. 6. 2008 v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 76 Cm 20/2009, v němž byl dne 6. 1. 2011, č. j. 76 Cm 20/2009-25, vydán rozsudek, kterým bylo uloženo M. zaplatit žalobkyni částku 8 809 428,52 Kč s příslušenstvím a nahradit náklady řízení ve výši 609 288 Kč. Tento rozsudek nabyl právní moci dne 1. 4. 2011.

Žalobkyně se domáhala vymožení své pohledávky vůči M. z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 3. 2009, č. j. 76 Cm 87/2008-229, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2010, č. j. 2 Cmo 283/2009-269 (náhrada nákladů původního řízení v celkové částce 435 942 Kč), v exekučním řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 48 EXE 1703/2010 a u pověřeného soudního exekutora JUDr. T. V. pod sp. zn. 103 Ex 43278/10. Usnesení o nařízení exekuce a pověření soudního exekutora bylo vydáno dne 9. 12. 2010. V exekučním řízení bylo rozhodnuto na základě exekučního příkazu ze dne 27. 12. 2010, č. j. 103 Ex 43278/10-14, o provedení exekuce prodejem nemovitostí povinné, k prodeji nemovitosti povinné v dražbě v rámci tohoto exekučního řízení došlo, byla rozvržena rozdělovaná podstata a dne 20. 11. 2012 bylo pod č. j. 103 Ex 43278/10-98 vydáno soudním exekutorem oznámení o skončení exekuce z důvodu vymožení pohledávky. Dále se žalobkyně vůči M. domáhala vymožení své pohledávky v částce 8 809 428,52 Kč s příslušenstvím a 609 288 Kč (přiznaná náhrada nákladů řízení) z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 6. 1. 2011, č. j. 76 Cm 20/2009-25, v exekučním řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 49 EXE 1522/2011 a u soudního exekutora JUDr. T. V. pod sp. zn. 103 Ex 44922/11. V tomto řízení se žalobkyně uspokojení svých pohledávek nedočkala a výzvou ze dne 1. 10. 2014, č. j. 103 Ex 44922/11-26, jí soudní exekutor navrhl zastavení exekučního řízení pro nemajetnost povinné. Usnesení o zastavení exekuce pro nemajetnost bylo soudním exekutorem vydáno dne 22. 10. 2014, č. j. 103 Ex 44922/11-30.

5. Nyní předestřené skutkové závěry posoudil odvolací soud (ve shodě se soudem prvního stupně) takto: rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. 3. 2004, č. j. 51 Cm 343/98-113, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 2. 2007, č. j. 2 Cmo 142/2006-164, je pravomocným rozhodnutím, které bylo pro nezákonnost zrušeno. Jde o nezákonné rozhodnutí, které způsobilo žalobkyni škodu tím, že na jeho základě žalobkyně vyplatila M. částku 8 809 428,52 Kč, kterou ovšem M. žalobkyni nevrátila (poté, co byl pravomocný rozsudek zrušen) a žalobkyně se jejího vrácení nedomohla ani soudní cestou, neboť M. je nemajetná. Stát jako poslední dlužník je tudíž povinen žalobkyni tuto škodu nahradit. Námitku promlčení vznesenou žalovanou shledal odvolací soud jako nedůvodnou. Zaplacení částky 483 000 Kč představující náklady vynaložené v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 76 Cm 20/2009 a v navazujícím exekučním řízení (v nich se žalobkyně domáhala vydání bezdůvodného obohacení získaného M. plněním na základě pravomocného rozsudku, který byl následně zrušen) ovšem žalobkyně požaduje nedůvodně. Tyto náklady nejsou v příčinné souvislosti s nezákonným rozhodnutím. Totiž sama žalobkyně ve svém odvolání tvrdí, že k nemajetnosti M. došlo již následně po vydání zrušujícího rozhodnutí Nejvyššího soudu v důsledku majetkových přesunů v této společnosti a vyvedení částky 8 809 428,52 Kč. Podmínkou pro

splnění povinnosti státu jako posledního dlužníka však není bezpodmínečné uplatnění nároku proti třetí osobě formou žaloby, nýbrž prokázání nemajetnosti této třetí osoby. Pokud by tedy bylo v řízení prokázáno, že žalobkyně vyzvala M. k vrácení plnění, tato společnost by pro svou nemajetnost plnění nevrátila a tato nemajetnost by vyplývala například z neúspěšně vedeného insolvenčního nebo exekučního řízení, pak by podávání žaloby o vydání bezdůvodného obohacení již nebylo nutné k uplatnění nároku z titulu náhrady škody vůči státu. Předmětné náklady řízení nemohou být v žádném případě v příčinné souvislosti s daným nezákonným rozhodnutím z toho důvodu, že škoda spočívající v neuhrazení těchto nákladů vznikla pouze tím, že M. neplnila podle pravomocného rozhodnutí, „ztratila bonitu“, což nesouvisí s nezákonným rozhodnutím, které bylo v předchozím řízení vydáno, avšak to souvisí s během času. Takto by mohla být odpovědnostním titulem pouze nepřiměřená délka následného řízení o vydání bezdůvodného obohacení či řízení exekučního, přičemž by muselo být prokázáno, že právě nepřiměřená délka těchto řízení zavinila, že nebylo možno se z majetku M. uspokojit.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

6. Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém jím byl potvrzen výrok III rozsudku soudu prvního stupně (tedy v rozsahu částky 483 000 Kč s příslušenstvím), a v rozsahu výroku o nákladech řízení napadla žalobkyně dovoláním. Podle ní napadený rozsudek vyřešil otázku příčinné souvislosti mezi nezákonným rozhodnutím a vznikem škody spočívající ve vynaložení částky 483 000 Kč na řízení v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. Žalobkyně odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. 25 Cdo 818/2005, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3620/2012, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4274/2014, argumentujíc, že je nepochybné, že pokud by v projednávané věci nedošlo k vydání nezákonného rozhodnutí, na jehož základě uhradila shora již opakovaně uvedenou částku společnosti M., nemusela by tuto částku vymáhat zpět. Nezákonné rozhodnutí je tak zřejmou a jedinou příčinou škody vzniklé žalobkyni v podobě jí vynaložených nákladů na soudní a exekuční řízení. Dále pak žalobkyně odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1536/2003, na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1404/2004, a na další obdobná rozhodnutí a zdůrazňuje, že nemajetnost dlužníka, která založila odpovědnost státu za škodu, není novou okolností, která by byla způsobilá existenci příčinné souvislosti mezi nezákonným rozhodnutím a škodou vyloučit, respektive přerušit. Konečně pak žalobkyně namítá, že odvolacím soudem citovaný právní názor vyslovený Nejvyšším soudem v rozsudku ze

dne 23. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2091/2008, se v projednávané věci neuplatní, neboť v době, kdy žalobkyně podala žalobu o zaplacení částky 8 809 428,52 Kč s příslušenstvím, žádné objektivní důkazy o nemajetnosti M. neexistovaly. Insolvenční řízení proti této společnosti nikdy neprobíhalo a v exekučním řízení byla vydražena nemovitost za částku 858 000 Kč a uspokojeny některé pohledávky žalobkyně. Nemajetnou se stala společnost M. teprve v roce 2012 poté, co došlo ke zpeněžení jejího nemovitého majetku.

7. Žalovaná uvedla, že dovolání je nepřípustné, neboť nemá oporu v tvrzeních žalobkyně ani v odkazované judikatuře. Odpovědnost státu za škodu vzniklou z protiprávního jednání státu, na základě něhož došlo k bezdůvodnému obohacení třetího subjektu, nastupuje až v okamžiku, kdy se poškozenému prokazatelně nepodařilo uspokojit svou pohledávku na této třetí osobě – dlužníkovi. Stát však nenese odpovědnost za náklady vzniklé poškozenému s vymožením své pohledávky na dlužníkovi, neboť za obvyklého běhu věcí ten, kdo se bezdůvodně obohatí, vydá takové bezdůvodné obohacení tomu, na jehož úkor se tak stalo. Skutečnost, že žalobkyně byla nucena domáhat se své pohledávky u soudu a následně v exekučním řízení, tak vede k přerušení příčinné souvislosti mezi nezákonným rozhodnutím a škodou. Nezákonné rozhodnutí nemajetnost M. nevyvolalo. Nevydání bezdůvodného obohacení není adekvátním důsledkem nezákonného rozhodnutí, a proto náklady řízení vynaložené žalobkyní na vymožení vydání bezdůvodného obohacení nejsou v příčinné souvislosti s nezákonným rozhodnutím v původním řízení.

III.
Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovoláních rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., arg. *a contrario*), dále jen „o. s. ř.“.

9. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a § 241a odst. 2 o. s. ř.

10. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

11. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

12. Dovolání žalobkyně je přípustné, neboť napadený rozsudek závisí na vyřešení otázky hmotného práva týkající se existence příčinné souvislosti mezi nezákonným rozhodnutím a škodou spočívající v nákladech řízení vedeného za účelem vymožení bezdůvodného obohacení získaného plněním na základě nezákonného rozhodnutí. Tato otázka nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

IV.
Důvodnost dovolání

13. Podle § 7 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk", právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím mají účastníci řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, z něhož jim vznikla škoda.

14. Podle § 8 odst. 1 OdpŠk nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán.

15. Podle § 26 OdpŠk, pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.

16. Otázka příčinné souvislosti – vztahu mezi škodnou událostí a vznikem škody – je otázkou skutkovou, nikoli právní. Právní posouzení příčinné souvislosti spočívá ve stanovení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být její existence zjišťována, případně zda a jaké okolnosti jsou způsobilé tento vztah vyloučit (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2300/2011, nebo ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3082/2012).

17. V projednávané věci jde o právní posouzení příčinné souvislosti, neboť podstata námitky žalobkyně spočívá v argumentu, že příčina škody je odvolacím soudem nesprávně spatřována v nemajetnosti primárního dlužníka (M.), avšak správně má být shledána v samotné existenci nezákonného rozhodnutí. Jedná se tak o námitku chybného posouzení, mezi kterými skutkovými okolnostmi má být existence příčinné souvislosti zjišťována, tedy o otázku právní (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 190/2013).

18. V naposledy zmíněném rozsudku Nejvyšší soud dále uvádí: „Je běžné, že se kauzálního děje účastní více skutečností, které vedou ke vzniku škody. Mezi takovými skutečnostmi je však třeba identifikovat právně relevantní příčinu vzniku škody. Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (v němž každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je třeba sledovat jen ty příčiny, které jsou důležité pro odpovědnost za škodu. Musí jít o skutečnosti

podstatné, bez nichž by ke vzniku škody nedošlo. Pro existenci kauzálního nexu je nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku škody natolik propojen, že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku. To znamená, aby prvotní příčina bezprostředně vyvolala jako následek příčinu jinou a ta případně příčinu další. K přerušení příčinné souvislosti dochází, jestliže nová okolnost působila jako výlučná a samostatná příčina, která vyvolala vznik škody bez ohledu na původní škodnou událost. Zůstala-li původní škodná událost tou skutečností, bez níž by k následku nedošlo, příčinná souvislost se nepřerušuje. Podle teorie adekvátní příčinné souvislosti je příčinná souvislost dána tehdy, jestliže je škoda podle obecné povahy, obvyklého chodu věcí a zkušeností adekvátním důsledkem protiprávního úkonu nebo škodní události. Současně se musí prokázat, že škoda by nebyla nastala bez této příčiny *(condition sine qua non)* – srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05, uveřejněný pod číslem 177/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a v něm označené odkazy na literaturu k teorii adekvátní příčinné souvislosti. Ústavní soud v uvedeném nálezu ve vztahu k teorii adekvátnosti příčinné souvislosti rozvedl, že ‚[v] řadě vzájemně souvisejících příčin nejsou všechny příčiny stejně významné. Základní obsahovou náležitostí odůvodnění rozhodnutí o příčinné souvislosti tak musí být úvaha o kritériích, kterými se odlišují právně podstatné příčiny od příčin právně nepodstatných, a aplikace těchto kritérií na konkrétní případ‘.“

19. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi konstantně dovozuje, že nárok na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem či nezákonným rozhodnutím může být vůči státu úspěšně uplatněn pouze tehdy, jestliže by poškozený nedosáhl uspokojení své pohledávky vůči tomu, kdo by k němu byl jinak povinen (viz rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu SR ze dne 16. 4. 1985, sp. zn. 4 Cz 110/84; z aktuální judikatury pak např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1404/2004, ze dne 2. 6. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4230/2010, nebo ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2154/2011). Jinými slovy, svědčí-li poškozenému jako věřiteli právo vůči jeho dlužníku, které může (úspěšně) uplatnit, resp. uspokojit, nevzniká mu dosud vůči státu nárok na náhradu škody způsobené výkonem veřejné moci. Pouze v případě, že pohledávku oprávněného nelze jako přímý nárok uspokojit, vzniká oprávněnému škoda spočívající ve ztrátě majetku.

20. Nejvyšší soud rovněž opakovaně dovodil, že „Je-li jedním z předpokladů úspěšného uplatnění nároku na náhradu škody vůči osobě, jejíž protiprávní jednání zapříčinilo vznik bezdůvodného obohacení třetí osoby na úkor žalobce, nemožnost uspokojit žalobcův nárok na vydání bezdůvodného obohacení vůči této třetí osobě, pak žalobce (osoba, jíž vznikla majetková újma) volbu nemá; musí uplatnit své právo na vydání bezdůvodného obohacení vůči tomu, kdo se na jeho úkor obohatil, a pouze tehdy, je-li zřejmé, že toto právo nebude možno

uspokojit, přichází v úvahu úspěšné uplatnění práva na náhradu škody“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1338/2009).

21. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena i v tom, že k prokázání vzniku škody (tj. k prokázání nemožnosti dosáhnout plnění dlužníkem) není vždy nezbytné, aby poškozený nejprve vymáhal svou pohledávku vůči dlužníkovi v soudním řízení, a aby tak byl znám jeho negativní výsledek, tj. není nepřekročitelnou podmínkou, aby zde byl zamítavý rozsudek soudu, u něhož byl nárok uplatněn. Za situace, kdy je z okolností případu zřejmé, že žaloba by nemohla uspět, může soud rozhodující ve sporu o náhradu škody sám jako otázku předběžnou řešit úspěšnost žaloby a uspokojení nároku, aniž by poškozený byl nucen samostatný soudní spor podstoupit (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2091/2008). Vznik škody na své straně je však poškozený povinen prokázat.

22. Na základě citovaných norem a uvedených premis dovozených v judikatuře Nejvyššího soudu je nutno uzavřít takto: odvolacím soudem byla shledána existence nezákonného rozhodnutí a vztah příčiny a následku mezi tímto rozhodnutím a škodou ve výši 8 809 428,52 Kč s příslušenstvím vzniklou žalobkyni tím, že byla nucena vyplatit M. tuto částku na základě daného nezákonného rozhodnutí. Splněna byla též podmínka, podle níž žalobkyně nedosáhla uspokojení své primární pohledávky vůči M. z důvodu nemajetnosti této společnosti. Tyto závěry nebyly dovoláním napadeny a Nejvyšší soud z nich vychází. Nesprávný je ovšem závěr odvolacího soudu, že příčinná souvislost mezi nezákonným rozhodnutím a náklady vynaloženými žalobkyní v řízení vedeném před Městským soudem v Praze pod sp. zn. 76 Cm 20/2009 a v navazujícím exekučním řízení dána není. Jestliže totiž žalobkyně vyplatila částku 8 809 428,52 Kč M. na základě nezákonného rozhodnutí a jestliže žalobkyně nedocílila dobrovolného vrácení této částky, pak byla ve světle shora předestřené judikatury nucena se uspokojení své pohledávky z bezdůvodného obohacení domáhat vůči M. soudní cestou. Právě proto, že žalobkyně musela tato další řízení vůči M. podstoupit, aby mohlo dojít k nahrazení základní škody ve výši 8 809 428,52 Kč s příslušenstvím vzniklé z příčiny nezákonného rozhodnutí, je nezbytné uznat, že podstatnou příčinou škody spočívající v nákladech na tato řízení vynaložených je ono nezákonné rozhodnutí. Okolnost nemajetnosti M. je jednou z hmotněprávních podmínek vedoucích ke vzniku nároku žalobkyně vůči státu na náhradu škody způsobené výkonem veřejné moci, a nikoli příčinou, na jejímž základě škoda vznikla.

23. Situace by se změnila za předpokladu zmíněného *(mutatis mutandis)* ve shora citovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2091/2008, tedy pokud by z okolností bylo předem zřejmé, že M. je nemajetná a že vedení dalších řízení vůči ní by bylo neúčelné, neboť by se žalobkyně ani částečného uspokojení své pohledávky fakticky nedomohla. V takovém případě judikatura na uplatnění pohledávky vůči primárnímu dlužníku netrvá, neboť by šlo o pouhý formalismus vedoucí mimo jiné právě i ke vzniku zbytečných

nákladů řízení. Podle shora předestřeného skutkového stavu, který zjistil soud prvního stupně, na nějž plně odkázal odvolací soud a z něhož vychází dovolací soud, ovšem v projednávané věci taková situace nenastala. Jak bylo totiž výslovně odvolacím soudem v napadeném rozsudku uvedeno a jak je shora reprodukováno, ještě v roce 2012 byla vedena (též z podnětu žalobkyně) další exekuce na majetek M., v rámci níž došlo k prodeji nemovitosti a která byla skončena z důvodu vymožení pohledávky. Teprve až výzvou ze dne 1. 10. 2014 soudní exekutor sdělil žalobkyni, že navrhuje zastavení exekuce prováděné v návaznosti na řízení vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 76 Cm 20/2009. Jestliže se pak odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku zároveň odvolává na obsah odvolání podaného v této věci, pak je třeba konstatovat, že toto odvolání neobsahuje žádné tvrzení žalobkyně, z něhož by bylo možno dovodit, že M. v době před zahájením řízení vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 76 Cm 20/2009 nebo navazujícího exekučního řízení byla nemajetná a že by zároveň o této okolnosti měla žalobkyně tehdy jakoukoli vědomost. Takový závěr by byl ostatně ve zjevném rozporu se skutkovým stavem, z něhož odvolací soud dle odůvodnění napadeného rozsudku vycházel.

24. Odvolací soud v projednávané věci při posuzování otázky existence příčinné souvislosti mezi nezákonným rozhodnutím a škodou spočívající v nákladech řízení vedeného za účelem vymožení vydání bezdůvodného obohacení získaného plněním na základě nezákonného rozhodnutí nepostupoval v souladu se shora uvedenými závěry. Rozsudek odvolacího soudu je v přezkoumávaném rozsahu nesprávný, a proto jej v tomto rozsahu (ve výroku I co do částky 483 000 Kč s příslušenstvím a v nákladových výrocích II a III) Nejvyšší soud zrušil a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř.

25. V dalším řízení vezme odvolací soud též v potaz, že úspěšně může být podle § 31 odst. 1 OdpŠk s přihlédnutím k odstavci 3 téže normy uplatněna náhrada jen účelně vynaložených nákladů řízení, a prověří, zda náklady, jejichž náhrady se žalobkyně domáhá, byly vynaloženy v daných řízeních účelně.

Č. 52

č. 52

Odpovědnost státu za škodu
§ 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb.

V řízeních vedených podle zákona č. 218/2003 Sb., v nichž se projednávají protiprávní činy, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se presumuje zvýšený význam předmětu řízení pro účastníka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1445/2016, ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.1445.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 10. 2015, sp. zn. 21 Co 296/2015, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 30. 3. 2015, sp. zn. 28 C 195/2014, ve výrocích, v nichž byla žaloba co do částky 60 000 Kč s příslušenstvím zamítnuta, jakož i ve výrocích o náhradách nákladů řízení před těmito soudy, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení; jinak dovolání odmítl.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se na žalované domáhá zaplacení částky 81 667 Kč s příslušenstvím jednak jako přiměřeného zadostiučinění (ve výši 60 000 Kč s příslušenstvím) za nesprávný úřední postup spočívající v nepřiměřené délce řízení proti mladistvému vedeného u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 11 Tm 13/2009, jednak jako náhrady škody představované náklady právního zastoupení (ve výši 21 667 Kč s příslušenstvím) vynaloženými v souvislosti s rozhodnutími soudů v posuzovaném řízení, jež byla dovolacím soudem zrušena.
2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 30. 3. 2015, č. j. 28 C 195/2014-65, žalobu v plném rozsahu zamítl (výrok I) a rozhodl o povinnosti žalobce zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení částku 600 Kč (výrok II).
3. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že dne 13. 11. 2008 bylo proti žalobci jako mladistvému zahájeno stíhání pro provinění křivého obvinění, křivé výpovědi a nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů. Okresní soud v Ostravě ve věci rozhodl rozsudkem ze dne 22. 6. 2009, jímž žalobce uznal vinným ze spáchání všech shora uvedených provinění. Ve věci následně

rozhodoval Krajský soud v Ostravě, který rozsudek okresního soudu zrušil a ve věci nově rozhodl. Proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě podal žalobce dovolání k Nejvyššímu soudu, jenž usnesením ze dne 15. 10. 2010 rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu v Ostravě k novému projednání a rozhodnutí. V průběhu nového řízení před Okresním soudem v Ostravě žalobce opakovaně požádal o bezplatnou obhajobu, vznesl námitku podjatosti soudce a navrhl, aby byl doplněn protokol z hlavního líčení konaného dne 24. 6. 2011; o stížnostech proti rozhodnutím o těchto návrzích žalobce rozhodoval Krajský soud v Ostravě. V hlavním líčení před Okresním soudem v Ostravě bylo vyslechnuto několik svědků a tři znalci z oboru zdravotnictví, resp. psychologie. V jednom případě bylo hlavní líčení odročeno z důvodu, že se k němu nedostavil žalobce. Okresní soud v Ostravě rozhodl ve věci opětovně rozsudkem ze dne 2. 10. 2012, jímž uznal žalobce vinným z provinění křivého obvinění a křivé výpovědi, pro skutek kvalifikovaný jako provinění nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů byla věc postoupena k projednání správním orgánem jako přestupek. Proti rozsudku okresního soudu žalobce podal dne 31. 11. 2012 odvolání ke Krajskému soudu v Ostravě; veřejná zasedání nařízená krajským soudem ve dnech 20. 5. 2013 a 22. 7. 2013 musela být odročena, neboť se k nim žalobce nedostavil. Krajský soud v Ostravě doplnil dokazování a dne 6. 9. 2013 vyhlásil rozsudek, kterým zrušil rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 2. 10. 2012 a žalobce nově uznal vinným proviněním křivého obvinění a křivé výpovědi, za což mu uložil úhrnné trestní opatření odnětí svobody v trvání čtyř měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu jednoho roku. Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání, které však Nejvyšší soud usnesením ze dne 9. 4. 2014 odmítl. V souvislosti s provedenými úkony právní služby vyúčtovala právní zástupkyně žalobce náklady obhajoby částkou 21 667 Kč.

4. Po právní stránce hodnotil soud prvního stupně věc tak, že posuzované řízení trvalo čtyři roky pět měsíců a dvacet pět dnů, přičemž délka řízení byla zapříčiněna skutkovou a procesní složitostí věci a částečně také chováním žalobce. Z hlediska významu řízení pro žalobce soud prvního stupně zohlednil, že „žalobce se do postavení odsouzeného dostal pouze a výhradně z důvodu [své] trestné činnosti“ a že „zvýšený význam řízení pro žalobce je… vyvrácen jeho procesní nečinností“, když „v namítaném řízení procesně nepůsobil za účelem jeho urychlení“. Na základě těchto úvah dospěl soud prvního stupně k závěru, že celkovou délku posuzovaného řízení vedeného proti mladistvému lze mít za přiměřenou; k nesprávnému úřednímu postupu tedy nedošlo. Ve vztahu k uplatněnému nároku na náhradu nákladů obhajoby soud prvního stupně konstatoval, že v dané věci chybí jeden z předpokladů odpovědnosti státu za škodu, a to existence nezákonného rozhodnutí; nárok žalobce tak neměl za důvodný.

5. K odvolání žalobce Městský soud v Praze jako soud odvolací potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud dokazování nijak nedoplňoval, a vyšel tak ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně.

7. Z hlediska právního posouzení hodnotil odvolací soud věc tak, že posuzované řízení trvalo (až do doručení posledního rozhodnutí Nejvyššího soudu) celkem pět a půl roku. Měl za to, že řízení bylo po procesní stránce složitější, neboť se v něm rozhodovalo na třech stupních soudní soustavy. Složitost řízení byla zvyšována rovněž postupem žalobce v řízení, jakož i tím, že řešena byla právně složitější věc. Odvolací soud dále uvedl, že žalobce jako pachatel „trestného činu" nemohl v řízení, v němž byl shledán vinným, pociťovat žádnou újmu. To se podle odvolacího soudu týká rovněž skutku kvalifikovaného jako provinění nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů, ohledně nějž byla věc postoupena k projednání správním orgánem jako přestupek. Závěr soudu prvního stupně, podle kterého posuzované řízení nebylo nepřiměřeně dlouhé, je tedy podle odvolacího soudu správný. Odvolací soud rovněž aproboval závěr soudu prvního stupně týkající se nedůvodnosti nároku na náhradu škody, když je podle něj zřejmé, že žalobci žádná škoda nevznikla, pokud právní zástupkyní vystavenou fakturu nezaplatil.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v plném rozsahu dovoláním. V něm předně namítá, že odvolací soud zcela pominul, že délka posuzovaného řízení byla ovlivněna především závažnými pochybeními okresního a krajského soudu, v jejichž důsledku byla rozhodnutí těchto soudů zrušena usnesením Nejvyššího soudu ze dne 13. 10. 2010, sp. zn. 8 Tdo 830/2010. Žalobce tak nesouhlasí s tím, aby pochybení soudů měla být přičítána výlučně k jeho tíži. Dále žalobce odvolacímu soudu (a soudu prvního stupně) vytýká nesprávné posouzení otázky významu řízení, když zcela opomenuta zůstala skutečnost, že posuzované řízení bylo vedeno proti mladistvému. Okolnost, že žalobce musel ve věku šestnácti let dlouhodobě čelit stíhání, pro něj jistě představovala významnou psychickou zátěž a výrazně zasáhla do jeho osobního života. Podle žalobce odvolací soud nesprávně posoudil rovněž otázku vzniku škody, když pominul § 2952 o. z., dle něhož může skutečná škoda záležet i ve vzniku dluhu; tato otázka – stejně jako otázky předchozí – nebyla podle žalobce v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena. Konečně žalobce namítal nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku odvolacího soudu, neboť se v rozporu s označenou judikaturou dovolacího soudu dostatečně nevypořádal se všemi námitkami žalobce.

9. Žalovaná se k dovolání žalobce nevyjádřila.
10. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (viz čl. II a čl. VII zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.
11. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř., a obsahovalo náležitosti vyžadované § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

III.
Přípustnost dovolání

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.
13. Dle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.
14. Podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř dovolání podle § 237 není přípustné proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.
15. V případě řízení, jehož předmětem je částka skládající se z několika samostatných nároků odvíjejících se od odlišného skutkového základu, má rozhodnutí o každém z těchto nároků charakter samostatného výroku a přípustnost dovolání je třeba zkoumat ve vztahu ke každému z těchto nároků samostatně, a to bez ohledu na to, že tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a že o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 32 Odo 747/2002, proti němuž podanou ústavní stížnost Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 26. 5. 2004, sp. zn. III. ÚS 537/03, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3157/2009).
16. Dovolání v rozsahu, v němž bylo rozhodováno o nároku žalobce na náhradu škody představované náklady obhajoby ve výši 21 667 Kč s příslušenstvím, není přípustné dle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť ohledně něj bylo odvolacím soudem rozhodnuto o nároku nepřesahujícím svou výší částku 50 000 Kč. Pro úplnost pak dovolací soud uvádí, že nárok na náhradu škody uplatňuje žalobce z jiného právního titulu (z nezákonného rozhodnutí) než nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu (z nesprávného úředního postupu); na danou věc tak nelze

uplatnit judikaturu týkající se přípustnosti dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu o více nárocích vycházejících ze stejného právního titulu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 71/2001, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2017, sp. zn. 30 Cdo 4679/2015).

17. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá ani námitka žalobce týkající se nedostatečného odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, neboť i když rozhodnutí odvolacího soudu případně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněný pod č. 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3102/2014), což v případě žalobce nebyly. Z odůvodnění napadaného rozhodnutí totiž jednoznačně a srozumitelně vyplývá, na základě jakých skutečností odvolací soud rozhodoval a jak je posoudil po právní stránce.

18. Dovolání je však přípustné jednak pro otázkou zohlednění postupu orgánů veřejné moci, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jednak pro řešení otázky významu předmětu řízení pro poškozeného, proti němuž je vedeno řízení jako proti mladistvému, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena.

IV.
Důvodnost dovolání

19. Dovolací soud se nejprve zabýval otázkou zohlednění postupu orgánů veřejné moci.

20. Dovolání je důvodné.

21. Podle § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“, stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

22. Dle § 31a odst. 3 OdpŠk případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí, přihlédne se při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění rovněž ke konkrétním okolnostem případu, zejména k a) celkové délce řízení, b) složitosti řízení, c) jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům v řízení,

a k tomu, zda využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, d) postupu orgánů veřejné moci během řízení a e) významu předmětu řízení pro poškozeného.

23. Z konstantní judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že pro závěr, zda byla či nebyla konkrétní věc projednána v přiměřené lhůtě, je třeba celkovou délku jejího projednávání poměřit kritérii uvedenými v § 31a odst. 3 písm. b) až e) OdpŠk (srov. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4761/2009). Jak přitom plyne z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3331/2011, je z hlediska závěru o přiměřenosti délky řízení třeba hodnotit všechna takto jmenovaná kritéria, ať již v neprospěch žalobce (složitost věci), nebo v jeho prospěch (postup orgánů veřejné moci).

24. Nejvyšší soud v této souvislosti dále dovodil, že na závěru o nepřiměřenosti délky řízení a v návaznosti na něm i o případné výši zadostiučinění se kritéria uvedená v § 31a odst. 3 písm. b) až e) OdpŠk projeví ve stejném poměru, v jakém se na celkové délce řízení podílela (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. 30 Cdo 35/2012). Jinak vyjádřeno to znamená, že přispěl-li k celkové délce řízení postup orgánů veřejné moci výrazně vyšší měrou než složitost věci, není možné, aby při hodnocení přiměřenosti délky řízení a poskytovaného zadostiučinění došlo pouze ke zhodnocení kritéria složitosti věci, nikoli již ke zhodnocení kritéria postupu orgánů veřejné moci.

25. Postup orgánu veřejné moci během řízení může být kvalifikován buď jako snaha rozhodnout ve věci v co nejkratším možném čase, a to při zachování zákonem předepsaných procesních postupů, nebo na druhé straně jako bezdůvodná nečinnost, svévole či neschopnost vedoucí ke zbytečným prodlevám ve vyřizování případů (tzv. průtahy řízení). Pod pojem nesprávnosti postupu orgánu veřejné moci je přitom třeba zahrnout i takové případy, kdy dojde ke zrušení rozhodnutí soudu nižšího stupně jen proto, že soud nižšího stupně nerespektoval závazný právní názor soudu vyššího stupně či nález Ústavního soudu, který mu byl z jeho úřední činnosti znám, popř. publikován ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, jak dovodil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1637/2009. Ve zrušovacím rozhodnutí musí být ale zřetelně uvedeno, že rozhodnutí soudu nižšího stupně je zrušováno právě z důvodu nerespektování právního názoru soudu vyššího stupně. Podobným případem je i situace, kdy rozhodnutí soudu nižšího stupně bylo zrušeno výlučně z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti nebo procesní vady soudu nižšího stupně (srov. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněné pod č. 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „Stanovisko“).

26. Jak plyne ze skutkových zjištění soudů v projednávané věci, byl (v pořadí první) rozsudek okresního soudu ze dne 22. 6. 2009 zrušen rozsudkem krajského soudu ze dne 10. 11. 2009, který ve věci nově rozhodl. K podanému dovolání

pak Nejvyšší soud usnesením ze dne 13. 10. 2010 zrušil jak rozsudek soudu okresního, tak soudu krajského a věc přikázal okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí. Další (v pořadí druhý rozsudek) okresního soudu ze dne 2. 10. 2012 byl zrušen rozsudkem krajského soudu ze dne 6. 9. 2013, který ve věci znovu rozhodl. Za takto zjištěného skutkového stavu bylo na odvolacím soudu, aby zkoumal, z jakých důvodů došlo ke zrušení rozsudků okresního a krajského soudu v řízení před Nejvyšším soudem, a aby následně promítl tuto okolnost do závěru o přiměřenosti či nepřiměřenosti délky posuzovaného řízení proti mladistvému. Jestliže odvolací soud takto nepostupoval, je jím provedené právní posouzení věci neúplné, a tudíž i nesprávné.

27. Dále se Nejvyšší soud zabýval otázkou významu řízení pro poškozeného, proti němuž je vedeno řízení jako proti mladistvému.

28. Rovněž v této otázce je dovolání důvodné.

29. Význam řízení pro poškozeného je velmi důležitým objektivním kritériem, jemuž je třeba věnovat obzvláště velkou pozornost [srov. část IV písm. d) Stanoviska]. Lze přitom objektivizovat určité typy řízení, u nichž jsou prodlevy s řešením věci vnímány zpravidla hůře a mohou se i negativněji projevit v poměrech poškozeného. Mezi taková (typová) řízení, u nichž lze předpokládat zvýšený význam předmětu řízení pro poškozeného, náleží i řízení trestní (srov. VOJTEK, P., BIČÁK, V. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, § 31a, marg. č. 163).

30. V případě typových řízení rozhodovací praxe dovolacího soudu upouští – s poukazem na obvyklou kvalitu takového řízení – od prokazování významu řízení, neboť plyne ze samotné podstaty posuzovaného řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3405/2009). Platí přitom, že v typových řízeních se presumuje nejen zvýšený význam předmětu řízení pro poškozeného z hlediska závažnosti utrpěné újmy, ale i z hlediska posuzování celkové délky řízení lze na orgán veřejné moci klást zvláštní požadavek na rychlé a případně i přednostní projednání (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2800/2009). Jinak řečeno to znamená, že takové typové řízení bude zpravidla dříve považováno za nepřiměřeně dlouhé.

31. Zvláštní požadavek na rychlé projednání věci lze na orgány veřejné moci klást rovněž v řízeních vedených podle zákona č. 218/2003 Sb., odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v nichž se projednávají protiprávní činy, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství. I v případech těchto řízení je třeba typově vycházet z toho, že se zvýšený význam předmětu řízení pro účastníka presumuje.

32. Na podporu tohoto výkladu lze citovat § 3 odst. 6 zákona č. 218/2003 Sb., podle kterého každé dítě mladší patnácti let nebo mladistvý, nestanoví-li tento

zákon jinak, má právo na to, aby jeho čin byl projednán bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě soudem pro mládež.

33. Rychlé projednání věci orgány příslušnými dle zákona č. 218/2003 Sb. nabývá u dospívající mládeže na zvláštním významu. V důsledku neukončeného rozumového, mravního a sociálního vývoje dětí a mladistvých je zde velká naděje na to, že pohotová, jednoznačná a zároveň spravedlivá reakce na jejich protiprávní čin bude nejlepší prevencí dalšího delikventního jednání (srov. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 30).

34. Stejně jako u ostatních typově významných řízení platí i v případě řízení o protiprávních činech, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, že předpoklad zvýšeného významu předmětu řízení pro účastníka může být umenšen, případně dokonce vyloučen; zásadně by se tak mělo stát ke skutkové obraně protistrany [srov. část IV písm. d) Stanoviska].

35. Nelze však postupovat tak, jak to učinil odvolací soud v posuzované věci, když na neexistenci újmy poškozeného usuzoval z toho, že byl ve zkoumaném řízení shledán vinným. Ostatně ani z judikatury Nejvyššího soudu, na kterou odvolací soud odkazuje, takový závěr neplyne. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009, výslovně uvedl, že „výsledek řízení by naopak při zvažování přiměřenosti doby řízení neměl hrát zásadní úlohu, neboť dovolací soud – na rozdíl od soudu odvolacího – nevidí důvod, pro který by trestní řízení skončené odsouzením stíhaných pachatelů mělo být delší než řízení, které skončilo jinak (např. zproštěním obžaloby a zastavením trestního stíhání)“. Hodnotil-li odvolací soud otázku významu posuzovaného řízení pro žalobce jinak, je jím provedené posouzení věci nesprávné.

36. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však žádnou takovou vadu řízení neshledal.

37. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože se důvody pro zrušení rozsudku odvolacího soudu vztahují i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. i rozsudek soudu prvního stupně a věc mu v uvedeném rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

38. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

Č. 53

Statutární orgán, Společnost s ručením omezeným
§ 63 odst. 3 zákona č. 90/2012 Sb., § 65 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 66 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb.

Obchodní korporace, členem jejíhož statutárního orgánu je osoba, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace podle § 63 a násl. z. o. k., má důležitý zájem na vydání rozhodnutí o vyloučení ve smyslu tohoto ustanovení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.2227.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatelky zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 1. 2016, sp. zn. 5 Cmo 281/2015, a usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 28 Cm 23/2015, a věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 21. 5. 2015, č. j. 28 Cm 23/2015--89, zamítl návrh, aby jednatelka M. B. byla vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace a nesměla po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí vykonávat funkci člena statutárního orgánu obchodní korporace či být osobou v obdobném postavení (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výroky II. a III.).
2. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:
A) Navrhovatelka A. s. r. o. má dva společníky, a to S. J. a společnost Byty a domy realitní a. s. (dále jen „společnost B.“), každého s podílem v rozsahu 50 %, a dvě jednatelky, z nichž každá navrhovatelku zastupuje samostatně – S. J. a M. B.
B) Návrhem doručeným soudu prvního stupně dne 20. 2. 2015 se navrhovatelka domáhá vyloučení jednatelky M. B. z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace podle § 65 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], a to pro opakované závažné porušení péče řádného hospodáře, spočívající v tom, že:

[1] M. B. bez vědomí druhé jednatelky za navrhovatelku uzavřela dne 7. 1. 2014 smlouvu o podnikatelském úvěru ve výši 3 200 000 Kč, na jejímž základě navrhovatelka získala úvěr ve výši 3 000 000 Kč za poplatek ve výši 200 000 Kč a roční úrok ve výši 24 %.

[2] Závazek ze smlouvy o úvěru – opět bez vědomí druhé jednatelky – zajistila zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví navrhovatelky a současně svolila k přímé vykonatelnosti dohody o splnění závazků ze smlouvy o úvěru dle notářského zápisu ze dne 28. 1. 2014.

[3] Peněžní prostředky poskytnuté na základě úvěrové smlouvy byly zaslány na účet společnosti B., v níž byla místopředsedkyní představenstva M. B. a předsedou představenstva její manžel. Tyto peněžní prostředky byly užity ke splacení dluhu společnosti B. vůči společnosti O. s. r. o., jehož splacení bylo zajištěno zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví rodičů manžela jednatelky M. B.

[4] Dne 13. 1. 2015 uzavřela M. B. za navrhovatelku smlouvu o prodeji jí vlastněných nemovitostí za kupní cenu 5 000 000 Kč, ačkoliv jejich tržní cena činila 6 297 360 Kč.

C) Valná hromada navrhovatelky konaná dne 20. 3. 2015 nepřijala (navrhované) usnesení o odvolání obou jednatelek.

3. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně uzavřel, že návrh podle § 65 odst. 1 z. o. k. ve spojení s § 63 odst. 3 z. o. k. může podat jen osoba, jež má důležitý zájem na vyloučení člena statutárního orgánu. Pojem „důležitý zájem" je nutno chápat šířeji než zájem právní, spočívat může i v zájmu ekonomickém či morálním. Navrhovatel však musí svůj důležitý zájem tvrdit a prokázat; to platí i tehdy, podává-li obchodní korporace návrh na vyloučení člena svého vlastního statutárního orgánu z výkonu funkce.

4. Navrhovatelka přitom svůj důležitý zájem neprokázala. Ten neplyne ani z „rozložení sil ve společnosti v kombinaci" s prokázaným porušením povinnosti informovat valnou hromadu a druhou jednatelku. Je-li zamýšleným cílem ukončit výkon funkce jednatelky M. B., může tak korporace učinit pouze rozhodnutím valné hromady. Nelze proto podle soudu prvního stupně shledat zákonným postup, kdy společníci projeví vůli jednatelku na valné hromadě neodvolat, avšak druhá jednatelka a „přehlasovaná" společnice „využije" právní úpravy a kýženého cíle hodlá dosáhnout vyloučením neodvolané jednatelky z výkonu funkce. Takový postup je podle přesvědčení soudu prvního stupně zřejmým obcházením zákona, a tudíž postupem nepřípustným.

5. Vrchní soud v Olomouci k odvolání navrhovatelky usnesením ze dne 14. 1. 2016, č. j. 5 Cmo 281/2015-139, zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Odvolací soud zdůraznil, že důležitý zájem na vyloučení určité osoby z výkonu funkce člena statutárního orgánu nelze bez dalšího (automaticky)

předpokládat ani u korporace, členem jejíhož statutárního orgánu daná osoba je.

7. Důležitý zájem přitom může podle odvolacího soudu spočívat i v morálním zájmu na potrestání škůdce. Musí být přitom dán nejpozději „před rozhodnutím ve věci samé".

8. V projednávané věci se podle odvolacího soudu tvrzení navrhovatelky o „existenci" důležitého zájmu a o důvodech pro vyloučení překrývají. Navrhovatelka spatřuje svůj důležitý zájem v tom, že ji jednatelka M. B. poškodila a nadále poškozuje. Skutečnost, že jednatelku M. B. může odvolat z funkce valná hromada, však podle odvolacího soudu nebere navrhovatelce oprávnění podat návrh podle § 65 z. o. k., který „ve svém výsledku směřuje k jiným důsledkům než odvolání z funkce u navrhovatelky". Navrhovatelka přitom od počátku tvrdí, že (shora popsané) jednání M. B. osvědčuje i důležitý zájem navrhovatelky na sankci, kterou návrhem požaduje.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, majíc je za přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky, zda obchodní korporace, jež podá návrh podle § 65 odst. 1 ve spojení s § 63 odst. 3 z. o. k. na vyloučení člena svého statutárního orgánu, musí prokazovat důležitý zájem ve smyslu označených ustanovení.

10. Dovolatelka dovozuje, že jako obchodní korporace má vždy důležitý zájem na vyloučení člena svého statutárního orgánu, neboť je přímo dotčena opakovaným a závažným protiprávním jednáním tohoto člena, a tento důležitý zájem nemusí prokazovat. Zdůrazňuje, že protiprávní jednání člena statutárního orgánu je bezprostředně přičitatelné dotčené obchodní korporaci; zatímco jiné osoby (věřitelé, společníci, zaměstnanci a další) jsou dotčeni pouze zprostředkovaně a protiprávní jednání člena statutárního orgánu se v jejich sféře může promítnout toliko nepřímo, dotčené obchodní korporace se protiprávní jednání člena jejího statutárního orgánu dotýká přímo a bezprostředně. Povinnosti člena statutárního orgánu jednat s péčí řádného hospodáře tak odpovídá i právo obchodní korporace požadovat dodržování této povinnosti.

11. V této souvislosti pak poukazuje na závěry formulované odbornou literaturou, zejména pak v díle LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014, a dále v článku doc. JUDr. Ivany Štenglové „Některé souvislosti vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce", uveřejněném v časopise Obchodněprávní revue, 2016, č. 4, s. 104–109.

12. Dovolatelka uzavírá, že její důležitý zájem na vyloučení M. B. z výkonu funkce člena statutárního orgánu pramení již ze samotné skutečnosti, že tato jednatelka má vůči ní z titulu své funkce zákonem stanovenou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, jejíž plnění dovolatelka může vyžadovat a jejíž opakované a závažné porušení může být postiženo návrhem podle § 65 z. o k.

13. Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí a spolu s ním i usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

14. M. B. i společnost C. Invest s. r. o. považují napadené rozhodnutí za správné, závěry právní teorie, na něž poukazuje dovolatelka, za „neaplikovatelné“, a navrhují, aby byl „právní závěr soudů … potvrzen“.

III.
Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z části první čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „z. ř. s.“), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

16. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení jím otevřené právní otázky, dovolacím soudem dosud neřešené.

IV.
Důvodnost dovolání

17. Podle § 63 z. o. k. v průběhu insolvenčního řízení insolvenční soud i bez návrhu rozhodne, že z důvodů podle § 64 člen statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace, který byl ve funkci v době vydání rozhodnutí o úpadku nebo po něm, nesmí po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace nebo být osobou v obdobném postavení (dále jen „vyloučení“) [odstavec první]. Návrh na vydání rozhodnutí podle odstavce 1 může podat každý, kdo na něm má důležitý zájem (odstavec třetí).

Podle § 65 odst. 1 z. o. k. mimo případy uvedené v § 63 a 64 může soud i bez návrhu rozhodnout o vyloučení, vyjde-li najevo, že člen statutárního orgánu v posledních 3 letech opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře, případně jinou péči spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem jeho funkce; ustanovení § 63 odst. 3 se použije obdobně.

18. Ustanovení § 63 až 67 z. o. k. upravují (v českém právním řádu nový) institut vyloučení (nebo také diskvalifikace) z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace, v němž se promítá veřejný zájem na tom, aby funkci

členů statutárních orgánů obchodních korporací nevykonávaly (alespoň po určitou dobu) osoby, které kvalifikovaným způsobem (předvídaným § 64, resp. 65 z. o. k.) porušily povinnosti s touto funkcí spojené.

Jsou-li splněny zákonné podmínky (srov. zejména § 64 a 65 z. o. k.), soud rozhodne o tom, že konkrétní člen statutárního orgánu nesmí po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace nebo v ní být osobou v obdobném postavení (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 9. 2016, sp. zn. 14 Cmo 360/2015, uveřejněné pod č. 1/2018 Sb. rozh. obč., část občanskoprávní a obchodní; dále jen „R 1/2018“). Právní mocí rozhodnutí o vyloučení přestává být osoba, které se rozhodnutí týká, členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích (§ 66 odst. 1 z. o. k.), a současně vůči ní působí po dobu vyloučení překážka výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace (§ 66 odst. 2 z. o. k.); taková osoba se (po dobu svého vyloučení) nestane členem statutárního orgánu obchodní korporace, ani kdyby byla do této funkce zákonným způsobem povolána (§ 155 odst. 1 věta první zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; dále jen „o. z.“).

19. Řízení o vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce bylo (do 29. 9. 2017) řízením ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 2 písm. e) a § 85 písm. a) z. ř. s. [srov. R 1/2018]. Od účinnosti části druhé zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (tj. od 30. 9. 2017), jde o řízení výslovně uvedené v § 3 odst. 2 písm. b) a § 85 písm. b) z. ř. s. Lze je zahájit i bez návrhu, což nad rámec pravidla vyjádřeného v § 13 odst. 1 z. ř. s. výslovně zdůrazňují i § 63 odst. 1 a § 65 odst. 1 z. o. k.

20. Zákon výslovně neupravuje účastenství v řízení. Účastníky řízení jsou proto podle § 6 odst. 1 z. ř. s. navrhovatel (bylo-li řízení zahájeno návrhem) a ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno. Účastníkem řízení je tudíž nepochybně osoba, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace a dále – s ohledem na důsledek předvídaný § 66 odst. 1 z. o. k. (srov. výše) – i všechny obchodní korporace, v nichž dotyčná osoba vykonává (podle informací dostupných soudu, zejména podle zápisu v obchodním rejstříku) funkci člena statutárního orgánu (k účastenství těchto obchodních korporací srov. i úpravu obsaženou v § 67 odst. 2 z. o. k.).

21. Jak se podává z § 13 odst. 1 věty druhé z. ř. s., je soud povinen zahájit řízení o vyloučení bezodkladně vždy, dozví-li se o skutečnostech rozhodných pro vedení řízení o vyloučení (§ 13 odst. 1 věta druhá z. ř. s.).

22. Návrh na zahájení řízení může podat osoba, která má důležitý zájem na vyloučení určitého člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce. Pojem „důležitý zájem“ je třeba vykládat šířeji než jen jako právní zájem;

zahrnuje (mimo jiné) i zájem ekonomický, morální či společenský. Současně je třeba mít na paměti, že primárním cílem úpravy je prosazení veřejného zájmu na tom, aby funkci člena statutárního orgánu obchodní korporace nevykonávaly osoby, které se dopustily kvalifikovaného (tj. § 64 nebo § 65 z. o. k. předvídaného) porušení povinností spojených s touto funkcí (a u nichž jsou tak dány závažné pochybnosti o tom, že by tuto funkci vykonávaly řádně a v souladu se zákonem).

23. Jakkoliv může být s ohledem na okolnosti případu potřebné, aby navrhovatel tvrdil skutečnosti, z nichž odvozuje důležitý zájem ve smyslu § 63 odst. 3 z. o. k., u řady navrhovatelů bude tento zájem zjevný *per se*, z jejich vztahu k osobě, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace (srov. obdobně při výkladu § 11 odst. 3 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2624/2016).

24. V souladu s právní teorií (srov. ŠTENGLOVÁ, I. Některé souvislosti vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce. Obchodněprávní revue. 2016, č. 4, s. 104–109) lze za takové navrhovatele, jejichž důležitý zájem (opravňující je podat návrh podle § 63 a násl. z. o. k.) bude dán již jejich vztahem k osobě, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace, považovat především obchodní korporaci, členem jejíhož statutárního orgánu daná osoba je (a to bez ohledu na to, zda se měla dopustit porušení svých povinností předvídaných § 64 nebo § 65 z. o. k. právě v této obchodní korporaci), ostatní členy statutárního orgánu takové obchodní korporace, popř. členy jejího kontrolního orgánu, a zpravidla i její společníky.

25. V případě obchodní korporace, členem jejíhož statutárního orgánu je osoba, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace, je pak uvedený závěr o to zjevnější, že tato obchodní korporace se řízení o diskvalifikaci člena svého statutárního orgánu účastní vždy, i když není navrhovatelem, a to právě proto, že se jí řízení o vyloučení přímo týká (rozhodnutím o vyloučení zanikne funkce člena jejího statutárního orgánu).

26. Dovolatelce lze přisvědčit, že je to právě dotčená obchodní korporace, vůči níž je člen jejího statutárního orgánu povinován péčí řádného hospodáře, resp. povinnostmi plynoucími z výkonu této funkce. Jejich porušením je právě tato obchodní korporace přímo dotčena, a proto má především ona důležitý zájem na zahájení řízení podle § 63 a násl. z. o. k. Na uvedeném závěru pak ničeho nemění ani skutečnost, že tato obchodní korporace (její příslušný orgán) může takovou osobu odvolat z funkce člena statutárního orgánu; takové odvolání totiž nemá (logicky) stejné důsledky, jako je rozhodnutí soudu o vyloučení (srov. § 66 odst. 1 z. o. k. a článek doc. JUDr. I. Štenglové citovaný výše).

27. Nejvyšší soud proto uzavírá, že obchodní korporace, členem jejíhož statutárního orgánu je osoba, která má být rozhodnutím soudu vyloučena

z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace podle § 63 a násl. z. o. k., má důležitý zájem na vydání rozhodnutí o vyloučení ve smyslu posledně označeného ustanovení.

28. Jelikož právní posouzení věci co do řešení otázky, na které napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.). Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 54

Fundace (o. z.) [Korporace (o. z.)], Nadační fond (o. z.) [Korporace (o. z.)], Účel právnické osoby (o. z.)
§ 10 odst. 1 o. z., § 303 o. z., § 305 o. z., § 314 odst. 2 o. z., § 317 o. z., § 365 odst. 1 o. z., § 375 odst. 1 o. z., § 3049 o. z.

Ustanovení upravující nadace nelze použít na nadační fondy subsidiárně. Zakladatel nadačního fondu je oprávněn měnit zakládací listinu nadačního fondu (i co do účelu) v rozsahu a způsobem, který si pro sebe v zakládací listině výslovně vyhradil, a to za (analogicky aplikovaných) podmínek stanovených pro změnu nadačních listin nadací.

Účelem § 3049 odst. 2 a 3 o. z. je dát zakladatelům nadací a nadačních fondů vzniklých před 1. lednem 2014 možnost vyrovnat rozdílný (přísnější) standard zákonných omezení, kterými byli tito zakladatelé vázáni (na rozdíl od zakladatelů současných fundací) při projevech svých zakladatelských právních jednání.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3225/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.3225.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatele zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 11. 2015, sp. zn. 14 Cmo 300/2014, a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. N 1039-RD11/MSPH, a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze (dále jen „rejstříkový soud“) usnesením ze dne 4. 3. 2014, č. j. N 1039-RD11/MSPH, zamítl návrh na zápis změn do nadačního rejstříku podaný Nadačním fondem R. F. (dále též jen „navrhovatel“) dne 28. 2. 2014, vedený pod číslem řízení Fj 41455/2014.

2. Rejstříkový soud vyšel z toho, že:
[1] Nadační fond R. F. vznikl 11. 4. 2013 podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), ve znění účinném do 31. 12. 2013.

[2] Jediným zakladatelem navrhovatele byl R. F. (dále jen „zakladatel“).

[3] V zakládací (nadační) listině navrhovatele (dále jen „zakládací listina“) zakladatel stanovil: „Účelem nadačního fondu je především podpora a propagace originálních plakátů A. M. ze sbírky I. L. v České republice a v zahraničí, stejně jako obecné šíření kulturního dědictví A. M. v České republice a v zahraničí. Za účelem ochrany kulturního dědictví bude nadační fond vykonávat činnost směřující k rozšiřování sbírky originálních plakátů A. M. a dále také pořádat výstavy originálních plakátů A. M. v České republice a v zahraničí a jiné kulturní akce, které budou šířit odkaz děl A. M.“

[4] Dne 27. 2. 2014 rozhodl zakladatel o změně zakládací listiny tak, že:

a) Účelem nadačního fondu je podpora a propagace českého výtvarného umění. K dosažení účelu nadačního fondu je nadační fond zejména oprávněn svým jménem pořádat výstavy českého výtvarného umění, pořádat kulturní a jiné společenské akce vztahující se k českému výtvarnému umění, svým jménem a pro sebe nakupovat a prodávat originály a kopie děl výtvarného umění a vykonávat jinou související podnikatelskou činnost.

b) Zakladatel je oprávněn měnit zakládací listinu.

c) Zakladatel je oprávněn vydávat a měnit statut navrhovatele.

d) Zakladatel je oprávněn jmenovat a odvolávat členy správní rady a revizora (dále společně jen „změny zakládací listiny“).

[5] Dne 28. 2. 2014 navrhovatel podal k rejstříkovému soudu návrh na zápis změn zakládací listiny do nadačního rejstříku.

3. Rejstříkový soud uvedl, že ze žádného ustanovení občanského zákoníku „není možno dovodit jakoukoliv možnou dispozici zakladatele s nadační listinou již založeného nadačního fondu“. Výjimka z tohoto pravidla obsažená v § 3049 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), umožňuje zakladateli toliko přizpůsobit obsah nadační listiny právní úpravě občanského zákoníku. Ani toto ustanovení tedy neumožňuje měnit účel existujícího nadačního fondu či konstituovat nová oprávnění zakladatele v nadační listině.

„Změnu účelu nadačního fondu občanský zákoník vůbec nepředpokládá a oproti úpravě obsažené v pododdílu Nadace žádnou změnu nadační listiny nepřipouští,“ uzavřel rejstříkový soud.

4. K odvolání navrhovatele Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením potvrdil rozhodnutí rejstříkového soudu.

5. I odvolací soud (ve shodě s rejstříkovým soudem) konstatoval, že občanský zákoník neumožňuje zakladateli změnit účel již založeného nadačního fondu a že takové změny nelze dosáhnout ani prostřednictvím § 3049 odst. 2 a 3 o. z.

6. Obecná úprava fundací v občanském zákoníku, jakož i úprava nadací nepřipouští subsidiární použití ustanovení o nadacích na nadační fondy. Změna účelu nadačního fondu tedy není možná, neboť občanský zákoník – v souladu

s principem ochrany jednou projevené vůle zakladatele v zakladatelském právním jednání – pro tuto změnu neobsahuje (na rozdíl od právní úpravy nadací) výslovné zákonné zmocnění. K tomu odkázal na komentářovou literaturu [Ronovská, K. in Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1524].

7. Odvolací soud neshledal důvodnou ani námitku navrhovatele, podle níž měl rejstříkový soud v projednávané věci provést zápis podle § 92 odst. 1 a 2 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (dále jen „z. v. r.“), tedy aniž by o něm vydal rozhodnutí. Uvedl, že v případě „zřejmého rozporu obsahu v notářském zápisu zachyceného právního jednání či rozhodnutí s hmotným právem“ se postup podle § 92 z. v. r. neuplatní, a s odkazem na § 580 odst. 1 a § 588 o. z. konstatoval, že rozhodnutí zakladatele o změně účelu nadačního fondu je *contra legem*.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání, opíraje jeho přípustnost o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. a navrhuje, aby bylo usnesení odvolacího soudu, jakož i rejstříkového soudu zrušeno a věc byla rejstříkovému soudu vrácena k dalšímu řízení.

9. Dovolatel má za to, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení následujících otázek hmotného a procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny:

> [1] zda je zakladatel nadačního fondu vzniklého za účinnosti zákona o nadacích a nadačních fondech oprávněn postupem podle § 3049 odst. 2 a 3 o. z. změnit účel nadačního fondu a
>
> [2] zda rejstříkový soud přezkoumává v řízení o návrhu na zápis změn do nadačního rejstříku soulad rozhodnutí zakladatele nadačního fondu o změně nadační listiny, o kterém byl pořízen notářský zápis, s právními předpisy.

10. Dovolatel uvádí, že právní úprava nadačních fondů řadu otázek výslovně přímo neřeší (např. jmenování a odvolání členů správní rady a revizora, změnu sídla nebo vydávání statutu nadačního fondu). Účelem stručnosti právní úpravy přitom podle názoru dovolatele není, aby „bylo možno pouze to, co úprava nadačních fondů předvídá,“ neboť to by vedlo k absurdním závěrům (jako příklad dovolatel uvádí možnost změnit sídlo nadačního fondu, nahradit revizora dozorčí radou nebo změnit způsob jednání správní rady či počet jejích členů). Na výslovně neřešené otázky týkající se nadačních fondů je tedy podle dovolatele třeba v souladu s § 10 odst. 1 o. z. analogicky použít právní úpravu nadací.

11. Odvolací soud podle dovolatele nepřihlédl ke skutečnosti, že samotný občanský zákoník prolamuje princip vázanosti fundace účelem, a to ve vztahu k nadacím. Za použití argumentu *a maiore ad minus* s ohledem na „jednodušší a flexibilnější" povahu nadačního fondu oproti nadaci je podle dovolatele namístě dovodit právo zakladatele změnit nadační listinu podle § 3049 odst. 2 a 3 o. z. i co do účelu nadačního fondu, jakož i možnost zakladatele vyhradit si pro sebe v nadační listině další oprávnění, jimiž může ovlivňovat nadační fond i po jeho vzniku (včetně změny jeho účelu).

12. Dovolatel je přesvědčen, že navrhované změny nadační listiny nejsou v rozporu s kogentní úpravou občanského zákoníku, kterou je zakladatel vázán také při přizpůsobení nadační listiny podle § 3049 odst. 2 o. z.

13. Dovolatel dále napadá postup rejstříkového soudu, jenž byl podle jeho mínění v rozporu s § 92 odst. 1 a 2 z. v. r. a tzv. registračním principem. Rejstříkový soud podle názoru dovolatele neměl pravomoc přezkoumávat soulad rozhodnutí zakladatele nadačního fondu, o němž byl pořízen notářský zápis, s právními předpisy, neboť soud v rejstříkovém řízení zkoumá – až na výjimky, například v případě učinění výhrady notářem v notářském zápisu – toliko splnění předepsaných formálních náležitostí.

14. Rejstříkový soud tak měl zkoumat výlučně to, zda jsou k návrhu připojeny zákonem požadované listiny a zda notářský zápis splňuje náležitosti podle zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), a měl rozhodnout tzv. přímým zápisem (bez vydání rozhodnutí).

III.
Přípustnost dovolání

15. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovolatelem otevřené otázky hmotného práva, která dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, a sice zda zakladatel nadačního fondu vzniklého za účinnosti zákona o nadacích a nadačních fondech může změnit postupem podle § 3049 odst. 2 a 3 o. z. nadační listinu tak, že změní účel nadačního fondu a vyhradí si pro sebe právo měnit nadační listinu, vydávat a měnit statut nadačního fondu, jakož i jmenovat a odvolávat členy správní rady a revizora.

IV.
Důvodnost dovolání

16. Dovolání je i důvodné.

17. Podle § 10 odst. 1 o. z., nelze-li právní případ rozhodnout na základě výslovného ustanovení, posoudí se podle ustanovení, které se týká právního případu co do obsahu a účelu posuzovanému právnímu případu nejbližšího.

Z § 303 o. z. plyne, že fundace je právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena.
Podle § 305 o. z. upravuje vnitřní poměry fundace její statut.
Podle § 306 odst. 1 o. z. zakladatel zakládá nadaci k trvalé službě společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu. Účel nadace může být veřejně prospěšný, spočívá-li v podpoře obecného blaha, i dobročinný, spočívá-li v podpoře určitého okruhu osob určených jednotlivě či jinak.
Podle § 314 odst. 2 o. z., nevydá-li zakladatel statut nadace společně s nadační listinou, vydá jej po předchozím souhlasu dozorčí rady správní rada do jednoho měsíce ode dne vzniku nadace. Nevyloučí-li to nadační listina, rozhoduje o změnách statutu po předchozím souhlasu dozorčí rady správní rada.
Z § 317 o. z. se podává, že po vzniku nadace lze nadační listinu změnit v rozsahu a způsobem, který zakladatel v nadační listině výslovně vyhradil pro sebe nebo některému z orgánů nadace.
Podle § 365 odst. 1 o. z., neurčí-li nadační listina něco jiného, volí a odvolává své členy správní rada sama.
Podle § 375 odst. 1 o. z., neurčí-li nadační listina jiný způsob, volí a odvolává revizora správní rada.
Z § 394 odst. 1 o. z. vyplývá, že zakladatel zakládá nadační fond k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky.
Podle § 3049 o. z. nadace vzniklé podle dosavadních právních předpisů se považují za nadace vzniklé podle tohoto zákona; byla-li nadace zřízena závětí, použijí se § 311 a 312, i když byla závěť pořízena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud řízení o dědictví nebylo ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ukončeno. Byla-li nadace založena jinak než nadační listinou, zejména vydáním statutu, platí pro takové právní jednání a pro jeho změny ustanovení tohoto zákona o nadační listině v rozsahu náležitostí stanovených v § 310 pro nadační listinu (odstavec první). Zakladatel nadace může zakladatelské právní jednání přizpůsobit úpravě nadační listiny podle tohoto zákona, pokud rozhodnutí, kterým zakladatelské právní jednání mění, doručí tomu, kdo vede veřejný rejstřík, u něhož je nadace zapsána, nejpozději však ve lhůtě dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Zemřel-li nebo zanikl-li zakladatel přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, může na návrh nadace změnit zakladatelské právní jednání soud (odstavec druhý). Ustanovení odstavců 1 a 2 se obdobně použijí i pro nadační fondy (odstavec třetí).
I. K účelu § 3049 odst. 2 a 3 o. z. obecně
18. Fundace jsou samostatným typem právnických osob, pro něž je charakteristický majetkový základ vázaný na dosažení stanoveného účelu (srov. § 303 o. z.). Občanský zákoník nadále zachovává bipartici soukromoprávních fundací v podobě nadací a nadačních fondů; oproti dosavadní úpravě však klade důraz na autonomii vůle zakladatelů a dává jim větší volnost ohledně možného

obsahu vnitřních dokumentů [srov. RONOVSKÁ, K. in LAVICKÝ, P. a kol., op. cit., s. 2360].

19. Podle § 3049 odst. 1 a 3 o. z. se fundace vzniklé podle zákona o nadacích a nadačních fondech s účinností od 1. 1. 2014 považují za vzniklé podle občanského zákoníku a jsou bez dalšího podřízeny zde obsažené právní úpravě. Obsah jejich zakladatelského právního jednání však přirozeně odpovídá převážně kogentnímu charakteru právních předpisů, za jejichž účinnosti vznikly, proto § 3049 odst. 2 a 3 o. z. umožňuje, aby zakladatelé upravili zakladatelské právní jednání do stejné podoby, jakou mohou zvolit zakladatelé nadací a nadačních fondů vznikajících v poměrech účinné právní úpravy.

20. Z toho je patrné, že účelem § 3049 odst. 2 a 3 o. z. je dát zakladatelům nadací a nadačních fondů vzniklých před 1. lednem 2014 možnost vyrovnat rozdílný (přísnější) standard zákonných omezení, kterými byli tito zakladatelé vázáni (na rozdíl od zakladatelů současných fundací) při projevech svých zakladatelských právních jednání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4921/2015).

II. K možnosti zakladatele vyhradit si oprávnění změnit účel nadačního fondu, vydávat a měnit statut nadačního fondu a oprávnění jmenovat a odvolávat členy správní rady a revizora

21. Na rozdíl od nadace nadační fond není určen k trvalé službě a jeho majetek lze plně spotřebovat pro dosažení nadačního účelu; z tohoto důvodu zákon nestanoví omezení výše jeho majetku a kapitálu (srov. § 398 o. z. nebo důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku, sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010−2013, s. 653). Lze tedy uzavřít, že nadační fond představuje jednodušší a flexibilnější právní formu fundace (srov. RONOVSKÁ, K. in LAVICKÝ, P. a kol., op. cit., s. 1520).

22. Občanský zákoník upravuje právní poměry nadací a nadačních fondů ve dvou samostatných pododdílech. Ze systematiky zákona se podává, že na nadační fondy se subsidiárně použijí obecná ustanovení o právnických osobách (§ 118 a násl. o. z.) a obecná ustanovení o fundacích (§ 303 až 305 o. z.); naopak ustanovení upravující nadace − s ohledem na systematiku i absenci odkazující zákonné normy (srov. např. § 418 o. z.) − subsidiárně použít nelze.

23. I přes aplikaci shora uvedených obecných ustanovení je právní úprava nadačních fondů v občanském zákoníku (§ 394 až 401 o. z.) velmi stručná – v porovnání s úpravou nadací (viz § 306 až 393 o. z.) – a řadu otázek výslovně neupravuje.

24. Na rozdíl od úpravy nadačních fondů občanský zákoník výslovně umožňuje zakladatelům nadací vyhradit sobě nebo některému z orgánů nadace právo změnit nadační listinu, a to včetně účelu nadace (§ 317 o. z.). Primárně je tedy na zakladateli, zda změnu nadační listiny umožní a v jakém rozsahu.

25. Obdobně je tomu také ve vztahu k úpravě změny statutu nadačního fondu. Ačkoli totiž nelze pochybovat o tom, že i vnitřní poměry nadačních fondů (nikoli

jen nadací) lze upravovat jejich statuty (§ 305 o. z.) [a sice s tím rozdílem, že u nadací je vydání statutu obligatorní (viz § 314 odst. 2 větu první o. z.), zatímco u nadačních fondů nikoli], právní úprava nadačních fondů neobsahuje žádná pravidla stanovující, kdo má statut nadačního fondu vydat a za jakých podmínek je možné tento fundační dokument (z)měnit.

26. Z úpravy nadací naproti tomu jednoznačně vyplývá, že statut nadace vydává zakladatel společně s nadační listinou (*in eventum* správní rada), že statut nadace lze (z)měnit rozhodnutím správní rady (po předchozím souhlasu dozorčí rady), ale i to, že nadační listina může stanovit jiný způsob změny statutu (§ 314 odst. 2 o. z.); přitom lze zásadně souhlasit s tím, že změnu statutu nadace si může v nadační listině vyhradit její zakladatel (srov. BAJER, J. In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 362).

27. V porovnání s úpravou právních poměrů nadací je úprava postavení nadačních fondů neúplná také v tom směru, že nestanoví, kdo volí a odvolává členy správní rady či revizora. Přitom lze i zde uvést, že nadační úprava jednoznačně stanoví, že členy správní rady volí a odvolává sama správní rada a že správní rada volí a odvolává také revizora nadace, a dále, že je přípustné, aby nadační listina určila něco jiného (§ 365 odst. 1 a § 375 odst. 1 o. z.), a lze proto zásadně připustit i to, že si jmenování a odvolání členů správní rady a revizora vyhradí sám zakladatel.

28. Z teleologického hlediska není důvodu, aby zakladatel nadace měl oprávnění vyhradit si pro sebe právo měnit nadační listinu (včetně účelu nadace) – jakož i právo vydávat a měnit statut nadace, respektive právo jmenovat a odvolávat členy správní rady a revizora – a zakladateli nadačního fondu takové právo ve vztahu k zakládací listině, statutu nadačního fondu a jmenování či odvolání členů správní rady a revizora nadačního fondu nesvědčilo.

29. Takový stav se neslučuje s principem hodnotové bezrozpornosti právního řádu. Ve vztahu k nadačním fondům tedy existuje v zákoně tzv. otevřená nepravá (teleologická) mezera, kterou je třeba uzavřít pomocí analogie (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1519/2012, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. 32 Cdo 2422/2015, dále důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13, nebo v právní teorii MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 230).

30. Vedle tzv. otevřené mezery v zákoně je dalším předpokladem pro užití analogie podobnost s jiným − právem výslovně upraveným − případem. Ze shora nastíněného výkladu přitom vyplývá, že nadace i nadační fondy (tj. fundace) mají stejný teleologický základ, přičemž změna nadační listiny a statutu, jakož i způsob volby a odvolání členů správní rady a revizora je ve vztahu k nadacím výslovně upraven. Tato ustanovení tak analogicky dopadají i na právní úpravu nadačních

fondů (k tomu srov. § 10 o. z.; v právní teorii ve vztahu k úpravě fundací například RONOVSKÁ, K. Nadační fond po rekodifikaci soukromého práva. Subsidiarita, či analogie uvnitř nadačního práva? Právní rozhledy, 2013, č. 13–14, s. 494–499, RONOVSKÁ, K. K postavení zakladatelů nadací a nadačních fondů po rekodifikaci soukromého práva. Právní rozhledy, 2015, č. 22, s. 767–771, anebo v obecné rovině MELZER, F., op. cit., s. 245).

31. Možnost změny zakládací listiny (včetně účelu) a statutu, ale ani možnost jmenovat a odvolávat členy správní rady a revizora přitom samy o sobě nejsou atributy, které by od sebe navzájem odlišovaly jednotlivé druhy fundací; proto se použití analogie ani z tohoto hlediska nepříčí smyslu a účelu právní úpravy nadačních fondů (k tomu srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4197/2015, uveřejněného pod č. 45/2018 Sb. rozh. obč.).

32. Ve světle výše uvedené argumentace je namístě přijmout závěr, podle něhož zakladatel nadačního fondu je v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 oprávněn měnit zakládací listinu nadačního fondu (i co do účelu) v rozsahu a způsobem, který si pro sebe v zakládací listině výslovně vyhradil, a to za (analogicky aplikovaných) podmínek stanovených pro změnu nadačních listin nadací, a že je také za stejných podmínek oprávněn vyhradit si právo vydávat a měnit statut nadačního fondu, respektive právo jmenovat a odvolávat členy správní rady a revizora.

33. Umožňuje-li občanský zákoník (*per analogiam* k nadacím) zakladatelům nadačních fondů vzniklých v poměrech po 1. lednu 2014, aby si pro sebe v zakládací listině vyhradili právo měnit zakládací listinu (včetně účelu), jakož i právo vydávat a měnit statut nadačního fondu, respektive právo jmenovat a odvolávat členy správní rady a revizora, pak platí, že zakladatel nadačního fondu vzniklého před 1. lednem 2014 může postupem podle § 3049 odst. 2 a 3 o. z. upravit zakládací listinu tak, aby obsahovala uvedená oprávnění zakladatele.

III. Ke změně účelu nadačního fondu prostřednictvím § 3049 odst. 2 a 3 o. z.

34. Z argumentace uvedené shora vyplývá, že prostřednictvím § 3049 odst. 2 a 3 o. z. nelze (přímo) změnit účel fundací vzniklých před 1. 1. 2014, neboť k tomu citované ustanovení neslouží.

35. Výklad § 3049 odst. 2 a 3 o. z., který by zakladatelům nadací a nadačních fondů vzniklých před 1. lednem 2014 umožňoval (přímou) změnu účelu jimi založených fundací (aniž by měli vyhrazeno oprávnění zakladatelské právní jednání měnit), by vytvářel nerovné (méně výhodné) postavení zakladatelů fundací, na něž § 3049 odst. 2 a 3 o. z. nedopadá, a kterým by tak zákon takovou změnu účelu fundací vzniklých po 31. prosinci 2013 neumožňoval. Pro vytvoření takové nerovnosti není podle přesvědčení Nejvyššího soudu žádný rozumný důvod, a proto je namístě zopakovat, že prostřednictvím tohoto ustanovení nelze změnit účel fundací vzniklých před 1. 1. 2014 (srov. RONOVSKÁ, K. In LAVICKÝ, P. a kol., op. cit., s. 2363).

36. Jak však již bylo vysvětleno výše, zakladatel nadace nebo nadačního fondu může nadační či zakládací listinu postupem podle § 3049 odst. 2 a 3 o. z. přizpůsobit také tak, že si pro sebe do budoucna vyhradí oprávnění tuto listinu měnit (včetně změny účelu fundace). V těchto případech (vyhradí-li si zakladatel právo měnit účel nadace či nadačního fondu) by bylo nad míru formalistické trvat na tom, aby zakladatel nejprve přizpůsobil zakladatelské právní jednání současné právní úpravě (vyhradil si právo měnit účel fundace) a teprve poté dalším, dodatečným a následujícím právním jednáním rozhodl o změně účelu fundace.

37. Přestože jde striktně vzato o jediný logicky bezrozporný postup (neboť právo měnit zakladatelské právní jednání nadací a nadačních fondů vzniklých před 1. lednem 2014 zakladatelům vznikne teprve poté, kdy si je prostřednictvím § 3049 odst. 2 a 3 vyhradí), není nutné na chronologickém oddělení obou kroků bezpodmínečně trvat. Setrvání na požadavku dvou samostatných právních jednání by totiž vedlo jen k tomu, že by zakladatelé jediný projev vůle (ryze formálně) rozdělili vedví.

38. Zakladatel si tedy může jediným projevem vůle jak vyhradit právo měnit nadační či zakládací listinu (s odkazem na § 3049 odst. 2 a 3 o. z.), tak (totožným právním jednáním) realizovat změnu nadační či zakládací listiny (a to i změnu účelu fundace).

IV. Aplikace výše uvedených (obecných) závěrů v projednávané věci

39. Rozhodl-li zakladatel v rámci přizpůsobení zakládací listiny navrhovatele zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku, o její změně tak, že si vyhradil oprávnění měnit zakládací listinu, právo vydávat a měnit statut navrhovatele, ale i oprávnění jmenovat a odvolávat členy správní rady a revizora navrhovatele, a současně – tímtéž právním jednáním – rozhodl i o změně účelu nadačního fondu, bylo jeho rozhodnutí učiněno v souladu se zákonem.

40. Jelikož právní posouzení věci co do řešení otázky, na které napadené rozhodnutí spočívá, není správné (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem), Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a aniž se zabýval řešením dovolatelem předestřené otázky procesního práva, usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí rejstříkového soudu; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil rejstříkovému soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

41. Právní názor Nejvyššího soudu je pro rejstříkový soud i pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 a § 226 odst. 1 o. s. ř.).

42. Rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm (do 29. září 2017), se podává z části první čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Č. 55

Smluvní pokuta, Započtení pohledávky
§ 301 obch. zák., § 265 obch. zák.

K moderaci smluvní pokuty dochází *ex tunc* k okamžiku ujednání o smluvní pokutě. Je-li smluvní pokuta nepřiměřená, nemůže jednostranným započtem dojít v rozsahu její nepřiměřené výše k zániku pohledávky ze smluvní pokuty, ani k zániku pohledávky, proti níž je započítáváno.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 927/2016, ECLI:CZ:NS:2018:31.CDO.927.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. 64 Co 406/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu projednání.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Plzeň-sever rozsudkem ze dne 29. 5. 2015, č. j. 7 C 512/2013--146, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 1 007 449,30 Kč s příslušenstvím ve výroku blíže specifikovaným (bod I. výroku) a zamítl žalobu co do částky 400 000 Kč s příslušenstvím ve výroku blíže specifikovaným (bod II. výroku). Závěrem soud rozhodl o povinnosti žalovaného vůči žalobkyni k náhradě 44 % nákladů řízení, tj. 84 037,22 Kč (bod III. výroku).

2. K odvolání obou účastníků odvolací soud rozsudkem v záhlaví uvedeným potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I. (první výrok) a ve výroku pod bodem II. jej změnil tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni 400 000 Kč s příslušenstvím blíže tam určeným (druhý výrok). Dále soud rozhodl o povinnosti žalovaného ve prospěch žalobkyně k náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně (třetí výrok) a odvolacího řízení (čtvrtý výrok).

3. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, podle nichž se žalobkyně domáhala zaplacení částky 1 407 449,30 Kč jako doplatku ceny díla na základě uzavřené smlouvy o dílo ze dne 29. 3. 2013, ve znění pozdějších dodatků. Obrana žalovaného spočívala v tom, že si na tuto pohledávku započetl svoji pohledávku představující nárok na smluvní pokutu za porušení povinností

žalobkyně. Dílo mělo být předáno dle smlouvy o dílo dne 31. 10. 2012, ale k jeho předání došlo až 16. 1. 2013. Podle předávacího protokolu ze dne 16. 1. 2013 nedošlo k předání díla 31. 10. 2012 z důvodu nekvalitní spáry mezi dlažbou na podlaze a kamenným obkladem na stěně. Vada byla odstraněna 6. 11. 2012 a byl ujednán termín předání 12. 11. 2012. Dne 11. 11. 2012 se objevila další vada díla a předání se uskutečnilo 16. 1. 2013. Dle odvolacího soudu tak došlo k prodlení s předáním díla na straně žalobkyně v trvání 77 dnů; smluvní pokuta dle smlouvy o dílo dosáhla částky 1 426 874,50 Kč.

4. Odvolací soud zdůraznil, že podstatným pro řešení věci je posouzení důvodnosti obrany žalovaného, že pohledávka žalobkyně na doplacení ceny díla zanikla započtením s pohledávkou žalovaného na zaplacení smluvní pokuty. Soud prvního stupně přitom dospěl k závěru, že je nutno snížit smluvní pokutu na částku 400 000 Kč. V uvedeném rozsahu tak podle soudu prvního stupně došlo k zániku pohledávky započtením, proto v uvedeném rozsahu žalobu zamítl a ve zbytku jí vyhověl. Odvolací soud oproti tomu vyšel z jiných právních závěrů. Dovodil, že k zániku pohledávky žalobkyně započtením nemohlo dojít, neboť právu žalovaného na smluvní pokutu nelze poskytnout právní ochranu. Odvolací soud výkon práva žalovaného na smluvní pokutu považoval za rozporný se zásadami poctivého obchodního styku. Přihlédl zejména k tomu, že byla podepsána smlouva, jejíž návrh předložil žalovaný. Nikdy nedošlo k prodloužení termínu provedení díla. Zjištěné okolnosti nevylučují, že úmyslem žalovaného bylo nepřevzít dílo v dohodnutém termínu a započtením smluvní pokuty snížit cenu díla. Žalobkyně byla ochotna vyjít žalovanému vstříc při zhotovování díla i při odstraňování vytčených vad. Vadu, která byla důvodem nepřevzetí díla dne 31. 10. 2012, žalovaný dříve nevytkl, a to ani při prohlídce stavby dne 25. 10. 2012. Zřejmě šlo o vadu více kosmetickou, ne příliš zjevnou. Nelze přehlédnout „poměr vady a výše smluvní pokuty“. Nešlo o vadu způsobenou výhradně žalobkyní. Žalovaný neprokázal, že by při převzetí díla dne 31. 10. 2012 vytkl žalobkyni jinou vadu, která by byla příčinou nepřevzetí díla, nežli spáru v podlaze obývacího pokoje. Jednání žalovaného – nepřevzetí díla z důvodu jediné vady spíše estetického významu – je proto dle odvolacího soudu v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, a k zániku pohledávky žalobkyně započtením tudíž nedošlo.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný (dále též jen „dovolatel“) dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), s tím, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací

soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a dále otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

6. Dovolatel namítá, že řešení právní otázky odvolacím soudem – výkon práva žalovaného na zaplacení smluvní pokuty tak, že jeho jednání je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku podle § 265 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák."), a nelze mu proto poskytnout právní ochranu – je nesprávné, v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. Dovolatel poukazuje na to, že korektiv zásadami poctivého obchodního styku má být poslední možností *(ultima ratio)*, jak – ve výjimečných případech – zmírnit či odstranit přílišnou tvrdost zákona v situaci, ve které by se přiznání uplatněného nároku jevilo krajně nespravedlivým. V této souvislosti poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3616/2009. Žalovaný se rozhodně nedomnívá, že by výkon jeho práva na zaplacení smluvní pokuty vůči žalobkyni byl zneužívající či šikanózní. Bylo jednoznačně v možnostech žalobkyně odstranit žalovaným vytýkané vady řádně a včas, a to do konečného termínu dokončení díla, a dílo včas předat. Smluvní pokuta, kterou žalovaný uplatnil, plnila v celém rozsahu funkci zajišťovací, sankční a kompenzační. Odepřít soudní ochranu by bylo možné pouze za situace, kdy by požadavek na zaplacení smluvní pokuty zcela opomíjel funkce smluvní pokuty, nevycházel by z jejího smyslu, popřípadě by ji zneužíval k poškození dlužníka. V tomto případě tomu tak není. Žalobkyně si byla vědoma porušení své povinnosti, brojila pouze proti nepřiměřené výši vyúčtované smluvní pokuty. Z rozhodnutí odvolacího soudu je zřejmé, že důvodem, pro který soud dospěl k závěru, že výkon práva žalovaného na zaplacení smluvní pokuty nepožívá právní ochrany, je spíše nepřiměřenost výše smluvní pokuty; porušení zásad poctivého obchodního styku nelze dovozovat pouze z nepoměru sjednané smluvní pokuty, hodnoty zajišťovaného závazku či výše skutečně vzniklé škody. Závěr soudu o nepřiměřenosti smluvní pokuty by pak odůvodňoval postup podle § 301 obch. zák., nikoli však použití § 265 obch. zák. Dovolatel přitom v této souvislosti zmiňuje i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1281/2008, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3682/2008.

7. Dovolatel dále namítá s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu (rozsudek ze dne 28. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 1007/2006, a rozsudek ze dne 30. 9. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2400/2012), že není možná moderace smluvní pokuty v případě, kdy pohledávka na smluvní pokutu zanikla v důsledku započtení, jako tomu bylo v tomto případě. Odvolací soud se v tomto ztotožnil s argumentací dovolatele, že smluvní pokutu nelze moderovat podle § 301 obch. zák. po zápočtu smluvní pokuty. Dovolateli právo na smluvní pokutu vzniklo a oprávněně ji započetl. Vzájemné pohledávky zanikly. Dovolatel konečně namítá, že soudní korektiv aplikace § 265 obch. zák. by měl mít účinky *ex nunc*, tedy dospěl-li soud k závěru, že nárok je oprávněný, nicméně není možné mu přiznat soudní ochranu,

nemohl se tak žalovaný dostat do prodlení, jelikož vycházel oprávněně z platnosti právního úkonu započtení a zániku pohledávky žalobkyně.

8. Žalobkyně navrhla, aby bylo dovolání zamítnuto. Nesouhlasí s tím, že uplatnění práva na smluvní pokutu nelze přiznat právní ochranu s účinky *ex nunc*. Jednání v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku je právně nevymahatelné, a to od samého počátku, a proto nemůže být ani domnělá pohledávka ze smluvní pokuty způsobilá k jednostrannému započtení, Jednání žalovaného je současně jednáním v rozporu s dobrými mravy, a tím pádem je navíc i absolutně neplatné. S poukazem na rozhodnutí Krajského soudu v Plzni sp. zn. 64 Co 403/2016 dovozuje, že jedna osoba nemůže jednostranně měnit právní postavení jiné osoby, tedy jednostranným provedením zápočtu odejmout právo druhé strany.

III.
Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II. bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.).

10. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

11. Úvodem Nejvyšší soud podotýká, že i když dovolatel ohlašuje, že rozhodnutí odvolacího soudu napadá v celém rozsahu, z obsahu dovolání je zřejmé, že zpochybňuje pouze rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé; výroky o nákladech řízení před soudy obou stupňů se dovolací soud proto nezabýval.

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

13. Dle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

14. Dovolání je přípustné, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otázky odepření výkonu práva započíst pohledávku z nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty pro rozpor se zásadami poctivého obchodního styku a (s tím související) právní otázky možnosti soudu moderovat nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu poté, kdy právo na její zaplacení mělo zaniknout zápočtem na jinou pohledávku.

15. Tříčlenný senát soudního oddělení č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení

otázky, zda může soud rozhodovat o snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty dle § 301 obch. zák. za situace, kdy věřitel ze smluvní pokuty dříve uplatnil jednostranný zápočet pohledávky na zaplacení smluvní pokuty na jinou pohledávku dlužníka, k závěru odlišnému, než ze kterého dosud vychází rozhodovací praxe dovolacího soudu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 1007/2006, a navazující judikatura – usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4479/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1253/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3789/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 23 Cdo 2409/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2012, sp. zn. 23 Cdo 635/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2400/2012).

16. Z toho důvodu senát soudního oddělení č. 23 rozhodl o postoupení věci (podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

IV.
Důvodnost dovolání

17. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 1007/2006, dospěl k závěru, že moderace smluvní pokuty podle § 301 obch. zák. předpokládá, že oprávněný ze smluvní pokuty má platně existující a vymahatelný nárok na její zaplacení, a že proto nebylo možné použít v daném případě ustanovení o snížení smluvní pokuty, jestliže si žalovaný již před zahájením řízení právo na smluvní pokutu započetl proti pohledávce žalobce, pohledávka žalobce v důsledku zániku započtením již v době podání žaloby neexistovala, šlo tudíž o právo zaniklé, do něhož nelze zasahovat. Dovolací soud vyšel z právního názoru, že rozhodnutí soudu ve smyslu § 301 obch. zák. je konstitutivním rozhodnutím, jímž lze moderovat podle uvedeného ustanovení jen nárok existující, a proto dospěl k závěru, že nelze rozhodovat o snížení smluvní pokuty, která v době rozhodování soudu neexistuje.

18. Nejvyšší soud přitom v řadě svých rozhodnutí opakovaně zdůrazňuje, že ke skutečnostem, které nastaly po sjednání smluvní pokuty, tedy též k důvodům, pro něž došlo k prodlení s plněním zajištěného závazku, k okolnostem, za nichž se tak stalo, a ke skutečnostem, které ovlivnily dobu trvání prodlení, při hodnocení (ne)přiměřenosti sjednané smluvní pokuty podle § 301 obch. zák. nelze přihlížet. Skutečnosti, k nimž došlo až následně, by mohly – podle své povahy – vést toliko k závěru, že uplatnění práva na smluvní pokutu je (zcela či zčásti) výkonem

práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, jenž podle § 265 obch. zák. nepožívá právní ochrany (srov. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2192/2009, a dále rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1281/2008, uveřejněného pod číslem 17/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek ke vztahu § 301 obch. zák. a § 265 obch. zák.).

19. Právní závěry o aplikaci moderačního práva ve smyslu § 301 obch. zák., zda a kdy snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu, jsou výsledkem určitého procesu rozhodování. Soud nejprve řeší otázku, zda byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta. Pro toto posouzení zákon žádná kritéria nestanoví; závěr o tom, zda je sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta, je tedy věcí volného uvážení soudu. Posouzení otázky (ne)přiměřenosti smluvní pokuty závisí na okolnostech konkrétního případu, zejména na důvodech, které ke sjednání posuzované výše smluvní pokuty vedly, a na okolnostech, které je provázely. Není rovněž vyloučeno, aby soud již při posuzování této otázky přihlédl k významu a hodnotě zajišťované povinnosti, zákon mu to však neukládá. Bude-li výsledkem rozhodování soudu jeho závěr, že svého moderačního práva využije, neboť byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta, nastupuje etapa jeho rozhodování, kdy posuzuje, v jakém rozsahu nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu sníží. Teprve v této fázi rozhodování je soud ze zákona povinen přihlédnout k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, přičemž možnost soudu snížit smluvní pokutu není neomezená – věřitel má vždy právo na smluvní pokutu alespoň ve výši vzniklé škody (srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2009, sp. zn. 31 Cdo 2707/2007, uveřejněný pod č. 81/2010 Sb. rozh. obč.).

20. Právní úprava moderace smluvní pokuty v § 301 obch. zák. je kogentní. Strany se nemohou od ní dohodou odchýlit (srov. § 263 obch. zák.). Strany si tak nemohou dohodou vyloučit moderaci smluvní pokuty. Tím spíše nemůže moderaci smluvní pokuty vyloučit jedna ze stran svým jednostranným právním jednáním (zápočtem).

21. Účelem moderace je ochrana dlužníka ze smluvní pokuty před nepřiměřeně vysokou smluvní pokutou.

22. Jak vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudek ze dne 17. 5. 2011 nebo rozsudek ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 23 Cdo 4784/2008), úvahy o nepřiměřenosti sjednané smluvní pokuty se logicky (z povahy věci) mohou upínat toliko k těm okolnostem, které tu byly v době jejího sjednání; otázku, zda byla smluvní pokuta sjednána v (ne)přiměřené výši, nelze posuzovat z pohledu skutečností, které nastaly až poté, kdy byla smluvní pokuta v určité výši (přiměřené či nepřiměřené) sjednána. Ke skutečnostem, které nastaly po sjednání smluvní pokuty, nelze při hodnocení (ne)přiměřenosti sjednané smluvní pokuty přihlížet.

23. Velký senát dospívá k závěru, že k moderaci smluvní pokuty nedochází s účinky *ex nunc*, nýbrž *ex tunc*, k okamžiku ujednání o smluvní pokutě. Je-li

smluvní pokuta nepřiměřená, nemůže jednostranným zápočtem dojít v rozsahu její nepřiměřené výše k zániku pohledávky ze smluvní pokuty, ani k zániku pohledávky, proti níž je započítáváno.

24. Je proto namístě posoudit tuto otázku jinak než v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 1007/2006, a v rozhodnutích na něj navazujících.

25. Jestliže tedy odvolací soud dospěl k závěru, podle kterého je namístě nepřiznat jednostrannému započtení pohledávky dovolatele ze smluvní pokuty proti pohledávce žalobkyně na zbývající část ceny díla právní ochranu, neboť jde o výkon práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, aniž se zabýval možnou moderací smluvní pokuty, je jeho právní posouzení této právní otázky neúplné, tudíž nesprávné.

26. Jak se totiž podává z ustálené judikatury Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudek ze dne 19. 5. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1281/2008), je třeba mít na zřeteli odlišnost zákonných předpokladů, za kterých podle § 265 obch. zák. výkon práva nepožívá právní ochrany, a za kterých podle § 301 obch. zák. může soud smluvní pokutu snížit. Předpoklad nepřiměřené smluvní pokuty je podmínkou pro použití moderačního práva soudu podle § 301 obch. zák., není však zákonem stanovenou podmínkou pro rozpor výkonu práva se zásadami poctivého obchodního styku ve smyslu § 265 obch. zák.; rozporný se zásadami poctivého obchodního styku může být totiž i výkon práva na smluvní pokutu, jejíž výše není nepřiměřená. Samotná skutečnost, že smluvní pokuta je nepřiměřeně vysoká, nevypovídá nic o tom, jakým způsobem a za jakých okolností vykonává věřitel svá práva na smluvní pokutu a zda jde o výkon jeho práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, tedy o takový výkon práva, který je vůči dlužníku zneužívající (například šikanózní). Posoudí-li soud smluvní pokutu jako nepřiměřeně vysokou, nejsou tím současně bez dalšího naplněny všechny předpoklady pro aplikaci § 265 obch. zák., tedy pro závěr, že výkon práva na smluvní pokutu nepožívá právní ochrany, nýbrž jen pro postup podle § 301 obch. zák. V takovém případě soud nemá na výběr, která z uvedených ustanovení použije, neboť jejich vztah je konkurující právě pro odlišnost předpokladů, za nichž jsou tato ustanovení aplikovatelná.

27. Ustanovení § 265 obch. zák., které je speciální pro obchodní závazkové vztahy, je v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vykládáno tak, že toto ustanovení předpokládá, že účastník obchodněprávního vztahu nesmí při prosazování svých zájmů překročit meze, které vyplývají ze zásad poctivého obchodního styku, a tudíž nesmí zneužít práv, která mu podle zákona, resp. na základě zákona vznikla. Jde-li o ujednání, ze kterého účastníku vzešla práva, jejichž uplatnění by bylo v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, není neplatné, ale tato práva nejsou vymahatelná – soud v takovém případě uplatněný nárok nepřizná (srov. například rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2003, sp. zn. 32 Odo 400/2002, ze dne 16. 2. 2005, sp. zn. 32 Odo 487/2004, a ze dne 27. 1. 2005, sp. zn.

29 Odo 427/2003). V rozsudku ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 359/2007 (a dále například v rozsudku ze dne 9. 8. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3616/2009), pak Nejvyšší soud navázal závěrem, že korektiv zásadami poctivého obchodního styku má být poslední možností *(ultima ratio)*, jak – ve výjimečných případech – zmírnit či odstranit přílišnou tvrdost zákona v situaci, ve které by se přiznání uplatněného nároku jevilo krajně nespravedlivým, a že § 265 obch. zák. tak je třeba vnímat jako příkaz soudci, aby rozhodoval v souladu s ekvitou (srov. závěry Ústavního soudu vyslovené v nálezu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod číslem 171/2005). V rozsudku ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. 32 Odo 175/2006 (a dále například v rozsudku ze dne 15. 12. 2009, sp. zn. 23 Cdo 4388/2007), dále Nejvyšší soud dovodil, že porušení zásad poctivého obchodního styku je třeba zkoumat ve vazbě na okolnosti jednotlivého případu.

28. Vzhledem k uvedeným judikaturním závěrům je v předmětné věci proto neúplné, tudíž nesprávné, i posouzení předpokladů aplikace § 265 obch. zák. Považuje-li odvolací soud smluvní pokutu za nepřiměřenou, je třeba postupovat podle § 301 obch. zák. Odepření výkonu práva pro rozpor se zásadami poctivého obchodního styku nebo s dobrými mravy je řešením *ultima ratio*, které lze použít k ochraně práv stran až tehdy, není-li namístě aplikovat konkrétní skutkové podstaty právních norem na otázku dopadající, zde právní úpravu moderace nepřiměřené smluvní pokuty.

29. Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu není správné a dovolání je opodstatněné. Z toho důvodu napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil včetně závislých výroků o náhradě nákladů řízení.

30. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (soud prvního stupně) závazný (§ 243g odst. 1 věta první o. s. ř.).

Č. 56

č. 56 **Insolvence**, Právní úkony, Odporovatelnost
§ 111 IZ, § 168 odst. 1 IZ, § 235 IZ, § 240 IZ

Platba, kterou dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, na peněžitý závazek vzniklý v souvislosti s omezením jeho podnikatelské činnosti (s rušením „dílčích provozoven“ dlužníka), není úkonem nutným k provozování podniku dlužníka v rámci obvyklého hospodaření (§ 111 odst. 2 insolvenčního zákona).

Samotná skutečnost, že věřitel poskytl dlužníku plnění, aniž požadoval jeho okamžité zaplacení, neznamená, že by pohledávka z titulu takového plnění byla pohledávkou z úvěrového financování (§ 41 odst. 1 insolvenčního zákona).

Pro posouzení, zda dlužník platbou odvracel hrozící škodu, je zpravidla rozhodující povaha platbou hrazeného plnění a jeho význam pro majetkovou podstatu dlužníka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. 29 ICdo 17/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.ICDO.17.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 9. 2015, sp. zn. 29 ICm 3776/2014, 104 VSPH 498/2015 (KSCB 26 INS 6661/2013), a rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 4. 2015, sp. zn. 29 ICm 3776/2014, a věc vrátil Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Vrchní soud v Praze k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 14. 9. 2015, č. j. 29 ICm XY, 104 VSPH XY (KSCB 26 INS XY), potvrdil rozsudek ze dne 8. 4. 2015, č. j. 29 ICm 3776/2014-24, jímž Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) určil, že právní úkony dlužníka (platby z účtu … ve prospěch účtu … ze dne 30. 4. 2013 ve výši 10 173 Kč, 2 250 Kč, 16 455 Kč, 2 923 Kč, 10 628 Kč, 3 080 Kč a 66 017 Kč) ve prospěch žalovaného (P. a. s.) [dále též jen „sporné platby“] jsou vůči věřitelům dlužníka neúčinné (výrok I.),

uložil žalovanému „vydat“ částku ve výši 111 526 Kč do majetkové podstaty dlužníka (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.).

2. Odvolací soud vyšel z toho, že v souzené věci se žalobce domáhal žalobou podanou podle § 239 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), určení neúčinnosti právních úkonů, spočívajících v platbách dlužníka ve prospěch žalovaného, uskutečněných dne 30. 4. 2013, tedy v období po zahájení insolvenčního řízení (12. 3. 2013) do zjištění úpadku dlužníka (1. 11. 2013). Platby dlužníka ve prospěch žalovaného přitom „souvisely s poskytnutými zámečnickými pracemi, se stěhováním nábytku, s úklidovými pracemi, s IT službami a ostrahou objektu dlužníka a osob“, které žalovaný vyúčtoval dlužníku fakturami vystavenými v období od 4. 3. do 15. 4. 2013 (a splatnými v období od 18. 3. do 29. 4. 2013).

3. Podle obsahu spisu přitom šlo o faktury na částku 10 173 Kč (otevření a výměna zámků), na částku 2 250 Kč (otevření a výměna zámků), na částku 16 455 Kč (stěhování nábytku), na částku 10 628 Kč (IT služby) [všech případech s datem uskutečnění plnění dne 28. 2. 2013], na částku 2 923 Kč (úklidové práce) [s datem uskutečnění plnění dne 8. 3. 2013], na částku 3 080 Kč (úklidové práce) a na částku 66 017 Kč (ostraha majetku), v obou případech s datem uskutečnění plnění dne 31. 3. 2013.

4. Cituje § 111, § 168 odst. 1 písm. a) až f), § 235 a § 239 insolvenčního zákona, dále ve shodě s insolvenčním soudem uzavřel, že na uvedené platby se neuplatní žádná z výjimek týkajících se uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim postavených na roveň.

5. Současně odvolací soud odmítl argumentaci žalovaného, podle níž sporné právní úkony dlužník činil v rámci obvyklého hospodaření, respektive jimi odvracel hrozící škodu. Jakkoli není dlužníku „zcela zapovězeno disponovat majetkem poté, co bylo zahájeno insolvenční řízení, nesmí dlužník nakládat s majetkem takovým způsobem, který by vedl k podstatným změnám majetkové podstaty, a tím ke snížení uspokojení věřitelů“. Právními úkony dlužníka (platbami ve prospěch žalovaného) „došlo k nikoli zanedbatelnému zmenšení majetku dlužníka, a to i vzhledem k hodnotě majetkové podstaty dlužníka, v níž se reálně nacházejí aktiva jen ve výši 700 000 Kč“.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, maje za to, že spočívá na nesprávném právním posouzení otázek, zda:

1. Lze objednávku služeb ze strany dlužníka a poskytnutí služeb žalovaným, včetně navazujících „odměn“ považovat za provozování podniku dlužníkem v rámci obvyklého hospodaření?

2. Došlo úhradami za poskytnutí služeb k nikoli zanedbatelnému zmenšení majetku dlužníka?
3. Lze „dílčí z jednotlivých plnění poskytnutých žalovaným dlužníkovi klasifikovat jako úvěrové financování“?

7. Dovolatel snáší argumenty ve prospěch závěrů, podle nichž:
a) Výjimka z omezení dlužníka v nakládání s majetkovou podstatou podle § 111 odst. 2 věty prvé insolvenčního zákona se vztahuje „na úkony směřující k provozování podniku či jeho omezení“ a platby dlužníka lze pod tuto výjimku podřadit.
b) V době, kdy byly úhrady provedeny, šlo – vzhledem k aktivům dlužníka – o částku zcela zanedbatelnou, přičemž úhrady dlužníka byly zcela ekvivalentní službám poskytnutým žalovaným a ke zmenšení majetku dlužníka tak nedošlo; navíc poskytnutými službami dlužník odvracel hrozící škody na majetku.
c) Dílčí plnění poskytnutá žalovaným dlužníkovi lze klasifikovat jako úvěrové financování, když žalovaný poskytl dlužníku po datu zahájení insolvenčního řízení služby přímo související s provozováním podniku dlužníka v rámci obvyklého hospodaření, aniž by požadoval jejich okamžité zaplacení.
8. Požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil a žalobu zamítl.
9. Žalobce považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a navrhuje, aby dovolací soud dovolání odmítl, respektive zamítl.
10. V průběhu dovolacího řízení změnil žalovaný obchodní firmu na AP S. a. s.; Nejvyšší soud k této změně přihlédl při označení žalovaného v záhlaví rozhodnutí.

III.
Přípustnost dovolání

11. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
12. Dovolání žalovaného je přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), a to k řešení otázek dovolatelem otevřených, týkajících se výkladu § 111 insolvenčního zákona, dosud v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu beze zbytku nezodpovězených.

IV.
Důvodnost dovolání

13. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní

normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

14. Podle § 111 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013), nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem (odstavec 1). Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí (odstavec 2). Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné (odstavec 3).

15. Podle § 168 insolvenčního zákona pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po zahájení insolvenčního řízení nebo po vyhlášení moratoria, jsou a) náhrada hotových výdajů a odměna předběžného správce; to neplatí, byl-li předběžný správce ustanoven insolvenčním správcem, b) náhrada nutných výdajů a odměna likvidátora dlužníka jmenovaného soudem a správce podniku dlužníka za součinnost poskytnutou předběžnému správci nebo insolvenčnímu správci, c) náhrada nutných výdajů a odměna členů a náhradníků věřitelského výboru, d) náhrada zálohy na náklady insolvenčního řízení, jestliže ji v souladu s rozhodnutím insolvenčního soudu zaplatila jiná osoba než dlužník, e) pohledávky věřitelů vzniklé za trvání moratoria ze smluv podle § 122 odst. 2, f) pohledávky věřitelů z úvěrového financování (odstavec 1). Není-li dále stanoveno jinak, pohledávky za majetkovou podstatou se uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku (odstavec 3).

16. V poměrech dané věci Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že věřitelský insolvenční návrh byl doručen insolvenčnímu soudu dne 12. 3. 2013. Podáním ze dne 29. 3. 2013 (A-14), uveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 2. 4. 2013, se dlužník připojil k insolvenčnímu návrhu, přičemž ke své finanční situaci uvedl, že ke dni podání insolvenčního návrhu eviduje závazky po splatnosti ve výši 85 miliónů Kč (jistiny bez příslušenství), nevlastní žádný nemovitý majetek, eviduje pohledávky z obchodního styku 12 865 350 Kč a má v majetku „ochranné známky a internetové domény“. Dle připojených seznamů činí celková výše závazků dlužníka 234 642 025,95 Kč a hodnota majetku dlužníka 2 628 614,05 Kč. Usnesením ze dne 1. 11. 2013, č. j. KSCB 26 INS XY, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka, prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. V. P. Sporné platby v celkové výši 111 526 Kč (za

zámečnické služby, stěhování nábytku, úklid, IT služby ostrahu v souvislosti s rušením dílčí provozovny dlužníka) tak dlužník ve prospěch žalovaného učinil v době po zahájení insolvenčního řízení do zjištění úpadku dlužníka.

17. Judikatura Nejvyššího soudu k výkladu § 111 insolvenčního zákona.

č. 56

[1] V usnesení ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. 29 NSČR 67/2014, uveřejněném pod č. 62/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 62/2017“), Nejvyšší soud [i s odkazem na rozsudek ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, uveřejněný pod č. 60/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 60/2014“)], vysvětlil, že § 111 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013), upravuje tzv. zákonnou neúčinnost právních úkonů, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, přičemž tato úprava má smysl (a může se prosadit) jen ve spojení s následným zjištěním úpadku dlužníka (rozhodnutí o zjištění úpadku dlužníka je tedy předpoklad aplikace § 111 insolvenčního zákona).

Z R 62/2017 také vyplývá, že až s účinností od 1. 1. 2014 [po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů] se neúčinnost podle § 111 insolvenčního zákona prosazuje výlučně odpůrčí žalobou insolvenčního správce (srov. § 235 odst. 2 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014).

Judikatura Nejvyššího soudu se tak ustálila, zčásti až po vydání napadeného rozhodnutí, na výkladu, podle něhož § 111 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2013, upravoval zákonnou neúčinnost právních úkonů dlužníka. Jinými slovy řečeno, k tomu, aby se tato neúčinnost prosadila, nebylo nezbytně nutné, aby se insolvenční správce domáhal jejího určení odpůrčí žalobou.

[2] V rozsudku ze dne 31. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3815/2014, Nejvyšší soud, s odkazem na závěry formulované již v R 60/2014, ozřejmil, že projev vůle, jímž dlužník plní dluh (peněžitý závazek) svému věřiteli, je právním úkonem ve smyslu § 34 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (ve znění účinném do 31. 12. 2013), jelikož jde o projev vůle směřující k zániku povinnosti splnit dluh (závazek), a lze mu tedy odporovat.

Tamtéž dodal, že nelze pochybovat o tom, že neúčinným právním úkonem může být také plnění na již splatný dluh. Prospěch, který se věřiteli dostane v důsledku takového zvýhodňujícího právního úkonu dlužníka, totiž nespočívá v tom, že věřitel dostane od dlužníka více, než by mu náleželo (nebýt úpadkové situace dlužníka), ale že je poskytnutým plněním zvýhodněn proti jiným věřitelům (kteří by měli v konkursu pro účely

poměrného uspokojení z nedostatečného majetku dlužníka stejné postavení jako věřitel, jehož pohledávku se dlužník rozhodl takto uspokojit) [k tomu odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2016, sen. zn. 29 ICdo 5/2016]. Právě selektivnímu uspokojování jednoho věřitele v neprospěch ostatních věřitelů má institut neúčinnosti zvýhodňujících právních úkonů zabránit. Zásada *par conditio creditorum (pari passu)* neboli poměrného uspokojování nároků věřitelů (nezajištěných věřitelů) je jednou z hlavních zásad insolvenčního řízení, jež je modifikována zvláštními nároky některých věřitelů (srov. zejména § 296 a § 298 insolvenčního zákona). Podstatou neúčinnosti právních úkonů podle insolvenčního zákona je především zajištění ochrany věřitelů před právními úkony dlužníka, které v konečném důsledku krátí věřitele. Je rozhodující, zda dlužník dluh uhradil způsobem (v rozsahu), v jehož důsledku se věřiteli dostalo na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu (dle § 241 odst. 1 insolvenčního zákona), čímž věřitele zvýhodnil oproti jiným věřitelům.

Uvedené závěry, byť formulované při výkladu § 235 a násl. insolvenčního zákona, jsou uplatnitelné i při výkladu § 111 insolvenčního zákona. Nejvyšší soud nemá žádných pochyb o tom, že lze-li odporovat právnímu úkonu dlužníka, jímž v době před zahájením insolvenčního řízení zvýhodní některého ze svých věřitelů, je nutno stejný úkon, učiněný dlužníkem (dokonce až) poté, kdy nastaly účinky zahájení insolvenčního řízení (v němž posléze bylo rozhodnuto o úpadku dlužníka), považovat za právní úkon neúčinný ve smyslu § 111 odst. 3 insolvenčního zákona.

[3] Konečně v rozsudku ze dne 22. 12. 2015, sen. zn. 29 ICdo 48/2013, uveřejněném pod č. 106/2016 Sbírky soudních rozhodní a stanovisek (dále jen „R 106/2016“), Nejvyšší soud dovodil, že i v poměrech insolvenčního zákona „se podmínky odporovatelnosti posuzují ke dni vzniku právního úkonu“. V poměrech dané věci tak učinil ve vztahu k podmínkám odporovatelnosti ve smyslu § 240 insolvenčního zákona, konkrétně, jde-li o to, zda měl dlužník po uzavření odporovaného právního úkonu další dostatečný majetek k uspokojení věřitelů (v jejichž prospěch se insolvenční neúčinnost vyslovuje). Srov. též rozsudek ze dne 31. 10. 2017, sen. zn. 29 ICdo 76/2015.

V poměrech projednávané věci nemá ani Nejvyšší soud žádné pochybnosti o tom, že pohledávky žalovaného, které dlužník zaplatil spornými platbami, nebyly pohledávkami za majetkovou podstatou [§ 168 odst. 1 písm. a) až f) insolvenčního zákona]. Argumentace dovolatele, podle níž šlo o pohledávky z úvěrového financování (srov. § 41 odst. 1 insolvenčního zákona), je zjevně neudržitelná, když pohledávky z titulu činností, vyúčtovaných shora zmíněnými fakturami („otevření a výměna zámků, stěhování nábytku, úklid, ostraha a IT“) rozhodně

nelze zařadit do kategorie pohledávek plynoucích ze smlouvy o úvěru nebo smlouvy obdobné, respektive ze smlouvy na dodávky energií a surovin, včetně zajištění těchto pohledávek. Samotná okolnost, že žalovaný poskytl dlužníku služby, aniž požadoval jejich okamžité zaplacení, na výše uvedeném nic nemění. Nejvyšší soud nemá za opodstatněné ani výhrady dovolatele proti závěru odvolacího soudu, podle něhož v případě sporných plateb nešlo o úkony nutné k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření. Jak je zřejmé i z obsahu spisu (včetně dovolání), všechny dlužníkem uskutečněné sporné platby se vztahovaly k činnostem žalované, které souvisely s rušením „dílčích provozoven" dlužníka. Takové opatření (rozuměj omezení podnikatelské činnosti), k němuž dlužník přistoupil bezprostředně před zahájením insolvenčního řízení a v době, kdy věděl, respektive musel vědět, že je v úpadku, rozhodně nelze považovat za obvyklé pro pokračování provozu podniku, jeho zachování či rozvoj; naopak šlo o opatření výjimečné, které se obvyklému provozu podniku zjevně vymykalo. K tomu srov. obdobně při výkladu § 4a odst. 1 písm. a) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, jde-li o „běžnou obchodní činnost", důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 820/2005, k jehož závěrům se Nejvyšší soud obdobně přihlásil pro účely výkladu § 111 insolvenčního zákona v R 62/2017, jakož i v usnesení ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo 311/2015, uveřejněném pod č. 50/2017 Sb. rozh. obč.

Z pohledu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona tak zbývá posoudit, zda závěr o neúčinnosti sporných plateb není vyloučen tím, že šlo o úkony, jimiž dlužník odvracel hrozící škodu.

18. Nejvyšší soud v této souvislosti v prvé řadě připomíná, že obecně vzato je škoda v právní teorii i soudní praxi chápána jako újma způsobená poškozenému, vyjádřitelná penězi. Skutečná škoda spočívá ve zmenšení majetku poškozeného a představuje majetkové hodnoty, které by bylo nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci v předešlý stav. Ušlý zisk je definován jako ušlý majetkový prospěch spočívající v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku poškozeného, které bylo možno důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí, pokud by nebylo došlo ke škodné události (srov. např. stanovisko bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, Cpj 87/70, uveřejněné pod č. 55/1971 Sb. rozh. obč.). Přitom nepostačuje pouhá pravděpodobnost zvýšení majetkového stavu v budoucnu, neboť musí být najisto postaveno – a v tomto směru je důkazní břemeno na poškozeném –, že nebýt protiprávního jednání škůdce (či škodní události u objektivní odpovědnosti), majetkový stav poškozeného by se zvýšil. Ušlý zisk nemůže představovat jen zmaření zamýšleného výdělečného záměru či příslibu možného výdělku, není-li takový majetkový přínos podložený již existujícími či reálně dosažitelnými okolnostmi, z nichž lze usuzovat, že nebýt škodné události, k zamýšlenému zisku by skutečně došlo (k tomu srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2009, sp. zn. 25 Cdo 371/2007 a ze dne

31. 10. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2857/2005, jakož i důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1273/2009).

19. Pro účely výkladu pojmu hrozící škoda ve smyslu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona Nejvyšší soud v poměrech dané věci dodává, že sporné platby nelze posuzovat izolovaně od povahy plnění, které dlužníku poskytl věřitel a za které dlužník platil. Jinými slovy, bude to zpravidla povaha (spornou platbou hrazeného) plnění a jeho význam pro majetkovou podstatu dlužníka, které budou rozhodující pro posouzení, zda dlužník spornou platbou odvracel hrozící škodu.

20. A ještě jinak, k naplnění výjimky upravené § 111 odst. 2 insolvenčního zákona zásadně nebude postačovat, že (obecně vzato) každou platbou, kterou dlužník plní závazek vůči svému věřiteli, odvrací možné (právním předpisem či smlouvou přepokládané) důsledky (např. vznik nároku věřitele na úroky z prodlení či majetkové sankce), které by jinak měly (nebýt takové platby) negativní dopad (byť omezený § 170 insolvenčního zákona) do majetkových poměrů dlužníka.

21. V situaci, kdy se insolvenční soud v odůvodnění svého rozhodnutí nijak nevypořádal s obranou žalovaného (viz vyjádření k žalobě č. l. 10–12), že spornými platbami dlužník odvracel hrozící škodu, a kdy se ani odvolací soud v důvodech napadeného rozhodnutí nevypořádal s argumenty žalovaného vztahujícími se k „hrozící škodě“, zůstalo právní posouzení věci soudy nižších stupňů neúplné, a tudíž i nesprávné.

22. Konečně nelze upřít opodstatnění ani výhradám dovolatele ohledně (ne)splnění předpokladu určeného § 111 odst. 1 insolvenčního zákona spočívajícího v tom, zda nakládáním s majetkovou podstatou dlužníka (rozuměj spornými platbami dlužníka) došlo k „nikoli zanedbatelnému“ zmenšení majetkové podstaty.

23. V tomto směru totiž právní posouzení věci soudy nižších stupňů, založené na srovnání částky zaplacené dlužníkem žalovanému spornými platbami (dne 30. 4. 2013) a „aktiv“ dlužníka k datu rozhodnutí insolvenčního soudu (8. 4. 2015) či odvolacího soudu (14. 9. 2015) neodpovídají závěrům R 106/2016, jež jsou v tomto směru použitelné i v poměrech zákonné neúčinnosti právních úkonů podle § 111 odst. 1 o. s. ř., a podle nichž je nezbytné posuzovat otázku „nikoli zanedbatelného“ zmenšení majetkové podstaty k datu uskutečnění sporných plateb. Srov. opět i rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 76/2015.

24. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, není správné, Nejvyšší soud je zrušil. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí insolvenčního soudu; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 57

č. 57 **Insolvenční řízení**, Příslušenství pohledávky
§ 49 IZ, § 174 IZ, § 176 IZ, § 178 IZ, § 21 odst. 1 vyhlášky č. 311/2007 Sb. ve znění do 30. 6. 2017

Jestliže peněžité plnění přihlašované věřitelem do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka zahrnovalo jak jistinu, tak příslušenství pohledávky, pak jen proto, že v souladu s náležitostmi přihlášky vymezenými v návaznosti na § 176 insolvenčního zákona ustanovením § 21 odst. 1 vyhlášky č. 311/2007 Sb. ve znění účinném do 30. 6. 2017 muselo být toto příslušenství v přihlášce pohledávky samostatně vyčísleno, se nestalo samostatnou pohledávkou. Pro účely aplikace ustanovení § 178 insolvenčního zákona se jednou pohledávkou rozumí souhrn jistiny a příslušenství pohledávky.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sen. zn. 29 NSČR 75/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.NSCR.75.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání věřitele č. 17 proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 12. 2015, sp. zn. KSOS 33 INS 30209/2014, 2 VSOL 820/2015-P25.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 30. 4. 2015, č. j. KSOS 33 INS XY, Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Odmítl přihlášku pohledávky věřitele č. 17 (F. s. r. o.) ve výši 141 105,29 Kč (bod I. výroku).

[2] Určil, že právní mocí usnesení končí účast věřitele č. 17 v insolvenčním řízení [vedeném na majetek manželů L. P. a M. P. (dále jen „dlužník“)] v rozsahu odmítnuté pohledávky (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Přihláškou došlou insolvenčnímu soudu 9. 2. 2015 přihlásil věřitel č. 17 do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka pohledávku ve výši 146 791,14 Kč.

[2] Při přezkumném jednání, jež se konalo dne 16. 3. 2015, popřel insolvenční správce částečně „dílčí pohledávku č. 1“ co do výše 71 793,29 Kč (vycházeje z toho, že jde o pohledávku nevykonatelnou).

[3] Přihlášená pohledávka (tak) byla zjištěna (jako nevykonatelná) pouze ve výši 69 312 Kč.

[4] Výzvou ze dne 17. 3. 2015, doručenou 19. 3. 2015 (dále jen „vyrozumění o popření"), vyrozuměl insolvenční správce věřitele č. 17 o částečném popření pohledávky.

[5] Lhůta k podání žaloby o určení výše pohledávky (v popřeném rozsahu) uplynula věřiteli č. 17 dne 16. 4. 2015.

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – odkazuje na § 178, § 185, § 187 a § 198 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – uzavřel, že jelikož „dílčí pohledávka č. 1" byla zjištěna v rozsahu nižším než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna (s tím, že věřitel č. 17 se nadále účastní insolvenčního řízení s pohledávkou ve výši 5 685,85 Kč).

4. K odvolání věřitele č. 17 Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 11. 12. 2015, č. j. KSOS 33 INS XY, 2 VSOL XY, změnil usnesení insolvenčního soudu tak, že přihláška pohledávky věřitele č. 17 se odmítá ve výši 142 291,14 Kč a v této části odmítnuté pohledávky končí účast přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení.

5. Odvolací soud shrnul, že:

[1] Věřitel č. 17 uplatnil přihláškou pohledávky ze smlouvy o úvěru ze dne 21. 3. 2014 (dále též jen „úvěrová smlouva") v celkové výši 146 791,14 Kč, konkrétně:

– Dosud nesplacenou část jistiny poskytnuté na základě úvěrové smlouvy ve výši 97 841 Kč a dosud neuhrazené sjednané úroky z úvěrové smlouvy ve výši 43 264,29 Kč (dále též jen „dílčí pohledávka č. 1").

– Smluvní „pokutu" za porušení úvěrové smlouvy ve výši 4 500 Kč (dále též jen „dílčí pohledávka č. 2").

– Úrok z prodlení z plnění z úvěrové smlouvy ve výši 1 185 Kč (dále též jen „dílčí pohledávka č. 3").

[2] Při přezkumném jednání, jež se konalo dne 16. 3. 2015, popřel insolvenční správce část dílčí pohledávky č. 1 co do výše 71 793,29 Kč (maje ji za nevykonatelnou), s tím, že ujednání v úvěrové smlouvě o smluvním úroku ve výši 84 % má za neplatné pro rozpor s dobrými mravy, proto „popírá část pohledávky odpovídající tomuto úroku". Dále insolvenční správce uvedl, že věřitel č. 17 poskytl dlužníku částku 100 000 Kč, na kterou dlužník splatil 30 688 Kč; proto insolvenční správce uznal částku 69 312 Kč. Dílčí pohledávka č. 1 byla tedy zjištěna (jako nevykonatelná) pouze ve výši 69 312 Kč.

[3] Dílčí pohledávky č. 2 a 3 byly při přezkumném jednání zjištěny v plné výši. Z přihlášených 146 791,14 Kč tak bylo zjištěno celkem 74 997,85 Kč.

[4] Ve vyrozumění o popření, doručeném 19. 3. 2015, informoval insolvenční

správce věřitele č. 17, že popřel příslušenství dílčí pohledávky č. 1 ve výši 71 793,29 Kč a zopakoval důvod popření.

6. Na výše uvedeném základě pak odvolací soud – vycházeje z § 173 odst. 1, § 178, § 185, § 193, § 197, § 198 odst. 1 insolvenčního zákona a z § 13 odst. 1 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen „JŘIŘ“) – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

7. Vyrozumění o popření má náležitosti předepsané § 13 odst. 1 JŘIŘ.

8. Vadou postupu insolvenčního správce při přezkumu i vadou vyrozumění o popření je ovšem skutečnost, že insolvenční správce popřel dílčí pohledávku č. 1 co příslušenství ve výši 71 793,29 Kč, ač věřitel č. 17 tu na příslušenství přihlásil pouze neuhrazené sjednané úroky z úvěrové smlouvy ve výši 43 264,29 Kč; dalším přihlášeným příslušenstvím byl (v dílčí pohledávce č. 3) úrok z prodlení z plnění z úvěrové smlouvy ve výši 1 185 Kč, k jehož popření však nedošlo. Z odůvodnění popěrného úkonu ale vyplývá, že nejde o popření výše dílčí pohledávky č. 1, nýbrž pravosti této části pohledávky (vzhledem k dikci § 193 insolvenčního zákona). Ve vztahu k příslušenství se namítá neplatnost ujednání a vůči jistině zánik pohledávky solucí. Toliko z údaje insolvenčního správce o tom, že věřitel č. 17 poskytl dlužníkovi částku 100 000 Kč, na kterou dlužník splatil 30 688 Kč, a že proto insolvenční správce uznal částku 69 312 Kč, lze vytušit, že jde o rozdíl mezi jistinou přihlášenou ve výši 97 841 Kč a uznanou ve výši 69 312 Kč. Přes tyto (právem vytýkané) nedostatky se však věřiteli č. 17 dostalo informací o tom, v jakém rozsahu a z jakých důvodů došlo k popření i jakým způsobem si má dále počínat. Nelze proto souhlasit s právními závěry věřitele č. 17 o důsledcích vad písemného vyrozumění o popření.

9. Nebyl důvod nepodat žalobu o určení (o čemž byl věřitel č. 17 řádně poučen); nejasnosti popěrného úkonu bylo možné vyjasnit v incidenčním řízení.

10. Věřitel č. 17, veden nesprávným právním názorem o samostatnosti dílčích pohledávek, se snaží účelově napravit pochybení spočívající v tom, že nepodal žalobu o určení pravosti, výše nebo pořadí popřené pohledávky. Srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3582/2010, uveřejněné pod č. 97/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 97/2011“) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sen. zn. 29 NSČR 42/2010, uveřejněné pod č. 13/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 13/2012“), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. 29 NSČR 80/2012.

11. Insolvenční soud (ve shodě s insolvenčním správcem) založil své rozhodnutí na závěru, že jistina a příslušenství pohledávky z „půjčky“ (smluvený úrok) představují jednu samostatnou pohledávku, z níž byla zjištěna výše odpovídající méně než 50 %. Podle odvolacího soudu je správný závěr, že jistina

z půjčky, dohodnuté úroky, ale též úroky z prodlení či náklady řízení jsou ve smyslu § 178 odst. 1 insolvenčního zákona samostatnou (jedinou) pohledávkou. Každý z uvedených nároků lze sice do insolvenčního řízení přihlásit samostatně, přihlašuje-li však věřitel do insolvenčního řízení pohledávku na jistině, úrocích a úrocích z prodlení (stejně tak i na nákladech řízení), tedy uplatňuje současně i vedlejší plnění spojené s nárokem samotným, a má-li se náležitě uplatnit hranice pro zjištění výše pohledávky z hlediska postupu insolvenčního soudu podle § 178 odst. 1 insolvenčního zákona, nelze oddělovat povinnost k zaplacení jistiny od povinnosti k zaplacení příslušenství.

12. Jakkoli jsou úroky a úroky z prodlení vedlejším plněním odvozeným od nároku samostatného (jeho příslušenstvím), k prosazení účelu úpravy vymezené v § 178 odst. 1 insolvenčního zákona je třeba považovat jistinu, úroky a úroky z prodlení za jedinou samostatnou pohledávku.

13. Odvolací soud přihlédl rovněž k závěrům Vrchního soudu v Praze vyjádřeným v (jeho) usnesení ze dne 7. 9. 2012, sp. zn. „1 VSPH 1159/2012“ (správně jde o sp. zn. „KSPL 56 INS 9126/2012, 1 VSPH 1159/2012“), uveřejněném pod č. 44/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 44/2013“); tam vrchní soud dovodil, že v insolvenčním řízení se zásadně neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku mimosmluvní sankce, včetně nezaplacené blokové pokuty [§ 170 písm. d) insolvenčního zákona], ani jejich příslušenství, včetně nákladů za nařízení daňové exekuce (§ 182 a § 183 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu.

14. Insolvenční soud ovšem přehlédl, že jedinou (jednu) pohledávku tvoří v přihlášce věřitele č. 17 nesplacená část jistiny z úvěrové smlouvy ve výši 97 841 Kč, dosud neuhrazené sjednané úroky z úvěrové smlouvy ve výši 43 264,29 Kč a úrok z prodlení z plnění z úvěrové smlouvy ve výši 1 185 Kč (celkem 142 291,14 Kč). Smluvní pokuta za porušení úvěrové smlouvy ve výši 4 500 Kč je samostatnou pohledávkou.

15. Insolvenční správce zjistil a uznal z dílčí pohledávky č. 1 částku 69 312 Kč, což je 48,711 % pohledávky z přihlášené ve výši 142 291,14 Kč (z dílčích pohledávek č. 1 a 3) a co do částky 72 979,14 Kč (51,289 %) pohledávku popřel.

16. Skutečná výše přihlášené pohledávky tedy činí méně než 50 % přihlášené částky, proto se k přihlášené pohledávce nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna [rozhodnutí insolvenčního soudu o výši přihlášené pohledávky nezáviselo na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu (§ 178 odst. 1 insolvenčního zákona)].

17. Odvolací soud si je vědom toho, že se odklání od názoru, který vyslovil v usnesení ze dne 25. 9. 2014, č. j. KSBR 40 INS 20249/2013, 2 VSOL 932/2014-P3-8 (o tom, že pohledávka na jistině, pohledávka na úrocích z prodlení a pohledávka z titulu nákladů soudního řízení jsou každá samostatnou pohledávkou, neboť jde o samostatné nároky dle hmotného práva, s nimiž lze samostatně disponovat). Tato změna právního náhledu však není v rozporu s procesními předpisy.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

18. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel č. 17 dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř."), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že přihláška jeho pohledávky se (ani zčásti) neodmítá.

19. Dovolatel žádá Nejvyšší soud o zodpovězení následujících otázek:

[1] Tvoří jistina a příslušenství pohledávky jednu pohledávku ve smyslu § 178 insolvenčního zákona?

[2] Jak přesné má být určení pohledávky v popěrném úkonu insolvenčního správce a v následném vyrozumění věřitele, a jaký vliv na účinky těchto úkonů insolvenčního správce má případná nepřesnost?

K položeným otázkám pak dovolatel argumentuje následovně:

20. K otázce ad [1] (vymezení pohledávky).

Odvolací soud nesouhlasil s názorem, že otázka (ne)samostatnosti jistiny a příslušenství coby pohledávek ve smyslu § 178 insolvenčního zákona je soudní praxí ustáleně řešena tak, že jde o samostatné pohledávky (k čemuž odvolací soud odkazoval na R 44/2013). Dovolatel (však) poukazuje na to, že ještě v září roku 2014, v usnesení č. j. „2 VSOL 932/2014-P3-8" (jde o výše již zmíněné usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 9. 2014, č. j. KSBR 40 INS 20249/2013, 2 VSOL 932/2014-P3-8) odvolací soud závěry obsažené v R 44/2013 nepřevzal, maje je za minoritní a uváděje, že se nevypořádaly s usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2421/2009 (jde o usnesení ze dne 18. 8. 2009, uveřejněné pod č. 102/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

21. Odvolací soud v napadeném rozhodnutí připustil, že právní názor shodný s dovolatelovým vyjádřil dříve jak Vrchní soud v Olomouci [v usnesení sp. zn. „3 VSOL 420/2014-P1-7" (správně jde o usnesení ze dne 7. 7. 2014, sp. zn. KSBR 26 INS 28745/2013, 3 VSOL 420/2014) a ve shora již zmíněném usnesení sen. zn. 2 VSOL 932/2014], tak Vrchní soud v Praze [v rozhodnutích sp. zn. „3 VSPH 1187/2011-B-149" (správně jde o usnesení ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. KSPH 39 INS 4440/2008, 3 VSPH 1187/2011), „2 VSPH 713/2012-P8-11" (správně jde o usnesení ze dne 4. 6. 2012, sp. zn. KSPH 40 INS 19870/2011, 2 VSPH 713/2012), a „3 VSPH 1240/2012-P3-9" (správně jde o usnesení ze dne 10. 2. 2014, sp. zn. KSUL 74 INS 15731/2011, 3 VSPH 1240/2012, z nějž dovolatel cituje pasáže k problematice jistiny a příslušenství pohledávky a jehož argumentační význam posiluje poukazem na to, že jde o rozhodnutí citované v díle HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1504].

22. K opačné argumentaci obsažené v napadeném usnesení (srov. odstavce [11] až [13] výše) dovolatel uvádí, že jí nerozumí. Zejména mu není jasné, co má být deklarovaným (odvolacím soudem nově prosazovaným) účelem úpravy obsažené v § 178 insolvenčního zákona, proč odvolací soud nezařadil mezi deklarovaná vedlejší plnění i nárokovanou smluvní pokutu a jaký význam má právní věta citovaná z R 44/2013.

23. Dovolatel připouští, že jistina a příslušenství mohou mít v mnoha ohledech užší vztah než dvě různé jistiny, nicméně stejně tak mohou mít spíše užší vztah dvě jistiny mající původ z jedné smlouvy (jako v tomto případě smluvní pokuta a jistina), nic toho však nemůže mít vliv na dosavadní rozhodovací praxi. Onen užší vztah se totiž v insolvenčním řízení projeví i při zachování dosavadního závěru, že jistina i příslušenství jsou samostatnými pohledávkami. Kdyby byl důvod, pro který insolvenční správce např. popírá příslušenství, platný i pro jistinu, má insolvenční správce možnost popírat i jistinu. Není tedy třeba spoléhat na možný dopad § 178 insolvenčního zákona.

24. Změnu právního názoru odvolacího soudu (zmíněnou v závěru napadeného rozhodnutí) má dovolatel za rozpornou s § 10 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“).

25. K otázce ad [2] (určitost popření a vyrozumění o popření).

Nedostatky přezkumu a vyrozumění o popření překonává odvolací soud problematickým názorem, že „nejde o popření výše dílčí pohledávky č. 1, nýbrž pravosti této části pohledávky“. Takový názor především nemůže vyplývat ze sdělení insolvenčního správce o tom, že: „Na přezkumném jednání byla v přihlášce č. 25 popřena pohledávka č. 1 co do výše insolvenčním správcem a uznána dlužníkem. Příslušenství pohledávky č. 1 bylo insolvenčním správcem popřeno ve výši 71 793,29 Kč.“

26. Odvolací soud se v tomto směru spokojil s tím, že mnohé šlo „vytušit“, čemuž dle dovolatele odpovídá naprostý rozpor vývodů odvolacího soudu s textem aplikovaných právních předpisů (§ 193 a § 194 insolvenčního zákona). Dovolatel proto trvá na tom, že mu nebylo řádně oznámeno popření pohledávky, takže mu nezačala běžet (ani neuplynula) lhůta k podání žaloby o určení existence pohledávek. Jsou-li v popěrném úkonu nejasnosti, je povinností odvolacího soudu zabývat se jimi i v tomto řízení. Představa, že věřitel podá žalobu o určení pohledávky, jejíž popření mu nebylo oznámeno, je iluzorní a spojovat s nenaplněním takové představy ztrátu práv věřitele je nezákonné.

27. I kdyby byl sám o sobě možný každý z výše uvedených závěrů odvolacího soudu, ve svém souhrnu je taková aplikace práva v rozporu s dobrými mravy, což zapovídá § 2 odst. 3 o. z. Odvolací soud totiž na jedné straně zbavuje insolvenčního správce jeho povinností a na druhé straně ukládá věřiteli povinnost domýšlet si (vytušit), co insolvenční správce mohl myslet popřením dílčí pohledávky č. 1. Přitom tvrzený právní omyl dovolatele v otázce jednotnosti jistiny a příslušenství

(ve smyslu § 178 insolvenčního zákona), který s dovolatelem po dlouhou dobu sdílela řada soudů (včetně odvolacího soudu), je stižen odpisem pohledávky spočívající v povinnosti dlužníka vrátit poskytnutou jistinu ve výši 69 312 Kč.

III.
Přípustnost dovolání

28. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
29. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a napadené rozhodnutí závisí na zodpovězení (dovolatelem položených) otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly (ve vazbě na insolvenční právo) beze zbytku vyřešeny.

IV.
Důvodnost dovolání

30. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.
31. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.
32. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.
33. Nejvyšší soud se nejprve zabýval odpovědí na otázku ad 1. (vymezení pohledávky), k čemuž jsou pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodná následující ustanovení občanského zákoníku, insolvenčního zákona a jednacího řádu pro insolvenční řízení:

§ 513 (o. z.)

Příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

Hlasovací právo
§ 49 (insolvenčního zákona)

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, vyžaduje se k platnosti usnesení schůze věřitelů prostá většina hlasů přítomných nebo řádně zastoupených věřitelů, počítaná podle výše jejich pohledávek; přitom platí, že na každou 1 Kč pohledávky připadá jeden hlas.

…

§ 170 (insolvenčního zákona)

V insolvenčním řízení se neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak,

a) úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí,

b) úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku,

c) pohledávky věřitelů z darovacích smluv,

d) mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka, s výjimkou penále za nezaplacení daní, poplatků, a jiných obdobných peněžitých plnění, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného za veřejné zdravotní pojištění, pokud povinnost zaplatit toto penále vznikla před rozhodnutím o úpadku,

e) smluvní pokuty, pokud právo na jejich uplatnění vzniklo až po rozhodnutí o úpadku,

f) náklady účastníků řízení vzniklé jim účastí v insolvenčním řízení.

Náležitosti přihlášky
§ 174 (insolvenčního zákona)

(1) Přihlášky pohledávek a jejich přílohy se podávají dvojmo. Stejnopis přihlášky a její přílohy doručí insolvenční soud insolvenčnímu správci.

(2) Přihláška pohledávky musí kromě obecných náležitostí podání obsahovat důvod vzniku a výši přihlašované pohledávky. Důvodem vzniku přihlašované pohledávky se rozumí uvedení skutečností, na nichž se pohledávka zakládá.

(3) Jde-li o pohledávku zajištěnou, musí věřitel v přihlášce uvést, zda uplatňuje právo na její uspokojení ze zajištění a označit druh zajištění a dobu jeho vzniku; nestane-li se tak, má se za to, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení uplatněno nebylo.

(4) Jde-li o pohledávku vykonatelnou, musí věřitel v přihlášce uvést i skutečnosti, o které vykonatelnost opírá.

§ 175 (insolvenčního zákona)

Pohledávku je nutné vždy vyčíslit v penězích, i když jde o pohledávku nepeněžitou. Pohledávka v cizí měně musí být přepočítána na českou měnu podle kurzu devizového trhu vyhlášeného Českou národní bankou v den zahájení insolvenčního řízení, a stala-li se pohledávka splatnou dříve, podle kurzu vyhlášeného v den její splatnosti. Pro přepočet pohledávek v cizích měnách, pro něž Česká národní banka nevyhlašuje kurz devizového trhu, se použije střední kurz centrální banky příslušné země, popřípadě aktuální kurz mezibankovního trhu k americkému dolaru nebo k euru. Jde-li o pohledávku nepeněžitou nebo pohledávku neurčité výše, musí být vyjádřena v penězích na základě odhadu její hodnoty.

§ 176 (insolvenčního zákona)

Za správnost údajů uvedených v přihlášce jeho pohledávky odpovídá věřitel. Přihlášku pohledávky lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna.

§ 178 (insolvenčního zákona)

(1) Bude-li po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna; to neplatí, záviselo-li rozhodnutí insolvenčního soudu o výši přihlášené pohledávky na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu. Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna; jde o incidenční spor.
(2) Pro účely posouzení, zda jsou splněny podmínky uvedené v odstavci 1, se nepovažuje za přihlášenou ta část pohledávky, kterou vzal věřitel účinně zpět předtím, než nastal účinek, na základě kterého se podle tohoto zákona nepřihlíží k popřené části pohledávky.

Náležitosti přihlášky pohledávky
§ 21 (JŘIŘ)

[1] Přihláška pohledávky obsahuje tyto náležitosti
…

e) bližší údaje o smlouvě nebo jiné skutečnosti, která je důvodem vzniku pohledávky, včetně vylíčení skutečností rozhodných pro vznik pohledávky,
…
h) údaj o povaze pohledávky,
i) údaj o výši pohledávky, a to
1. údaj o celkové výši jistiny pohledávky; pokud je pohledávka nepeněžitá, obsahuje přihláška pohledávky popis postupu, který byl použit pro vyčíslení pohledávky,
2. údaj o celkové výši přihlášeného příslušenství, jehož uspokojení není vyloučeno podle § 170 insolvenčního zákona, včetně způsobu jeho výpočtu s rozlišením jednotlivých druhů příslušenství,
…

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského zákoníku, insolvenčního zákona a jednacího řádu pro insolvenční řízení již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (7. 11. 2014) a do vydání napadeného usnesení nedoznala změn.

34. Nosné (dovolatelem citované) pasáže usnesení Vrchního soudu v Praze sen. zn. 3 VSPH 1240/2012 znějí takto:

„V insolvenčním řízení není předmětem přezkoumávání přihláška pohledávek jako celek, ale jednotlivé samostatné přihlášené pohledávky (vymezené důvodem a výší – § 174 odst. 2 insolvenčního zákona), ohledně nichž se pak také samostatně aplikují § 188, § 198 odst. 1 nebo § 178 a § 185 insolvenčního zákona s rozlišením, vůči které konkrétní pohledávce s nimi spojovaný zákonný následek zcela nebo zčásti nastal … Jak jistina, tak i její příslušenství [jehož jednotlivé druhy jsou definovány taxativním výčtem v § 121 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen ‚obč. zák.‘)] představují samostatné (samostatně uplatnitelné) nároky specifikované jejich vlastním důvodem a výší. Tomu odpovídají povinné náležitosti přihlášky vymezené co do údaje o výši pohledávky v § 21 odst. 1 písm. i) JŘIŘ, podle nějž vedle údaje o výši jistiny je nutno zvlášť uvést údaj o celkové výši přihlašovaného příslušenství (jehož uspokojení není vyloučeno dle § 170 insolvenčního zákona), včetně způsobu jeho výpočtu s rozlišením jednotlivých druhů příslušenství.

Z uvedeného je zřejmé, že každou pohledávku je třeba ve formuláři přihlášky jednotlivě vymezit jejím důvodem, výší a dalšími předepsanými údaji o pohledávce, a takto pak také insolvenční správce musí přihlášené pohledávky daného věřitele jednotlivě přezkoumat dle § 188 insolvenčního zákona a rozepsat v seznamu přihlášených pohledávek (§ 189 odst. 1 insolvenčního zákona). Takovéto rozlišení jednotlivých samostatných přihlášených pohledávek musí být respektováno i v dalším procesu jejich přezkoumání. Proto dojde-li k popření pohledávky, musí být zřejmé, které jednotlivé pohledávky se popření týká, tj. zda je popírána jediná pohledávka, či více přihlášených pohledávek (a v jakém

rozsahu a co je důvodem jednotlivých popření). Popsané rozlišení jednotlivých přihlášených pohledávek je pak rozhodující i při posouzení důvodů pro uplatnění sankční úpravy § 178 insolvenčního zákona (tedy pro závěr, zda byla konkrétní věřitelova pohledávka zjištěna v rozsahu menším než 50 % její přihlášené výše).“

35. Pohledávkou se obecně vzato rozumí právo vznikající jednomu účastníku (věřiteli) požadovat určité plnění na druhém účastníku (dlužníkovi), a to z určitého závazkového vztahu, především ze smlouvy; srov. např. MADAR, Z. a kol.: Slovník českého práva. II. díl. LINDE Praha a. s. Právnické a ekonomické nakladatelství Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 1995, s. 771.

36. Do insolvenčního řízení se vedle peněžitých pohledávek přihlašují (vyčíslují v penězích) i pohledávky nepeněžité (srov. § 175 insolvenčního zákona), přičemž jako „pohledávky“ jsou pojímány nejen závazky vzešlé na půdě předpisů práva soukromého (typově z občanskoprávních nebo obchodních vztahů), nýbrž i závazky vzešlé na půdě předpisů práva veřejného, např. daňové pohledávky (srov. např. odstavec [51] rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. 29 ICdo 3/2016, nebo odstavec [40] rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. 29 ICdo 23/2016).

37. V předmětné věci přihlásil dovolatel do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka peněžitou pohledávku vzešlou z úvěrové smlouvy ze dne 21. 3. 2014, pro niž se prosazuje (co do definice jejího příslušenství) úprava obsažená v § 513 o. z. K tomu budiž dodáno, že jde o stejnou definici, jakou pro dobu do 31. 12. 2013 obsahovalo (i pro obchodní závazkové vztahy) ustanovení § 121 odst. 3 obč. zák.

38. Výkladem § 121 odst. 3 obč. zák. se Nejvyšší soud zabýval v rozsudku velkého senátu svého obchodního kolegia ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 35 Odo 101/2002, uveřejněném pod č. 5/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž (mimo jiné) dospěl k následujícím závěrům:

„Peněžitý závazkový právní vztah je právní teorií obecně pojímán buď jako hlavní, nebo vedlejší. Hlavním závazkovým právním vztahem je peněžitý závazkový právní vztah tehdy, jestliže jeho kauza směřuje přímo k zaplacení, resp. k získání určité částky peněz. Vedlejším a akcesorickým peněžitým závazkovým právním vztahem je závazkový právní vztah úrokový, který vzniká pouze tehdy, jestliže mezi účastníky existuje peněžitý závazkový právní vztah hlavní. Úrokovým závazkovým právním vztahem je závazek (smluvní nebo zákonný) zaplatit věřiteli určitou poměrnou část (zpravidla určenou procentní sazbou) peněžitého závazku hlavního. Občanský zákoník (a v návaznosti na něj i obchodní zákoník) rozeznává úroky a úroky z prodlení. Úroky z prodlení mají povahu sankce (sankční úroky) za prodlení dlužníka se splněním závazku (§ 517 odst. 2 obč. zák.). Platí se vedle vlastního plnění stanoveným procentem z té části dluhu, s níž je dlužník v prodlení (shodně srov. např. KNAPP, V. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II. Vydání první. KODEX Praha 1995, str. 74–75, a ze starší literatury např. LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II. Vydání první. Panorama

Praha 1987, str. 17). Prodlení dlužníka s plněním závazku má ze zákona za následek obsahovou změnu práv věřitele a povinností dlužníka, respektive jejich doplnění novými právy a povinnostmi. Prodlením tedy nastává ze zákona změna obsahu právního poměru [tím, že vedle trvající povinnosti splnit závazek, vznikají i nová (další) práva a povinnosti] bez ohledu na to, zda dlužník prodlení zavinil.

…

Úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení jsou tedy podle § 121 odst. 3 obč. zák. příslušenstvím pohledávky, kterou se ve smyslu tohoto ustanovení a v návaznosti na definici závazkového vztahu v § 488 obč. zák. a jeho obecné chápání v právní teorii (srov. literární odkazy výše) rozumí peněžité plnění (jistina), na něž má věřitel právo podle hlavního závazkového vztahu, k jehož změně (potud, že lze nárokovat i sankce za prodlení s placením) dochází přímo ze zákona právě až prodlením dlužníka. Úrokový závazkový vztah je – jak zmíněno výše – vztahem akcesorickým, jehož vznik je podmíněn platným závazkovým vztahem hlavním. Splněním hlavního závazku (nebo jiným ze způsobů jeho zániku) zaniká (končí) i akcesorický závazek úrokový; přetrvává pouze povinnost uhradit již dospělé úroky. Tím, že včas nesplatí úroky z jistiny, se dlužník dostává do prodlení s plněním příslušenství, nikoli do prodlení s plněním vlastního dluhu (jistiny).

…

Tím není dotčeno právo účastníků dohodnout se (typově např. v mezích smlouvy o úvěru – srov. § 497 a násl. obch. zák.), že sjednané úroky se stanou součástí jistiny [že k ní podle dohody účastníků budou přičítány coby civilní plody peněz *(fructus civiles)*], a následně pak právo věřitele požadovat, aby dlužník pro případ prodlení s placením takto zvýšené jistiny platil sjednanou nebo zákonem stanovenou sazbu úroku z prodlení. Uvedené však nic nemění na skutečnosti, že se takto opět úročí pouze jistina, a nikoli příslušenství pohledávky.“

39. Závěry, jež Nejvyšší soud přijal k výkladu § 121 odst. 3 obč. zák., lze v zásadě převzít i pro účely výkladu § 513 o. z. [s vědomím toho, že na rozdíl od zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, již zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dovoluje (v § 1932 odst. 2) úročit náklady spojené s uplatněním pohledávky i úroky (nikoli úroky z prodlení), určí-li dlužník, že plní nejprve na jistinu]. Jinak řečeno, úroky a úroky z prodlení jsou podle § 513 o. z. příslušenstvím pohledávky, kterou se ve smyslu tohoto ustanovení rozumí peněžité plnění (jistina), na něž má věřitel vůči dlužníku právo podle hlavního závazkového vztahu.

40. Je současně zjevné, že způsob, jakým věřitelé přihlašují své pohledávky do insolvenčního řízení, logicky musí „kopírovat“ (s korekcí nastavenou § 170 insolvenčního zákona) stav těchto pohledávek a jejich příslušenství, jaký zde byl (v příslušném právním vztahu) ke dni podání přihlášky. Jestliže peněžité plnění přihlašované věřitelem do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka zahrnovalo jak jistinu, tak příslušenství pohledávky, pak je zjevné, že jen proto, že v souladu s náležitostmi přihlášky vymezenými v návaznosti na § 176

insolvenčního zákona § 21 odst. 1 JŘIŘ muselo být toto příslušenství v přihlášce pohledávky samostatně vyčísleno, se nestalo samostatnou pohledávkou. Takový úsudek (že každé příslušenství pohledávky se stává v insolvenčním řízení samostatně uplatnitelným nárokem) se nepodává ze žádného ustanovení insolvenčního zákona, včetně § 174 odst. 2 insolvenčního zákona. Skutečnosti, na nichž se zakládá požadované příslušenství pohledávky (lhostejno, zda jde o úroky, úroky z prodlení nebo náklady spojené s uplatněním pohledávky), mají být (musí být) odůvodněny (ve smyslu § 79 odst. 1 o. s. ř.) i v žalobě; jen proto, že žalobce v žalobě uvede, proč mu mají být přiznány požadované úroky nebo úroky z prodlení anebo náklady spojené s uplatněním pohledávky, však dozajista nelze usuzovat, že jakmile se tak stane, jde o „samostatnou pohledávku". Pro účely posouzení, co se rozumí pohledávkou ve smyslu § 178 insolvenčního zákona, tedy Nejvyšší soud argumentaci reprodukovanou (z usnesení Vrchního soudu v Praze sen. zn. 3 VSPH 1240/2012) v odstavci [34] neshledává přiléhavou.

41. Jinou věcí zůstává, že jak v mimoinsolvenčních, tak v insolvenčních poměrech nelze vystačit s pouhým ztotožněním pojmů „pohledávka" a „jistina". Je zřejmé, že do insolvenčního řízení se přihlašují (mohou být přihlášeny) i „pohledávky" tvořené (s přihlédnutím k míře uspokojení v předinsolvenčním stadiu) pouze příslušenstvím jistiny, respektive pohledávky tvořené příslušenstvím jistiny, k němuž náleží (zákonem povolené) další příslušenství; přitom může jít nejen o úročené náklady spojené s uplatněním pohledávky nebo úroky (srov. opět § 1932 odst. 2 o. z.), ale např. též o úroky z prodlení dříve samostatně vymáhané v nalézacím řízení, jejichž „příslušenství" tvoří přiznaná náhrada nákladů nalézacího řízení (coby „náklady spojené s uplatněním pohledávky").

42. Věřitel, který v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka uplatnil přihláškou jistinu i příslušenství pohledávky, se bude ve stejném rozsahu, v němž bude pohledávka zjištěna, podílet – podle zvoleného způsobu řešení úpadku – na poměrném uspokojení z majetkové podstaty dlužníka. Jinak řečeno, věřitelé se zjištěnými pohledávkami si v insolvenčním řízení navzájem konkurují (co do míry uspokojení přihlašovaných peněžitých plnění) každou přihlášenou a zjištěnou korunou bez zřetele k tomu, zda jde o částku zjištěnou jako „jistina", nebo (jen) jako „příslušenství pohledávky", anebo (jako v posuzované věci) jako „jistina" a „příslušenství pohledávky". Stejně, tedy „vahou každé zjištěné koruny", ovlivňují přihlášení věřitelé chod insolvenčního řízení svým hlasováním (srov. § 49 odst. 1 insolvenčního zákona), byť kritérium hlasování „podle výše jejich pohledávek" nemusí být při uplatňování hlasovacích práv věřiteli kritériem výlučným. O tom, že při výkonu hlasovacích práv věřiteli se pohledávkou ve smyslu § 49 odst. 1 insolvenčního zákona rozumí každá část přihláškou uplatněného (případně následně zjištěného) peněžitého plnění, bez zřetele k tomu, zda bylo přihlášeno jako „jistina" nebo jako „příslušenství pohledávky", v praxi žádné pochybnosti nejsou.

43. Zbývá dopovědět, co se rozumí „pohledávkou“ ve smyslu § 178 insolvenčního zákona.

44. Smysl úpravy obsažené v § 178 insolvenčního zákona ozřejmuje důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002–2006 jako tisk č. 1120, ve své zvláštní části (k § 176 až § 182) následovně:

„Ustanovení § 176 věty druhé osnovy zakotvuje nově pravidlo, podle kterého přihlášku bude možné podat jen na předepsaném formuláři, jehož konečnou podobu upraví prováděcí právní předpis (srov. i § 431). V návaznosti na pravidlo formulované v § 176 větě první osnovy upravují § 178, 179, 181 a 182 osnovy postupy stíhající uplatňování přehnaných (neopodstatněných) pohledávek v insolvenčním řízení nebo neopodstatněný pokus o uspokojení pohledávky v lepším pořadí, včetně ručení osob, které za věřitele takovou přihlášku podepsaly. Snahou této úpravy je předejít (na základě zkušeností s podobnými postupy v konkursním řízení podle stávajícího zákona) účelovým manipulacím s přihláškami za účelem posílení vlivu věřitelů na schůzi věřitelů a ve věřitelských orgánech. Ustanovení § 180 pak v této souvislosti nově upravuje možnost věřitele vzdát se do doby zjištění přihlášené pohledávky výkonu práv v insolvenčním řízení s ní spojených, a tím předejít možným sankcím plynoucím ze zákonu neodpovídajícího (a k tíži tohoto věřitele jdoucího) uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení.“

45. Ustanovení § 178 insolvenčního zákona upravuje sankční postih dvojího druhu. První sankce (podle věty první tohoto ustanovení) spočívá v tom, že činí-li zjištěná výše přihlášené pohledávky méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna (věřitel se nebude moci podílet v insolvenčním řízení na poměrném uspokojení přihlášené pohledávky ani v její zjištěné výši). Druhá sankce (podle věty druhé) pak tkví v tom, že věřitel, který takovou pohledávku přihlásil, bude povinen (na základě rozhodnutí insolvenčního soudu) odvést ve prospěch majetkové podstaty nejvýše částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila její skutečný (zjištěný) rozsah. Této (druhé) sankci se věřitel může vyhnout tím, že v intencích § 180 insolvenčního zákona nebude (do konečného zjištění výše pohledávky) v insolvenčním řízení vykonávat práva spojená s (dosud) nezjištěnou pohledávkou; první sankci pak tím, že racionálně přistoupí k uplatnění svých nároků v insolvenčním řízení; srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2013, sen. zn. 29 NSČR 53/2011, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2014, pod č. 135, jehož závěry Nejvyšší soud zformuloval též na základě závěrů obsažených v usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 36/09 (dostupném na webových stránkách Ústavního soudu), jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2018, sen. zn. 29 ICdo 30/2016.

46. Jak se podává i z posledně označeného rozsudku, úprava obsažená v § 178 insolvenčního zákona má bránit tomu, aby přihlášení věřitelé prosazovali svou

vůli v insolvenčním řízení, respektive ohrožovali jeho chod, vahou nadhodnocené (dosud nezjištěné) pohledávky, přičemž je zjevné, že škodlivý následek tohoto typu může vyvolat nejen nadhodnocená jistina, nýbrž i nadhodnocené příslušenství pohledávky. V situaci, kdy v mimoinsolvenčních ani v insolvenčních poměrech není důvod (jak vysvětleno výše) pojímat každé jednotlivé příslušenství pohledávky byť jen pro účely aplikace § 178 insolvenčního zákona jako samostatnou pohledávku, je naopak přirozené vnímat jistinu a příslušenství pohledávky při společném důvodu jejich vzniku (s přihlédnutím k akcesorické povaze příslušenství pohledávky) pro účely aplikace § 178 insolvenčního zákona jako jednu pohledávku. V tomto ohledu jsou závěry obsažené v napadeném rozhodnutí přiléhavé a dovolání potud důvodné není.

47. Jinak řečeno, pro účely aplikace § 178 insolvenčního zákona se jednou pohledávkou rozumí souhrn jistiny a příslušenství pohledávky.

48. Dále se Nejvyšší soud zabýval odpovědí na otázku ad [2] (určitost popření a vyrozumění o popření), k čemuž jsou pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 192 (insolvenčního zákona)

Popření přihlášených pohledávek

[1] Pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek mohou popírat insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé; popření pohledávky lze vzít zpět.

[2] Insolvenční správce může při přezkumném jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek.

…

§ 193 (insolvenčního zákona)

Popření pravosti pohledávky

O popření pohledávky co do její pravosti jde tehdy, je-li namítáno, že pohledávka nevznikla nebo že již zcela zanikla anebo že se zcela promlčela.

§ 194 (insolvenčního zákona)

Popření výše pohledávky

O popření pohledávky co do její výše jde tehdy, je-li namítáno, že dlužníkův závazek je nižší než přihlášená částka. Ten, kdo popírá výši pohledávky, musí současně uvést, jaká je ve skutečnosti výše pohledávky.

§ 197 (insolvenčního zákona)

[1] Výsledek přezkumného jednání zapíše insolvenční správce do seznamu přihlášených pohledávek; takto upravený seznam tvoří součást zápisu o přezkumném jednání. Věřitelům, kteří o to požádají, vydá insolvenční soud z tohoto seznamu výpis.

[2] Věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena při přezkumném jednání, poučí insolvenční správce nebo insolvenční soud

při přezkumném jednání o dalším postupu; věřitele, který se přezkumného jednání nezúčastnil, o tom insolvenční správce písemně vyrozumí, a to i tehdy, je-li popření uvedeno v upraveném seznamu přihlášených pohledávek.

§ 13 (JŘIŘ)

Vyrozumění o popření pohledávky insolvenčním správcem

[1] Písemné vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky obsahuje označení insolvenčního soudu včetně spisové značky, pod kterou je insolvenční řízení vedeno, označení dlužníka a označení věřitele, jemuž je toto vyrozumění určeno, údaje umožňující identifikaci popřené nevykonatelné pohledávky, informaci o tom, zda tato pohledávka byla popřena co do pravosti, výše nebo pořadí, stanovisko dlužníka, datum a podpis insolvenčního správce. U pohledávky popřené co do výše se ve vyrozumění uvede, v jaké výši byla insolvenčním správcem popřena, u pohledávky popřené co do pořadí se ve vyrozumění uvede, v jakém pořadí má být pohledávka podle insolvenčního správce uspokojena.

[2] Vyrozumění dále obsahuje poučení, že pokud nepodá věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, proti insolvenčnímu správci u insolvenčního soudu žalobu na určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky, nebude k pohledávce popřené co do pravosti nadále v insolvenčním řízení přihlíženo a pohledávka popřená co do výše nebo pořadí se bude pokládat za zjištěnou ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření insolvenčním správcem. Ve vyrozumění se uvede i poučení, že věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, se v podané žalobě může jako důvodu vzniku pohledávky dovolávat jen skutečností uvedených v přihlášce nebo při přezkumném jednání a dále skutečností, o kterých se věřitel dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části podle obchodního zákoníku neoznámil včas převzetí dlužníkova závazku. Vyrozumění dále obsahuje poučení o tom, že lhůta k podání žaloby činí 30 dnů od přezkumného jednání a že tato lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona a jednacího řádu pro insolvenční řízení již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (7. 11. 2014) a do vydání napadeného usnesení nedoznala změn.

49. Judikatura Nejvyššího soudu je co do určitosti popěrného úkonu insolvenčního správce a co do náležitostí vyrozumění o popření pohledávky ustálena v následujících závěrech:

50. Popření přihlášené pohledávky je procesním úkonem, pro nějž přiměřeně platí § 41 odst. 2 o. s. ř. a co do obsahových náležitostí úkonu § 42 odst. 4 o. s. ř. Pro posouzení, zda a v jakém rozsahu popřel insolvenční správce pravost, výši nebo pořadí pohledávky, je určující obsah popěrného úkonu insolvenčního

správce při přezkumném jednání (do skončení přezkumného jednání); srov. § 192 odst. 2 insolvenčního zákona a dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 29 Cdo 716/2012.

51. Z hlediska určitosti popěrného úkonu přitom není významné, zda v něm popírající insolvenční správce také skutkově blíže vymezí důvody svého popření (jakkoli je jinak v obecné rovině uvedení takových údajů pro další postup účastníků insolvenčního řízení jistě žádoucí) [srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sen. zn. 29 ICdo 31/2014].

52. V mezích „určitého" popěrného úkonu je insolvenční správce vázán důvody svého popření jen při popření vykonatelné pohledávky, tedy podává-li následně sám žalobu (srov. § 199 odst. 3 insolvenčního zákona). Důvody popření pravosti nebo výše nevykonatelné pohledávky, stejně jako důvody popření pořadí pohledávky (lhostejno, zda vykonatelné) může insolvenční správce (jako žalovaný v mezích obrany proti incidenční žalobě věřitele popřené pohledávky) doplňovat nebo měnit po dobu, po kterou tomu v incidenčním sporu nebrání účinky koncentrace řízení (srov. opět rozsudek sp. zn. 29 Cdo 716/2012).

53. Určitým popěrným úkonem insolvenčního správce je již jen prohlášení, že popírá pohledávku zcela (respektive v plné výši) co do pravosti, bez uvedení bližšího důvodu popření. Tím je pohledávka popřena co do základu, tj. co do skutečností uvedených coby důvod přihlášení pohledávky v její přihlášce; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sen. zn. 29 ICdo 39/2016.

54. Účelem vyrozumění dle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona je poskytnout věřiteli popřené pohledávky, který se neúčastnil přezkumného jednání, při němž byla jeho pohledávka popřena (případně při tomto jednání nebyl poučen), poučení, jak má v insolvenčním řízení postupovat; srov. R 97/2011 nebo usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 80/2012.

55. Vyrozumění o popření pohledávky ve smyslu § 197 odst. 2 insolvenčního zákona může dostát náležitostem vymezeným jednacím řádem pro insolvenční řízení i tehdy, neobjeví-li se v jeho textu výslovně slovní spojení popření pohledávky „co do pravosti či do výše", je-li přesto z obsahu vyrozumění zřejmé, že při přezkumném jednání byla pohledávka dotčeného věřitele popřena insolvenčním správcem co do pravosti; srov. opět usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 80/2012.

56. Jak přiléhavě shrnul odvolací soud (srov. odstavec [5] výše), dovolatel přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka peněžité plnění, na něž mu měl vzniknout nárok podle úvěrové smlouvy, v celkové výši 146 791,14 Kč, tvořené:

1. nesplacenou částí jistiny ve výši 97 841 Kč,
2. neuhrazenými sjednanými úroky ve výši 43 264,29 Kč,
3. smluvní „pokutou" ve výši 4 500 Kč,
4. úrokem z prodlení ve výši 1 185 Kč.

57. Shrnutí obsažené v předchozím odstavci vyžaduje dílčí korekci jen v tom směru, že částka 4 500 Kč nepředstavuje jednu smluvní pokutu, nýbrž jde o souhrn smluvních pokut ve výši 500 Kč za každé porušení úvěrové smlouvy. Smluvních pokut (z nichž každá je samostatnou pohledávkou, byť akcesorické povahy) [srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1. 1997, sp. zn. 1 Cmo 744/96, uveřejněné pod č. 5/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek] se popěrný úkon insolvenčního správce netýkal, přičemž povahu samostatné pohledávky neztrácejí ani pro účely § 178 insolvenčního zákona. Popěrný úkon insolvenčního správce se netýkal [jak opět přiléhavě shrnul odvolací soud (srov. odstavec [5] výše)] ani úroku z prodlení. V upraveném seznamu přihlášených pohledávek (§ 197 insolvenčního zákona) je popěrný úkon insolvenčního správce zaznamenán (k částce 141 105,29 Kč, tvořené souhrnem jistiny ve výši 97 841 Kč a sjednaných úroků ve výši 43 264,29 Kč) takto:

„IS považuje ujednání ve smlouvě o úvěru o smluvním úroku ve výši 84 % za neplatné pro rozpor s dobrými mravy, proto popírá část pohledávky odpovídající tomuto úroku. Věřitel poskytl dlužníkovi částku 100 000 Kč, na kterou dlužník splatil 30 688 Kč. IS tedy uznává částku 69 312 Kč."

58. V intencích výše citované judikatury má Nejvyšší soud popěrný úkon insolvenčního správce za dostatečně určitý, když z něj vyplývá, že insolvenční správce (veden úvahou o neplatnosti ujednání o úrocích) pokládal plnění, jež dlužník dosud poskytl na úhradu jistiny úvěru a smluvených úroků (30 688 Kč) pouze za plnění na jistinu, takže z ní uznal (jen) 69 312 Kč a z úroků ničeho. Oproti právnímu posouzení věci odvolacím soudem má Nejvyšší soud za to, že takto formulovaný popěrný úkon jednoznačně vystihuje popření výše pohledávky (§ 194 insolvenčního zákona), nikoli popření její pravosti (§ 193 insolvenčního zákona).

59. Vyrozumění o popření pohledávky vystihuje obsah popěrného úkonu insolvenčního správce, jak byl popsán výše, a je přiléhavé i v tom, že se popírá výše pohledávky. Postup dovolatele tedy nebyl závislý na tom, co měl „vytušit", když úvahy, jimiž odvolací soud hodnotil obsah popěrného úkonu, přiléhavé nebyly, čímž odpadá dovolací námitka, že vyrozumění o popření pohledávky nebylo řádné. Vyrozumění o popření má v dané věci zákonem požadované náležitosti (jak je dále konkretizuje § 13 odst. 1 JŘIŘ) a dovolatel na jeho základě nemohl mít pochyb o tom, že z přihláškou uplatněné jistiny ve výši 97 841 Kč uznal insolvenční správce pouze částku 69 312 Kč a z příslušenství ve formě sjednaných úroků ve výši 43 264,29 Kč pak neuznal ničeho, tedy že z částky 141 105,29 Kč, tvořené souhrnem jistiny ve výši 97 841 Kč a sjednaných úroků ve výši 43 264,29 Kč, popřel výše popsaným způsobem celkem částku 71 793,29 Kč.

60. Souhrn přihlášené jistiny (97 841 Kč) a příslušenství pohledávky (43 264,29 Kč na sjednaných úrocích a 1 185 Kč na úrocích z prodlení) činil celkem 142 291,14 Kč a z této částky bylo celkem zjištěno jen 70 497 Kč (69 312 Kč

na jistině a 1 185 Kč na příslušenství tvořeném úroky z prodlení). Popřeno zůstalo (po marném uplynutí lhůty k podání žaloby o určení výše pohledávky) 71 794,14 Kč, tedy více než 50 % pohledávky tvořené jistinou a příslušenstvím (tvořeným úroky a úroky z prodlení). Důvod postupovat podle § 178 odst. 1 věty první insolvenčního zákona tedy byl dán.

č. 57

61. Dovolání tudíž není důvodné, když právní posouzení věci odvolacím soudem je přes dílčí pochybení o povaze popěrného úkonu ve výsledku správné. Pro úplnost budiž dodáno, že možnost odvolacího soudu změnit dříve zastávaný právní názor aproboval Nejvyšší soud např. v rozsudku ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3342/2007, uveřejněném pod č. 80/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, přičemž posun v judikaturních závěrech v dané věci nevybočil z mezí ustavených § 13 o. z. (odkaz dovolatele na § 10 odst. 2 o. z. přiléhavý nebyl). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

Nr. 16 Wenn das Gericht zur Ansicht gelangt, dass die Auferlegung einer Strafe durch das Finanzamt in einem Steuerverfahren wegen einer Handlung, die in einer verspäteten Steuererklärung besteht (§ 250, Gesetz Nr. 280/2009 Slg., Steuerordnung, (im Wortlaut späterer Vorschriften) strafrechtlichen Charakters war und dass es aus Sicht der Tatidentität um eine identische Handlung mit der Handlung geht, derentwegen der Beschuldigte für die Straftat der Falschdarstellung der Angaben über die Unternehmens- und Vermögenslage gemäß § 254, Abs. 1 alinea 1 des StGB, strafrechtlich verfolgt wird, muss es anhand der erwiesenen Tatumstände beurteilen, ob zwischen dem Steuer- und Strafverfahren solch ein sachlicher und zeitlicher Zusammenhang besteht, dass beide als Gesamtreaktion auf die Handlung des Beschuldigten angesehen werden können, aber auch um auszuschließen, dass der Beschuldigte dadurch einen unangemessenen Schaden oder Ungerechtigkeit erleidet, weil ihm verschiedene Sanktionen durch zwei verschiedene Behörden in verschiedenen Verfahren auferlegt wurden, um eine Verletzung des Grundsatzes *ne bis in idem* im Sinne des Art. 4 von Protokoll Nr. 7 der Europäischen Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten (vergl. das Urteil des Großen Senats des Europäischen Gerichtshofes vom 15. 11. 2016 in der Sache A und B gegen Norwegen, Nr. 24130/11 und Nr. 29758/11, sowie das Urteil des Europäischen Gerichtshofes für Menschenrechte vom 18. 5. 2017 in der Sache J. und Co. gegen Island, Nr. 22007/11 und die Entscheidung des Großen Senats des Strafkollegiums des Obersten Gerichtshofes unter Nr. 15/2017 Sb. von Strafentsch.) zu vermeiden.

Nr. 17 Die Tat, die der Angeklagte dadurch begangen hat, indem er ein Kraftfahrzeug ohne gültigen Nachweis über die technische Überprüfung (TÜV) betrieben hat und derentwegen er wegen eines Delikts im Verwaltungsverfahren belangt wurde, ist nicht identisch mit einem anderen Delikt des Angeklagten, das darin bestand, dass er der Polizei der Tsch. Republik bei der Untersuchung eines Verkehrsunfalls einen wesentlich verfälschten Fahrzeugbrief (Zulassung) vorgelegt hat, den er für echt ausgegeben hat. Deshalb stellt seine Strafverfolgung wegen des Delikts der Fälschung und Abänderung einer öffentlichen Urkunde gemäß § 348, Abs. 1 des StGB keine Verletzung des Grundsatzes *ne bis in idem* dar.

Nr. 18 Die Straftat der Verbreitung einer ansteckenden Krankheit gemäß § 152 des StGB ist eine gefährdende Straftrat, die derjenige begeht, der absichtlich die Gefahr der Einschleppung oder Verbreitung einer ansteckenden Krankheit bei Menschen bewirkt oder erhöht. Die Merkmale dieser Straftat sind dann erfüllt, wenn es zur Gefährdung und Ansteckung mit einer in der Anlage Nr. 1 der Regierungsverordnung Nr. 453/2009 Slg. zitierten Krankheit nur einer Person kommt, der gegenüber es zu gefährlichen Kontakten des Straftäters gekommen ist, und nicht erwiesen ist, dass er sie weiter verbreitet oder übertragen hat.

Nr. 19 Als Irreführung im Sinne des § 209, Abs. 1 des StGB bei der Straftat des Betrugs kann auch eine Handlung des Täters angesehen werden, der, um sich zu bereichern, absichtlich eine Situation herbeigeführt hat, die beim Geschädigten Vertrauen er-

wecken sollte, die der Straftäter daraufhin beispielsweise dadurch missbraucht hat, indem er den Geschädigten nicht über wesentliche Umstände gewisser Vermögensdispositionen informiert hat, wenn es ihm der Geschädigte unter dem Eindruck der vom Täter hervorgerufenen Vertrauenswürdigkeit und in Unkenntnis der Absichten des Täters ermöglicht hat, Transaktionen zu Ungunsten seines Vermögens zu tätigen oder diese in Unkenntnis selbst getätigt hat. Dies gilt namentlich dann, wenn ein Geschädigter von höherem Alter oder psychisch oder mental geschwächt und im Gegensatz zum Täter auf dem entsprechenden Fachgebiet unbewandert oder aus einem sonstigen Grund unfähig ist, die Folgen seiner Handlung abzusehen.

Nr. 20 Als Wohnort des Verurteilten im Sinne des § 364, Abs. 1 der StPO, der den Gerichtsstand zur Tilgung eines Urteils begründet, gilt der Ort, bzw. der Stadtbezirk, in welchem diese Person in der Absicht wohnt, sich hier ständig aufzuhalten. Es geht also um keinen Begriff, der mit dem Begriff des „Daueraufenthalts“ identisch wäre, der in Vorschriften des Verwaltungsrechts zu Erfassungszwecken verwendet wird.

Nr. 21 Wenn der Vermieter oder Mieter aufgrund eines Vertrags über die Vermietung einer Sache (z.B. eines Verkehrsmittels) einen Geldbetrag in Form einer (rückzahlbaren) Kaution (Sicherheit) erhalten hat, die zum Ersatz eventueller, am Mietgegenstand verursachter Schäden bestimmt ist, konnte er ohne ausdrückliche vertragliche Vereinbarung, dass die Kaution im Besitz des Mieters verbleibt, den Tatbestand der Straftat der Veruntreuung gemäß § 206 des StGB erfüllen, wenn er diese Kaution nicht zurückerstattet und ausschließlich zum eigenen Bedarf verwendet hat. In solch einem Fall ist die vom Mieter übergebene (rückzahlbare) Kaution in den Besitz des Vermieters übergegangen und ist mit dessen Vermögen verschmolzen und so hindert den Vermieter nichts daran, sie zum eigenen Bedarf zu verwenden, da es hierbei um keine anvertraute Sache im Sinne des § 206, Abs. 1 des StGB ging. Die dargelegte Schlussfolgerung gilt ohne Rücksicht darauf, ob es um eine rückzahlbare Kaution in Bargeld ging oder sie in Form einer Einzahlung auf das Bankkonto des Vermieters oder per bargeldloser Geldüberweisung auf dieses Konto erfolgte.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

Nr. 42 Zur Erörterung und Entscheidung eines Anspruchs auf angemessene Genugtuung für einen durch die unangemessene Dauer des Verwaltungsverfahrens in Sachen des Dienstverhältnisses gemäß Teil 12 von Gesetz Nr. 361/2003 Slg., über das Dienstverhältnis von Mitgliedern der Sicherheitskräfte, im Wortlaut späterer Vorschriften, ggf. durch Verschleppung dieses Verfahrens verursachten immateriellen Schaden sind die in zivilrechtlichen Verfahren entscheidenden Gerichte zuständig.

Nr. 43 Durch Einreichung des Antrags auf Eröffnung eines Schiedsverfahrens am ständigen Schiedsgericht unterwirft sich der Kläger den von diesem ständigen Schiedsgericht auferlegten Regeln, laut denen die bezahlte Gebühr nicht zurückerstattet wird.

Nr. 44 Wenn per Klage ein Anspruch gegenüber mehreren Beklagten geltend gemacht wird und wenn die Beklagten diesen Anspruch gemeinsam und solidarisch zu erfüllen haben, dann muss die von einem der Beklagten gewährte Leistung prinzipiell zu Zwecken der Entscheidung über die Verfahrenskosten gemäß § 146, Abs. 2 der ZPO als „Verhalten" aller Beklagten (also auch derer, die sich nicht daran beteiligt haben) und als gegenüber allen Beklagten begründet eingereichte Klage angesehen werden. Wenn jedoch sich jedoch einer der Beklagten, der keine Leistung zu dem eingeklagten Anspruch gewährt hat, den ihm gegenüber geltend gemachten Anspruch mit dem Argument abwehrt, dieser sei nicht rechtens, muss das Gericht zu Zwecken der Entscheidung über den Ersatz der Verfahrenskosten die Stichhaltigkeit solch einer Verteidigung beurteilen; ist sie begründet, entscheidet es über die Verfahrenskosten zwischen dem Kläger (der die Klage zurückgezogen hat) und diesem Beklagten entsprechend § 146, Abs. 2, erster Satz der ZPO.

Nr. 45 Wenn das Ende der Prozessfrist zu einer Einreichung auf den vorangegangenen Tag gefallen ist, gilt eine dem Gericht am nächsten Tag zugesandte E-Mail-Nachricht als verspätet.

Nr. 46 Wenn zu einem gemeinsamen Verfahren die separaten Ansprüche mehrerer Kläger auf Zahlung einer Geldleistung (in subjektiver Kumulation) gebündelt werden, die einzeln 10 000 CZK (das Zubehör nicht inbegriffen) nicht überschreiten, ist gemäß § 202, Abs. 2 der ZPO keine Berufung gegen das im gemeinsamen Verfahren über all diese Ansprüche erlassene Urteil möglich, auch wenn deren Summe die Höhe von 10 000 CZK überschreitet. Dies gilt auch im Falle einer vom Beklagten eingereichten Berufung, kraft derer er das im gemeinsamen Verfahren über sämtliche einzelnen Ansprüche mehrerer Kläger erlassene Urteil anficht, über die per Urteil im gemeinsamen Verfahren entschieden wurde.

Nr. 47 Die Schlussfolgerung, dass eine Sache, die laut Vereinbarung über die Erbauseinandersetzung einer der Erben in Besitz nehmen soll, angesichts der Tatbestände, die zum Zeitpunkt der Vereinbarung über die Erbauseinandersetzung existierten, nicht Gegenstand dieser Vereinbarung sein konnte, kann das Vollstreckungsgericht nicht zum Antrag des Pflichtigen (dem durch diese Vereinbarung die Pflicht zur Bezahlung des Auseinandersetzungsanteils auferlegt wurde) auf Einstellung der aufgrund dieser Vereinbarung getätigten Vollstreckung fassen. Wenn die vorangegangenen Vollstreckung aufgrund der Existenz einer der allgemeinen Gründe, derentwegen eine spätere Vollstreckung zwischen den gleichen Beteiligten am gleichen Vollstreckungstitel und zur gleichen Leistung nicht möglich ist, ohne Rücksicht darauf, welches Vermögen betroffen wurde [Bestimmung des § 268, Abs. 1 Buchst. b), g) a h) ZPO] eingestellt wurde (bzw. der Vollstreckungsantrag abgelehnt wurde), bildet die rechtskräftige Entscheidung über die Ablehnung des früheren Vollstreckungsantrags

oder die Einstellung der früheren Vollstreckung das Hindernis einer rechtskräftig entschiedenen Sache im Sinne des § 159a, Abs. 4 und § 254, Abs. 1 ZPO.

Nr. 48 Wenn eine Leistung in Raten unter dem Verlust ihres Vorteils vereinbart wurde, gelten die Bestimmung der Erfüllungszeiten als Fälligkeitsbestimmung; es geht um keine Frist im Sinne des § 122 des BGB, es ist also bedeutungslos, ob die Fälligkeit auf einen Samstag, Sonntag oder Feiertag gefallen ist.

Nr. 49 Wenn das Gericht einem Gesundheitsdienstleister auferlegt hat, den Klägern einen einmaligen Schadenersatz für den Eingriff in ihre familiären Beziehungen zu zahlen, zu dem es kam, weil wegen mangelnder Belehrung des Patienten durch den Arzt über Möglichkeiten weiterer Untersuchungen eine angemessene Behandlung verspätet aufgenommen wurde und so das unvermeidlich nahende Lebensende einer den Hinterbliebenen nahestehenden Person nicht um einige Monate hinausverschoben wurde, hat es über einen anderen Anspruch entschieden, als welchen die Kläger zum Verfahrensgegenstand erklärt hätten, wenn sie in der Klage einen einmaligen Schadenersatz für die Tötung einer nahestehenden Person infolge einer Falschdiagnose verlangt hätten.

Nr. 50 Der Anspruch auf Schadenersatz für seelische, mit der Tötung einer nahestehenden Person zusammenhängende Qualen (§ 2959 des BGB), den eine berechtigte Person vor Gericht geltend gemacht hat, als sie noch am Leben war, bildet nach ihrem Tod einen Teil ihrer Nachlassenschaft und geht so auf die Erben über, ohne Rücksicht darauf, ob ihnen selbst als dem Getöteten nahestehenden Personen Anspruch auf einen solchen einmaligen Ersatz entstanden ist und ob sie ihn geltend gemacht haben oder nicht.

Nr. 51 Zwischen einer gesetzeswidrigen Entscheidung und dem Schaden, der in den zuerkannten Kosten in einem zwecks Eintreibung einer grundlosen Bereicherung geführten Verfahren besteht, die aufgrund dieser gesetzeswidrigen Entscheidung erworben wurde, besteht ursächlicher Zusammenhang (Kausalität), sofern nicht schon im Voraus aus den Umständen offensichtlich war, dass der Schuldner des Geschädigten mittellos ist und die Führung weiterer Verfahren ihm gegenüber somit zwecklos wäre.

Nr. 52 In laut Gesetz Nr. 218/2003 Slg. geführten Verfahren, in denen gesetzwidrige Taten verhandelt werden, die von Kindern unter 15 Jahren und Jugendlichen verübt wurden, legt die Vermutung einer erhöhten Bedeutung des Verfahrensgegenstands für die Beteiligten nahe.

Nr. 53 Handelskörperschaften, deren Mitglied ihres satzungsmäßigen Organs eine Person ist, die gemäß § 63 ff des BGB per gerichtlicher Entscheidung von der Ausübung der Funktion des Mitglied des satzungsmäßigen Organs einer Handelskörperschaft ausgeschlossen werden soll, hat wichtiges Interesse an der Erlassung der Ausschlussentscheidung im Sinne dieser Bestimmung.

Nr. 54 Die Bestimmungen zur Regelung von Stiftungen lassen sich nicht subsidiarisch auf Stiftungsfonds anwenden.

Der Gründer eines Stiftungsfonds ist berechtigt, die Gründungsurkunde des Stiftungsfonds (auch in Bezug auf ihren Zweck) in dem Umfang und auf die Weise abzuändern, die er sich in der Gründungsurkunde ausdrücklich vorbehalten hat und dies zu den (analog anzuwendenden) Bedingungen, die für Änderungen der Stiftungsurkunden von Stiftungen festgelegt sind.

Sinn und Zweck des § 3049, Abs. 2 und 3 des BGB ist es, den Gründern vor dem 1. Januar 2014 gegründeter Stiftungen und Stiftungsfonds die Möglichkeit einzuräumen, den unterschiedlichen (strengeren) Standard der gesetzlichen Einschränkun-

gen, an die diese Gründer (im Gegensatz zu heutigen Stiftungsgründern) gebunden waren, bei ihren rechtlichen Gründungshandlungen auszugleichen.

Nr. 55 Zu Moderierung der Vertragsstrafe ex tunc kommt es im Augenblick der Vereinbarung über die Vertragsstrafe. Ist die Vertragsstrafe unangemessen, kommt es durch einseitige Anrechnung im Umfang ihrer unangemessenen Höhe weder zum Erlöschen der Forderung aus der Vertragsstrafe, noch zum Erlöschen der Forderung, gegen welche sie angerechnet wurde.

Nr. 56 Eine Zahlung, die der Schuldner vorgenommen hat, nachdem die mit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens verbundenen Wirkungen auf die geldlichen Verpflichtungen eingetreten sind, die in Zusammenhang mit der Einschränkung seiner unternehmerischen Tätigkeit (samt Aufhebung von „Teilbetriebsstätten“ des Schuldners) entstanden sind, ist kein zur Betreibung des Unternehmens des Schuldners im Rahmen seiner normalen Wirtschaftstätigkeit notwendiger Schritt (§ 111 Abs. 2 des Insolvenzgesetzes).

Die Tatsache allein, dass der Schuldner dem Gläubiger gegenüber eine Leistung erbracht hat, ohne deren sofortige Bezahlung zu verlangen, bedeutet nicht, dass diese Forderung kraft solch einer Leistung als Forderung aus einer Kreditfinanzierung angesehen werden k (§ 41 Abs. 1 des Insolvenzgesetzes).

Zur Beurteilung, ob der Schuldner durch diese Zahlung einen drohenden Schaden abgewendet hat, ist in der Regel der Charakter der per Zahlung ersetzten Leistung und dessen Relevanz für die Vermögensmasse des Schuldners entscheidend.

Nr. 57 Wenn die monetäre Leistung, die vom Gläubiger zu dem auf das Vermögen des Schuldners geführte Insolvenzverfahren angemeldet wurde, sowohl eine Sicherheit, also auch das Zubehör der Forderung umfasste, macht sie der Umstand, dass in Einklang mit den anknüpfend an § 176 des Insolvenzgesetzes per Bestimmung des § 21, Abs. 1 der Verordnung Nr. 311/2007 Slg. in der bis zum 30. 6. 2017 wirksamen Fassung definierten Erfordernissen der Anmeldung dieses Zubehör in der Forderungsanmeldung separat beziffert werden sollte, zu keiner separaten Forderung. Zu Zwecken der Anwendung des § 178 des Insolvenzgesetzes ist unter einer Forderung die Summe aus Sicherheit und Zubehör der Forderung zu verstehen.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

No. 16 If the court arrives at the conclusion that the imposition of a fine by the competent tax office within tax proceedings initiated in relation to conduct consisting in the delayed reporting of tax (Section 250 of Act No. 280/2009 Coll., the Tax Code, as amended) was of a criminal nature and that, from the point of view of the identity thereof, such conduct is identical to the conduct in consequence of which the accused has been criminally prosecuted for the crime of distorting data on the status of management and assets pursuant to the first alinea of Section 254(1) of the Penal Code, the court, starting from concrete and demonstrated *res gestae*, should adjudge whether there is sufficient material and time-related coherence between the tax and criminal proceedings allowing both proceedings to be considered an integral response to the conduct of the accused and eliminating any doubts as to whether the accused has not been subjected to incommensurate injury or unfair treatment as a result of different sanctions imposed by different bodies in different proceedings and whether the *ne bis in idem* principle within the meaning of Article 4 of Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms has not been violated (cf. judgement of the Grand Chamber of the European Court of Human Rights of 15 November 2016 in the case of A and B v. Norway No. 24130/11 and No. 29758/11, judgement of the European Court of Human Rights of 18 May 2017 in the case of J. and Others v. Iceland No. 22007/11, and decision of the Grand Chamber of the Criminal Collegium of the Supreme Court published under No. 15/2017 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions).

No. 17 An act, which the accused committed by operating a motor vehicle without a valid technical inspection certificate and for which the accused was sanctioned for an offence within administrative proceedings, is not identical to another act of the accused whereby the accused presented to the Czech Republic Police a substantially altered certificate of registration during an investigation of a road traffic accident and passed the same as authentic. Therefore, the criminal prosecution of the accused for the misdemeanour of forgery and alteration of an official document pursuant to Section 348(1) of the Penal Code is not a violation of the *ne bis in idem* principle.

No. 18 The crime of spreading an infectious human disease pursuant to Section 152 of the Penal Code is a jeopardising criminal offence and it is committed by a person who intentionally causes or increases the risk of importation or dissemination of an infectious disease among people. The characteristics of the criminal offence are not fulfilled if only one person, who was subjected to hazardous contact with the offender, is infected or at risk of being infected by a disease specified in Annex 1 of Government Regulation No. 453/2009 Coll. and there is no proof of the spreading of such disease or of infecting other individuals by such person.

No. 19 The offender's conduct who, in an effort to gain enrichment, created a situation whereby the offender intentionally induced a feeling of trust in the aggrieved party and later abused this trust by, for example, not informing the aggrieved party of substantial circumstances pertaining to certain disposal of property, provided that,

under the influence of the offender-induced trustfulness and without any knowledge of the offender's intentions, the aggrieved party allowed the offender to carry out or themselves carried out a transaction to the detriment of their own property, may likewise be considered as misrepresentation within the meaning of Section 209(1) of the Penal Code defining the crime of fraud. This especially applies in the situation when the aggrieved party is of an elderly age or psychically or mentally impaired and, unlike the offender, is inexperienced in the specific field or is unable to fully understand the consequences of their actions due to other reasons.

No. 20 The residence of the convicted individual within the meaning of Section 364(1) of the Code of Criminal Procedure, which establishes the venue jurisdiction of the court to obliterate a sentence, should be the municipality or municipal district where the person lives with the intent of permanently residing there. The term is not identical to permanent residence as used by administrative law regulations for record purposes.

No. 21 Where, based on an agreement on the lease of a thing (e.g. a means of transport), the lessor accepted from the lessee a pecuniary amount in the form of a refundable deposit (security) for the reimbursement of conceivable damage to the subject of lease, the lessor, without an explicit contractual arrangement stating that the provided deposit remained the property of the lessee, could not have fulfilled the body of the crime of embezzlement pursuant to Section 206 of the Penal Code if the lessor did not return the refundable deposit and subsequently used the same for their own purposes. In such a case, the refundable deposit provided by the lessee passed to the ownership of the lessor, amalgamated with the lessor's other property and nothing thus prevented the lessor from using the deposit for their own purposes as it was not an entrusted thing of another person within the meaning of Section 206(1) of the Penal Code. The mentioned conclusion applies regardless of the fact whether the refundable deposit was provided in cash, by a deposit or cashless transfer to the lessor's bank account.

No. 42 Hearing and deciding an entitlement to adequate satisfaction for non-material damage inflicted by the incommensurate duration of administrative proceedings in cases involving a service relationship in accordance with Part 12 of Act No. 361/2003 Coll., on the Service of Members of the Security Forces, as amended, as well as conceivable protractions of such proceedings, fall within the competence of the courts deciding in civil court proceedings.

No. 43 By filing a motion for the initiation of arbitration proceedings before a permanent arbitration court, the plaintiff conforms to the rules issued by such permanent arbitration court according to which any paid fee is non-refundable.

No. 44 If a claim towards more defendants is exercised by way of an action and the claim is to be satisfied by the defendants jointly and severally, for the purpose of deciding on the costs of the proceedings pursuant to Section 146(2) of the Civil Procedure Code, the fulfilment provided by one of the defendants should be principally considered as "conduct" of all of the defendants (i.e. also of those who did not provide any fulfilment), and the action should be considered as reasonably lodged against all of the defendants. However, when any of the defendants who did not provide fulfilment in relation to the claim exercised by way of the action contested the same by stating that the claim exercised against them was not a claim exercised *de jure*, for the purpose of deciding on the reimbursement of the costs of the proceedings, the court shall examine the justification of such defence and if it is justified, the court shall decide on the costs of the proceedings between the plaintiff (who withdrew their action) and this defendant in accordance with the first clause of Section 146(2) of the Civil Procedure Code.

No. 45 When the end of the procedural filing period falls upon the previous day, a submission delivered to the court by e-mail on the following day is belated.

No. 46 Where separate claims of more plaintiffs are joined within joint proceedings (in subjective cumulation) for the payment of pecuniary fulfilment, which individually do not exceed the amount of CZK 10,000 without appurtenances, pursuant to Section 202(2) of the Civil Procedure Code, an appeal against a judgement awarded in the joint proceedings with respect to all of the claims is not permissible even if their aggregate exceeds the amount of CZK 10,000. This also applies in the case of an appeal lodged by a defendant contesting a judgement awarded in joint proceedings with respect to all individual claims of more defendants, which were decided by way of a judgement awarded in joint proceedings.

No. 47 A conclusion that a thing, which is to be acquired by one of the heirs into their ownership under an agreement on the settlement of inheritance, could not have been the subject of such agreement with a view to *res gestae* existing at the time of conclusion thereof cannot be made by a distraint court with regard to a motion of the liable party (upon whom the agreement imposes an obligation to pay a settlement amount) to discontinue the distraint initiated based on such agreement. If previous distraint was discontinued (or a distraint petition was dismissed) due to the existence of any of the general reasons for which later distraint involving the same parties, the same enforceable title and the same fulfilment cannot be initiated regardless of the type of property affected thereby [provision of Section 268(1)(b), (g) and (h) of the Civil Procedure Code], a final decision on the dismissal of a previous distraint petition or on the discontinuance of previous distraint creates a *res iudicata* within the meaning of Section 159a(4) and Section 254(1) of the Civil Procedure Code.

No. 48 If fulfilment in instalments is agreed subject to the loss of their advantage, the determination of their fulfilment period defines their due date; unless it is a period set forth in Section 122 of the Civil Code, and it is not decisive whether such due date falls upon a Saturday, Sunday, or a bank holiday.

No. 49 Where a court imposed an obligation upon a healthcare provider to pay to the claimants lump-sum compensation for interference in their family relations induced by a situation when a patient, after having been insufficiently advised by a physician of possible further examinations, was subjected to adequate treatment belatedly and the inadvertent impending end of life of the person close to the survivors was not deferred by several months, the court decided on a different claim than the claimants made the subject of the proceedings by demanding lump-sum compensation for the death of a close person in consequence of incorrect diagnosis.

No. 50 A claim to the compensation of mental suffering associated with the death of a close person (Section 2959 of the Civil Code) filed with a court during the life of the entitled party forms a part of the inheritance after the person's demise and passes onto the person's heirs regardless of whether they are entitled to lump-sum compensation as persons close to the deceased and whether they filed their claim.

No. 51 A cause and consequence relationship is established between an unlawful decision and damage consisting in awarded costs of the proceedings initiated for the purpose of recovering unjust enrichment obtained through fulfilment provided on the grounds of such unlawful decision where it was not obvious from the circumstances beforehand that the debtor of the aggrieved party was devoid of all property and that any further proceedings initiated against the debtor would be purposeless.

No. 52 In proceedings initiated in accordance with Act No. 218/2003 Coll. and involving unlawful acts committed by children under 15 years of age and juveniles, the subject of the proceedings is presumed to be of increased relevance for the party concerned.

No. 53 A business corporation a member of the statutory body of which is a person who is to be excluded from their office of the member of the statutory body of the business corporation pursuant to Section 63 et seq. of the Business Corporations Act has a substantial interest in the award of the decision on the exclusion within the meaning of this provision.

No. 54 The provision governing foundations cannot be applied to foundation funds on a subsidiary basis.

The founder of a foundation fund is entitled to amend the foundation charter (also the purpose) in the scope and in the manner explicitly reserved for the founder therein under (analogically applied) terms and conditions for amending foundation charters.

The purpose of Section 3049(2) and (3) of the Civil Code is to allow the founders of foundations and foundations funds established before 1 January 2014 to align the different (more stringent) standard of legal restrictions, by which the founders were bound (unlike the founders or present-day foundations) when carrying out their founding legal acts.

No. 55 The moderation of a contractual fine is effected *ex tunc* at the moment when the contractual fine is agreed. Where a contractual fine is incommensurate, a unilateral setoff cannot result in the extinction of a claim arising from the contractual fine or of a claim against which it is set off, namely in the scope of the incommensurate amount thereof.

No. 56 A payment made by the debtor after the effects associated with the initiation of insolvency proceedings and pertaining to a pecuniary liability arising in connection

with the limitation of the debtor's business activities (closing of the debtor's "subsidiary business premises") is not an act necessary for the operation of the debtor's business within usual management (Section 111(2) of the Insolvency Act).
The mere fact that the creditor provided performance to the debtor without demanding immediate payment does not mean that the claim constitutes a claim arising from credit funding based on such fulfilment (Section 41(1) of the Insolvency Act).
When adjudging whether the debtor averted imminent damage by such payment, the nature of the performance settled by the payment and the significance thereof for the debtor's assets are decisive.

No. 57

If pecuniary fulfilment submitted by a creditor within insolvency proceedings involving the debtor's assets included the principal along with the appurtenances of the claim it could not have become a separate claim as, in accordance with the claim application prerequisites stipulated in connection with Section 176 of the Insolvency Act by the provision of Section 21(1) of Decree No. 311/2007 Coll. in the wording effective until 30 June 2017, the appurtenances needed to be enumerated independently in the claim application. For the purpose of applying the provision of Section 178 of the Insolvency Act a single claim is deemed the aggregate of the principal and the appurtenances of a claim.

Wolters Kluwer

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk:	Serifa, s. r. o.

Vytištěno na 100% recyklovaném papíru se značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

ASPI